

การศึกษานวนิยายของ "บุษยมาส" ในแง่วรรณกรรมหลักนี้

ปริญาพนธ์

ของ

ชุตินันท์ ปฏิพงษ์ศักดิ์

๕

เสนอมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

พฤษภาคม 2541

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม)

.....กรรมการ

(อาจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม)

.....กรรมการ

(อาจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์พรธาดา สุวัธนวนิช)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 15 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2541

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม ประธานผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาเพื่อให้ความรู้ คำแนะนำ และตรวจแก้ไข จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คู่ทวีกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกหัวข้องานการทํاپริญญานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สุวดี ภูประคิษฐ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไข ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์พรธาดา สุวัธนวนิช กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ซึ่งเป็นผู้ช่วยทําให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ภิญโญ กองทอง ซึ่งได้กรุณาสละเวลาเพื่อให้คำแนะนำในการเรียบเรียงและช่วยติดต่อ แก้ไข และเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนที่ถูกต้องและสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณสมนึก สุตะบุตร (บุษยมาส) เจ้าของวรรณกรรมที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ คุณวีรวัฒน์ อินทรพร ที่กรุณาช่วยแนะนำและแก้ไขข้อความบางตอน ขอขอบพระคุณ คุณนวลลออ วรชีนา ผู้จัดพิมพ์ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความรับผิดชอบอย่างดียิ่ง

ข้อดีของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรม ผู้วิจัยขอมอบความดีเหล่านั้นเพื่อบูชาพระคุณบิดามารดา และคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงปัจจุบัน

ชุติมณณ์ ปฏิพงษ์ศักดิ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
คานิยามศัพท์เฉพาะ	5
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	6
เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์และกลวิธีการแตงนวนิยาย	6
เอกสารเกี่ยวกับวรรณกรรมหลักหนี	18
งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมหลักหนี	20
2 วิเคราะห์นวนิยายของบุษยามาसानั่งวรรณกรรมหลักหนี	23
เนื้อเรื่องย่อ	23
กลวิธีการประพันธ์	43
ลักษณะการสร้างเนื้อเรื่อง	52
การปลอมตัว	52
การคลุมถุงชน	57
การแก้แค้น	61
แก่นเรื่อง	63
ตัวละคร	98
ฉาก	120
กลวิธีการประพันธ์	128
การเปิดเรื่อง	128

บทที่	หน้า
การดำเนินเรื่อง	134
การสร้างมโนภาพของเรื่อง	134
การคลี่คลายมโนภาพของเรื่อง	147
การปิดเรื่อง	153
3 วิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในนวนิยายของบุษยามาสในด้านต่าง ๆ	159
คุณค่าทางอารมณ์	159
ความพึงพอใจ	160
ความเข้าใจ	166
คุณค่าทางปัญญา	171
4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	195
อภิปรายผล	197
ข้อเสนอแนะ	199
บรรณานุกรม	200
ประวัติย่อของผู้วิจัย	203

ภูมิหลัง

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่นักเขียนถ่ายทอดประสบการณ์ที่พบเห็นในสังคมออกมาเป็นเรื่องราวต่าง ๆ โดยมีกลวิธีการเขียนที่น่าสนใจ ดังนั้นจึงทำให้ทั้งความบันเทิงใจและข้อคิดแก่ผู้อ่านไปพร้อม ๆ กัน ดังที่จิตรลดา สุวัติกุล (2530 : 67 - 68) กล่าวถึง ประโยชน์ของการอ่านนวนิยายไว้ว่า "นอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินจากสิ่งที่อ่านแล้ว ยังได้ข้อคิดและภาพชีวิตที่น่าสนใจอีกด้วย เพราะนวนิยายเป็นเรื่องที่สมมติขึ้นโดยอาศัยพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมเป็นพื้นฐานปรุงแต่งให้มีความสมจริงจนจัดได้ว่านวนิยายเป็นวรรณกรรมที่เข้าถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ดังนั้น นวนิยายจึงเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างมากตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เพราะนวนิยายจะมีเนื้อหาที่จำลองประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อเป็นแนวทางหรือบทเรียนสอนการดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2529 : 166) กล่าวถึง คุณค่าของนวนิยายเอาไว้ว่า "คุณค่าโดยทั่วไปของนวนิยายนั้นคือการทำให้ "ประสบการณ์เทียม" คนทั่วไปน้อยคนนักจะมีประสบการณ์โดยตรงอย่างกว้างขวางและหลากหลาย ประสบการณ์ของคนเรามักซ้ำและแคบ ชีวิตราบรื่นเท่าใด ประสบการณ์ยิ่งน้อย อารมณ์ต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยได้ผ่าน เช่น คนในฐานะกลางย่อมไม่เคยทราบว่าความกระวนกระวายอันมาจากความหิวเป็นอย่างไร ประสบการณ์เช่นนี้จะเกิดแก่คนไม่กี่คน แต่มีความสำคัญต่อชีวิตในสังคม คนที่อ่านนวนิยายย่อมมีประสบการณ์เทียม จึงมีความรู้เรื่องชีวิตดีกว่าคนที่ไม่อ่าน เพราะได้ผ่านอารมณ์ต่าง ๆ ที่คนไม่อ่านนวนิยายไม่ได้ผ่านพบประสบการณ์นั้น ๆ"

ในบรรดานักเขียนนวนิยายนั้น "บุษยมาส" เป็นนามปากกาของนักเขียนคนหนึ่ง ที่สร้างผลงานสู่สายตาผู้อ่านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา และบุษยมาสก็มักจะได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านทั่วไปว่าเป็นนักเขียนที่สร้าง "วรรณกรรมน้ำเน่า" กล่าวคือ "เนื้อหาส่วนใหญ่จะเสนอเนื้อหาและแนวคิดซ้ำซาก แสดงถึงกิจกรรมส่วนตัวหรือพิเศษเฉพาะ เช่น ความรัก ความโกรธ กิจกรรมทางเพศ การชิงรักหักสวาท แย่งชิงมรดก แก่งแค้น และยังมีเนื้อหาปกปิดหรือบิดเบือนความจริง สะท้อนปัญหาสังคมของชนกลุ่มน้อยแต่เปลือกนอกทำให้ผู้อ่านหลงผิดจากปัญหาเฉพาะหน้าเข้าสู่แต่ความเพ้อฝัน" (อุดม รุ่งเรืองศรี. ม.ป.ป. : 132 - 135)

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงนวนิยายของบุษยมาส เอาไว้นานทางเดียวกันอีก อาทิ กอสมันน์ สัมภาษณ์ในนิตยสารโลกหนังสือ ได้สัมภาษณ์บุษยมาสในหัวข้อ "ผู้ที่นิยามคำว่าน้ำเน่า...เก่งมาก" (2522 : 60 - 62) เอาไว้ว่า "บุษยมาส เป็นนามปากกาของนักเขียนที่มองโลกในแง่ดีงาม (ดังนั้นจึงได้รับการวิจารณ์ว่าการสร้างตัวละครของเธอไม่มีลักษณะของบุคลุคนที่จะต้องมีความดีและความเลวปะปนกัน แต่บุษยมาสให้เหตุผลว่าตัวละครที่เธอสร้างขึ้นก็ยังคงมีลักษณะนิสัยกรธ อามาต แค้น พยาบาทเหมือนมนุษย์ทั่ว ๆ ไป และก็ยอมรับว่าเธอเกิดความลาเอียงที่จะสร้างตัวละครที่เป็นพระเอกนางเอกให้เป็นคนดี เพราะเธอชอบคนดีมากกว่าคนเลว และเธอก็จะเน้นความสมจริงให้กับการเขียนนวนิยายแม้ว่าจะได้รับสมญาว่า "ราชินีภูธร" ก็ตาม บุษยมาสยังเน้นถึงการเขียนนวนิยายของเธออีกว่า เธอจะไม่ให้ยาพิษแก่ผู้อ่านและนักเขียนควรจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เธอกล่าวในตอนท้ายว่าการที่มีผู้วิจารณ์งานเขียนของเธอว่าเป็น "วรรณกรรมน้ำเน่า" หรือ "โครนเสาร์เต่าพันปี" นั้น เป็นเพราะนักวิจารณ์ผู้นั้นคงจะอ่านงานของเธอไม่ครบทุกเรื่อง อย่างไรก็ตามก็ติบุษยมาสก็ไม่หวั่นไหวต่อคำวิจารณ์ดังกล่าว และเธอก็ยังยืนยันอีกว่า สิ่งแวดล้อมรอบตัว คือ แรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้เธอสร้างงานเขียนขึ้นมา และก็ได้รับความสำเร็จอย่างสูงอีกด้วย"

จากคำกล่าวข้างต้น แม้ผู้ศึกษานวนิยายและนักวิจารณ์บางคน มีความเห็นว่านวนิยายของบุษยมาส เป็น "วรรณกรรมน้ำเน่า" ที่ด้อยคุณค่าทั้งในด้านการนำเสนอเนื้อหา แนวคิด ตลอดจนกลวิธีการประพันธ์ แต่อย่างไรก็ตามนวนิยายของ "บุษยมาส" ยังคงได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากผู้อ่าน และสามารถยืนหยัดเสนอผลงานในแนวนี้เรื่อยมาเป็นเวลาเกือบสี่สิบปี ดังนั้นความเห็นว่ นวนิยายของบุษยมาสคงจะมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวที่สามารถครองใจผู้อ่านบางกลุ่มมาเป็นเวลานาน วรรณกรรมที่มีลักษณะดังกล่าวคงจะต้องมีคุณค่าบางประการที่น่าสนใจ ดังที่ อัมพร สุขเกษม ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับนวนิยายประเภทนี้เอาไว้ว่าอย่างน่าสนใจว่า "นวนิยายประเภทเพื่อฝัน เช่น นางเอกสวยแต่จน รักกับพระเอกรูปหล่อและร่ำรวยจึงเกิดอุปสรรคแต่เรื่องกลับลงเอยอย่างมีความสุข เรื่องประเภทนี้หากพิจารณาอย่างผิวเผินจะเห็นว่าโครงเรื่องค่อนข้างจะไร้สาระ แต่ถ้ามองให้ลึกซึ้งแล้วก็จะเห็นว่า เรื่องประเภทนี้ "หนี" จากความจริงซึ่งเป็นผลทำให้ผู้อ่านชอบ "หนี" ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของตนเองด้วย" (อัมพร สุขเกษม. 2517 : 51)

นวนิยายของบุษยมาสจัดเป็นวรรณกรรมหลักหนีประเภทหนึ่ง ซึ่งงานเขียนประเภทนี้มีรูปแบบและกลวิธีการเขียนซ้ำ ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นโครงเรื่อง เนื้อหา การสร้างตัวละคร ฯลฯ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเขียนนวนิยาย นวนิยายของบุษยมาสส่วนใหญ่จะถูกนำไปสร้าง

เป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย จึงน่าจะเป็นความเห็นในเชิง
 แย้งกันว่า ในขณะที่นักวิจารณ์บางคนเห็นว่านวนิยายของบุษยมาสเป็นวรรณกรรมที่น่าเบื่อ แต่
 ผลงานของเธอได้รับการยอมรับจากคนบางกลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษางานเขียนประเภท
 นวนิยายของบุษยมาสว่า นวนิยายของนักเขียนผู้นี้เป็นวรรณกรรมหลักหนีในลักษณะใด และลักษณะ
 ดังกล่าวนี้อาจมีคุณค่าต่อผู้อ่านอย่างไรบ้าง การศึกษาครั้งนี้จะทำให้เข้าใจนวนิยายของบุษยมาสได้ลึกซึ้ง
 ยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมของบุษยมาสในแง่วรรณกรรมหลักหนี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้เข้าใจลักษณะหลักหนี และคุณค่าของนวนิยายของบุษยมาสในด้าน
 ต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษานวนิยายประเภทนี้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์ผลงานวรรณกรรมประเภทนวนิยายที่พิมพ์เผยแพร่แล้ว
 ของสมนึก สุตะบุตร (บุษยมาส) ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2501 - พ.ศ. 2538 จำนวน 36 เรื่อง
 โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. รวบรวมนวนิยายทั้งหมดที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้วของบุษยมาส จำนวน 80 เรื่อง
2. จํานนนวนิยายของบุษยมาสทั้งหมดออกตามปีที่ตีพิมพ์ครั้งแรก
3. เลือกนวนิยายที่แบ่งกลุ่มตามข้อ 2 กลุ่มละ 1 เรื่อง เพื่อใช้เป็นนวนิยายสำหรับ

เป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 36 เรื่อง คือ

1. สลักจิต ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2503
2. อาญาสวรรค์ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2504
3. สุริยาที่รัก ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2505
4. แก้วอนงค์ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2506
5. ขวัญหล้า ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2507
6. ทรายาบ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2508
7. ยอดชีวัน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2509
8. มาหารัศมี ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2510
9. พรานคิดปวง ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2511
10. ใต้เงาใจ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2512
11. ทฤษฎีรัก ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2513
12. ก่อนเมฆสลาย ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2514
13. เปลวไฟในดวงดาว ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2515
14. หัวใจเถื่อน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2516
15. เพียงตะวัน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2517
16. เขยเถื่อน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2518
17. รักบทสุดท้าย ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2519
18. เหมือนย่านพราง ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2520
19. เซลยใจ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2521
20. เทพบุตรจางเลง ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2522
21. หนึ่งนุช ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2523
22. พิชัยรักแรงแค้น ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2524
23. เพียงเกล็ดดาว ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2525
24. หัวใจไม่สิ้นรัก ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2526
25. หัวใจฉันยังอยู่ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2527
26. หัวใจฉันไม่ขาย ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2528
27. ไฟกามเทพ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2529

28. คนไม่มีหัวใจ	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2530
29. หงส์เหิน	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2531
30. ขายรัก	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2532
31. กิ่งเดือนใบดิน	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2533
32. สะใภ้อินทร์สรวง	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2534
33. แม่ขอบฟ้ากัน	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2535
34. แก้วหลากสี	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2536
35. หัวใจปฐิวัติ	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2537
36. คณิงหา	ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2538

นิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณกรรมหลักนี้ หมายถึง วรรณกรรมที่มีจุดมุ่งหมายหลักที่จะทำให้อ่านได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน สัมผัสอารมณ์ไม่พึงพอใจในชีวิตจริง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรองประกอบกัน แล้วนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักเกณฑ์การวิเคราะห์นวนิยาย
2. ศึกษานวนิยายของบุษยมาส ทั้ง 36 เรื่อง ตามขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
3. วิเคราะห์นวนิยายของบุษยมาส ในแง่วรรณกรรมหลักดังนี้
 - 3.1 วิเคราะห์ลักษณะของการหลักหนีในนวนิยายของบุษยมาส โดยพิจารณาจาก
 - 3.1.1 เนื้อหา
 - 3.1.2 กลวิธีการประพันธ์

3.2 วิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในนวนิยายของบุษยามาसानด้านต่าง ๆ เช่น

3.2.1 คุณค่าในด้านอารมณ์

3.2.2 คุณค่าในด้านปัญญา

4. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้นำเสนอเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยนำเสนอตามลำดับเรื่องดังต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์นวนิยาย
2. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวรรณกรรมหลัก
3. ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมหลัก

1. เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์และกลวิธีการแต่งนวนิยาย

วรรณกรรมประเภทนวนิยาย เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เพราะนวนิยายเป็นวรรณกรรมที่เข้าถึงบุคคลในสังคมได้ดีกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น นอกจากความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ผู้อ่านยังได้แง่คิดและภาพชีวิตบางแง่มุมที่น่าสนใจอีกด้วย ความสนใจของผู้อ่านที่มีต่อวรรณกรรมประเภทนี้แพร่กระจายเข้าไปทุกวงการ ไม่ว่าจะเป็นวงการศึกษาวงการเขียนและวงการวิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการวิจารณ์จะทำให้ผู้เขียนวรรณกรรมได้รับรู้ถึงข้อบกพร่องบางประการ ตลอดจนข้อบกพร่องของวรรณกรรมต่าง ๆ ได้อีกด้วย ในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนวนิยาย ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดไว้ดังนี้

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2522 : 112 - 119) กล่าวถึง หลักเกณฑ์การวิจารณ์นวนิยายว่า ในการวิจารณ์นวนิยายนั้น ผู้วิจารณ์ควรยึดหลักธรรมชาติของนวนิยายเป็นหลัก หรืออาจนำหลักเกณฑ์ของตะวันตกมาใช้ประกอบได้ ส่วนขั้นตอนในการวิจารณ์มี 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ทุกส่วนของนวนิยาย

ขั้นที่ 2 วินิจฉัยหรือตีความว่าผู้เขียนส่งสารอะไรมาให้ผู้อ่าน

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์กลวิธีที่ผู้แต่งใช้

วิชา กงกะนันท์ (2522 : 9) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการวิเคราะห์วรรณกรรมว่า วรรณคดีประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ และสัมพันธ์กันสามส่วน จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ได้ คือ

1. ภาษา
2. รูปแบบ
3. เนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย
 - 3.1 เรื่องราว
 - 3.2 ทักษะของผู้เขียนและอาจจะมี
 - 3.3 ตัวละคร
 - 3.4 ฉาก

ในการศึกษาองค์ประกอบของวรรณคดี ผู้ศึกษาจะต้องพิจารณารายละเอียดขององค์ประกอบส่วนต่าง ๆ กล่าวคือ พิจารณาลักษณะ และศิลปะในการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์ พิจารณาลักษณะของรูปแบบและพิจารณารายละเอียดของเนื้อหา

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 : 59) กล่าวถึง ส่วนประกอบของนวนิยายว่าประกอบด้วย

- โครงเรื่อง
- ตัวละคร
- บทสนทนา
- โลกทัศน์

สุพรรณิ วราทร (2519 : 3 - 4) กล่าวว่า การประพันธ์นวนิยายแตกต่างกันไปตามประสบการณ์และความชำนาญ แต่จากการศึกษาวิธีการและท่วงท่าของแต่งนวนิยายของนักประพันธ์หลายท่านว่า สิ่งที่สำคัญของนวนิยาย ซึ่งมีวิธีการเฉพาะมี 6 ประการ ได้แก่

- โครงเรื่อง
- ตัวละคร
- บทสนทนา
- บรรยากาศ
- ทัศนคติของผู้ประพันธ์
- ท่วงท่าแต่ง

рінฤทัย สัจจพันธ์ (2526 : 59 – 62) ได้ให้แนวทางวิเคราะห์ และประเมินค่านวนิยายไว้ดังนี้

1. พิจารณาในแง่เนื้อเรื่อง

ลักษณะสำคัญของเนื้อหาในงานเขียนชนิดนี้ คือ ความสมจริง การพิจารณาในแง่ความสมจริงของเรื่องสั้นและนวนิยาย เราต้องวิเคราะห์ คือ ชำแหละ แยกแยะ งานเขียนชิ้นนั้นออกเป็นส่วน ๆ ลักษณะของนวนิยายประกอบด้วยส่วนสำคัญหลายอย่าง เช่น โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก

2. พิจารณาในแง่ศิลปะการแต่ง

การพิจารณาศิลปะการแต่งนอกจากจะคำนึงถึงด้านเนื้อหาแล้ว รีนฤทัย สัจจพันธ์ ได้เสนอแนวทางในการพิจารณากลวิธีกาแต่ง โดยมีวิธีพิจารณาดังนี้คือ

2.1 กลวิธีดำเนินเรื่อง เช่น

2.1.1 ดำเนินเรื่องตามลำดับเหตุการณ์

2.1.2 ใช้กลวิธีการย้อนเรื่องไปมา

2.1.3 ใช้กลวิธีการเล่าด้วยจดหมาย

2.1.4 การเลือกผู้เล่าเรื่อง

2.2 แนวคิด เช่น

2.2.1 แนวคิดสังคมนิยม สัญลักษณ์นิยม ธรรมชาตินิยม

2.2.2 ทักษะของผู้ประพันธ์

2.3 สำนวนภาษา

3. พิจารณาในแง่ของผลสะท้อนจากการอ่าน

3.1 ความเพลิดเพลินทางอารมณ์

3.2 ความเพลิดเพลินทางสติปัญญา

เจือ สตะเวทิน (2518 : 134) ได้เสนอแนะแนวทางในการวิเคราะห์นวนิยาย โดยวิเคราะห์ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความคิดของเรื่อง

2. โครงเรื่อง

3. ตัวละคร

4. ฉาก
5. บทสนทนา
6. ท่วงทำนองเขียนของผู้แต่ง

ธวัช บุษมณฑก (2527 : 105 – 110) กล่าวถึง หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์นวนิยาย หรือเรื่องสั้นว่า "ผู้วิเคราะห์ต้องวิเคราะห์แยกแยะพิจารณานวนิยาย และเรื่องสั้นที่จะศึกษาวิเคราะห์ อย่างทุกแง่ทุกมุมแล้วหยิบยกขึ้นมาวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์อย่างใดให้ความเป็นธรรมชาติ หลักเสียงการแสดงความคิดเห็นแบบอัตวิสัย หรือมีอคติอย่างใดอย่างหนึ่ง" ในส่วนที่ผู้วิเคราะห์ควร จะต้องศึกษาอย่างละเอียดมี 3 ประการ คือ

1. พิจารณาในแง่เนื้อหา

นวนิยายและเรื่องสั้นมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคมมนุษย์ เป็นการจำลองสภาพ ชีวิตและสังคมอย่างมีศิลปะ การพิจารณาเพื่อวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้น จึงต้องศึกษาว่าเนื้อหา นั้น ๆ มีความสมจริงเพียงใด และให้แนวคิดแก่สังคมอย่างไร รวมถึงมีความเข้าใจต่อชีวิตและสังคม ที่มีความยุติธรรมเสมอภาคเพียงใด โดยแบ่งวิธีพิจารณาได้ดังนี้

1.1 โครงเรื่อง โครงเรื่องของนวนิยายที่จะวิเคราะห์นั้น ผู้เขียนได้ผูกโครงเรื่อง ใดที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นลำดับ สมเหตุสมผลเป็นไปตามลำดับความคิด สะท้อนภาพสังคมได้สมจริงเพียงใด

1.2 ตัวละคร ศึกษาบุคลิกของตัวละครสำคัญ ๆ ว่า มีการสร้างตัวละครได้เหมาะสมกับเรื่องเพียงใด

1.3 แก่นเรื่องหรือแนวคิดเป็นจุดสำคัญของการที่จะพิจารณาในเชิงคุณภาพของ นวนิยายนั้น ๆ การผูกเรื่องให้เร้าใจตรงใจผู้อ่าน แต่ไม่ได้เน้นการใส่แนวคิดอันเป็นประเด็นสำคัญ ของนวนิยายจะทำให้นวนิยายหย่อนคุณค่าลง

1.4 ฉาก ฉากเป็นส่วนประกอบของนวนิยายที่ทำให้ผู้อ่านทราบสภาพการณ์ บรรยากาศ และทำให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 บทสนทนา คำพูดระหว่างตัวละครมีส่วนในการแสดงออกทางพฤติกรรมของ ตัวละครและเข้าใจอุปนิสัยของตัวละคร

2. พิจารณาในแง่ศิลปะการประพันธ์ ศิลปะการประพันธ์สามารถพิจารณาเป็นส่วน ๆ ดังนี้

2.1 กลวิธีการดำเนินเรื่อง หมายถึง การลำดับโครงเรื่องอย่างมีศิลปะ โดยวิธีการลำดับเรื่องว่าจะเอาตอนใดขึ้นก่อน หรือจะเก็บงำตอนใดไว้ก่อน หรือใช้วิธีการย้อนเรื่องไปมา

2.2 แนวคิดของเรื่อง คือ ส่วนที่เป็นความนึกคิด ความคิดเห็นที่ผู้เขียนสอดแทรกลงไปในวรรณกรรม

แนวคิดของเรื่องเป็นตัวสำคัญในการกำหนดวรรณกรรม เพื่อชีวิตหรือวรรณกรรมเพื่อประชาชน พร้อมทั้งให้โลกทัศน์ทางสังคม และการเมืองอันกว้างขวางแก่ผู้อ่าน

3. พิจารณาผลสะท้อนจากการอ่าน ในการพิจารณาทางด้านผลสะท้อนจากการอ่านนี้แยกออกได้ 2 ประเด็น คือ

3.1 ความเพลิดเพลินทางด้านอารมณ์ หรือประเทืองอารมณ์ คือ นวนิยายนั้นสามารถให้ความพึงใจแก่ผู้อ่าน เราตริตรองผู้อ่านให้ติดตามเรื่องโดยตลอดไม่เบื่อหน่าย

3.2 ประเทืองปัญญา คือ พิจารณาในด้านที่นวนิยายนั้นให้แนวคิดความรู้ใหม่ ๆ แก่ผู้อ่านอย่างมีสาระเพียงใด

ในส่วนของกลวิธีการแต่งมีนักวิชาการอธิบายความหมายไว้ดังนี้

เสฐียรโกเศศ (2507 : 91 - 92) อธิบายคำว่า กลวิธีการแต่งหรือเทคนิคไว้ว่า เป็นกรรมวิธีที่ทำได้ผลเรียบร้อยงดงาม เป็นผลมาจากฝีมือ ความรู้ ความชำนาญ

ชลธิรา กลัตอบ (2511 : 211 - 212) อธิบายว่า "เทคนิคหรือกลวิธีการแต่งถือเป็นการเขียนอย่างหนึ่งที่ผู้แต่งจงใจไว้เพื่อสนองงานเขียนของตน ให้ปรากฏออกมาเป็นรูปแบบหรือลักษณะต่าง ๆ การกำหนดโครงสร้างของเรื่องด้วยการวางเค้าโครงเรื่อง การลำดับเรื่องราว วิธีการดำเนินเรื่องจากเริ่มต้นไปสู่จุดจบ การกำหนดลักษณะตัวละครและการปล่อยตัวละคร การสร้างฉากหรือการกำหนดเวลา สถานที่ บรรยากาศ วิธีการเสนอความคิด หรือการวางจุดมุ่งหมายต่าง ๆ"

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2522 : 116 - 122) อธิบายว่า "กลวิธีในการแต่งวรรณคดีเป็นคุณสมบัติสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เรื่องมีคุณค่าทางวรรณคดี กลวิธีเป็นความสามารถและฝีมือของผู้แต่งกลวิธีมีหลายแบบและจะมีมากขึ้นไปเสมอดราบเท่าที่ศิลปะการแต่งเจริญก้าวหน้าไป" และกลวิธีการแต่งที่นิยมใช้ในวรรณคดีทั่วไป มีดังนี้

1. กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่งอาจเลือกผู้เล่าเรื่องโดยวิธีต่อไปนี้
 - 1.1 ตัวละครเป็นผู้เล่าเอง
 - 1.2 ตัวละครในเรื่องเป็นผู้เล่าเรื่องของตนเอง
 - 1.3 ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่า
 - 1.4 ผู้แต่งเลือกผู้เล่าเรื่องหลายแบบประสมกัน
2. กลวิธีเกี่ยวกับการดำเนินเรื่องรวมถึงฉาก ผู้แต่งคงจะใช้ได้หลายวิธี เช่น
 - 2.1 เล่าเรื่องตามลำดับปฏิทิน
 - 2.2 เล่าเรื่องย้อนต้น เรื่องอาจเปิดขึ้นในตอนใดของเรื่องก็ได้ แต่มีวิธีการเล่า

ย้อนต้นสลับไปมากับเรื่องในปัจจุบัน

- 2.3 เล่าเหตุการณ์ที่เกิดต่างสถานที่สลับกันไปมา
- 2.4 การผูกเรื่องให้น่าสนใจ ด้วยการสร้างความไม่รู้เรื่องต่อไป
- 2.5 การสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง
- 2.6 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อย
- 2.7 การใช้เหตุบังเอิญหรือเหตุประจวบ
- 2.8 การสื่อความคิดตามโลกทัศน์ของผู้แต่งอย่างแจ่มแจ้ง มีสาระของเรื่อง

ที่ชัดเจน

- 2.9 การคลี่คลายสาระของเรื่องไปตามลำดับขั้นต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

จนจบเรื่อง

- 2.10 การใช้สัญลักษณ์และบุคลาธิษฐาน
- 2.11 การจบอย่างประทับใจ

3. กลวิธีเกี่ยวกับการสร้างตัวละครในเรื่อง

- 3.1 ประเภทให้ความสำคัญแก่ตัวละคร ถือตัวละครเป็นจุดศูนย์กลางของเรื่อง
- 3.2 ประเภทเน้นเนื้อเรื่อง ตัวละครมีบทบาทไปตามเนื้อเรื่อง
- 3.3 การใช้กลวิธีกระแสดิจิประวัติ เป็นการนำความคิดของตัวละครเป็นเนื้อเรื่อง
- 3.4 กลวิธีในการสร้างตัวละครให้สมจริง โดยใช้นวนจิตวิทยาและความเป็นจริง

ในชีวิต

3.5 กลวิธีในการสร้างตัวละครแบบเหนือจริง มีลักษณะเกินจากปกติของมนุษย์

3.6 กลวิธีในการบรรยายตัวละครแบบร่างภาพ (Sketch) บรรยายลักษณะและเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวละครอย่างละเอียดหลายแง่มุม แต่ไม่มีการดำเนินเรื่องแต่อย่างใดในตอนนั้น

3.7 กลวิธีในการบรรยายแบบแนะ เป็นวิธีตรงกันข้ามกับแบบร่างภาพ การบรรยายแบบแนะนี้ผู้อ่านจะเข้าใจ และรู้จักตัวละครได้เอง

วิมลศิริ ร่วมสุข (2522 : 9 - 22) ได้นิยามความหมายของกลวิธีว่า คือ กลวิธีการประพันธ์ที่นักเขียนพยายามสร้างขึ้น เพื่อให้งานเขียนของตนมีลักษณะเด่น แปลก และมีคุณค่าได้แก่

1. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง
2. กลวิธีการเปิดเรื่อง
3. กลวิธีการดำเนินเรื่อง
4. กลวิธีการเล่าเรื่อง
5. กลวิธีการสร้างตัวละคร
6. กลวิธีการจบเรื่อง

วิภา กองกะนันท์ (2522 : 75) กล่าวถึง วิธีการพิจารณาวิธีการแต่งไว้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์
2. แนวเรื่อง
3. การสร้างตัวละคร
4. พล็อต
5. การสร้างฉาก
6. วิธีเสนอผลงาน
7. กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด

ในการศึกษาด้านกลวิธีการแต่งนวนิยาย ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ให้เห็นส่วนต่าง ๆ ของวรรณกรรมต่อไปนี้

1. โครงเรื่อง

มีผู้กล่าวถึงลักษณะของโครงเรื่องไว้ดังนี้

กุหลาบ มลลิกะมาส (2522 : 101) แสดงความเห็นไว้ว่า "โครงเรื่องที่ดีและที่ผู้อ่านนิยมก็คือ โครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง (Conflict) ที่สำคัญเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งที่มีความเข้มข้นรุนแรง มีอิทธิพลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง หรือมีผลกระทบอย่างแรงต่อไปถึงชีวิตของตัวเอกของเรื่อง"

ศรีวิภา จรุงธอ (2518 : 70) กล่าวถึง โครงเรื่องว่า "หมายถึง เหตุการณ์ทั้งหลายที่ทำให้เรื่องดำเนินไป โครงเรื่องของนวนิยายอาจประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลายเรื่องแต่ต้องมีระเบียบ โครงเรื่องที่ดีย่อมต้องสลับซับซ้อนแต่ไม่สับสน"

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 : 112) กล่าวถึง ลักษณะของโครงเรื่องว่ามีหลายแบบ ดังนี้

1. โครงเรื่องที่มีเหตุการณ์เบ็ดเตล็ด ไม่มีเอกภาพมีเพียงการสืบสารราวเรื่องสืบเนื่องกันไป นับเป็นโครงเรื่องแบบหลวม ๆ
 2. โครงเรื่องที่เป็นแบบของเหตุการณ์ เหตุการณ์แต่ละครั้งก่อความกระทบกระเทือนให้เหตุการณ์อย่างน้อยอีกเหตุการณ์หนึ่งตามมา
 3. โครงเรื่องแบบผสม นวนิยายบางเรื่องใช้โครงเรื่องทั้งสองแบบผสมกัน
- นอกจากนี้การวิเคราะห์โครงเรื่องใช้โครงเรื่องยังสามารถทำได้ตามแนวทางดังต่อไปนี้

กุหลาบ มลลิกะมาส (2522 : 79 – 80) กล่าวถึง การวิเคราะห์โครงเรื่องว่าทำได้ดังนี้

1. การอธิบายถึงสถานการณ์ในตอนเปิดเรื่อง ดังตัวอย่างเรื่อง ลิลิตพระลอ สถานการณ์ในตอนเปิดเรื่อง คือ การอธิบายบ้านเมืองและเรื่องเกี่ยวกับพระลอ พระเพื่อน พระแพง ชาวเล่าสิริโฉมของพระลอ
2. ปัญหาเริ่มปรากฏ การที่พระเพื่อนพระแพงเริ่มสนใจพระลอเป็นจุดเริ่มต้นว่า อริราชศัตรูจะรักกันได้หรือไม่

3. การขยายตัวคลี่คลายของปัญหานั้น ได้แก่ ตอนสองนางทำเสน่ห์ให้พระลอหลงใหล และการแก้ไขหลายครั้งจนพระลอต้องออกเดินทางจากบ้านเมืองไปถึงเมืองสรอง ได้นางเป็นการเพิ่มพูนปัญหาให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

4. การที่ปัญหาได้รับการแก้ไข และเป็นระยะที่เรื่องเปลี่ยนแปลงไปในทางใดทางหนึ่ง (Climax) คือ ตอนที่พระเจ้าย่ำกร้าวให้ทหารล้อมยิงกษัตริย์ทั้งสามและพี่เลี้ยง

5. การคลี่คลายเข้าสู่จุดจบ ช่วงเวลาของการแก้ปัญหานั้น คือ การสิ้นชีวิตของตัวละครสำคัญในเรื่องทั้ง 7 คน การทำศพ การสร้างสถูป

6. จุดจบของปัญหา ในเรื่องพระลอเป็นเรื่องจบร้ายด้วยการตายของคู่รักทุกคน แต่ทำให้บุคคลผู้อยู่ข้างหลังนั้นกลับมีไมตรีต่อกันลบล้างความเป็นอริแก่กันในอดีต

นอกจากโครงเรื่องจะประกอบไปด้วยการผูกปม ความขัดแย้ง และการคลายปมแล้ว โครงเรื่องยังประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. เหตุการณ์ในเรื่อง (Event or Incidents) คือ รายละเอียดประกอบเรื่องที่ดำเนินไปตามโครงเรื่องที่วางไว้ และขยายความให้เรื่องยาวขึ้น โดยเรียงลำดับเหตุการณ์หรือการกระทำต่าง ๆ ซึ่งได้กะหรือเตรียมไว้แล้วอย่างระมัดระวัง เหตุการณ์หรือการกระทำเหล่านี้จะดำเนินไปจนถึงตอนอวสานของเรื่อง

2. เหตุประจวบหรือเหตุบังเอิญ (Co-incidence) หมายถึง เหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่น่าจะเป็นไปได้ตามวิถีทางปกติอย่างวิสัยานชีวิตมนุษย์ทั่วไป เหตุประจวบหรือเหตุบังเอิญนี้แม้จะมีเมื่อผู้แต่งผูกปมปัญหาขึ้นแล้ว ไม้อาจหาวิธีการอันแยบคายที่จะแก้ไขปัญหานั้น ต้องใช้วิธีการตัดสินปัญหาให้ลุล่วงไปได้ยากนักวิธีนี้เป็นเครื่องแก้ไข

3. ความไม่รู้เรื่อง (Suspense) คือ การคาดคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป เป็นสิ่งสร้างความไม่แน่ใจหรือเข้าใจความสนใจของผู้อ่านทำให้ใครติดตามเรื่องต่อไปจนกว่าจะได้รับคำอธิบาย (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2522 : 105)

4. โครงเรื่องย่อย (Sup Plot) คือ โครงเรื่องย่อยที่ซ้อนกันอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ ในเรื่องสั้นไม่มีนิยามมีโครงเรื่องย่อย แต่นวนิยายมีโครงเรื่องย่อยได้มากมายในแต่ละเรื่อง แต่ผู้แต่งจะต้องระมัดระวังว่าเมื่อสร้างโครงเรื่องย่อย แล้วต้องให้สอดคล้องหรือสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ให้สมบูรณ์ จะไม่สร้างโครงเรื่องย่อยขึ้นโดยไม่จำเป็น เพราะจะทำให้โครงเรื่องใหญ่ขาดเอกภาพ (วิมลศิริ ร่วมสุข. 2522 : 11)

2. แก่นเรื่อง

มีผู้กล่าวถึงลักษณะของแก่นเรื่องเอาไว้ ดังต่อไปนี้

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2522 : 108) กล่าวถึง แก่นเรื่องว่าเป็น "ลักษณะอันเป็นนิสัยหรือค่านิยมของตัวละครและมนุษย์ที่ผู้แต่งมองเห็น และมุ่งหมายจะแสดงลักษณะนั้นออกมาให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน และควรจะมีคุณค่าในแง่ที่ให้เกิดข้อคิดในการปรับปรุงตนเอง หรือสังคมเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น"

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (2518 : 8 - 9) กล่าวถึง แก่นเรื่องว่า คือ "แก่นหรือแกนกลางของเรื่อง ซึ่งปรากฏอยู่ตั้งแต่ต้นจนถึงปลายเรื่อง เป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และส่วนประกอบอื่น ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงแก่นเรื่องที่ผู้แต่งต้องการ สิ่งเหล่านี้จะต้องมีความผูกพันสอดคล้องกับแก่นเรื่องโดยตลอด ถ้าผู้แต่งสามารถสร้างสิ่งเหล่านี้ได้ดี ผู้อ่านก็จะสามารถมองเห็น และเข้าใจแก่นเรื่องตามที่ผู้แต่งต้องการ"

นพ ปาละกวงศ์ ณ อยุธยา (2519 : 11) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับแก่นเรื่องว่า "ในการพิจารณาแก่นเรื่องมิใช่จะเป็นสิ่งที่กระทำได้ง่าย ๆ เพราะนักเขียนที่มีฝีมือย่อมจะไม่แสดงแก่นเรื่องออกมาชัดเจน แต่จะแอบแฝงในเรื่องให้ผู้อ่านค้นหาเอาเอง โดยพิจารณาจากคำพูดของตัวละคร จากวิธีการที่นักประพันธ์บรรยายแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างตรง ๆ หรืออาจแฝงไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามแก่นเรื่องที่นักเขียนมักจะกล่าวถึงก็คงไม่พ้นไปจากเรื่องของชีวิต ความรัก และความตาย ทั้งนี้เพราะแก่นเรื่องคือ การแถลงความจริงเกี่ยวกับชีวิตหรือพฤติกรรมของมนุษย์"

3. ตัวละคร

นวนิยายและเรื่องสั้นจำเป็นต้องมีตัวละคร ซึ่งผู้แต่งสมมติขึ้นโดยกำหนดให้มีรายละเอียดให้สอดคล้องกับโครงเรื่องที่แต่งขึ้น ผู้เขียนจะต้องกำหนดลักษณะรูปร่าง หน้าตา อายุ อุปนิสัย ความคิดอ่าน การศึกษา ประสบการณ์ รวมทั้งชื่อและลักษณะครอบครัว หรือสิ่งแวดล้อม

อื่น ๆ การบอกลักษณะดังกล่าวผู้แต่งอาจจะไม่บอกตรง ๆ ซึ่งทั้งนี้ผู้อ่านจะจับลักษณะได้จากบทสนทนาของตัวละครนั้น หรืออาจจะดูได้จากบทบรรยาย หรือการพรรณนาของผู้แต่งได้ (ปริญญ์ ฤทธิ์เจริญ. 2526 : 27)

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2522 : 112) กล่าวถึง ลักษณะนิสัยของตัวละครว่า การแสดงลักษณะนิสัยของตัวละครเท่าที่ปรากฏบนเทีงคดีในนวนิยายและเรื่องสั้นนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1. น้อยลักษณะ หมายถึง มีนิสัยเพียงอย่างเดียว เช่น เป็นคนเจ้าชู้ขี้น้อยอยู่ตลอดเรื่อง มีบทคราวใดก็บ่นอยู่ครานั้น ไม่แสดงนิสัยอย่างอื่นอีก
2. หลายลักษณะ หมายถึง ตัวละครที่ผู้แต่งสร้างให้มีลักษณะนิสัยหลายอย่าง อาจเป็นนิสัยที่ขัดแย้งกันเองในตัวบุคคลนั้นก็ได้ เช่น ในเรื่องเดียวกันอาจมีตัวละครทั้งสองประเภทอยู่ด้วยกัน ตัวประกอบที่ไม่สำคัญก็อาจเป็นประเภทน้อยลักษณะได้ ผู้อ่านอาจจะสังเกตได้จากพฤติกรรมของตัวละครนั้น ๆ

วิพุธ ใสงวงศ์ (2522 : 63 – 65) เสนอแนวคิดเพิ่มเติมว่า หลักการพิจารณาความเหมาะสมของตัวละครว่าควรพิจารณา ดังนี้คือ

1. ผู้แต่งแสดงภาพของตัวละครให้ผู้อ่านเห็นบทบาทบุคลิกลักษณะ นิสัยใจคออย่างชัดเจน ใช้กลวิธีหลายอย่าง เช่น สังเกตจากพฤติกรรมของตัวละครและจากบทสนทนา
2. ตัวละครทุกตัวมีบทบาทมากน้อยแล้วแต่ความสำคัญของแต่ละตัว
3. ตัวละครมีลักษณะสมจริง กล่าวคือ มีความคิดความต้องการเหมือนมนุษย์จริง ๆ เพราะมนุษย์ที่ดีพร้อมนั้นหาได้ยาก ย่อมมีความบกพร่องมากบ้างน้อยบ้าง การพิจารณาลักษณะนิสัยใจคอตัวละครจึงต้องคำนึงถึงความสมจริง ในข้อนี้พิจารณาได้จากการกระทำ การพูด การคิดของตัวละครว่าสมจริงหรือไม่ ผู้แต่งที่เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์จะแสดงภาพตัวละครได้สมจริงตามฐานะตำแหน่ง เพศ และวัยของตัวละคร
4. ลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่องควรมีลักษณะคงที่ การเปลี่ยนแปลงนิสัยนั้นเปลี่ยนได้แต่ควรมีเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้เปลี่ยนนิสัยได้ เหมือนนิสัยคนจริง ๆ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ ประสบการณ์ และเวลาได้

4. ฉาก

ฉาก เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวรรณกรรมประเภทนวนิยาย

สุริวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2525 : 67) ได้ให้ความหมายของฉากว่า "ฉาก คือ สถานที่และเวลาที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง ส่วนบรรยากาศคือ บรรยากาศทั่ว ๆ ไป เช่น กลิ่น เสียง แสง สี และสัมผัสอื่น ๆ ที่ช่วยก่อให้เกิดอารมณ์หรือหยั่งเห็นสภาพเหตุการณ์เด่นชัดยิ่งขึ้น"

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2512 : 3) กล่าวถึง ฉากว่า "ในนวนิยายฉากมีใช้ วัตถุประสงค์ของฉากของนวนิยายนั้น คือ ฉายภาพส่วนหนึ่งที่เรารู้ว่าตามสภาพบ้างหรือ บอกกล่าวประวัติของบุคคลหรือสถานที่ หรือยุคสมัยที่เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นหรือดำเนินไป

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 : 112) อธิบายความสำคัญของฉากว่า "เหตุการณ์ จะเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ จะต้องเกิดขึ้นในเวลาและสถานที่หนึ่ง เพราะฉะนั้นเวลาและสถานที่จึง มีความสำคัญอันที่จะทำให้เรื่องและตัวละครมีชีวิตจิตใจขึ้น"

5. บทสนทนา

บทสนทนา คือ คำพูดของตัวละครที่ได้ตอบระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในเรื่อง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจนิสัยใจคอของตัวละครดีขึ้น ทั้งเป็นวิธีที่จะดำเนินเรื่องก้าวหน้าไปด้วย

กุหลาบ มลลิกะมาส (2522 : 114) กล่าวถึง วัตถุประสงค์สำคัญในการใช้บทสนทนาในการแต่ง คือ

1. เพื่อช่วยดำเนินเรื่อง แทนการบรรยายของผู้แต่งโดยเฉพาะในบทละคร
บทสนทนา คือการดำเนินเรื่องโดยตรง
2. เพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครในเรื่อง ทั้งรูปร่างหน้าตาและนิสัยใจคอ โดยผู้แต่ง
ไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ
3. ช่วยให้เห็นวิธีการไม่ซ้ำซาก คือ เปลี่ยนเป็นแบบสนทนาบ้าง เป็นการบรรยายบ้าง
4. สร้างความสมจริง คำพูดที่สมมติว่าเป็นถ้อยคำจริง ๆ ของตัวละครทำให้รู้สึก
ใกล้ชิดกับความเป็นจริงมากกว่าคำบรรยายของผู้แต่ง

5. ทาให้บทประพันธ์น่าอ่าน น่าสนใจ และมีชีวิตชีวาขึ้น โดยเฉพาะบทสนทนาที่คมคายมีอารมณ์ขัน หรือพูดได้ถูกต้องตามฐานะของตัวละคร สัมกับบทบาทในตอนนั้น ๆ

ประทีป เหมือนนิล (2519 : 86) กล่าวถึง บทสนทนาว่าควรมีลักษณะดังนี้คือ

1. มีความเป็นธรรมชาติ (Natural) คือ ถ้อยคำที่ใช้ในบทสนทนาโต้ตอบของตัวละครจะต้องมีลักษณะสมจริงมากที่สุด
2. มีการเลือกสรร (Selective) คือ นักเขียนจะต้องเลือกว่าควรเขียนบทสนทนาในตอนใดบ้าง และควรเขียนอย่างไรจึงจะมีความหมายต่อเนื่องของนวนิยายทั้งเล่ม
3. มีความคงที่ (Consistent) คือ เป็นบทสนทนาที่จะต้องมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกับลักษณะการเขียนส่วนอื่น ๆ ของเรื่องด้วย เพื่อให้การเล่าเรื่องเป็นไปอย่างราบรื่นสม่ำเสมอ
4. มีความเหมาะสม (Appropriate) คือ การใช้สนทนาต้องสอดคล้องกับตัวละครแต่ละตัว โดยคำนึงถึงครอบครัว การศึกษา สภาพสังคม นิสัยใจคอ วัย อาชีพ และเพศ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างตัวละครให้สมจริง

2. เอกสารเกี่ยวกับวรรณกรรมหลักหนี

วรรณกรรมหลักหนี (Escape Literature) เป็นวรรณกรรมที่มีจุดมุ่งหมายหลักในด้านให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน สัมผัสอารมณ์ไม่พึงพอใจในชีวิตจริงหรือระบายความตึงเครียด ความกังวลต่าง ๆ ผู้อ่านจะมีความรู้สึกว่าการได้อยู่ในโลกของผู้อื่นมากกว่าโลกของตนเอง เพราะวรรณกรรมประเภทนี้ใช้จินตนาการเพื่อค้นเป็นทางออกของการหลักหนีความจริงของชีวิตและสังคม วรรณกรรมประเภทนี้ เช่น เรื่องเขย่าขวัญ นิยายวิทยาศาสตร์ นิยายนักสืบและเรื่องผาพัน เป็นต้น (อัมพร สุขเกษม, 2517 : 51)

มีผู้จัดกลุ่มวรรณกรรมผาพันว่าเป็น "วรรณกรรมหลักหนี" อันเป็นคำศัพท์วิชาการแทนคำภาษาอังกฤษว่า Escape Literature เพราะวรรณกรรมแนวนี้จะพาผู้อ่านหลุดจากโลกแห่งความจริงหรือเลียงจากภาวะแห่งความทุกข์ไปชั่วคราว โดยผู้อ่านอาจเอาตัวเองไปพบกับตัวละครในเรื่องที่มีชะตากรรมคล้ายกัน และได้ผ่านพ้นความทุกข์ยากของชีวิตไปพร้อมกับตัวละครซึ่งมักจะประสบความสำเร็จตอนท้ายเรื่อง พูดง่าย ๆ ว่า ผู้อ่านอาศัยตัวนางเอกพระเอกเป็นพาหนะขับเคลื่อนพาตัวเองผาพันชีวิตไปสู่ที่หมายดังต้องการ เพราะทำเองไม่ได้ในโลกแห่งความจริง

การปิดกั้นทางปัญญาตัวเอง ท้าให้นักเขียนกลุ่มหนึ่งที่แสดงตัวว่า "ไม่สนใจการเมือง" และ "ไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจ" หากแต่มุ่งหากำไรเข้าแทนที่นักเขียนฝ่ายก้าวหน้า และยึดครองแผงหนังสืออย่างเด็ดขาด โดยมุ่งผลิตผลงานประเภทวรรณกรรมพาณิชย์ออกมาเป็นจำนวนมาก

(ปัญญา กองทอง. 2528 : 25)

ศิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ (2529 : 31 - 37) กล่าวถึง ลักษณะของวรรณกรรมหลักหนี โดยสรุปได้ว่า "วรรณกรรมหลักหนีอาจจะเป็นคำใหม่สำหรับคนทั่วไป แต่ความจริงแล้วจะพบได้ในวรรณคดีของชาติต่าง ๆ ในทุกยุคทุกสมัยไม่มีขีดจำกัด วรรณคดีหลักหนีเป็นผลในชั้นปลายที่เกิดจากปฏิกิริยาโต้ตอบ เพื่อแสดงความไม่พึงพอใจในสังคม สภาพแวดล้อมการเรียกร้องของสังคม ตลอดจนความเป็นจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวดเร็ว นักประพันธ์จึงใช้งานเขียนของตนเป็นเครื่องแสดงออกถึงความไม่พึงพอใจนี้ นักวิจารณ์บางท่านอาจกล่าวว่า นักประพันธ์ใช้งานเขียนของตนเป็นที่ "หลบหนี" จากชีวิตรอบข้างที่ตนต้องเผชิญอยู่และหากจะถามต่อไปว่าอะไรคือ ชีวิตรอบข้างที่ผู้ประพันธ์ต้องเผชิญอยู่ ก็คงจะตอบได้ว่าคือชีวิตประจำวันอันน่าเบื่อหน่าย กฎเกณฑ์ทางสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีของคนส่วนใหญ่ ความผูกพันของคนในสังคม ตลอดจนความเป็นจริงที่ปรากฏซึ่งในบางครั้งไม่น่าพิสมัยเท่าใดนัก และลักษณะของการหลักหนีที่ปรากฏในวรรณคดีนั้นสามารถเกิดได้ 2 ทางด้วยกัน คือ การหลักหนีภายใน หมายถึง การที่นักประพันธ์ต้องการจะหนีสังคมหรือเขียนให้ตัวละครของเขาหนีสังคม โดยเป็นการหนีทางด้านจิตใจ ตัวละครไม่ได้แยกตัวออกจากสังคมหรือผจญภัยไปในโลกกว้าง ตัวละครยังคงเป็นสมาชิกของสังคมอยู่ทางด้านร่างกาย แต่จิตใจของเขาได้แยกออกจากการเป็นคนในสังคมแล้ว ส่วนการหลักหนีภายนอกนั้น หมายถึง ตัวละครหรือเนื้อเรื่องมีลักษณะหลักหนีจากสภาพชีวิตประจำวันออกไป ตัวละครหรือเนื้อเรื่องเป็นตัวแทนของความตื่นเต้น ผจญภัย ลี้ลับ ขวนตืดตาม ขวนฝืน ไม่ซื่อตรงจากใจ"

บุญยงค์ เกศเทศ (2536 : 109) กล่าวถึง นวนิยายกลุ่มพาณิชย์ว่า "นวนิยายพาณิชย์ ได้รับอิทธิพลมาจากการเขียนของชาวอังกฤษที่แปลมาในสมัยแรกเป็นหลัก แล้วกลายมาเป็นเรื่องของไทย โดยอาศัยตัวละครและเหตุการณ์ในประเทศมากขึ้น เรื่องที่แต่งนั้นให้นางเอกเป็นลูกพระยาที่ถูกรักกับชายยากจน แต่ก็ถูกบิดามารดาบังคับให้แต่งงานกับผู้อื่น ฝ่ายชายเสียใจจนต้องหนีไปอยู่ต่างจังหวัดหรือมีเงินนั้นก็ เป็นเรื่องของชายหนุ่มลูกผู้ดีที่ไปรักหญิงที่มีฐานะด้อยกว่า แต่ตอนหลังพบว่า ฝ่ายหญิงเป็นเจ้าของมรดก หรือเป็นลูกผู้ดีเช่นกัน"

กุสุมา รักษมณี (2533 : 659) กล่าวถึง ลักษณะของเรื่องในนวนิยายประเภท พาฝันหรือนวนิยายหลักหนีความจริงว่า "นวนิยายหลักหนีความจริง เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักที่มีอุปสรรค เพราะความหยิ่งถือดีหรือความแสนงอน แต่ในที่สุดก็เข้าใจกันได้ หรืออาจมีศัตรูที่มุ่งร้าย แต่ในที่สุดก็พ่ายแพ้ไป ทำให้เรื่องจบลงด้วยความสุขสมหวัง ตัวอย่างเช่น บ้านทรายทอง พมมาน สว่างวงศ์ ดอกฟ้าและโคมผู้จองหอง ของ ก.สุรางคนางค์ นอกจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตรักของชนชั้นสูง เช่น เชื้อพระวงศ์และขุนนาง ดังปรากฏในเรื่องของ ก.สุรางคนางค์แล้ว ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงชีวิตคนระดับชาวบ้านที่ต้องต่อสู้ชีวิตด้วยการบากบั่นก่อร่างสร้างตัว แต่มักมีโชคในด้านความรัก ทั้ง ๆ ที่ฐานะต่ำต้อย เช่น นางเอกเป็นลูกพระยา ไปรักกับชายที่มีฐานะยากจน แต่ถูกบิดามารดาบังคับให้ไปแต่งงานกับคนอื่น ฝ่ายชายเสerahอกหนีไปอยู่เสียให้ไกล แต่ในที่สุดก็ได้รับความสำเร็จ และได้แต่งงานกับคนที่ตนรัก หรือเรื่องนี้อาจจะกลับกันว่า ฝ่ายชายเป็นลูกพระยารักผู้หญิงยากจน แต่เป็นคนดีถูกพราหมณ์จากกัน แต่ในที่สุดก็ได้แต่งงานกันสมหวัง"

3. งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมหลักหนี

ชลลัดดา สุดเจริญ (2534 : 35) วิเคราะห์ตัวละครหญิงในบทละครของ เทสเนสซีวิลเลียมส์ โดยาใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ฟรอยด์ได้กล่าวไว้ว่า กลวิธีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหนีสภาพความจริงมี 2 ประเภท คือ

1. ประเภทปฏิเสธหรือไม่ยอมรับความจริง คือ การไม่ยอมรับรู้อารมณ์ ความคิด แรงขับ พฤติกรรมหรือสถานการณ์บางอย่างที่ก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรง
2. ประเภทบิดเบือนความจริงหรือหลอกหลวงตนเอง เป็นการอ้างเหตุผลเข้าข้างตนเอง เพื่อสนับสนุนการกระทำของตนเอง ซึ่งผู้แก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ส่วนใหญ่กระทำไปโดยอัตโนมัติ และไม่รู้สึกรู้ว่าได้หลอกหลวงตนเอง

วิธีหลักหนีความจริงแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ (นิภา นิชยานน. 2520 : 142 - 149)

1. การแยกตัวตามลำพัง (Isolation)

เป็นการหลบหนีไปให้พ้นจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและความคับข้องใจ โดยการแยกตัวออกไปเสีย เพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียด เพราะตามหลักความจริงถ้าคนเราไม่พยายามต่อสู้อุปสรรคหรือแก้ปัญหาความผิดหวังหรือเจ็บช้ำที่จะได้รับการเพิกเฉยสถานการณ์ย่อมไม่มี ดังนั้นบางคนจึงชอบวิ่งหนีปัญหาเอาตัวไป เพื่อความสบายใจชั่วขณะ

2. การฝันเฟื่อง (Fantasy)

เป็นการแสดงถึงความต้องการในสิ่งที่ไม่สามารถเป็นจริงได้ ซึ่งทางจิตวิทยาอธิบายว่า เป็นกลวิธานการปรับตัวแบบฝันเฟื่อง คือ การหาทางทดแทนโดยใช้จินตนาการในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ในชีวิตจริง เพื่อปลดปล่อยอารมณ์เครียดออกไป การฝันเฟื่องมีสาเหตุมาจากความต้องการจริง ๆ ในชีวิตที่ไม่สมหวัง และมักคิดฝันอยู่บ่อย ๆ เป็นระยะ ๆ ไป เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ตนปรารถนา

3. การถอยหนี (With drawal)

เป็นการหลีกเลี่ยงให้พ้นจากสิ่งที่ทำให้เกิดความคับข้องใจอันกระทำได้หลายวิธี เช่น ฝันกลางวัน การปรับตัวแบบนี้ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาแต่อย่างใด เพราะปัญหาหรือความวุ่นวายยังคงไม่ได้รับการแก้ไข และก่อให้เกิดความคับข้องใจต่อไปอีก

4. ปฏิกิริยาหลบเกลื่อน (Reaction Formation)

เป็นการปรับตัวโดยการแสดงพฤติกรรม ตรงข้ามกับความต้องการที่แท้จริง อันก่อให้เกิดความวิตกกังวล

5. การหนีไปสู่การเจ็บไข้ (Conversion)

เป็นการหนีจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจ โดยการเจ็บป่วย ซึ่งไม่ได้มีสาเหตุทางร่างกาย แต่เกิดจากความเครียดทางอารมณ์ เมื่อความวุ่นวายใจหมดไป อาการเจ็บป่วยก็จะหายไปด้วย

6. การปฏิเสธ (Denial)

เป็นกระบวนการป้องกันอัตตา (Self) จากสภาพความจริงที่ไม่พึงปรารถนา โดยการปฏิเสธไม่ยอมรับรู้สภาพนั้น

การปรับตัวแบบปฏิเสธ เป็นการป้องกันตนเองโดยไม่ยอมรับการกระทำในอดีตของตน เพื่อขจัดหรือผ่อนคลายนัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตน

7. การเก็บกด (Repression)

มันได้ช่วยแก้ปัญหาอะไรทั้งสิ้น นอกจากกักขังความรู้สึกมิให้แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาได้เท่านั้นเอง

การเก็บกตจะจัดการกับความทรงจำต่าง ๆ ที่ปวดร้าว หรือจัดการกับความจำที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บปวดแต่หนหลัง ความจำที่เจ็บปวดแต่หนหลังนี้อาจไม่เป็นอันตรายทั้งหมด แต่ว่าการคืนกลับมาค้นหาให้ระลึกถึงความเจ็บปวดได้

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของวรรณกรรมหลักหนี และกลวิธีในการวิเคราะห์นวนิยายทั้งหมดนี้จะ เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของบุษยมาสนางค์วรรณกรรมหลักหนี

วิเคราะห์นวนิยายของบุษยมาสาแห่งวรรณกรรมลัทธิ

บุษยมาสเป็นนามปากกาของสมนึก สุตะบุตร นักเขียนหญิงที่เขียนนวนิยายปรากฏแก่สายตาผู้อ่านมาเป็นเวลานานกว่าสี่สิบปี และผลงานของเธอได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากผู้อ่านบางกลุ่มตลอดมา ทั้งการตีพิมพ์เผยแพร่และการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์อยู่เสมอ ลักษณะนวนิยายของบุษยมาสมิเือกลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะตัวในด้านองค์ประกอบของนวนิยาย ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดีการศึกษาวรรณกรรมทุกประเภทผู้ศึกษาคงจะหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงลักษณะเนื้อหาของวรรณกรรมทั้งหมดเสียมิได้ เพราะจะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมเหล่านั้นเสียก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงเนื้อหาของนวนิยายของบุษยมาสทั้ง 36 เรื่อง โดยเรียงลำดับตามปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ดังต่อไปนี้

1. สลักจิต เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้นและตีพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. 2503

สลักจิต เป็นนวนิยายรักต่างวัยเป็นเรื่องที่กล่าวถึงภาคุมิ รักตีบดินทรซึ่งปฏิเสธการแต่งงานกับจันทร์ ผู้หญิงที่พระยารักตีบดินทรจัดการสู่ขอไว้ให้ แต่กลับไปรักกับชอชมาการ์เรตชาวอังกฤษ ประเทศที่ภาคุมิเดินทางไปศึกษาต่อทางด้านกฎหมายอยู่ ภาคุมิมิบุตรกับชอชมาการ์เรตคนหนึ่งคน คือ สลักจิต รักตีบดินทร แล้วไม่ได้ติดต่อมาที่บ้านอีกเพราะรู้ว่าพระยารักตีบดินทรโกรธมาก เนื่องจากปฏิเสธการแต่งงานกับผู้หญิงที่ท่านสู่ขอไว้ให้ ภาคุมิใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศจนล้มป่วย เขาารู้ตัวดีว่าคงจะเสียชีวิตในไม่ช้า จึงเขียนจดหมายมาฝากฝังสลักจิต บุตรสาวคนเดียวไว้กับพระยารักตีบดินทร แต่ความโกรธบุตรชายทำให้พระยารักตีบดินทรไม่ยอมให้ความรักกับสลักจิตเช่นเดียวกับหลานคนอื่น ๆ เนื่องจากเธอมีมารดาเป็นคนต่างชาติทำให้เธอถูกญาติพี่น้องทางบิดารังเกียจ โดยเฉพาะจันทร์ เพราะเคยหลงรักบิดาของเธอมาก่อน แต่กลับต้องไปแต่งงานกับพิทอาของเธอแทน ทำให้จันทร์โกรธแค้นมาถึงสลักจิตผู้เป็นบุตรด้วย สลักจิต (จอย) มีนางสาว อนุภรรยาอีกคนหนึ่งของพระยารักตีบดินทรคอยดูแล เพราะนางสาวไม่มีบุตร จอยอยู่ใน "รักตีบดินทร" ท่ามกลางความรักและความเกลียดชังของคนบางคน แต่คนที่หวังดีเสมอต้นเสมอปลายคือ "ภูษิต" ซึ่งเป็นบุตรชายคนเดียวของหม่อมมาลี น้องสาวของพระยารักตีบดินทร เท่ากับเป็นญาติพี่น้องของพ่อภาคุมิของเธอ ความรัก ความหวังดี ตลอดจนความใกล้ชิดระหว่างสลักจิตกับภูษิต ต่อมาได้พัฒนากลายเป็นความรัก ซึ่งได้นำความผิดหวังมาสู่เพียงพี่น้องสาวต่างมารดาของภาคุมิ เพียงเพื่อตั้งความ

หวังไว้ว่าตนเองจะได้เป็นมรรยาของภูษิต และได้เป็นเจ้าของเครื่องเพชรประจำตระกูลภักดี
 บดินทร เนื่องจากภักดี ถูกตัดออกจากกองมรดกไปเพราะขัดคำสั่งของพระยาภักดีบดินทร
 แต่เมื่อสลักจิตปรากฏตัวขึ้น ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งความตั้งใจเดิมของหม่อม
 ภาติมารดาของภูษิต และพี่ชายคือพระยาภักดีบดินทรบิดาของเพ็ญเพ็ญ ที่ต้องการให้ภูษิตและ
 เพ็ญเพ็ญแต่งงานกัน เพ็ญเพ็ญโกรธแค้นสลักจิตมากเพราะคิดว่ามาขัดขวางความรักของเธอ
 ความแค้นของเพ็ญเพ็ญทำให้คิดฆ่าสลักจิต แต่พงษ์พันธุ์บุตรชายของจันทรา เข้ารับเคราะห์แทน
 เพ็ญเพ็ญคิดว่าตัวเองฆ่าหลานชายจึงทำให้เธอตัดสินใจฆ่าตัวตายหนีความผิดสลักจิตได้แต่งงาน
 กับภูษิต และเตรียมตัวเดินทางติดตามสามีไปรับตำแหน่งใหม่ทั่วทั้งดิน บ้าน "ภักดีบดินทร" ต้อง
 พบกับความเจ็บปวดแสบแสบอีกวาระหนึ่ง เนื่องจากหลาน ๆ ของพระยาภักดีบดินทรเติบโตเป็นหนุ่ม
 เป็นสาวไปหมดแล้ว บางคนก็แต่งงานแยกย้ายครอบครัวออกไป พระยาภักดีบดินทรบัดนี้คือคนแก่ที่
 หมดความโกรธแค้นภักดีบุตรชายคนโตแล้วอย่างสิ้นเชิง ซึ่งสลักจิตได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า
 ความเป็นคนดีนั้น ไม่จำเป็นต้องมีมารดาเป็นคนไทยเสมอไป เพราะตลอดเวลาบิดามารดาของ
 เธอได้อบรมสั่งสอนให้เธอประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี จนความดีของเธอชนะใจทุกคนในที่สุดเธอก็ได้
 เป็นเจ้าของเครื่องเพชรของคุณหญิงราเพ ผู้เป็นย่าของเธอที่ฝากพระยาภักดีบดินทรไว้ให้แต่เธอ
 ก็ยังไม่ภูมิใจเท่าที่ได้เป็นหลานรักของพระยาภักดีบดินทร ซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมาไม่เคยยอมรับว่า
 เธอเป็นหลาน

2. อาญาสวรรค์ เป็นนวนิยายที่บุญมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2504

อาญาสวรรค์ เป็นเรื่องของขวัญยิหวาที่ได้ปลอมตัวเข้ามาเป็นคนปลอมพยาบาลบิดา
 ของโรค พงศธร เพื่อต้องการสืบหาสาเหตุแห่งการเสียชีวิตของยุพดี ภรรยาของโรค ซึ่งเป็นนำ
 สาวของเธอ ตลอดเวลาเธอได้แสดงความเกลียดชังโรคจนออกนอกหน้า ซึ่งโรคก็ไม่เข้าใจว่า
 เหตุใดเธอจึงเกลียดชังเขานัก แต่โรคไม่ได้เกลียดเธอ ตรงกันข้ามเขามีแต่ความรักความเอ็นดูให้
 โรคมีพี่ชายบุญธรรมคือ พจน์ พจน์มีบุตรสาวคือเพ็ญพรรณ เพ็ญพรรณหลงรักโรคเพราะรู้ว่าไม่ใช่
 ที่แท้จริงของตน แต่มารดาของเธอคือผด่า เกลียดโรคเพราะปฏิเสธการแต่งงานกับผ่องมุนน้องสาว
 ของผด่า แต่โรคกลับไปแต่งงานกับยุพดี เมื่อยุพดีเสียชีวิต โรคถูกกล่าวหาจากคนทั่วไปว่าฆ่าภรรยา
 ของตน ซึ่งโรคก็บอกความจริงกับใครไม่ได้ว่ายุพดีเสียชีวิตเพราะอะไร เพื่อเป็นการป้องกันความ
 เสื่อมเสียที่จะเกิดแก่ยุพดี เขาจำต้องปล่อยยให้ทุกคนเข้าใจผิดตลอดมา รวมทั้งขวัญยิหวาหลานสาว
 ของยุพดีด้วย เรืองชัย เคยเป็นเพื่อนสนิทของโรค แต่ภายหลังมาเป็นศัตรูกันเพราะทั้งคู่หลงรักผู้หญิง

คนเดียวกันคือยุพดี แต่โรธเป็นฝ่ายได้แต่งงานกับยุพดี สร้างความแค้นและความผิดหวังให้แก่เรงชัยอย่างมาก เขาอามาตโรธและตั้งใจจะทำลายผู้หญิงทุกคนที่โรธรัก ซึ่งเพ็ญพรรณ หลานสาวของโรธก็ถูกเรงชัยทำลายจนตั้งครุฑ ท้าให้โรธต้องรับผิดชอบโดยการแต่งงานกับเพ็ญพรรณแทนเพราะไม่ต้องการให้เพ็ญพรรณคิดสั้น แต่การยอมรับเป็นบิดาของเด็กในท้องให้เพ็ญพรรณสร้างความเข้าใจผิดแก่ขวัญหิวมาก ขวัญหิวคิดว่าโรธหลอกลวงเธอ ทำให้ขวัญหิวหันไปคบค้ากับเรื่องยศน้องชายของเรงชัย สร้างความไม่พอใจแก่โรธอย่างมาก เพราะเขาอยู่หลงรักขวัญหิว และรู้ว่าเรงชัยต้องการแก้แค้นเขาโดยพยายามแย่งขวัญหิวไปจากโรธ เรงชัยใช้เล่ห์เหลี่ยมพาขวัญหิวไปทำลาย แต่ไขแสงซึ่งเป็นภรรยาคนหนึ่งของเรงชัยไปช่วยไว้ทันสร้างความไม่พอใจแก่เรงชัยมาก เรงชัยจึงทำร้ายด้วยการตบตีไขแสง ไขแสงทนไม่ได้จึงใช้ปืนพกยิงเรงชัยจนเสียชีวิต ความชั่วร้ายของเรงชัยยุติลงด้วยความตาย โรธได้เปิดเผยความจริงถึงสาเหตุแห่งการเสียชีวิตของยุพดีให้ขวัญหิวทราบเพื่อลบล้างมลทินของตน ขวัญหิวตกลงแต่งงานกับโรธ เพราะต่อไปนี้เธอสามารถรักเขาได้อย่างสนิทใจ เนื่องจากเขาไม่ได้มีส่วนในการเสียชีวิตของยุพดีน้ำสาวของเธอ แต่ประการใด

3. สุรียาที่รัก เป็นนวนิยายที่มุขมมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. 2505

สุรียาที่รัก เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงเรื่องของพงษ์สุรย์ กับนาถวดีซึ่งเป็นคู่หมั้นกันระหว่างหมั้นพงษ์สุรย์ได้เดินทางไปฝรั่งเศส และประสบอุบัติเหตุทำให้ตาบอด จึงเดินทางกลับประเทศไทยเจียน ๆ และยื่นความจำนงต่อขุนชาญซึ่งเป็นทนายประจำตระกูลว่าจะขอไปพักผ่อนที่บ้าน "สุรียาน้อย" ซึ่งอยู่ที่ประจวบคีรีขันธ์ โดยขอให้นาถวดีไปช่วยดูแลพยาบาลตนในระหว่างรอการกลับมาของนายแพทย์กัญ เพื่อมารักษาตาของพงษ์สุรย์ แต่พอ มารดาของนาถวดีไม่เห็นด้วยเพราะกลัวว่าพงษ์สุรย์จะกลายเป็นคนพิการตลอดไป ด้วยความลำเอียง พงษ์จึงให้ปริญญบุตรสาวคนสุดท้ายของตนเดินทางไปดูแลพงษ์สุรย์แทนนาถวดี เนื่องจากปริญญามีเสียงคล้ายนาถวดี เมื่อพงษ์สุรย์มองไม่เห็นก็ไม่มีโอกาสทราบว่าปริญญาคือ นาถวดีตัวปลอม ความใกล้ชิด ทำให้ปริญญะหลงรักพงษ์สุรย์ ส่วนนาถวดีมีชายหนุ่มมาติดพันโดยการชักนำของพมอ เนื่องจากเข้าใจว่าพงษ์สุรย์จะไม่มีโอกาสหายจากตาบอด และตื่นเต้นในความร่ำรวยของวิรัช เพราะเป็นบุตรชายของเพื่อนรักของพมอ สำหรับนาถวดีซึ่งเป็นเด็กหัวอ่อนอยู่แล้วไม่กล้าขัดใจมารดา คงไปไหนมาไหนกับวิรัช จนกระทั่งตกเป็นข้าวงค์ซึ่งเป็นคนทำให้เพิ่มเกียรติญาติห่าง ๆ ของพงษ์สุรย์ใช้ข่าวเหล่านั้นมาเป็นเครื่องมือบังคับปริญญะ เนื่องจากต้องการแต่งงานกับปริญญะ เมื่อพงษ์สุรย์หายจากตาบอดเขามีโอกาสได้ใกล้ชิด

กับนาถวดีอีกครั้ง แต่ความเป็นคนช่างสังเกตของเขาทำให้เกิดความคลางแคลงใจว่านาถวดีคนที่เป็นคู่หมั้นของเขากับนาถวดี คนที่ไปดูแลเขาในระหว่างตาบอดจะเป็นคนละคนกัน เพราะความแตกต่างของทรงผมที่เขาสามารถใช้มือสัมผัสได้แม้ตาจะบอด หรือการสวมแว่นที่ไม่ใช่แว่นหมั้น ซึ่งเขาใช้มือคลำไปพบอีกเหมือนกัน ความสงสัยเหล่านี้เป็นสาเหตุให้พงษ์สุรีย์แกล้งสร้างข่าวว่าเขาเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งสร้างความรังเกียจให้แก่บุคคลหลายคน โดยเฉพาะพ่อนซึ่งกลัวว่าบุตรสาวจะลำบากเพราะความยากจนของพงษ์สุรีย์ ทำให้พ่อนขอคืนหมั้นแก่พงษ์สุรีย์และหาทางให้นาถวดีได้แต่งงานกับวิรัช ซึ่งเป็นบุตรชายของเพื่อนรักของพ่อน ทางด้านปริยานุชเกิดความเห็นใจพงษ์สุรีย์มากที่ถูกถอนหมั้นและไปแต่งงานกับคนอื่น ในระหว่างนี้พงษ์สุรีย์ได้สร้างข่าวว่าเขาตาบอดอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ปริยานุชต้องปลอมตัวไปเป็นผู้ดูแลเขาที่สุรียาน้อยอีกครั้ง แต่คราวนี้พงษ์สุรีย์ทราบความจริงจึงขอแต่งงานกับปริยานุช พร้อมทั้งสารภาพความจริงว่าเขาเป็นผู้สร้างเรื่องต่าง ๆ ขึ้น เพื่อทดลองใจคนหลายคน รวมทั้งความรักของปริยานุชด้วย ซึ่งในที่สุดความดีก็ตอบแทนปริยานุชด้วยการสมหวังในรัก ส่วนนาถวดีต้องพบกับความผิดหวัง เพราะวิรัชได้กลายเป็นบุคคลล้มละลายแทน พงษ์สุรีย์พ่อนได้สร้างกรรมให้ลูกสาว ด้วยความโลภของตนเอง

4. แก้วอนงค์ เป็นนวนิยายที่บุษยามาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. 2506

แก้วอนงค์ เป็นเรื่องของหญิงสาวชื่อว่ารมยา (ออน) มารดาของรมยาเป็นชาวต่างชาติชื่อราโมน่า เนื่องจากเรวัตบิดาของรมยามีภรรยาอีกคนหนึ่งคือปลื้มจิต ซึ่งเป็นคนใจคอริษยารามนา เนื่องจากต้องการเป็นภรรยาคนเดียวของเรวัต จึงได้พยายามใส่ร้ายราโมน่าว่ามีชู้ จนราโมน่าทนไม่ได้ต้องหนีออกจากบ้านของเรวัตไป รมยาต้องอยู่ในความปกครองของบิดา (เรวัต) แต่เธอก็ไม่ได้รับความรักจากปู่และย่าของเธอ เพราะทั้งคู่รังเกียจหลานที่เกิดจากสะใภ้ต่างชาติ รวมทั้งมารดาเลี้ยงเช่นปลื้มจิตที่พยายามพูดกรอกหูใครต่อใครอยู่ตลอดเวลาว่ามารดาของเรามีชู้ ถ้าใครแต่งงานกับรมยาต้องพบกับปัญหาเช่นเดียวกับเรวัต บิดาของรมยา คือรมยาจะต้องมีชู้เช่นเดียวกับมารดาของเธอ แต่รมยาเป็นคนซื่อและน่าสงสาร ความซื่อของเธอทำให้คนสรวลหัวเราะทุก ๆ ที่คนสรวลเข้ามาสนิทสนมกับรมยาเพื่อแก้แค้นแทนพี่สาวที่ถูกเรวัตทอดทิ้ง จนต้องฆ่าตัวตาย แต่รมยานั้นรักคนสรวลอย่างแท้จริงและประกอบกับการมีชีวิตที่น่าสงสารของเธอ ทำให้คนสรวลเกิดความสงสาร และกลายเป็นความรักในที่สุด ส่วนราโมน่าก็ไม่ได้หนีตามชู้ไป แต่อยู่ในประเทศไทยเพื่อคอยรับฟังข่าวคราวจากบุตรสาว และเพื่อพิสูจน์ตัวเองว่าเธอเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ทุกอย่างเกิดจาก

แผนการของปลื้มจิตทั้งหมด เนื่องจากความโหดต้องการครอบครองทรัพย์สินสมบัติของเรวัตต์แต่เพียงผู้เดียว

5. ขวัญหล้า เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. 2507

ขวัญหล้า เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชีวิตของปานแก้ว นาคซึ่งเป็นบุตรสาวของภาสและเหมือนวาด แต่เพราะความแตกต่างระหว่างฐานะของภาสและเหมือนวาด ทำให้ถูกพรากจากกัน เหมือนวาดไปแต่งงานกับประพันธ์ ตามความต้องการของบิดา เมื่อประพันธ์ไปราชการต่างประเทศ เหมือนวาดจึงหนีไปอยู่กับภาสจนมีปานแก้วเป็นบุตรคนที่สองต่อจากปิยะนาถ ซึ่งเป็นบุตรสาวของเหมือนวาดกับประพันธ์ เมื่อบิดาของเหมือนวาดมาพรากเหมือนวาดไปจากภาส เธอได้ทิ้งปานแก้วไว้กับภาส เมื่อภาสเสียชีวิตจึงได้ฝากให้ปานแก้วอยู่ในความดูแลของนางพวง ซึ่งเป็นญาติห่าง ๆ ของภาส นางพวงได้ขายปานแก้วให้ไปเป็นคนใช้ของแม่เลี้ยงสารีมารดาของอินทรีแห่งไร่ผางคำ อินทรีหลงรักปานแก้วตั้งแต่นั้น จนกระทั่งปานแก้วถูกขายต่อให้นางทองเย็น ซึ่งเป็นแม่เจ้าจัดหาผู้หญิงให้แขกที่ไร่ราย ก่อนไปอยู่กับทองเย็น ปานแก้วได้รู้ลาขายชราที่ถูกขังอยู่ในไร่รวงทิพย์ใกล้ ๆ กับไร่ผางคำ โดยหารู้ไม่ว่าขายชราที่ตนได้ช่วยเหลือโดยการส่งข่าว และนำให้มันเป็นเจ้าเมืองทางเหนือ ขายชราได้มอบกาไล "ขวัญหล้า" ให้ปานแก้วไว้สติดตัวไว้เพราะกาไลจะเป็นเครื่องเตือนการกลับสู่อิสรภาพของขายชรา รวมทั้งการกลับไปมีอำนาจที่ "ผาหลวง" ซึ่งเป็นบ้านเกิดของตนด้วย โดยบอกให้ปานแก้วพยายามตามหาคนที่ชื่อสุรย์ อินสรวงให้พบแล้วสุรย์จะช่วยเหลือปานแก้วได้ทุกอย่าง ปานแก้วได้รับการช่วยเหลือให้พ้นจากช่องของนางทองเย็น จนกระทั่งได้พบกับขายชราที่ตนเองเคยช่วยเหลือ ซึ่งได้ทราบในภายหลังว่า คือ เจ้าแสนฟ้า ซึ่งเป็นบิดาของสุรย์นั่นเอง สุรย์มีสัญญากับนายเลียงบิดาของพองฟ้าว่าเขาจะแต่งงานกับพองฟ้า เพื่อตอบแทนบุญคุณของนายเลียงที่ได้ช่วยชีวิตเขาไม่ให้ถูกเจ้าแสนเมืองผู้ทรยศฆ่า เจ้าแสนเมืองเป็นน้องชายต่างมารดาของเจ้าแสนฟ้าจึงเท่ากับเป็นอาของสุรย์ ในขณะที่พองฟ้ารอคอยเวลาที่จะได้แต่งงานกับสุรย์แต่สุรย์กลับไปหลงรักปิยะนาถพี่สาวต่างบิดาของปานแก้ว เมื่อครอบครัวของปิยะนาถเดินทางมาพักผ่อนที่ผาหลวง พองฟ้าจึงพยายามคิดหาอุบายเพื่อกำจัดปิยะนาถ ในที่สุดปิยะนาถก็ตกเหวเสียชีวิตเพราะหลงกลของพองฟ้า ทางด้านเหมือนวาด มารดาของปิยะนาถนั้นทราบอยู่ตลอดเวลาว่าปานแก้ว คือบุตรสาวของตนกับภาส จึงพยายามหาโอกาสบอกความจริงแก่ปานแก้ว ในที่สุดปานแก้วก็มีทั้งมารดาและบิดาอย่างคุณประพันธ์ ซึ่งมีความดีเสมอต้นเสมอปลายต่อเหมือนวาด อินทรีได้กลับมาขอความรักจาก

ปานแก้ว ท้าให้สุรย์หึงหวงมาก ผิดกับพองฟ้าซึ่งภาวนาให้ปานแก้วกับอินทรตกลงกันได้ เพื่อตนจะได้หมดเสียหนาม แต่ปานแก้วก็คงรักอินทรแบบพี่ชายเท่านั้น

6. ตราบาย เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. 2508

รมณี และโรकिन เคยรักกันมาก่อน ต่อมารมณีตกไปเป็นภรรยาของเกาบิดาของโรकिन เพราะบิดาของรมณีมีหนี้จากการพนัน แล้วเกาเป็นผู้ปลดเปลื้องหนี้สินให้ โดยแลกกับการอยู่กับรมณี รมณีจำเป็นต้องตอบแทนพระคุณของบิดาด้วยการเป็นมารดาเลี้ยงของโรकिनคนรักเก่า ทางด้านโรकिनไม่มีโอกาสทราบว่ามารดาเลี้ยงคนใหม่ของเขาคือ รมณี ซึ่งเป็นคู่รักของเขานั้นเอง เนื่องจากโรकिनไปเรียนต่อต่างประเทศ หลังจากกลับมาแล้วรับรู้ว่ารมณีคือภรรยาใหม่ของบิดา โรकिनก็พยายามตีตนออกห่าง เป็นเหตุให้รมณีทุกข์ใจจนล้มป่วย เพราะคิดว่าโรकिनเข้าใจว่าเธอแต่งงานกับบิดาของเขา เพราะเห็นแก่เงินไม่ใช้ความกตัญญูอย่างที่เธอพยายามชี้แจง ในระหว่างนี้ โรकिनพยายามจะหาใครสักคนมาแทนที่รมณี เพราะไม่ต้องการสร้างความผิดหวังให้บิดา ในที่สุดโรकिनก็หมั้นกับธาริน บุตรสาวเพื่อนของอาภา ซึ่งเป็นอาของเข ในระหว่างพิธีหมั้นรมณีได้เสียชีวิต เพราะหัวใจวาย สร้างความเศร้าเสียใจให้โรकिन ซึ่งคิดว่าตนเองเป็นต้นเหตุ ภายหลังเกาทราบเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรकिनกับรมณีจากสมุดบันทึกของรมณีเอง เกาเสียใจมากเพราะคิดว่า เป็นผู้ทำลายความรักของบุตรชาย ธารินคู่หมั้นของโรकिनมีเพื่อนรักคือน้าผึ้งซึ่งไม่ชอบหน้าโรकिन เนื่องจากไปรู้ความจริงจากน้าสาวว่าโรकिनเคยเป็นคนรักเก่าของรมณีมาก่อนแล้วมาหลอกลวงธารินเพื่อนของเธอ โรकिनกับน้าผึ้งมีปากเสียงกันก่อนที่จะโรकिनจะประสบอุบัติเหตุจนความจำเสื่อมจากคราไม่ได้นอกจากน้าผึ้ง เนื่องจากเป็นคนทะเลาะกับเขาก่อนเขาพบอุบัติเหตุ สร้างความเห็นใจให้แก่ น้าผึ้ง เพราะคิดว่าตนเองเป็นต้นเหตุให้เขาเป็นอย่างนั้น ธารินขอไปเรียนต่อต่างประเทศ และไปแต่งงานกับคณิต ซึ่งเป็นเพื่อนของธีระพี่ชายของเธอ ท้าให้น้าผึ้งเห็นใจโรकिनมากขึ้นจนยอมรับหมั้น และแต่งงานด้วยหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว

7. ยอดชีวิต เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. 2509

ยอดชีวิต เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชีวิตของยอดชีวิต ซึ่งเป็นบุตรสาวของวุฒิชัยซึ่งมีอาชีพทำไร่อยู่นครราชสีมา เดิมฐานะของวุฒิชัยรวยเพราะ เป็นบุตรชายคนสุดท้องของคหบดีสหายคู่ค้า แต่ต้องมาเป็นชาวไร่ เนื่องจากขัดคำสั่งคหบดีสหายคู่ค้า โดยปฏิเสธการแต่งงานกับผู้หญิงที่คหบดีสหายคู่ค้าเลือกให้ เพราะวุฒิชัยผิดหวังจากทาบทอง ซึ่งภายหลังจำเป็นต้องแต่งงานกับวิธานซึ่งเป็นพี่ชายของวุฒิชัยตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย วุฒิชัยไปจากสังคมกรุงเทพฯ นานกว่า 20 ปี

จนวาทินที่ชายคนรอง เขียนจดหมายไปถึงเพื่อขอบุตรสาวของวุฒิ โดยอ้างว่าเป็นความต้องการของ คุณหญิงศรายุทธพิสัย วุฒิปรึกษากับภรรยาคือชดช้อยซึ่งมีความเห็นว่าควรทำตามความต้องการของคุณหญิงศรายุทธพิสัย เพื่อลบล้างความโกรธที่เกาะกินใจคุณหญิงศรายุทธพิสัยมานาน ทั้งวุฒิและชดช้อย มั่นใจว่าความน่ารักของยอดชีวันจะสามารถเอาชนะความโกรธของคุณหญิงศรายุทธพิสัยได้ ตระกูล "ศรายุทธพิสัย" และ "เกรียงไกรยศ" มีความสนิทสนมกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจึงตกลงให้หลานต่อ หลานหมั่นกันคือคู่ของปรีเยศ เกรียงไกรยศกับ กรวิกา ศรายุทธพิสัย บุตรสาวของวิธาน โดยที่ทั้งคู่ ไม่เคยพบหน้ากันมาก่อน เป็นสาเหตุให้ปรีเยศปลอมตัวเป็นเกลลา ไปเป็นคนทาสวนในบ้านคุณหญิง ศรายุทธพิสัย เพื่อแอบดูกรวิกาคู่หมั้นของตน ทางด้านนางฉลวยอาสาเฝ้าของปรีเยศไม่พอใจในความ แตกต่างระหว่างปรีเยศกับสามีของตน เนื่องจากปรีเยศรักรวยในขณะที่นายประชาซึ่งเป็นอาของ ปรีเยศกลับยากจน เพราะการใช้จ่ายเกินตัวของภรรยาและบุตรชายคนโตคือปรีณู ทำให้นางฉลวย หาทางใส่ร้ายปรีเยศว่าเป็นโรคเรื้อนเหมือนมารดา เพราะโรคเรื้อนเป็นกรรมพันธุ์ทำให้วิธานตั้ง ชื่อจริงเกลียดกลัวว่าจะติดต่อมาถึงบุตรสาวของตน วิธานจึงขอคืนหมั้นโดยการขอเปลี่ยนตัวยอดชีวันมา เป็นคู่หมั้นแทน เนื่องจากใช้นามสกุลศรายุทธพิสัยเหมือนกัน แต่ในส่วนลึกวิธานทำไปเพราะความ เกลียดชังบิดาของยอดชีวันและรวมมาถึงตัวยอดชีวันด้วย ยอดชีวันต้องกลายมาเป็นคู่หมั้นของปรีเยศ แทนกรวิกา โดยปรีเยศปล่อยให้เธอเข้าใจว่าเธอเป็นโรคเรื้อนจริงซึ่งสร้างความสงสารแก่ยอดชีวัน เป็นอย่างมาก โดยไม่มีการแสดงความรังเกียจแต่ประการใดทำให้ปรีเยศมีใจเอนเอียงมาทาง ยอดชีวันจนกลายเป็นความรัก เมื่อยอดชีวันรู้ความจริงว่า "น้ำเกลลา" คือปรีเยศ เธอก็ขอคืนหมั้น และกลับไปอยู่ที่ไร่ของบิดามารดาเช่นเดิม ปรีเยศตามไปขอคืนดีปรีณูหมั้นกับกรวิกาเมื่อปรีเยศบอก ความจริงกับกรวิกาว่าเขารักยอดชีวัน วุฒิและชดช้อยได้มาราบขอโทษคุณหญิงศรายุทธพิสัย ซึ่งใจ อ่อนลงมากแล้วเพราะความน่ารักของยอดชีวัน ความเสียสละของเธอที่ต้องการจะคืนปรีเยศให้ กรวิกา สร้างความประทับใจให้แก่วิธานจนหายโกรธบิดาของเธอ ยอดชีวันทำให้ทุกคนหันหน้าเข้า หากันด้วยความเข้าใจ ทุกคนกลับมาผูกพันกันเหมือนเดิม

8. มาหยารัศมี เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2510

มาหยารัศมี เป็นเรื่องของเด็กสาวคนหนึ่ง ที่โชคชะตาทำให้เธอพบกับความพลัดพราก จากผู้ให้กำเนิดตั้งแต่แรกเกิด เนื่องจากความริษยาของจันทราซึ่งเป็นมารดาเลี้ยง ได้ว่าจ้างให้ สุตฉัยพยาบาลที่ทาสลอดเธอมาเธอเสียตั้งแต่แรกเกิด แต่พยาบาลซึ่งมีมโนธรรมในจิตใจไม่ได้ฆ่า เพียง แต่ลวงให้นายเมินบิดาของเธอคิดว่าเธอเสียชีวิตไปแล้ว และได้นำเด็กคนหนึ่งมาขายให้นาย

มินเพื่อไปโรงหกราศรีมารดาที่แท้จริงของเธอว่าเด็กคนนั้นเป็นบุตรสาวของราศรี ตลอดเวลาราศรีรักมาหารัศมีมาก เพราะเข้าใจว่าเป็นบุตรสาวของเธอผิดกับนายมินผู้สามี ซึ่งคิดอยู่ตลอดเวลาว่ามาหารัศมีเป็นเด็กข้างถนนที่เขาซื้อมาเพื่อตบตาราศรี เมื่อราศรีเสียชีวิตเธอได้ฝากฝังมาหารัศมีไว้กับนายมิน แต่มาหารัศมีทนต่อความทารุณของจันทราไม่ไหว เธอจึงหนีออกจากบ้าน มาหารัศมีโชคดีได้แต่งงานกับฐิติรัตน์ซึ่งเป็นคู่หมั้นของมาหารัศมี เพราะผู้ใหญ่ตกลงกันไว้ซึ่งมาหารัศมีรู้อยู่ตลอดเวลาว่าไม่ใช่เธอ แต่ทางครอบครัวของฐิติรัตน์ไม่ได้รังเกียจ จันทราพยายามแย่งฐิติรัตน์ไปจากมาหารัศมี โดยการเปิดเผยกำเนิดที่แท้จริงว่ามาหารัศมีเป็นเด็กข้างถนนไม่ใช่มาหารัศมีตัวจริง แต่ฐิติรัตน์รักมาหารัศมีจากใจจึงไม่สนใจชาติกำเนิด ต่อมาเพื่อประดาบุตรสาวของจันทราประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต จันทราเสียใจจนขาดสติเพื่อบอกความลับต่าง ๆ จนนายมินล่วงรู้ว่าจันทราเป็นคนสั่งฆ่ามาหารัศมีตัวจริง เมื่อมาหารัศมีได้รับอุบัติเหตุเพราะสุดจ ความลับต่าง ๆ จึงเปิดเผย ในเมื่อสุดจคือพยาบาลที่ทาตลอดมาหารัศมี และเป็นคนรับเงินค่าจ้างจากจันทราเพื่อกำจัดมาหารัศมี แต่เธอกลับย้อนรอยด้วยการนำมาหารัศมีมาขายให้นายมิน โดยนายมินไม่รู้เลยว่าบุตรสาวที่แท้จริงของเขาได้อยู่ใกล้ ๆ เขาตลอดเวลา สำหรับมาหารัศมีเมื่อความจริงต่าง ๆ ปรากฏออกมา เธอก็ครองคู่กับฐิติรัตน์อย่างมีความสุข

9. พรวนติดบัว เป็นนวนิยายที่บุษยามาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2511

พรวนติดบัว เป็นเรื่องของเด็กสาวคนหนึ่งชื่อวรุณสิริ (พน) วรุณสิริเป็นน้องสาวของวารินทร์ เนื่องจากเป็นน้องคนสุดท้องและมีความเฉลียวฉลาด ทำให้ทุกคนพากันรักและตามใจเธอ วารินทร์มีเพื่อนคนหนึ่งชื่อสุรย์ ซึ่งมีข่าวเล่าลือว่าเขาได้ใช้ความรูปหล่อ และมีบิดาร่ำรวยของเขาหลอกลวงผู้หญิงให้หลงรักมากมาย คาเล่าลือว่าสุรย์ขาดความรับผิดชอบในการกระทำทำให้วรุณสิริไม่ยอมให้เป็นมิตรกับเขา จนสุรย์ไม่เข้าใจว่ามีสาเหตุมาจากอะไร จนต้องขอความช่วยเหลือจากวารินทร์ให้ช่วยสอบถามความจริงจากวรุณสิริ วารินทร์จึงมีหน้าที่แก้ข้อกล่าวหาต่าง ๆ แทนสุรย์ เพราะตัวเขาก็ต้องการทำให้น้องสาวมองเห็นความดี จะได้สนับสนุนให้เขาได้สมหวังในรัก เนื่องจากวารินทร์หลงรักศุนดรา เพื่อนของวรุณสิริอยู่ สุรย์ปฏิเสธการแต่งงานกับผู้หญิงที่บิดามารดาเลือกให้ สุรย์หลงรักวรุณสิริรักเนื่องจากเธอไม่เคยสนใจในความเป็นคนรูปหล่อและมีฐานะร่ำรวยของเขา เช่นเดียวกับผู้หญิงคนอื่น ๆ ที่สุรย์เคยพบมาวรุณสิริทำให้สุรย์ต้องเปลี่ยนแปลงนิสัยของตนเอง เนื่องจากต้องการจะใช้ความรักชนะใจวรุณสิริ

10. ใต้เงาใจ เป็นนวนิยายที่นุชยกมาสาเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2512

ใต้เงาใจ เป็นเรื่องของเด็กสาวคนหนึ่งชื่อชัชชาริ ชัชชาริได้ชื่อว่าเป็นบุตรสาวของคนที่ได้ชื่อว่าเป็นกบฏ เนื่องจากบิดาของเธอเป็นผู้หนึ่งที่อยู่ในคณะบุคคลที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้ที่ปราบปรามกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้สำเร็จ คือ ทยา ยุทธนาพิพัฒน์ เวลานั้นทยาเป็นนายพันตำรวจตรีผู้มีผลงานในด้านการปราบปรามจนมีชื่อเสียง ทยาจำเป็นต้องออกหมายจับบิดาของชัชชาริทั้ง ๆ ที่เขารักชัชชาริ การกระทำของทยาทำให้ชัชชาริเสียใจมาก เธอได้ลาออกจากการเป็นครูและเดินทางไปต่างประเทศ ต่อจากนั้นได้มีข่าวแพร่สะพัดออกมาว่าชัชชาริเสียชีวิตแล้ว เพราะโรคหัวใจ การเสียชีวิตของชัชชาริได้สร้างความเสียใจให้ทยามาก เขาคิดเสมอว่าเขาเป็นต้นเหตุแห่งการเสียชีวิตของชัชชาริ ทยาจึงตัดสินใจลาออกจากการเป็นตำรวจ เพื่อมาประกอบธุรกิจของตนเอง ในระหว่างที่ตกเป็นทาสของอารมณ์เสียใจ ทยาไม่ยอมเหลียวแลผู้หนึ่งคนใด เนื่องจากเขาไม่สามารถลืมชัชชาริได้ ต่อมาทยาได้รู้จักกับผู้หญิงคนหนึ่งชื่อว่ากุลชลี กุลชลีมีหน้าตาทำทางตลอดจนน่าเสียงคล้ายชัชชาริ จนทยามั่นใจว่ากุลชลีก็คือชัชชาริปลอมตัวมา ในระหว่างที่กุลชลีปรากฏตัว ทยามีความหวังว่าเขาคงจะได้แต่งงานกับกุลชลี เพราะเธอเปรียบเหมือนเงาของชัชชาริ เมื่อเห็นกุลชลีสนิทสนมกับชายอื่น ทยาจึงเกิดความหึงหวงและดื่มสุราจนเมามายความเมามายทำให้ทยาเห็นเพราๆไป ญาติของพี่เขยเป็นกุลชลีและเผลอตัวไปล่วงเกินเพราๆไป ทำให้ทยาต้องหมั่นกับเพราๆไป เพื่อรับผิดชอบในการกระทำของตน เมื่อทยาต้องหมั่นกับเพราๆไป เพราะความจำเป็นบังคับ กุลชลีจึงตกลงหมั่นกับประจิดเพื่อเป็นการประชดทยา ทั้งทยาและกุลชลีต้องทุกข์ทรมานเพราะต้องหมั่นกับคนที่ตนเองไม่ได้รัก ประจิดนั้นเคยได้เสียกับพี่สะใภ้คือเสาวรส เพราะประจิดพี่ชายของเขาเสียชีวิต เสาวรสจึงทำทุกวิถีทางเพื่อทำลายพิธีแต่งงานของประจิดกับกุลชลี โดยการบุกเข้าไปใช้อาวุธปืนยิงกุลชลี แต่ทยาได้เข้าช่วยเหลือจนได้รับบาดเจ็บเพราะเสาวรสยิงพลาด ความเสียสละของทยาทำให้กุลชลียอมเปิดเผยความจริงว่าเธอคือชัชชาริซึ่งยังมีชีวิตอยู่ ทั้งประจิดและเพราๆไปเห็นใจในความรักของคนทั้งสอง จึงยอมคืนอิสระให้ทยาและชัชชาริได้แต่งงานกัน

11. ทฤษฎีรัก เป็นนวนิยายที่นุชยกมาสาเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2513

ทฤษฎีรัก เป็นเรื่องของชายหนุ่มชื่อวิญญู เทวัญ เขามีฐานะร่ำรวยจนบรรดาหญิงสาวหมายปองเป็นจำนวนมาก แต่วิญญูไม่เคยเชื่อว่าหญิงสาวที่แวดล้อมเขาอยู่นั้นจะรักตัวเขามากไปกว่าต้องการครอบครองมรดกจำนวนมากมหาศาลของเขา ความเบื่อหน่ายในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากความ

จริงใจ ทำให้วิญญูปลอมตัวเป็นชายตามอดชื่อเทพ เทวา เพื่อต้องการหลบหนีสังคมจอมปลอมไปทดลองใช้ชีวิตแบบชาวชนบทดูบ้าง เขาต้องการค้นหาความรักที่แท้จริง โดยไม่มีฐานะของเขาเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อเขาอยู่ในร่างของเทพ เทวา ผู้พิการเพราะมองไม่เห็น เขาได้รับการดูแลเอาใจใส่โดยปราศจากความรังเกียจจากดวงรัตน์ ครูที่สอนอยู่ในชนบทซึ่งมีจิตใจเมตตา กรุณาแก่ทุกคน ดวงรัตน์ได้เขียนจดหมายมาขอความช่วยเหลือทางการเงินจากวิญญูเพราะเธอรู้ว่าเขาเป็นคนใจบุญ ชอบบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือคนยากจน วิญญูได้ส่งเงินมาช่วยเหลือเธอและโรงเรียนในชนบทของเธอโดยทันที เนื่องจากเธอได้ปรารถนาเรื่องการขอความช่วยเหลือจากวิญญูให้เทพ เทวาฟัง โดยหารู้ไม่ว่าเทพกับวิญญูคือคนคนเดียวกัน เมื่อดวงรัตน์ได้รู้ความจริงว่าเทพ คือวิญญูปลอมตัวมาเธอจึงไม่สามารถทำได้ เนื่องจากตลอดเวลาเธอรักเทพ เทวากับความบริสุทธิ์ใจ แต่เมื่อเขากลายเป็นวิญญู ผู้มีความแตกต่างกับเธอทุกประการ เธอก็พร้อมที่จะหลีกทางให้เขา แต่วิญญูไม่ต้องการให้ดวงรัตน์ทำเช่นนั้น เนื่องจากดวงรัตน์คือคนที่เขาค้นหาและได้พบความรักที่ไม่มีเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้อง

12. ก่อนเมฆสลาย เป็นนวนิยายที่นุชนาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2514

ก่อนเมฆสลาย เป็นเรื่องของเด็กกำพร้าชื่ออริยา (อ้อ) เธอต้องมาอาศัยอยู่กับชาติบิดาของอูฐตามคำสั่งของอรรณมารดาของเธอ อรรณกับชาติเคยรักกันมาก่อน การมาของเธอสร้างความไม่พอใจให้แก่ศรีไทยภรรยาของชาติเป็นอย่างมาก เพราะศรีไทยมีอคติต่ออรรณมาก่อน เนื่องจากหึงหวงในชาติสำหรับอูฐ เขารักเอ็นดูอริยาเหมือนน้องสาวคนหนึ่ง เมื่อชาติและอูฐเอ็นดูอริยามากเท่าใด เท่ากับสร้างความไม่พอใจให้แก่ศรีไทยมากขึ้น อริยาารู้ตัวดีว่าศรีไทยเกลียดมารดาของเธอ เธอจึงอยู่ในบ้านของชาติอย่างมีความสุข อรรณมีเพื่อนคนหนึ่งคือแม่เลี้ยงพองแก้ว แม่เลี้ยงพองแก้วมีบุตรชายชื่อพรหมินทร์ ซึ่งทั้งเธอและอรรณเคยตกลงกันว่าจะให้พรหมินทร์และอริยาได้แต่งงานกัน พรหมินทร์ได้รับรู้ข้อตกลงระหว่างมารดาของเขากับอรรณด้วยความดีใจ เพราะอริยาเป็นเด็กน่าสงสารและยังมีหน้าตาสวยงาม กิริยามารยาทเรียบร้อยจนเขาอดรักไม่ได้ อูฐก็มีความคิดเช่นเดียวกับพรหมินทร์ แต่เขามักกล้าแสดงออกเพราะมีผู้หญิงหลายคนหลงรักเขาอยู่ในจำนวนนั้นมีแก้วตาคนหนึ่งซึ่งอริยาคิดว่ามีความสำคัญต่ออูฐมากกว่าคนอื่น แก้วตาหึงหวงอริยาเพราะรู้ว่าไม่ใช่พี่น้องสาวที่แท้จริงของอูฐ ทำให้อริยาไม่สบายใจจนถึงกับจะตกลงแต่งงานกับพรหมินทร์เพื่อไปให้พ้นจากบ้านของอูฐ การตัดสินใจของอริยาทำให้อูฐจำเป็นต้องเปิดเผยความในใจว่าเขารักอริยาไม่ใช่แก้วตาอย่างที่เธอเข้าใจ นอกจากอริยาจะชนะใจอูฐแล้ว เธอยังชนะใจศรีไทยอีก

ด้วยความดี ความกตัญญู ซึ่งมารดาของเธอได้อบรมพร่ำสอนอยู่ตลอดเวลา ในที่สุดความอดทนของเธอก็ชนะทุกสิ่ง

13. เปลวไฟในดวงดาว เป็นนวนิยายที่นุชymasเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2515

เปลวไฟในดวงดาว เป็นเรื่องของหญิงม่ายคนหนึ่งชื่อ ชเนตตี ซึ่งตลอดเวลาเธอได้ใช้ความสาวและสวยของเธอหลอกลวงให้เศรษฐีทั้งหนุ่มและแก่มาหลงรัก เมื่อเธอครอบงำจนพอใจแล้ว เธอก็จะหาทางตีจากบรรดาเศรษฐีที่พากันหมดตัว แล้วให้ออกไปจากชีวิตของเธอแล้ว จึงเริ่มวางแผนหลอกลวงเศรษฐีคนใหม่ต่อไป ชเนตตีมีบุตรสาวคนหนึ่งชื่อชีวาลย์ ชีวาลย์เป็นเด็กที่ได้รับการอบรมมาดี เนื่องจากโรงเรียนประจำเป็นส่วนใหญ่ การที่ชเนตตีเคยพบกับความขัดสนใจชีวิตมาก่อนเธอจึงต้องกลายเป็นคนหลอกลวง เพื่อครอบงำความมั่งคั่งมาเป็นของตัวเอง ซึ่งเนื่องมาจากความรักบุตรสาวของเธอ แต่ชีวาลย์ไม่มีโอกาสรู้เบื้องหลังของมารดา จนกระทั่งเธอแต่งงานกับอาราม อิศเรศ ซึ่งเข้ามาพัวพันกับเธอ เนื่องจากต้องการแก้แค้นให้ครอบครัวของเพื่อนรักคือธงทอง และธารทิพย์ผู้ถูกชเนตตีแย่งสามีคือสาทิศ บิดาของธงทอง สาทิศหลงใหลชเนตตีมากจนมีปากเสียงกับธงทอง ทำให้ธงทองประสบอุบัติเหตุจนเสียชีวิต ธารทิพย์ซึ่งเป็นมารดาของธงทองได้ส่งเสียให้อาราม ซึ่งมีฐานะยากจนและเป็นเพื่อนรักของธงทองได้ร่ำเรียนจนจบปริญญา เอกจากประเทศอังกฤษ เพราะต้องการให้อาราม เป็นตัวแทนของธงทองในการแก้แค้นชเนตตี หลังจากธงทองเสียชีวิตไม่นานสาทิศก็เสียชีวิตเพราะโรคมะเร็ง ทำให้ชเนตตีต้องหาสามีใหม่เพื่อพยุงฐานะทางสังคมของตน ชเนตตีได้อยู่กินกับธีระจนใครต่อใครพากันยกย่องว่าเป็นคู่หมั้นชเนตตี ธีระเป็นพ่อม่ายไม่มีบุตรทำให้เขารักชีวาลย์เหมือนลูกของเขา อารามพยายามทำตัวใกล้ชิดกับชีวาลย์จนได้แต่งงานกับเธอโดยไม่เปิดเผยว่าเขาเป็นหลานชายของธารทิพย์ ซึ่งมีความแค้นเคืองชเนตตีอยู่ หลังจากแต่งงานชเนตตีจึงทราบว่าอารามมีคนรักอยู่แล้ว แต่มาแต่งงานกับชีวาลย์เพื่อแก้แค้นแทนธารทิพย์ ชเนตตีมีความทุกข์เพราะส่งสารชีวาลย์บุตรสาวของตน ชเนตตีตัดสินใจย้ายนอนหลับเกินขนาดและเสียชีวิตในเวลาต่อมา การเสียชีวิตของชเนตตีทำให้ชีวาลย์ช็อก เพราะเธอได้รับความกระทบกระเทือนใจจากอารามอยู่ก่อนแล้วเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของอารามกับศิริกัญญา ซึ่งได้จดทะเบียนสมรสกันก่อนที่อารามจะมาแต่งงานกับเธอ อาการป่วยของชีวาลย์ต้องพึ่งจิตแพทย์เพื่อช่วยบำบัด แม้ว่าชีวาลย์จะตั้งครร์อยู่แต่เธอไม่ยอมบอกอารามทำห้คนที่รู้ เรื่องนี้แทนไม่ได้ที่จะปล่อยให้ชีวาลย์หย่าขาดจากอารามแม้แต่ศิริกัญญา เองก็ยังมาขอร้องขอให้ชีวาลย์ต่อสู้เพื่อบุตรโดยเธอจะเป็นฝ่ายหลักทางให้ ชีวาลย์ตัดสินใจยกบุตรชายของเธอให้ธารทิพย์ เพื่อเป็นตัวแทนของธงทอง ธารทิพย์ได้

อรุณกรรมาให้แก่ขเณตติหลังจากที่ขเณตติเสียชีวิตแล้ว และบุตรชายของชีวลัยซึ่งมีหน้าตาคลาย
รงของบุตรชายของเธอ ทำให้ความแค้นในใจธารทิพย์มอดดับลงไปด้วย

14. หัวใจเถื่อน เป็นนวนิยายที่บุษยมาศเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2516

หัวใจเถื่อน เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชีวิตของภาคย์ พิชิตพงษ์ซึ่งหนีออกจากบ้านเพราะ
ได้รับความบีบคั้นทางจิตจากคุณหญิงอาภา มารดาที่แท้จริงกับกวี ซึ่งภาคย์เข้าใจตลอดมาว่าเป็น
บิดาที่แท้จริง ของเขา ภาคย์มีน้องชายคนหนึ่งคือ ภากร แต่ความรักที่ภาคย์และภากรได้รับจากบิดา
มารดานั้นแตกต่างกัน ภากรจะเป็นลูกรักของบิดามารดา แต่ภาคย์นั้นได้รับแต่ความเกลียดชังจนทน
ความคับแค้นใจไม่ไหวทำให้ต้องหนีออกจากบ้าน โชคดีของภาคย์เพราะไปพบกับนายรักษ์ รัชภูมิ
เศรษฐีเจ้าของเหมืองแร่ที่ภูเก็ต นายรักษ์พาภาคย์ไปอุปการะและยกทรัพย์สินสมบัติให้เพราะเขาไม่มี
บุตร ภาคย์กลับมากรุงเทพฯ ในนามของ ราช รัชภูมิ เพื่อขอซื้อ "บ้านแก้ว" อันเป็นมรดกของเขา
ซึ่งได้รับจากคุณยาย แต่การหายสาบสูญไปของภาคย์ ทำให้กวีฉวยโอกาสขายบ้านแก้วเพื่อนำเงินมา
ให้ภากรใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เนื่องจากภากรชอบเที่ยว ชอบเล่นการพนันและมีปัญหามากเกี่ยวกับ
ผู้หญิง เนื่องจากภาคย์มีหน้าตาคลายบิดาที่แท้จริง คือ หม่อมเจ้าคทาเทพทำให้เขาเป็นที่สนใจของ
บรรดาผู้ที่รู้จักหม่อมเจ้าคทาเทพ และล่วงรู้ความสัมพันธ์ของคุณหญิงอาภากับหม่อมเจ้าคทาเทพ พา
กันมั่นใจว่าภาคย์ต้องเป็นบุตรชายของหม่อมเจ้าคทาเทพ ไม่ใช่กวีซึ่งเป็นสามีคนปัจจุบันของคุณหญิง
อาภา ภากร หลงรักอมวสีหลานสาวของกวี จึงขอให้บิดาขอรับรองแก้มบังคับให้อมวสียอมแต่งงาน
ด้วย แต่อมวสีไม่ได้รักภากร เธอรักภาคย์มานานแล้ว ภากรยังไม่พอใจและพยายามเอาชนะโดย
การซื้อสิ่งจะแต่งงานกับอมวสีให้ได้ ทำให้ภาคย์ต้องพามวสีหลบหนีการแต่งงานไป โดยต้องการ
แก้แค้นภากรซึ่งครั้งหนึ่งภากรเคยแย่งขาลีเนิคนรักของภาคย์ไปจนขาลีเนิเสียชีวิตเพราะความตรอมใจ
ภาคย์อยากเห็นภากรเจ็บปวดจากการถูกแย่งคนรักไปบ้าง ทำให้เขาต้องลักพาตัวอมวสีไปซ่อนไว้
ภากรเสียใจจนเมามายและเข้าบ่อนเล่นการพนันจนเป็นหนี้สินมากมาย ในที่สุดกวีก็ต้องขายบ้าน
พิชิตพงษ์ เพื่อนำเงินไปใช้หนี้ให้ภากร บ้าน "พิชิตพงษ์" ตกเป็นของภาคย์อีกเช่นเดียวกับบ้านแก้ว
การสิ้นเนื้อประดาตัวของพ่อแม่ทำให้ภากรได้คิด ในที่สุดก็กลับใจหันไปรับผิดชอบศรีไพร บุตรสาว
นายสุภารโรงที่มีฐานะต่ำต้อยกว่า ทำให้กวีโกรธมากเพราะศรีไพรไม่มีอะไรเหมาะสมกับตำแหน่ง
สะไวของท่าน อมวสีมั่นใจว่าภาคย์กับราช รัชภูมิ คือ คนคนเดียวกันจึงเล่าให้คุณหญิงอาภารู้
คุณหญิงอาภาหาโอกาสไปพบราชด้วยตนเองและก็มั่นใจว่าราชคือภาคย์ บุตรชายของเธอที่หายไป
แต่ราชไม่ยอมรับว่าคุณหญิงอาภาเป็นแม่ของเขา ทำให้คุณหญิงอาภาเสียใจมากจนล้มป่วย ทำให้

นมพริ้ง คนที่เคยดูแลภาคย์มาแต่เล็กต้องไปอ้อนวอนให้ภาคย์ยอมรับความจริง พร้อมทั้งเล่าเหตุผลที่ภาคย์ไม่ได้รับความรักจากกวีว่าเป็นเพราะภาคย์ไม่ซนบุตรของกวี แต่เขาเป็นบุตรของหม่อมเจ้าคทาเทพผู้รักเก่าของคุณหญิงอ้อมา แต่คุณหญิงอ้อมไม่กล้าแสดงความรักออกนอกหน้า เพราะกลัวสามีโรครักษาภาคย์ยอมเข้าเฝ้ามารดาของตนและให้อภัยต่อสิ่งที่ผ่านมา ภาคย์ได้แต่งงานกับอมวาสี ภากรรพาศรีไพรเข้ามาอยู่ร่วมบ้านกับบิดามารดาเพราะศรีไพรกำลังตั้งครรภ์ใกล้คลอด ภาคย์ยกบ้าน "พิชิตพงษ์" ให้เป็นของขวัญแก่หลาน ส่วนตัวเขาและอมวาสีต้องกลับไปดูแลธุรกิจที่ภูเก็ตอันเป็นมรดกตกทอดที่ภาคย์หรือราชินีได้รับจากนายรักษ์ รัชภูมิ ผู้อุปการะเขาตั้งแต่หนีออกจากบ้าน คุณหญิงอ้อมา ส่วนมรดกของหม่อมเจ้าคทาเทพ ภาคย์ยกให้กับการกุศลในนามมูลนิธิ "คทาเทพ"

15. เพียงตะวัน เป็นนวนิยายที่นุชymasเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2517.

เพียงตะวัน เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงเรื่องของเพียงตะวัน ซึ่งเป็นบุตรสาวคนเดียวของพิเศษกับมัทนา ตลอดเวลาเธอมีความสุขอยู่กับครอบครัวที่อบอุ่นจนกระทั่งบิดามารดาแยกทางกัน มารดาของเธอมีสามีใหม่ ส่วนบิดามีภรรยาใหม่ เธอคิดว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการของใครจึงหนีออกจากบ้าน และถูกรถยนต์ของอาณัติชนจนได้รับบาดเจ็บ อมรมารดาของอาณัติพาเธอมารักษาตัวที่บ้านของโรมอินทร์ซึ่งเป็นน้องชายของอมรา โดยเพียงตะวันบอกว่าเธอเป็นเด็กก๊อพรามีชื่อว่านางสาวนก สีชมพู ถึงแม้อมราและโรมอินทร์จะไม่เชื่อแต่ก็ไม่มีหลักฐานอะไรจะมาคัดค้านนางสาวนก ต่อมาหนังสือพิมพ์ลงข่าวการประสูติพิเศษของพิเศษบิดาของเพียงตะวันทำให้ความลับเปิดเผยเพราะนางสาวนก (เพียงตะวัน) เห็นข่าวแล้วเป็นลมหมดสติไป เมื่อโรมอินทร์ทราบความจริง จึงพาเพียงตะวันไปส่งให้พิเศษที่กรุงโรมเพียงตะวันได้มีความสุขอยู่กับบิดา และน้องชายต่างมารดาของเธออีกครั้ง เพราะมารดาเลี้ยงของเธอเสียชีวิตเมื่อเกิดอุบัติเหตุ อาณัติพยายามบอกความในใจกับเพียงตะวันแต่เธอบอกว่าเธอรักเขาอย่างพี่ชายเท่านั้น โรมอินทร์จึงคิดว่าเขาคงมีหวังเพราะเพียงตะวันไม่รักอาณัติ เมื่อโรมอินทร์บอกรักเพียงตะวันจึงไม่ปฏิเสธ เขาจึงให้ออมรา มาสู่ขอและก็เป็นพี่สาวของพิเศษ และมัทนาเพราะทั้งคู่ต้องการให้โรมอินทร์เป็นผู้ดูแลบุตรสาวของตน มัทนารู้ตัวว่าตนเองกำลังจะเสียชีวิตเพราะป่วยเป็นมะเร็งร้ายเม็ดเลือด จึงต้องการให้โรมอินทร์แต่งงานกับเพียงตะวันโดยเร็วโดยอ้างอาการเจ็บป่วยของเธอขึ้นมาบังหน้า

16. เขยเดือน เป็นนวนิยายที่นุชymasเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2518

เขยเดือน เป็นเรื่องของชายหนุ่มคนหนึ่งที่เป็นหลงรักหลานสาวของผู้หญิงที่ไว้ตัวและและถูกรักคนอย่างคุณหญิงพ้อง ราชเสนา ความเป็นคนเจ้ายศของคุณหญิงพ้องเป็นอุปสรรคสำคัญของ

ความรักของก้อง กับพยุรี ราชเสนา เนื่องจากก้องไม่ใช่ลูกพระยา หรือมหาเศรษฐีอย่างที่คุณหญิง
 พ้องต้องการ อีกทั้งนามสกุล "กังสดาล" ของก้องเคยสร้างความแค้นเคืองให้คุณหญิงพ้องมาแล้วใน
 อดีต พรีมเพราบุตรสาวคนโตของคุณหญิงพ้องได้แอบรักกับชายชาวบ้านธรรมดาชื่อ เกริก กังสดาล
 ผู้เป็นอาของก้อง แต่ความรักของทั้งสองถูกพรากจากกันโดยฝีมือคุณหญิงพ้องจนพรีมเพราบุตรสาว
 ของคุณหญิงพ้องตรอมใจตาย และตั้งแต่นั้นก็ไม่มีใครเอ่ยชื่อของพรีมเพรา ราชเสนาอีกเลย ก้อง
 ต้องการแก้แค้นคุณหญิงพ้อง จึงพาตัวเข้ามาพัวพันกับพยุรี เพื่อต้องการให้เลือดของกังสดาลกับราช
 เสนาผสมกันให้ได้ แต่ไม่ว่าจะรักกันอย่างไรก็ไม่สามารถเอาชนะความเจ้าชู้ของคุณหญิงพ้องได้
 พยุรีถูกพรากไปแต่งงานกับจิรศักดิ์ หม่อมนักเรียนนอกที่คุณหญิงพ้องจัดการให้ ก้องต้องตกบันไดพลอย
 ร่วงได้อองค่นางเป็นภรรยาเพราะอองค่นางไม่ใช่หลานสาวที่คุณหญิงพ้องเมตตา เนื่องจากเกลียด
 อารยมาธดาของเธอซึ่งเป็นสะใภ้ที่พิชิตบุตรชายเลือกเอง และอารยามีฐานะ ชาติตระกูลต่ำต้อย
 กว่าเขยและสะใภ้คนอื่น ๆ ของคุณหญิงพ้อง ความเสียใจที่ก้องได้รับจากการแต่งงานของพยุรีทำให้
 เขาเมามายจนขาดสติและได้อองค่นางเป็นภรรยาในคืนนั้นเอง อองค่นางไม่กล้าเรียกร้องความรัก
 ผิดชอบจากก้อง เนื่องจากเขาไม่ได้รักเธอและทำไปเพราะความเมามาย เธอจึงคิดจะแต่งงานกับ
 ชายอื่นและพามาธดาไปอยู่ด้วยกัน เพื่อให้พ้นภาระของก้อง แต่วันเวลาที่ใกล้ชิดกันทำให้ก้องเกิด
 ความรักในตัวอองค่นางอย่างสามิภรรยาที่แท้จริง เมื่อเธอขออนุญาตแต่งงานกับคนอื่น เขาจึงไม่
 อนุญาตและยังทำให้การแต่งงานจอมปลอมของเขากลายเป็นเรื่องจริงขึ้นมา เพื่ออองค่นางจะได้ไม่
 จากเขาไปไหน และเขาก็ทนไม่ได้ถ้าจะต้องผิดหวังเป็นครั้งที่สองเพราะอองค่นาง

17. รักบทสุดท้าย เป็นนวนิยายที่บุษยมาศเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2519

รักบทสุดท้าย เป็นเรื่องราวของชายคนหนึ่งชื่อว่า ตฤณ ตฤณเป็นเด็กกำพร้าอาศัย
 อยู่กับพระที่วัดแห่งหนึ่ง ในวัยเด็กเมื่อตฤณเกิดความขาดแคลน ครอบครัวของนายขัด และนาง
 กอบกุลที่มีความสนิทสนมกับพระที่วัดนั้นได้ให้ความช่วยเหลือตฤณเสมอมา ภายหลังเมื่อตฤณเติบโต
 เป็นหนุ่มใหญ่เขามีหน้าตาหล่อเหลา จนมีสาวแก่แม่หม้ายหลายคนพากันมาหลงรักและใช้เงินห่ม
 เพื่อให้ตฤณไปเป็นคู่นอนของตนจนตฤณมีฐานะร่ำรวยขึ้นในชั้นมหาเศรษฐี ประกอบกับครอบครัวของ
 นายขัดต้องยากจนลงเพราะนายขัดป่วยเป็นอัมพาตเดินไม่ได้ นางกอบกุลต้องรับทำกับข้าวปันโรงส่ง
 ตามบ้านเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวและส่งบุตรสองคนเรียนหนังสือ เมื่อตฤณไปพบเข้าจึงรับ
 มาอุปการะทั้งครอบครัว พร้อมทั้งส่งเสียให้บุตรชายหญิงของนายขัดได้เรียนต่อไป ตฤณให้ครอบครัว
 ของนายขัดพักอยู่ที่ตึกหลังเล็ก เพราะไม่ต้องการให้ผู้คนเห็นว่าเขามีภรรยาแก่คือ ตาริกาประกอบ

กับคาริกาก็ไม่ต้องการเปิดเผยตัวเอง เพราะแคร่สังคม คาริกามีบุตรสาวคนหนึ่งคือบิดา ซึ่งต่อมาเกิดหลงรักตฤณโดยไม่รู้ตัวว่าตฤณคือบิดาเลี้ยงของตน บิดาป่วยเป็นโรคหัวใจทำให้คาริกาไม่กล้าบอกความจริงว่าตฤณเป็นสามีลับ ๆ ของตน ต่อมาคาริกาได้ขอร้องให้ตฤณแต่งงานกับบิดา เพราะต้องการให้บุตรสาวมีความสุขจะได้มีอายุยืนยาวต่อไป ครั้งแรกตฤณบ่ายเบี่ยงเพราะหลงรักกิริดาอยู่ เมื่อคิดหวังจึงประชดชีวิตด้วยการดื่มเหล้าอย่างหนัก และตกลงแต่งงานกับบิดาก่อนเดินทางไปใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศด้วยกัน แต่การแต่งงานของตฤณต้องล้มเหลวเพราะเขาไม่ยอมเลิกดื่มเหล้าวันแต่งงานของกิริดา ตฤณได้เดินทางกลับประเทศไทยในสภาพที่ป่วยหนัก แต่เข้าพักที่บ้านของตนไม่ได้เพราะป่วยหนัก เมื่อทุกคนทราบข่าวก็พากันไปเยี่ยมที่โรงพยาบาล ตฤณสารภาพกับกิริดาว่าเขารักเธอแต่ก็เป็นวาระสุดท้าย เพราะโรคภัยของเขาไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ตฤณจากไปในวันแต่งงานของกิริดากับคมกฤษ แต่เป็นการจากอย่างมีความสุขเพราะเขาหมดกังวลในตัวกิริดาที่ได้คนได้อย่างคมกฤษมาดูแลแทนเขา ตฤณได้ทิ้งมรดกมหาศาลไว้ให้แก่ครอบครัวของนายชัคคูที่เคยมีพระคุณกับเขานายชัคคูยังคงเป็นเด็กก๊วตอาศัยอยู่กับพระ

18. เหมือนม่านพราง เป็นนวนิยายที่บุญมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2520

เหมือนม่านพราง เป็นเรื่องราวของเด็กสาวชื่อนิสาชล (น้ำค้าง) เมื่อเธอกำพร้าบิดา นิมนวลมารดาของเธอได้รับความช่วยเหลือด้านการงานและการเงินจากชวนชื่นผู้เป็นเพื่อนสนิทชวนชื่นมีบุตรชายหนึ่งคนชื่อชยาวุธ ชยาวุธไปศึกษาต่อต่างประเทศและไปมีความสัมพันธ์กับภารดีสาวไทยซึ่งติดติดตามสามีฝรั่งไปอยู่ต่างประเทศด้วย ต่อมาได้เลิกกับสามีฝรั่งและหันมาอยู่กับชยาวุธแทนเพราะความรักของชยาวุธ ทำให้ภารดีคิดจะอยู่กับเขาตลอดไป ชวนชื่นทราบข่าวจากคนเฝ้าบ้านจึงเรียกตัวชยาวุธกลับกรุงเทพฯ โดยอ้างว่าเขาไม่สบาย แพทย์ต้องการให้พักผ่อน เมื่อชยาวุธเดินทางกลับมา ชวนชื่นได้ขอร้องให้เขาแต่งงานกับนิสาชล โดยอ้างความเจ็บป่วยของเธอขึ้นมาบังหน้า ชยาวุธจึงแต่งงานกับนิสาชลเพราะความรักมารดา ส่วนนิสาชลก็แต่งงานเพื่อตอบแทนพระคุณของชวนชื่นที่มีต่อครอบครัวของเธอ แต่ทั้งชยาวุธและนิสาชลได้ตกลงกันว่า จะแต่งงานกันตามกฎหมายเท่านั้น จะไม่มีการข้องเกี่ยวกับเงินสามีภรรยาซึ่งชยาวุธก็ตกลงเพราะเขารักภารดีอยู่แล้ว แต่ความใกล้ชิดทำให้ชยาวุธค่อย ๆ สนิบภารดี ประกอบกับความประพฤติดันเหลวแหลกของภารดีได้ประจักษ์แก่สายตาเขาในวันหนึ่ง เมื่อเลิกกับภารดีได้ ชยาวุธจึงหันมาให้ความสนาใจนิสาชลอย่างจริงจัง จนกระทั่งต้องพ่ายแพ้แก่ความตั้งใจของตนเอง เพราะมีชายอื่นมาให้ความสนาใจนิสาชลจนออกนอกหน้า เมื่อถึงวันที่นิสาชลจะคืนอิสระให้ ชยาวุธกลับไม่ยอมเพราะ

ความหึงหวง จนในที่สุดทั้งสองก็เป็นสามีภรรยากันจริง ๆ โดยที่ตลอดเวลาที่อยู่ร่วมกัน ชยวราไม่มีโอกาสแยกแยะความรู้สึกของตนเองว่าสำหรับภรรยาคือเป็นแค่ความหลงส่วนนิสาชล คือ ความรักกว่าจะรู้ใจตนเองก็เกือบต้องสูญเสียนิสาชลให้แก่คันศร ซึ่งหลงรักนิสาชลเช่นเดียวกัน

19. ชลยใจ เป็นนวนิยายที่บุษยมาศเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2521

ชลยใจ เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชีวิตของวรางคณา ซึ่งเป็นเด็กกำพร้า อาศัยอยู่กับป้าชื่อนางผล ซึ่งไม่เคยรักวรางคณา เนื่องจากแค้นมารดาของเธอที่แย่งบิดาของวรางคณาไปจากนาง เมื่อวรางคณาโตเป็นสาวนางผลพยายามหาความรู้ด้วยการขายวรางคณาให้เสียยังแต่วรางคณาหนีไปเสียก่อน ยุพเยาว์บุตรสาวของนางผลจึงต้องรับเคราะห์แทนด้วยการเป็นภรรยาของเสียด วรางคณา มีเพื่อนชายชื่ออิสเรศ ซึ่งตั้งใจว่าจะกลับมาแต่งงานกับเธอหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว แต่อิสเรศมาเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุก่อนเดินทางกลับประเทศไทย อิสเรศได้ฝากฝังวรางคณาไว้กับเพื่อนสนิทของเขาชื่อ นายแพทย์พงษ์รพี ซึ่งเมื่อเดินทางกลับประเทศไทยพงษ์รพีก็ไปขอพบวรางคณาทันที แต่ถูกนางผลกีดกันพร้อมกับพูดจาใส่ร้ายวรางคณาต่าง ๆ จนพงษ์รพีคิดว่าวรางคณาเป็นคนเหลวไหลจริง วรางคณาหนีออกจากบ้านนางผลโดยไปอาศัยอยู่กับเพื่อนที่หอพักแห่งหนึ่ง เพื่อนคนนี้ได้พาวรางคณาไปสมัครเป็นครูที่โรงเรียนของพริ้มเพราซึ่งเป็นพี่สาวของพงษ์รพี พริ้มเพรารักและสงสารวรางคณามาก ความรักและสงสารในตัววรางคณานั้นนอกจากพริ้มเพรายังรวมพงษ์รพีเข้าไปด้วย ทาให้อิสรดีซึ่งเป็นคู่หมั้นของพงษ์รพี หึงหวงมาก จนวรางคณาต้องลาออกจากโรงเรียนของพริ้มเพรา โดยมีรัชต์ รุ่งโรจน์ อาของอิสเรศคอยให้ความช่วยเหลือ โดยการให้เธอไปช่วยดูแลบุตรชายพิการของเขานั่นที่สุด รัชต์จึงขอหมั้นวรางคณาเพื่อปกป้องเธอให้พ้นจากการหึงหวงของอิสรดี นางผลทราบว่ารางคณาอยู่บ้านของรัชต์ จึงพาเสียดไปอ้างตัวว่าเป็นสามีของวรางคณาทำให้มารดาของรัชต์ไม่พอใจ และขอร้องให้รัชต์ถอนหมั้นจากวรางคณา วรางคณาแอบไต่บันไดขึ้นห้องทั้งหมดจึงหนีออกจากบ้านรัชต์ ไปอาศัยอยู่กับพี่สาวของชินจิตที่อยู่หอพักเดียวกัน ชินจิตพาวรางคณาไปเป็นช่างเย็บเสื้อผ้าอยู่กับพี่สาวของตนที่นครปฐม จนไปพบกับการอุกฤษฏ์ชายช้า หลวงนครปฐม การอุกฤษฏ์รักวรางคณาโดยได้รับความสนับสนุนจากพี่สาวของชินจิต ซึ่งเป็นเจ้าของร้านที่วรางคณาทำงานอยู่ พงษ์รพีได้แต่งงานกับอิสรดี จนอิสรดีตั้งครรภ์และคลอดบุตร แต่อิสรดีเสียชีวิตเนื่องจากโรคหัวใจทำให้พงษ์รพีเป็นโรคอีกครั้งหนึ่ง ตลอดเวลาเขาเฝ้าตามหาวรางคณาจนมาพบเธอที่เพชรบุรี ในขณะที่วรางคณาตามครอบครัวของพี่สาวชินจิตไปเที่ยว พงษ์รพีขับรถสะกดรอยตามรถของการอุกฤษฏ์จนทราบว่าวรางคณาอยู่ที่ไหน เขาได้ไปเล่าให้พริ้มเพราฟังแล้วนัดแนะกันว่า

จะไปพบวราภคณา เพื่อพิสูจน์ความจริงว่าวราภคณายังไม่ได้แต่งงานกับใคร พรหมเพราและพงษ์รพีได้ไปขอพบวราภคณาโดยอ้างว่ามีข่าวจากนางพลไปบอก การไปของพรหมเพราทำให้ทราบวราภคณายังไม่ได้รักใคร่ สร้างความหวังให้เกิดขึ้นในใจของพงษ์รพีอีกครั้งหนึ่ง พงษ์รพีเที่ยวไปเที่ยวมาระหว่างกรุงเทพฯ-นครปฐม อยู่หลายครั้งกว่าวราภคณาจะตกลงแต่งงานด้วย

20. เทพบุตรจําแลง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2522

เทพบุตรจําแลง เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชีวิตของฤดีสรวง ซึ่งปฐิเสศการหมั้นกับราชันย์ ราชกุมารี เนื่องจากรังเกียจความเป็นเศรษฐีบ้านนอกของเขา รวมทั้งการที่เธอมีคนรักอยู่แล้วชื่อเลอพงศ์ ฤดีสรวงได้เขียนจดหมายไปขอความเห็นใจจากราชันย์ ทำให้ราชันย์คิดมากจึงขับไล่ประสออุบัติเหตุจนเสียชีวิต จดหมายของฤดีสรวงเป็นฉนวนความแค้นของราชันย์ น้องชายของราชันย์เขาต้องการแต่งงานกับฤดีสรวงแทนพี่ชายของเขาเพื่อแก้แค้น โดยการปลอมตัวเป็น "ซุ่ย เงาแท้" เพื่อหาทางใกล้ชิดกับฤดีสรวง ทั้ง ๆ ที่ราชันย์มีคนรักอยู่แล้วชื่อขวัญชีวา ฤดีสรวงพยายามอ่อนน้อมขอความเห็นใจจากราชันย์ แต่ไม่ได้ผลเพราะราชันย์ไม่ยอมรับอะไรด้วย เธอจึงจำเป็นต้องโกหกราชันย์ว่าเธอมีความสัมพันธ์กับเลอพงศ์แล้วอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้ราชันย์รังเกียจ แต่เหตุการณ์กลับตรงกันข้ามเพราะราชันย์อ้างว่าเขาไม่ถือสาเรื่องแบบนี้ การกระทำของราชันย์ได้สร้างความแค้นเคืองแก่ฤดีสรวงอย่างมากโดยมีวาริปปาของฤดีสรวงเป็นผู้สนับสนุน เพราะวาริเคยเป็นคนรักเก่าของเศรษฐีเริ่ม บิดาของราชันย์มาก่อน เมื่อไม่สมหวังในความรักทำให้วาริโกรธแค้นครอบครัวของเศรษฐีเริ่มมาก โดยการสนับสนุนให้ฤดีสรวงขัดคำสั่งของบิดาในการคบหากับเลอพงศ์ในฐานะคนรักต่อไป ราชันย์ชวนฤดีสรวงไปดูเรือนหอ ฤดีสรวงไปอย่างเสียไม่ได้และที่เรือนหอเองความถือดีของฤดีสรวงทำให้เธอต้องเสียตัวให้แก่ราชันย์ วันรุ่งขึ้นฤดีสรวงตัดสินใจไปพบเลอพงศ์เพื่อบอกเลิกความสัมพันธ์ที่เคยมีต่อกัน แต่เลอพงศ์ได้วางแผนสกรปรกเพื่อทำลายเธอโดยการใส่ยานอนหลับลงไปในน้ำดื่ม แต่ราชันย์ตามไปช่วยได้ทันเวลา ความหวังในตัวของราชันย์ทำให้ฤดีสรวงใจอ่อนตกลงแต่งงานกับราชันย์ด้วยความเต็มใจ

21. หนึ่งนุช เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2523

หนึ่งนุช เป็นเรื่องของเด็กสาวชื่อนิรชา (นิค) เธอมีบิดาเป็นบุตรของผู้ดีเก่าแต่มารดาเป็นชาวบ้านธรรมดา ความจนและต่ำต้อยของมารดาทำให้คุณปู่คุณย่าของเธอรังเกียจไม่ยอมให้หนีพาเข้าบ้าน เมื่อหนีที่ขัดคำสั่งปฐิเสศการแต่งงานกับผู้หญิงที่บิดามารดาหาไว้ให้ เขาจึงถูกตัดขาดจากกองมรดก ต่อมามารดาของนิรชาเสียชีวิต นางนาคผู้เป็นป้าได้รับหน้าที่เข้ามาอยู่ในบ้าน และ

าให้เขาแต่งงานใหม่กับรินฤดีซึ่งนางนงนาทพอใจ รินฤดีเป็นคนปากกับใจไม่ตรงกัน ต่อหน้าที่เธอทำเป็นรักนริชอย่างจริงจัง ต่อมาที่ประสบอุบัติเหตุรถชนเสียชีวิต นริชต้องเป็นกัปรั้า อาศัยอยู่กับป้าที่ไม่ได้รักเธอเพราะเกลียดมารดาของเธอ นริชมีคนรักคือศรธรรม ซึ่งรินฤดีก็รักศรธรรมเช่นเดียวกัน รินฤดีวางแผนเพื่อแยกศรธรรมกับนริช โดยสร้างเรื่องว่านริชเป็นเด็กเหลวไหล คบผู้ชายมากหน้าหลายตา จนทำให้ศรธรรมเกิดความระแวงและหันไปหาความสนใจรินฤดีแทน ต่อมารินฤดีได้สร้างเรื่องรถชนนริชว่าเธอจะแต่งงานกับศรธรรม นริชทนอยู่ในบ้านที่ขาดความอบอุ่นหลังนั้นไม่ได้ เธอจึงหนีออกจากบ้านไปกับจิวเด็กรับใช้คนสนิท รินฤดีมีความสุขอยู่ได้ไม่นานเธอก็ทราบว่าได้ป่วยเป็นเนื้องอกในสมองจะเสียชีวิตภายในหกเดือน ความกลัวทำให้เธอคิดถึงบาปบุญคุณโทษที่เคยทำไว้กับนริชจนต้องหนีออกจากบ้านไป รินฤดีพยายามออกตามหานริชจนพบแต่นริชไม่เชื่อว่าคนอย่างรินฤดีจะมีความจริงจังต่อเธอ รินฤดีต้องไปขอร้องให้ศรธรรมมาช่วยชี้แจงให้นริชยอมกลับไปอยู่กับนางนงนาท เพื่อเป็นการไถ่บาปของเธอซึ่งกำลังจะเสียชีวิต ศรธรรมได้ชี้แจงให้นริชเข้าใจ และอธิษฐานให้รินฤดีเพื่อเธอจะได้เสียชีวิตอย่างสงบ นริชได้กลับไปเป็นทายาทคนเดียวของนางนงนาท และได้แต่งงานกับศรธรรมในที่สุด

22. พิษรักแรงแค้น เป็นนวนิยายที่นุชymasเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2524

พิษรักแรงแค้น เป็นเรื่องความแค้นของเด็กสาวคนหนึ่งที่เขาใจคิดว่าพี่สาวของตนต้องเสียชีวิตเพราะผู้ชายที่ขาดความรับผิดชอบคนหนึ่ง แต่ผู้ชายคนนั้นกลับมีหน้าตาคล้ายกับนายแพทย์สยาม และยังใช้ชื่อของสยามในการทำควมชั่วทุกครั้ง โดยที่สยามเองไม่มีส่วนรู้เห็นด้วย สยามจึงต้องกลายเป็นแพะรับบาปแทนสยาม รวมทั้งได้รับความเกลียดชังจากวิคินี้ด้วย เพราะเธอคิดว่าสยามคือต้นเหตุที่ทำให้วิคัลยาต้องเสียชีวิต เพราะตกเลือดเนื่องจากการทำแท้ง สยามกับสยามเป็นพี่น้องฝาแฝดกัน แต่ถูกแยกกันเลี้ยงตั้งแต่เด็ก เพราะพี่เียไม่มีบุตรแต่ความรักของพี่เียกลับเป็นโทษเพราะสยามเติบโตมาอย่างขาดความรับผิดชอบในทุก ๆ สิ่ง โดยคุณพี่เียไม่เห็นว่าเป็นความผิดทำให้สยามก่อกรรมกับผู้หญิงดี ๆ อย่างวิคัลยาและลงโทษว่าเป็นความผิดของสยาม เนื่องจากหน้าตาคล้ายกัน กว่าวิคัลยาจะรู้ความจริงก็ต่อเมื่อเธอใกล้จะจบชีวิต วิคัลยาเสียชีวิตไปทั้งที่ยังไม่ได้บอกความจริงให้กับวิคินี้ทราบว่านายแพทย์สยามกับสยามเป็นคนละคนกัน กรรมตามสนองสยามให้ต้องมาหลงรักวิคินี้ ซึ่งคิดจะแก้แค้นเขาอยู่ตลอดเวลา สยามต้องจบชีวิตเพราะอุบัติเหตุจากการวางแผนชั่วร้ายในการลักพาตัววิคินี้ไป เนื่องจากทราบข่าวการแต่งงานของสยามกับวิคินี้ การที่ไม่

เคยเป็นผู้แพ้วทำให้สยามมกุฎราชกุมารไม่ได้ประกอบกับเกิดความรักในตัววิศิณีอย่างจริงจัง แล้วสยามมกุฎราชกุมารต้องเสียชีวิตเพราะผู้หญิง

23. เพียงเกล็ดดาว เป็นนวนิยายที่บุษยามาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2525

เพียงเกล็ดดาว เป็นเรื่องของเด็กสาวคนหนึ่ง ซึ่งอาศัยอยู่กับบิดาแท้ ๆ และมารดาเลี้ยง เพราะมารดาของเธอได้หนีออกจากบ้านไป โดยไม่มีใครทราบสาเหตุที่แท้จริงของการหนีไปในครั้งนั้น ซึ่งเป็นโอกาสให้มารดาเลี้ยงของเกล็ดดาว คือพรจันทร์ได้สร้างเรื่องบอกเล่าว่ากันตามารดาของเกล็ดดาวได้หนีตามฐิไป พรจันทร์พยายามสวมบทบาทของมารดาเลี้ยงผู้ใจดี ซึ่งต่อหน้าใครต่อใคร เธอจะแสดงออกว่าเธอรักและหวังดีต่อเกล็ดดาวอย่างแท้จริง แต่ในใจเธอคิดจะกอบโกยผลประโยชน์โดยการขายเกล็ดดาวให้แก่ผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวย เพื่อเอาเงินทองที่ได้จากการขายเกล็ดดาวมาใช้จ่ายส่วนตัวอย่างสุขสบาย นายดาเกิงก็ไม่คัดค้านเพราะเกลียดมารดาของเกล็ดดาว ความเกลียดทำให้ละเลยหน้าที่ของบิดาปล่อยให้พรจันทร์จัดการกับชีวิตของเกล็ดดาวอย่างเต็มที่ คนดีพระยอมคุ้มครอง ก่อนที่เกล็ดดาวจะตกเป็นเหยื่อของมารดาได้มีผู้ใจบุญยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ และคนที่ต้องตกเป็นเหยื่อแทนเกล็ดดาว ก็คือ เตนเตื่อน บุตรสาวของพรจันทร์ ซึ่งต้องเป็นภรรยาของเสียคนหนึ่ง เพราะความริลภเห็นแก่ของกำนัลที่เสียนามมาให้ ในที่สุดเตนเตื่อนก็ต้องเสียชีวิตเพราะการทรมานทั้งกับหมอเถื่อน ส่วนเกล็ดดาวได้แต่งงานกับผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ เธอจนรอดพ้นจากการเป็นสินค้าของพรจันทร์ ซึ่งถึงแม้จะเสียเตนเตื่อนไปเพราะความริลภพรจันทร์ก็ยังไม่วายรับผิได้แต่โยนความผิดมาให้เกล็ดดาวอยู่ตลอดเวลา เกล็ดดาวไม่มีมารดาคอยอบรมสั่งสอน แต่มีนางชื่น พี่สาวของนายดาเกิงเป็นผู้อบรมสั่งสอนแทนบิดามารดานางชื่นได้รับผลแห่งการทรมานเพราะในที่สุดเกล็ดดาวได้มีครอบครัวที่อบอุ่น แวดล้อมไปด้วยบุคคลที่รักใคร่เธออย่างแท้จริง ไม่ต้องจบชีวิตลงด้วยความริลภอย่างเตนเตื่อน

24. หัวใจไม่สิ้นรัก เป็นนวนิยายที่บุษยามาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2526

หัวใจไม่สิ้นรัก เป็นเรื่องของเด็กสาวคนหนึ่งชื่อชบา เมื่อบิดาของเธอเสียชีวิตมารดาของเธอได้มีสามีใหม่อีกสองคน สามีใหม่มีอายุน้อยกว่ามารดาของชบหลายปี ขณะนั้นชบกำลังเป็นสาวแรกรุ่น นายเพียรสามีใหม่ของมารดาจึงคิดจะรวบรัดเธอเป็นภรรยาอีกคนหนึ่ง ชบาจึงหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับป้าซึ่งเป็นแม่บ้านของโรงมหรนันทน์เขียนชื่อดัง ต่อมาชบาได้รับการสนับสนุนจากโรงมหรนันทน์และเพื่อนของเธอ ซึ่งเป็นผู้สร้างภาพยนตร์ โดยการมอบหมายเอกภาพยนตร์จากบทประพันธ์ของโรงมหรนันทน์ให้เธอแสดง ชบาได้รับความสำเร็จมีชื่อเสียงโด่งดังในนามของขวัญขวัญ

ชีวิตกานต์ โรมได้บอกใครต่อใครว่าขวัญวิวันเป็นน้องสาวของเขา ชำนี้ทำให้รติรสซึ่งเคยเป็นคนรักของโรมเกิดความหึงหวงจึงติดสินบนนายเพียรให้มาทำลายชื่อเสียงของขวัญวิวัน แผนการของรติรสทำให้โรมต้องจำใจคบหากับเธอเหมือนเดิม เพื่อป้องกันความมัวหมองของชบา ทำให้ชบาเข้าใจผิดคิดว่าโรมหันไปคืนดีกับรติรสเช่นเดิม ชบาจึงประชดด้วยการให้ความสนิทสนมกับลัทธาที่มาหลงรักเธอ จนกระทั่งนายเพียรถูกฆ่าตาย รติรสต้องหลบไปอยู่ต่างประเทศ เนื่องจากกลัวจะมีชาวพาดพิงมาถึงเธอโรมไม่จำเป็นต้องทำดีเพื่อเอาใจรติรสอีกต่อไป ในเมื่อนายเพียรผู้รักความลับของชบาได้เสียชีวิตไปแล้ว โรมกับชบาจึงเข้าใจกัน โดยตกลงกันว่าชบาจะเลิกแสดงภาพยนตร์ โดยจะพากันที่แม่บ้านให้โรมเพียงอย่างเดียว

25. หัวใจฉันยังอยู่ เป็นนวนิยายที่นุชมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2527

หัวใจฉันยังอยู่ เป็นเรื่องของเด็กสาวคนหนึ่งชื่อวราลี (แพง) วราลีเป็นเด็กกำพร้า เพราะมารดาเสียชีวิตตั้งแต่เธอและพี่สาวฝาแฝดอายุได้เพียงแปดปี ต่อมาไม่นานวราลีพี่สาวของเธอถูกคนร้ายจี้พรามฆ่าตายทำให้วราลีมีอาการหวาดผว และซึมเศร้าตลอดเวลา วาพจน์บิดาของวราลีให้ความสนใจและเป็นห่วงบุตรสาวมาก วาพจน์ครองตัวเป็นหม้ายมาจนกระทั่งวราลีอายุได้สิบหกปี เขาจึงคิดแต่งงานใหม่กับเสลาลักษณ์ ซึ่งไม่มีอาชีพและหลักแหล่งแน่นอน นอกจากเป็นคู่นอนของผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวยจนกระทั่งมาพบกับวาพจน์ เสลาลักษณ์ได้เข้ามาหาหญิงจนวาพจน์หลงใหลและขอแต่งงานด้วย ซึ่งเสลาลักษณ์ไม่ยอมปล่อยให้โอกาสทองหลุดมือไป แต่วราลีเป็นอุปสรรคของหล่อนซึ่งต้องหาทางกำจัด เพื่อสมบัติทุกชิ้นของวาพจน์จะได้ตกเป็นของหล่อนเพียงผู้เดียว แต่มารยาของเสลาลักษณ์ไม่สามารถตบตาเวธิตและพิศวงซึ่งเป็นญาติของวาพจน์ได้ เวธิตจึงวางแผนแยกวราลีออกมาจากวาพจน์เพราะเสลาลักษณ์สร้างข่าวว่าวราลีมีอาการคล้ายคนบ้า จำเป็นต้องส่งไปอยู่โรงพยาบาลโรคจิต ซึ่งวาพจน์ก็คล้อยตามเพราะความหลงทำให้เวธิตไม่พอใจอย่างยิ่ง จึงนำเรื่องไปปรึกษาอังกณาคู่หมั้นของเขา อังกณาคได้เล่าเรื่องต่าง ๆ ของวราลีให้เอี่ยมผู้เป็นป้าและอิชย์บุตรชายของเอี่ยมฟัง ทั้งสองคนยินดีให้ความช่วยเหลือเพราะความสงสารวราลี แต่เสลาลักษณ์ไม่ยอมให้วาพจน์อนุญาตให้วราลีไปอยู่กับเวธิต เอี่ยมจึงขอร้องให้อิชย์บุตรชายของเธอเข้าพิธีแต่งงานปลอม ๆ กับวราลี เพื่อแยกวราลีมาอยู่กับอิชย์ก่อนจะเดินทางตามเวธิตผู้เป็นอาไปศึกษาต่อที่ประเทศอิตาลีเพราะเวธิตเป็นนักการทูตจะต้องไปปฏิบัติหน้าที่ที่ประเทศนั้น วราลีจึงถือโอกาสไปศึกษาต่อ โดยมีอิชย์เดินทางไปส่งโดยสร้างข่าวว่าไปฮันนิมูน วราลีอยู่กับเวธิตได้สองปีจึงเดินทางกลับประเทศไทยเพื่อเยี่ยมบิดา โดยมาพักอยู่ที่บ้านของอิชย์ในระหว่างที่อยู่ประเทศอิตาลี เธอได้รู้จักกับสงกรานต์

หลานชายของทูตซึ่งเป็นเจ้านายของเวรชิต สงกรานต์หลงรักวรालีโดยไม่ทราบว่าเป็นนางสาว
กับอิษย์ เมื่อวราลีเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้าน เขาจึงตามมาด้วย การมาของสงกรานต์ทำให้อิษย์ไม่
พอใจเพราะเกิดความหึงหวงวราลี ทั้งนี้เพราะช่วงเวลาสองปีที่ไม่ได้พบกัน วราลีเติบโตเป็นสาว
และสวยงามมาก อิษย์จึงเกิดความรักขึ้นมาอย่างแท้จริง และปรารถนาจะให้วราลีเป็นภรรยาของ
เขาจริง ๆ การกระทำของอิษย์ได้สร้างความพอใจให้แก่เอื้อมและอังคณาเป็นอย่างมาก เพราะ
เอื้อมและอังคณา รักวราลีมาก จึงไม่อยากให้ตกไปเป็นภรรยาของชายอื่นนอกจากอิษย์ ฉะนั้นเมื่อถึง
กำหนดกลับประเทศอิตาลี อังคณาจึงต้องเดินทางกลับไปคนเดียวเพราะอิษย์ไม่ยอมให้วราลีกลับไป
ศึกษาต่อ แต่อยากให้ฝึกการบ้านการเรือนกับเอื้อมมารดาของเขามากกว่า เป็นอันว่าการแต่งงาน
ระหว่างอิษย์และวราลีไม่ใช่เรื่องสมมติอีกต่อไป

26. หัวใจฉันไม่ขาย เป็นนวนิยายที่บุษยามาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2528

หัวใจฉันไม่ขาย เป็นเรื่องของเด็กสาวกษัตริย์ชื่อยอดขวัญ เธอมีพี่สาวคนหนึ่งชื่อ
ละอองแก้ว ทั้งคู่เป็นคนสวย ละอองแก้วได้แต่งงานกับรักษา เศรษฐีม่ายซึ่งเป็นบิดาของรัฐมนตรี
แต่งงานใหม่ของรักษา ทำให้รัฐมนตรีไม่พอใจ เพราะละอองแก้วมีวัยที่แตกต่างจากบิดาของเขามาก
เขาคิดว่าละอองแก้วรักเงินของบิดาเขามากกว่ารักตัวของรักษา เมื่อรักษาถึงแก่กรรม รัฐม
นาจาเป็นต้องเดินทางกลับประเทศไทย เพื่อดูแลภาระเรื่องธุรกิจของบิดา การกลับมาของรัฐมนตรีได้
สร้างความหวาดวิตกแก่ละอองแก้วมาก เพราะเธอรู้ว่ารัฐมนตรีรังเกียจเธอ ละอองแก้วได้เล่าเรื่อง
ราวต่าง ๆ เกี่ยวกับรัฐมนตรีให้ยอดขวัญรับรู้โดยตลอด ต่อมาละอองแก้วเสียชีวิตเพราะถูกรถชนและ
รถของชาติชายกับรัฐมนตรีก็อยู่ในที่เกิดเหตุด้วย ทำให้ยอดขวัญเข้าใจคิดว่ารัฐมนตรีจึงจับรถชนพี่สาว
ของเธอ ทั้งคู่จึงเป็นศัตรูกันมาตลอด จนกระทั่งบ้านของเจียมจิตที่ยอดขวัญอาศัยมาแต่เล็กแต่น้อย
กำลังจะหลุดจากรอง และเจ้าหนี้ได้ขอให้รัฐมนตรีรับงานไว้ต่อเพราะสงสารเจียมจิต รัฐมนตรีจึงเริ่ม
พาตัวเข้ามาใกล้ชิดและเริ่มเข้าใจเจียมจิตว่าเลี้ยงเด็กทุกคนด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพราะทุกคนได้
รับการศึกษาอย่างดีและได้แต่งงานกับคนที่ตัวรักไม่ได้ถูกเจียมจิตบังคับให้ขายตัวกับเศรษฐีอย่าง
ที่รัฐมนตรีเข้าใจ การที่รัฐมนตรีแสดงออกอย่างเปิดเผยว่าเขาสนใจยอดขวัญทำให้สายใจไม่พอใจพยายาม
ใส่ร้ายยอดขวัญและละอองแก้วอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากต้องการได้รัฐมนตรีไปเป็นเมีย โดยอ้างว่า
เป็นความต้องการของรักษาบิดาของรัฐมนตรี ความวุ่นวายของสายใจทำให้รัฐมนตรีไม่ยอมปฏิบัติตาม
ความต้องการของบิดา ความใกล้ชิดทำให้รัฐมนตรีหลงรักยอดขวัญ เนื่องจากเธอไม่สนใจความร่ำรวย

ของเขา ยอดขวัญได้ข้อพิสูจน์ว่าเงินของเขาไม่สามารถซื้อหัวใจของเธอได้ ในที่สุดรัฐภูมิต้องเป็นฝ่ายวิ่งวอนขอแต่งงานกับยอดขวัญ อดยไม่มีเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากหัวใจและความรัก

27. ไฟกามเทพ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2529

ไฟกามเทพ เป็นเรื่องราวของสาวสวยชื่อเพียงอุมา เธอเกิดมาในครอบครัวผู้ดีเก่าที่มีฐานะร่ำรวย ตลอดเวลาเธอไม่เคยใกล้ชิดกับชายใดนอกจากบิดาและพี่ชาย เมื่อวาริชเป็นชายคนแรกที่เข้ามาในฐานะคนรักเพียงอุมาจึงไม่คิดจะปันหัวใจให้ใคร เมื่อฐานะทางบ้านตกต่ำลง เธอจึงต้องแต่งงานกับเคนนิธ เพื่อนของพงษ์ยุทธซึ่งเป็นพี่ชาย เคนนิธหลงรักเพียงอุมามาตั้งแต่ยังไม่เคยเห็นตัวจริง เมื่อได้แต่งงานกับเพียงอุมา เขาจึงเต็มไปด้วยความพอใจแต่เพียงอุมาก็ขอสัญญาจากเขาว่าเธอขอหย่าขาดจากเคนนิธเมื่อครบกำหนดสองปีแล้ว เพราะเธอต้องการกลับไปหาวาริช ในระหว่างนี้วาริชได้มีโอกาสนี้ใกล้ชิดกับกิริดา น้องสาวของกรรณกซึ่งเป็นพี่สะใภ้ของเขา ความใกล้ชิดทำให้วาริชได้กิริดาเป็นภรรยา ตลอดเวลา กิริดาเต็มไปด้วยความหึงหวงเพราะวาริชบอกอยู่เสมอว่าเขาแต่งงานกับเธอเพราะอุบัติเหตุ ต่อมาเมื่อกิริดาตั้งครรภ์วาริชจึงคิดถึงหน้าที่ของความรับผิดชอบ เขาจึงนัดพบเพียงอุมาเพื่อขอยกเลิกสัญญา แต่กิริดาเข้าใจผิดคิดว่าวาริชกับเพียงอุมาติดต่อกันเพราะยังรักกันอยู่ ความหึงหวงทำให้กิริดามาคือว่าเพียงอุมาถึงบ้านต่อหน้าเคนนิธ คำพูดของกิริดาสร้างความผิดหวังแก่เคนนิธมากจนทำให้เขาตัดสินใจเดินทางกลับอเมริกา อดยใช้สาเหตุว่าผู้เป็นลุงต้องการพบ ก่อนไปเขาได้ฝากจดหมายพงษ์ยุทธพี่ชายเพียงอุมาไว้ เมื่อเพียงอุมาอ่านจดหมายแล้วเธอจึงได้เปิดเผยความจริงว่าเธอตั้งครรภ์ พงษ์ยุทธจึงโทรศัพท์ทางไกลไปบอกเคนนิธ เมื่อเคนนิธทราบความจริงจึงรีบเดินทางกลับมาด้วยความดีใจ

28. คนไม่มีหัวใจ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2530

คนไม่มีหัวใจ เป็นเรื่องของหญิงสาวคนหนึ่งชื่อตะวันวาด ตะวันวาดเป็นเด็กกำพร้าอาศัยอยู่กับพี่ชายและพี่สะใภ้ (ไทร - เวณิกา) พี่ชายของเธอชอบเล่นการพนันจนเป็นหนี้สินล้นพ้นตัว จนกระทั่งได้พบกับรัชช ซึ่งเป็นทั้งเพื่อนใหม่และเจ้าหนี้ ไตรมีน้องสาวสวยทำใจรัชชเต็มใจให้ความช่วยเหลือไทรทุกเรื่อง ตะวันวาดมีคนที่รักชื่อศรา แต่สุดท้ายศราแต่งงานกับคนอื่นแล้ว ตะวันวาดเพราะความยากจนของเธอ ต่อมาศราได้หมั้นกับบองจิตตามความต้องการของศรา เลี้ยงของเธอ ในขณะเดียวกันรัชชได้ถูกฆ่าว่าเขาป่วยเป็นมะเร็งจะมีชีวิตอยู่ได้ไม่เกินสองปี เพราะหีรายของรัชชทำให้ทุกคนในครอบครัวของไทรเกิดความสงสารเขาอย่างแท้จริงเมื่อเขา

แจ้งความประสงค์ว่าต้องการแต่งงานกับตะวันตก เพราะต้องการทายาทผู้สืบสกุลของเขาไตร และเวณิกาได้พยายามเกลี้ยกล่อมให้ตะวันตกนึกถึงความสุขของรัฐ รวมทั้งบุญคุณที่เขามีต่อครอบครัวของเธอ ตะวันตกจึงตกลงรับหมั้นรัฐ เพื่อตอบแทนพระคุณของเขาและเพื่อพิสูจน์ให้ศราเห็นว่าเธอก็สามารถหาผู้ช่วยที่มีฐานะร่ำรวยมาแต่งงานด้วยได้ ต่อมาบังเอิญเสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุ ทำให้ศราหวนกลับมาหาตะวันตกอีกครั้ง โดยไม่ทราบเลยว่าเวลานี้ตะวันตกและรัฐได้อยู่กินกันฉันสามีภรรยาแล้ว ศราได้ไปพบรัฐเพื่อขอให้รัฐคืนตะวันตกให้แก่ตน รัฐคิดว่าการมาของศราเป็นความต้องการของตะวันตก เขาจึงตัดสินใจคืนให้ โดยการเดินทางไปต่างประเทศเงียบ ๆ แต่รัฐไม่สามารถอยู่ได้โดยไม่มีตะวันตก รัฐจึงตัดสินใจกลับประเทศไทย และได้พบว่าตะวันตกกำลังตั้งครรรภ์อยู่ เธอไม่ได้รักศราเพราะเธอยังเฝ้าคอยเขาตลอดเวลาหลังจากตะวันตกคลอดแล้ว เธอมีความวิตกกังวลว่าเวลาแห่งการจากระหว่างเธอกับรัฐใกล้เข้ามาทุกที ทำให้รัฐต้องสารภาพว่าเธอได้สร้างเรื่องต่าง ๆ ขึ้นมาทั้งหมด เนื่องจากความรักที่มีต่อตะวันตกนั่นเอง

29. หงส์เหิน เป็นนวนิยายที่บุษยามาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2531

หงส์เหิน เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชีวิตของวิจิต ทิติกุล นักประพันธ์ผู้เย่อหยิ่ง ซึ่งได้เสียชีวิตลงโดยหึงบุตรสาวคือ ทัดทรงงวไวกับคนใช้เก่าแก่ชื่อมัน ทัดทรงงวเป็นกัปตันเพราะมารดาของเธอเสียชีวิตไปก่อน มันพาทัดทรงงวไปอาศัยอยู่กับนายอำเภอเรนส์ แต่มารดาของนายอำเภอไม่พอใจเนื่องจากกลัวจะหมดเปลือง มันจึงพาทัดทรงงวไปอยู่บ้านของวิจิต โดยไปขอความช่วยเหลือจากนิดาน้องสาวต่างมารดาของวิจิต วิจิตรักทัดทรงงวมาก แต่กลางซึ่งเป็นพี่สาวของวิจิตและวนิดาไม่พอใจเนื่องจากกลัวทัดทรงงวจะมาแย่งมรดกที่ควรจะเป็นของบุตรสาวของพล่อน และเมื่อทัดทรงงวโตเป็นสาวกลางก็กลัวว่าจะมาแย่งคัมภีร์ไปจากวิไลลักษณ์บุตรสาวของพล่อน ตลอดเวลาที่อยู่ร่วมกัน ทัดทรงงวไม่เคยได้รับความเมตตาจากกลางเลย คัมภีร์จึงจำใจหนีไปกับวิไลลักษณ์ บุตรสาวคนเล็กของกลาง เพราะความเห็นชอบของบิดามารดา แต่ใจคัมภีร์กลับไปหลงรักทัดทรงงว ทำให้ทัดทรงงวได้รับความเกลียดชังจากกลางเพิ่มขึ้น จนทัดทรงงวไม่กล้าพูดคุยกับคัมภีร์ ในระหว่างนี้ธีระยุทธ บุตรชายของนายอำเภอเรนส์พยายามพาตัวเข้ามาใกล้ชิดทัดทรงงวเพราะเขาหลงรักทัดทรงงว แต่ทัดทรงงวต้องการให้ธีระยุทธแต่งงานกับวัลลี บุตรสาวคนโตของกลาง เพราะทัดทรงงวทราบว่าวัลลีหลงรักธีระยุทธอยู่ เอกชัยซึ่งเป็นหลานของสามีกลางก็หลงรักวิไลลักษณ์จนคิดแผนการชั่วร้าย แต่ทัดทรงงวกับนายมันมาขัดขวางไว้ได้ เอกชัยจึงрынความคิดให้ทัดทรงงวเป็นคนวางแผนการ เพราะต้องการแย่งคัมภีร์จากวิไลลักษณ์ วิจิตเชื่อเอกชัยจนไล่ทัดทรงงวออกจากบ้าน

แต่คัมภีร์ไม่เชื่อ เขาพยายามติดตามดูแลความเคลื่อนไหวของทัตทรวงตลอดเวลา และไม่พอใจอย่างยิ่งที่ทัตทรวงคิดจะแสดงเป็นนางเอกภาพยนตร์จากเรื่องที่วิฑิตบิดาของเธอแต่งขึ้น เอกชัยวางแผนทำลายวิไลลักษณ์จนสำเร็จ แล้วไปเล่าเรื่องความสัมพันธ์ของตนกับวิไลลักษณ์ให้คัมภีร์ฟัง แต่เอกชัยก็ไม่ได้มีวิไลลักษณ์คนเดียว ความเจ้าชู้ของเขายังเลยไปถึงคนใช้ของกลางด้วย ทุกคนเลยได้ทราบความจริงจากปากคนใช้ว่า เอกชัยให้ช่วยกันใส่ร้ายทัตทรวงจนต้องออกจากบ้านไปหาหัตถาเวศินเสียใจมากจนล้มป่วย คัมภีร์พยายามไปอ้อนวอนทัตทรวงให้กลับมาอยู่รวมบ้านกับกลางอีก ซึ่งทำให้หัตถาเวศินหายวันหายคืน ทัตทรวงได้พบกับพ่อเลี้ยงบุญคุ้ม ซึ่งเป็นลุงที่แท้จริงของทัตทรวง ทุกคนจึงได้ทราบความจริงว่าทัตทรวงไม่ได้มีมารดาที่ต่ำต้อยอย่างที่กลางพยายามใส่ร้าย แต่เป็นผู้รับมรดกทั้งของมารดาและลุงในฐานะทายาทคนเดียวของพ่อเลี้ยงบุญคุ้ม คัมภีร์หันหน้ากับวิไลลักษณ์ เพราะเธอต้องแต่งงานกับเอกชัยในฐานะพ่อของลูกแทนคัมภีร์ ธีระยุทธผิดหวังจากทัตทรวงและได้วัลลมาช่วยรักษาแผลใจเหลือแต่ทัตทรวงที่ไม่ยอมแต่งงานกับคัมภีร์ง่าย ๆ เพราะอยากจะแก้แค้นที่คัมภีร์บอกว่ารักเธอแต่ไปประกาศหมั้นกับวิไลลักษณ์แทน

30. ขายรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาศเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2532

ขายรัก เป็นเรื่องของหญิงสาวคนหนึ่งชื่อกุลชรี กุลชรีมีฐานะยากจนและยังต้องรับภาระเลี้ยงดูครอบครัวและส่งเสียน้องชายให้เล่าเรียนเพราะบิดาเสียชีวิตไปแล้ว กุลชรีทำงานเป็นประชาสัมพันธ์และเดินแบบให้โรงเรียนสอนตัดเสื้อปรางทิพย์ ความสวยงามของกุลชรีทำให้ยูเรศน้องสาวของยุทธนาสามีของปราง ซึ่งเป็นเจ้าของโรงเรียนไม่ชอบกุลชรีเพราะทนไม่ได้ที่จะเห็นใครให้ความสนใจกุลชรีมากกว่าตนเอง กุลชรีมีคนรักชื่อสิริธรรม ซึ่งมีฐานะร่ำรวย ทำให้ยูเรศอิจฉาจึงไปใส่ร้ายกุลชรีให้พี่สาวของสิริธรรมฟัง ทำให้พ่อแม่ของสิริธรรมสั่งห้ามบุตรชายของตนโดยการส่งสิริธรรมไปเรียนต่อต่างประเทศ กุลชรีเป็นคนรักศักดิ์ศรีของตนเอง เธอยอมตัดความสัมพันธ์กับสิริธรรมแม้แต่จดหมายก็ไม่ยอมตอบ ในช่วงนี้ภามิวัติได้มาเยี่ยมยุทธนาสามีของปรางและได้พบกุลชรีทำงานอยู่ที่นี่ ภามิวัติเกิดหลงรักกุลชรีและเริ่มพาตัวเข้าไปใกล้ชิดกับครอบครัวของเธอ จนทุกคนในบ้านกุลชรียอมรับว่าเขาคือสมาชิกคนหนึ่งในบ้าน แต่ยูเรศเกิดความแค้นที่กุลชรีได้รับความสนใจจากภามิวัติมากกว่าตน ยูเรศได้คอยดักฟังกุลชรีให้ระลึกเสมอว่าไม่คู่ควรกับภามิวัติ เพราะภามิวัติมีความตั้งใจที่จะแต่งงานกับกุลชรี โดยมีมารดา น้ำ และน้องชายของกุลชรีคอยสนับสนุนจนกุลชรีใจอ่อน เมื่อการแต่งงานผ่านพ้นไปไม่นาน ยูเรศได้โทรศัพท์ไปเล่าให้ธนินฐา

ภรรยาหลวงของภายีวัดทราบ ธนินฐาจึงเตรียมวางแผนแยกกุลชรีกับภายีวัด โดยการอ้างเอาความเจ็บป่วยของบุตรสาวของเธอกับภายีวัดมาอ้าง เพื่อให้ภายีวัดเดินทางไปพบบุตรสาว กุลชรีไม่ยอมเป็นผู้จัดวางความสุขของครอบครัวภายีวัด เมื่อธนินฐามาพบและพูดว่าเป็นความต้องการของภายีวัดให้เธอมาพูดขอร้องให้กุลชรียอมหลีกทางให้เธอกับธนินฐากลับมาอยู่ด้วยกันเหมือนเดิม โดยธนินฐาได้ให้เงินกุลชรีจำนวนสามล้านบาทเพื่อแลกกับอิสรภาพของภายีวัด เมื่อกุลชรีจากไปภายีวัดกลุ่มใจมาก ขับรถไปประสบอุบัติเหตุเพราะความเมามายจนกุลชรีต้องกลับมาอยู่ดูแลเขาตามเดิม ธนินฐาเมื่อรู้ว่าเธอไม่สามารถเอาชนะใจภายีวัดได้ เธอก็ยินยอมหย่าให้เขาโดยดี เพื่อให้เป็นของขวัญกับบุตรชายคนแรกของภายีวัดกับกุลชรี

31. กึ่งเดือนใบดิน เป็นนวนิยายที่บุษยมาส เขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2533

กึ่งเดือนใบดิน เป็นเรื่องของเด็กสาวคนหนึ่งชื่อ "มิด" เนื่องจากกำเนิดของเธอคลุมเครือ เพราะไม่มีใครตอบได้ว่าเธอเป็นบุตรของใคร เมื่อยายเสียชีวิตเธอจึงต้องมาอยู่ในความปกครองของพลโทนาท แห่งบ้านรัตนเวสน์ มิดได้รับความรักจากพลโทนาทและคุณหญิงน้ำอบ มารดาของพลโทนาทอย่างลูกหลาน แต่โรมรีและบุตรชายหญิงของพลโทนาทเกลียดชังมิดมาก เพราะไม่แน่ใจว่ามิดเป็นแค่เด็กกำพร้าที่บิดาของเขาจับมาอุปการะหรือว่าเป็นบุตรสาวอีกคนหนึ่งของพลโทนาทกันแน่ เพราะยิ่งโตมิดก็ยิ่งมีหน้าตาคล้ายพลโทนาทมาก แม้แต่คุณหญิงน้ำอบยังสงสัยจึงเรียกบุตรชาย (พลโทนาท) มาสอบถามความจริง ซึ่งพลโทนาทสารภาพแต่โดยดีว่ามิดเป็นบุตรสาวของเขาและมีแม่ชื่อปราง หลังจากทราบความจริงว่ามิดเป็นหลานสาว คุณหญิงน้ำอบก็ให้ความรักและความเมตตาแก่มิดเพิ่มขึ้นสร้างความเกลียดชังให้แก่โรมรี รวมทั้งพ่อและน้องพรบุตรของโรมรี ยกเว้นแต่ขวัญจิรา เพียงคนเดียวที่ยินดีรับมิดเป็นน้องสาว เพราะเมตตามิดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ครอบครัวของพลโทนาทสนิทสนมกับครอบครัวของเครือวัลย์ เพราะบ้านอยู่ใกล้ติดกัน ทำให้ทั้งสองครอบครัวได้สร้างความหวังร่วมกันว่าจะให้บุตรสาวของพลโทนาทแต่งงานกับบุตรชายทั้งสองของเครือวัลย์ ทั้งขวัญจิรา และน้องพร ต่างก็เต็มใจแต่คุณและคณาบุตรชายเครือวัลย์ไม่เต็มใจ เพราะทั้งคู่แอบรักผู้หญิงคนเดียวกันคือมิด มิดรู้ว่าน้องพรรักคณา เธอจึงต้องการทำลายความรักของน้องพรเพื่อแก้แค้นที่น้องพรเคยสร้างความเจ็บใจต่าง ๆ ให้เธอโดยการรับหมั้นคณาทั้งที่ใจจริงของมิดรักคณียู่นานแล้ว แต่เธอทราบดีว่าขวัญจิราก็รักคณียู่นาน มิดต้องเสียสละความรักของเธอเพื่อขวัญจิรา เป็นการตอบแทนความดีของขวัญจิราที่มีต่อมิดตลอดมา แต่คณียอมเลิกความรักของเขาที่มีต่อมิด ในเมื่อเขาไม่ได้รักขวัญจิรา คณาต้องยอมถอนหมั้นกับมิดเพื่อหลีกทางให้พี่ชาย ส่วน

ขวัญจิราได้รับหมั้นของวรัญญู บุตรชายของครูวาสนาผู้ที่เคยอุปการะมีดมาก่อนที่พลธนาทจะไปรับมา นางพรต้องหนีไปต่างประเทศพร้อมกับมารดา เพราะไม่ได้ทันเห็นภาพวาดตามาตาคิระหว่างมีดกับคนมาแม้ว่าต่อมาจะมีการเปลี่ยนตัวคู่หมั้นจากคนมาเป็นคนอื่นแล้วก็ตาม แต่คนมาไม่ยอมหวนกลับไปหานางพร เพราะทนต่อนิสัยเอาแต่ใจตนเองของนางพรไม่ได้

32. สะไวอินทร์สรวง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2534

สะไวอินทร์สรวง เป็นเรื่องของ การจัดหาคู่ครองแบบคลุมถุงชน เนื่องจากคทาเทพแห่งบ้านอินทร์สรวง ไม่ได้รักปิยธิดา คู่หมั้นที่มารดาหาไว้ให้ และปิยธิดาก็ไม่รักคทาเทพเช่นกัน ตระกูลเก่าแก่ของคทาเทพจำเป็นต้องได้สะไวที่มีชาติตระกูลเช่นกัน เมื่อต่างฝ่ายต่างไม่สามารถรักกันได้ คทาเทพเอ็นดูปิยธิดาอย่างน้องสาว แต่กลับหลงรักตติยา ธิดาผู้น้องของปิยธิดา ทำให้คทาเทพวางแผนขอความเห็นใจจากตติยา โดยการสร้างข่าวว่าเขาอกหักจากปิยธิดาจนล้มป่วย ตติยาเกิดความสงสารจึงไปเยี่ยมอาการป่วยของคทาเทพ ซึ่งเปิดโอกาสให้คทาเทพขอความรักจากตติยา หลังจากที่ยพยายามมานานกว่าจะได้สะไว "อินทร์สรวง"

33. แม่ชอบฟ้ากัน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2535

แม่ชอบฟ้ากันเป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชีวิตของ เปรี๊ยะ กาวาง ซึ่งเป็นเด็กก๊อพร้าที่เติบโตอยู่บนบ้าน "ขวัญจิต" ของเอกและเจริญจิต ทั้งสองมีบุตรสาวสองคนคือ เจิดใจและเจิมจันทร์ เจิดใจเป็นคนร้ายกาจและเกลียดชังเปรี๊ยะมาตลอดเวลา ส่วนเจิมจันทร์เป็นคนดีมีน้ำใจต่อเปรี๊ยะ แต่ไม่กล้าแสดงออกนอกหน้ามากนักเพราะกลัวเจิดใจผู้เป็นพี่สาว ครอบครัวของเจริญจิตสนิทสนมกับครอบครัวของกรุณาทำให้เกิดการทาบตามคู่ชอบุตรสาวของเจริญจิตคนใดคนหนึ่ง เพื่อให้แต่งงานกับรมเยศบุตรชายของกรุณา แต่เจิดใจของรมเยศกลับไปผูกพันกับเปรี๊ยะทำให้เจิดใจเกลียดชังเปรี๊ยะมากขึ้นเพราะความเหิงหวงรมเยศ สำหรับเปรี๊ยะนั้นเฝ้ามองอยู่ตลอดเวลาไม่กล้าเป็นคู่แข่งกับเจิดใจ แม้ในเวลาต่อมา เมื่อความจริงปรากฏออกมาว่าที่แท้จริงเปรี๊ยะไม่ได้เป็นเด็กก๊อพร้าแต่มีบิดาและป้าที่มีฐานะความเป็นอยู่ทัดเทียมกับครอบครัวของเจริญจิตและกรุณา เจิดใจก็ยังทิวความเกลียดชังเปรี๊ยะเพิ่มมากขึ้นไปอีก อันมีสาเหตุมาจากรมเยศซึ่งหันไปสนใจเปรี๊ยะจนออกนอกหน้า และห่างเหินจากครอบครัวของเจริญจิตไป และเมื่อประณตบิดาของเปรี๊ยะเดินทางไปรับราชการที่ต่างประเทศ กรุณาได้ฝากบุตรชาย บุตรสาวคือรมเยศ และราณียาให้เดินทางไปศึกษาต่อด้วย ทำให้ข้อตกลงต่าง ๆ ในอดีตระหว่างรมเยศและเจิดใจที่ผู้ใหญ่อคิดจะให้แต่งงานกันต้องเลิกล้มไปโดยปริยาย ซึ่งรมเยศหันไปให้ความสนใจสนิทสนมกับเปรี๊ยะจนออกนอกหน้า แต่สำหรับเปรี๊ยะนั้นคิดอยู่

ตลอดเวลาว่าเธอเป็นตัวสำรอง ทำให้เกิดความขัดแย้งในใจอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจะรักเธอแต่ทำที่ที่แสดงออกก็ห่างเหินเพราะความระแวงแคลงใจในตัวเธอคนนั้นเอง แม้เมื่อเธอมาขอแต่งงานเปรียบก็ยังคงคิดว่าสาเหตุมาจากเจตนาใจแต่งงานไปก่อน ซึ่งเธอต้องอธิบายอยู่นานกว่าทุกอย่างจะลงเอยด้วยดีจนได้แต่งงานกันที่สุดในที่สุด

34. แก้วหลากสี เป็นนวนิยายที่บุษยมาศเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2536

แก้วหลากสี เป็นเรื่องของผู้หญิงคนหนึ่งที่เกิดมาท่ามกลางความขาดแคลน ความยากจนทำให้แก้วชิงดวงต้องไปเป็นภรรยาน้อยของผู้ชายคนหนึ่ง การเป็นภรรยาน้อยทำให้เกิดความทะเยอทะยานอยากจะเป็นภรรยาหลวง แก้วชิงดวงจึงต้องเลิกรากับอาฉี โดยยกลูกสาวให้แก่มารดาของอาฉีโดยแลกกับเงินสดสองแสนบาท แล้วแก้วชิงดวงก็ไปมีสามีใหม่อีกสองคนมีบุตรอีกสามคน ต่อมาแก้วชิงดวงได้มีโอกาสรู้จักกับรัมภ์วัลซึ่งมีอายุน้อยกว่าแก้วชิงดวงหลายปี ความเจียนจัดเชิงโลกีย์ทำให้แก้วชิงดวงสามารถทำให้รัมภ์วัลขอถอนหมั้นจากสยามล ซึ่งเป็นเพื่อนรักของอสมมา (นาง) บุตรสาวคนโตของแก้วชิงดวง อสมมาได้มาขอเรื่องมารดาของเธอให้เลิกเล่นความตั้งใจที่จะแต่งงานกับรัมภ์วัล เพราะส่งสารสยามลแต่แก้วชิงดวงไม่ตกลงด้วยเพราะถือว่าเป็นความพ้อใจของรัมภ์วัล อสมมาถูกมารดาของสยามลสั่งห้ามไม่ให้คบหากับสยามลอีกต่อไปเพราะรังเกียจแก้วชิงดวงที่แย่งคู่หมั้นไปจากสยามล รัมภ์วัลมีพี่ชายคือรองราช ซึ่งมีอคติต่ออสมมาเพราะเกลียดน้องสะใภ้คือแก้วชิงดวงซึ่งเป็นมารดาของอสมมา รองราชพยายามหาโอกาสต่อว่าอสมมา เรื่องที่สร้างความสวญหักอกอลงกตน้องชายของเพื่อนเขา โดยไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าอลงกตเป็นคนแต่งเรื่องทั้งหมดขึ้นโดยอสมมาไม่รู้เรื่องด้วย อสมมาทนฟังรองราชถากถางไม่ได้จึงกระโดดลงจากรดของเขาก่อนได้รับบาดเจ็บ รองราชรู้ความจริงเรื่องอลงกตจากเพื่อนของอสมมาทำให้เขาสำนึกผิดและพยายามจะแก้ตัวกับอสมมาโดยการเข้ามาทำความสนิทสนมกับญาติผู้ใหญ่ของเธอ แต่อสมมาก็ยังมีแต่ความแค้นใจเข้าไส้ ความสวญน่ารักของอสมมาทำให้รองราชหลงรักเธอ โดยลืมไปว่ามารดาของอสมมาเป็นน้องสะใภ้ของเขาอยู่ แก้วชิงดวงคิดว่าถ้าอสมมาแต่งงานกับรองราชคงจะนับญาติกันลำบาก แก้วชิงดวงรักลูกจึงคิดจะเลิกนิสัยเดิม ๆ และหย่าขาดจากรัมภ์วัลเพื่อความสบายใจของทุกฝ่าย เมื่ออสมมาตกลงแต่งงานกับรองราช แก้วชิงดวงจึงได้พาลูก ๆ ทั้งสามคนไปใช้ชีวิตอยู่เมืองนอก สภสำหรับรัมภ์วัลได้กลับไปอยู่กับพี่ชาย (รองราช) ตามเดิม

35. หว่าจปญฺวัดิ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2537

หว่าจปญฺวัดิ เป็นเรื่องของเด็กสาวกัภาพร่า ชื่อชุนสินี เมื่อมารดาของเธอเสียชีวิต กานต์บิดาของเธอได้แต่งงานใหม่กับพนอจิต พนอจิตเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก ต่อหน้ากานต์พนอจิต ทำเป็นรักชุนสินี แต่พอลับหลังก็กลั่นแกล้ง และพูดจาให้ร้ายต่าง ๆ นา จนกานต์คิดว่าบุตรสาวของตนมีนิสัยก้าวร้าว เช่นพนอจิตว่า ชุนสินีเกิดความน้อยใจจึงเข้ามาเรียนต่อมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ โดยพักอาศัยอยู่กับครอบครัวเศก ซึ่งเป็นเพื่อนกับบิดาของเธอทุกคนในบ้าน เศกพากันรักและสงสาร ชุนสินีไปตาม ๆ กัน เพราะรู้นิสัยของพนอจิต และพากันโทษว่ากานต์หลงเมียใหม่จนลืมลูก เศกมีบุตรชายคือวงศ์สรวง ซึ่งเป็นหนุ่มเนื้อหอมมีสาว ๆ มาหมายปองหลายคน แต่เศกหวังจะให้วงศ์สรวงแต่งงานกับชุนสินี ทางด้านวงศ์สรวงเขาฝังใจแต่ว่าชุนสินีที่เขาเคยรู้จักนั้นไม่มีความสวยงามน่ารัก เพราะตอนเด็ก ๆ เธอพอม หัวโกรธแค้นและขี้โรค แต่เมื่อมาพบชุนสินีเมื่อตอนเติบโตเป็นสาว วงศ์สรวงก็ไม่คิดจะปฏิเสธความต้องการของพ่อแม่ เพราะตัวเขาเองก็หลงรักชุนสินีเหมือนกันแต่ก็ต้องรองจนกว่าเธอจะเรียนจบในระหว่างนี้เขาจึงต้องคอยกันท่าหาหนุ่ ๆ ทุกคนไม่ให้มีโอกาสใกล้ชิดชุนสินี เนื่องจากวัยของเขาและชุนสินีแตกต่างกันมาก เขาจึงกลัวว่าความแตกต่างระหว่างวัยจะทำให้ชุนสินีไม่รักตอบ

36. คณิงหา เป็นนวนิยายที่บุษยมาสเขียนขึ้น และตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2538

คณิงหา เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชีวิตของรามนรี วิศวกรที่หลบหนีการหมั้นระหว่างเธอกับนายพसानเศรษฐีชาวปักข์ใต้ ที่บิดาและมารดาเลี้ยงของเธอเห็นชอบด้วย รามนรี ได้ปลอมตัวเป็นสาวกัภาพร่า แต่งตัวเซ็กซี่ เพื่อมาทำให้ครจพหน้าเธอได้ เธอได้ไปสมัครงานเป็นผู้ดูแลคุณหญิงรัตนบดีนทร์ ซึ่งเป็นคุณย่าของภูมิ รัตนบดีนทร์แต่ภูมิกลับต้องการให้รามนรี แสดงตัวเป็นคู่หมั้นปลอมของเธอ เพราะภูมิไม่ยอมแต่งงานกับพี่หญิงที่พ่อแม่เป็นผู้เลือกให้ รามนรีต้องแสดงตัวเป็นเดือนฉายคนรักของภูมิไปพลาง ๆ จนกว่าเดือนฉายจะกลับมาจากต่างประเทศ รามนรีแสดงตัวได้แบบเนียนจนคุณหญิงรัตนบดีนทร์หลงเชื่อว่ารามนรีและภูมิเป็นสามี-ภรรยากันจริง ๆ กาลเวลาทำให้คนในบ้านรัตนคามหลงรักรามนรี ยกเว้นบิดามารดาของภูมิ เพราะทั้งคู่ได้เตรียมหาสะใภ้ไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะทราบว่าภูมิมีภรรยาแล้ว อยู่แล้วคือ เดือนฉาย รามนรีนั้นเคยรู้จักกับเดือนฉาย เพราะเดือนฉายเคยเป็นนักเรียนรุ่นพี่สมัยที่รามนรีเรียนอยู่ที่ปิ้ง จนเกิดความรักใคร่สนิทสนมกันเหมือนพี่น้อง เมื่อทราบว่าผู้ที่ภูมิรักและต้องการแต่งงานด้วยคือ เดือนฉายคนเดียว รามนรีจึงยอมรับพาท่านที่ภรรยาปลอมของภูมิไปพลาง ๆ เพื่อรอเวลาที่เดือนฉายจะกลับประเทศไทย ซึ่งใน

ระหว่างนี้ภูมิก็กก็เผลอใจรักเดือนฉายตัวปลอม ส่วนความทรงจำเกี่ยวกับเดือนฉายตัวจริงก็ค่อย ๆ เลือนไปจากใจของภูมิ จนกระทั่งรามนรีต้องจากไปเพราะเดือนฉายตัวจริงกำลังจะกลับมาเพื่อพบกับความเปลี่ยนแปลงของภูมิ เมื่อออกจากรัตนคาม รามนรีได้พบกับศจี ซึ่งเป็นคู่หมั้นของระพีพิชาของรามนรี ศจีได้บอกข่าวการป่วยของวิรัชซึ่งเป็นบิดาของรามนรี เธอจึงตัดสินใจกลับบ้านเพื่อเยี่ยมอาการป่วยของบิดา การกลับมาของรามนรีสร้างความยินดีแก่ทุกคนโดยเฉพาะมารดาเลี้ยง เพราะต้องการให้เธอแต่งงานกับนายพसानเศรษฐีชาวบักขัได้นั่นที่เธอหนีมา ทางด้านภูมิหลังจากรามนรีหนีไป เขาเฝ้าติดตามหาจนกระทั่งไปพบกันโดยบังเอิญที่บ้านของศจี ภูมิได้ใช้อุบายโดยยกเอาคุณหญิงรัตนดินทร์ขึ้นมาอ้าง เพื่อพาตัวรามนรีไปให้พ้นจากพसान เมื่อพसानตามไปพบ ภูมิก็อ้างว่ารามนรีเป็นภรรยาของเขาแล้ว ทำให้บิดาของรามนรีโกรธมาก ระพีต้องเป็นผู้คลี่คลายสถานการณ์จนภูมิได้หมั้นกับรามนรี โดยมีมารดาเลี้ยงของรามนรี ร่วมแสดงความชื่นชมกับความรักรวของ คุณหญิงรัตนดินทร์อย่างออกนอกหน้า

จากนวนิยาย 36 เรื่องของบุษยมาสที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ พบว่า บุษยมาสมีลักษณะเฉพาะตัวในการนำเสนอ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของวรรณกรรมหลักนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาจากองค์ประกอบของนวนิยายของบุษยมาสในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการสร้างเนื้อเรื่อง
2. แก่นเรื่อง
3. ตัวละคร
4. ฉาก
5. กลวิธีการประพันธ์
 - 5.1 การเปิดเรื่อง
 - 5.2 การดำเนินเรื่อง
 - 5.3 การปิดเรื่อง

1. ลักษณะการสร้างเนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่อง คือ เหตุการณ์ต่าง ๆ หลายเหตุการณ์ที่ผู้แต่งนำมาแต่งให้เป็นเรื่องราวต่อเนื่องกัน ตั้งแต่ต้นจนจบอย่างให้รายละเอียดตามที่ผู้แต่งเลือกแล้ว (กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2529 : 100) จากการวิเคราะห์ลักษณะการสร้างเนื้อเรื่องของบุษยมาส พบว่า บุษยมาส มีลักษณะของการสร้างเนื้อเรื่อง ดังนี้

1.1 การปลอมตัว

1.2 การคลุมถุงชน

1.3 การแก้แค้น

นวนิยายจำนวน 36 เรื่อง ของบุษยมาสที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ มีลักษณะการสร้างเนื้อเรื่องใน 3 ประเด็นดังกล่าว ซึ่งเป็นวิธีการที่บุษยมาสใช้เพื่อสร้างเรื่องราวในนวนิยาย ผู้วิจัยขอกล่าวถึงรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 การปลอมตัว

การปลอมตัว ในที่นี้หมายถึง การที่ตัวละครในเรื่องได้เปลี่ยนสถานะของตนเองจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่งด้วยจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และมักจะมีการเปลี่ยนชื่อเสียใหม่เพื่อมาทำกรจาสถานะเดิมของตนได้ นอกจากนี้ยังหมายความว่าตัวละครในเรื่องพยายามบิดบังสถานะที่แท้จริงของตนเอง เพื่อมาทำกรจาได้ บุษยมาสได้ใช้การปลอมตัวกับตัวละครในนวนิยายของเธอเพื่อทำให้เนื้อเรื่องมีความเข้มข้นขึ้น กล่าวคือ บุษยมาส ทำให้ตัวละครต้องปลอมตัว เพื่อให้คลี่คลายเหตุการณ์ในเนื้อเรื่อง หรือแก้ไขปัญหามานเนื้อเรื่องที่ตนได้สร้างไว้ดังนี้

อาญาสวรรค์ บุษยมาสสร้างให้ขวัญยิหาปลอมตัวมาเป็นคนคอยปฐมพยาบาลบิดาของโพธิ พงศธร เนื่องจากขวัญยิหาต้องการจะพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับการตายของยุพติซึ่งเป็นน้ำสาวของเธอเพราะขวัญยิหาเข้าใจว่าโพธิ พงศธร เป็นผู้ฆ่ายุพติภรรยาของตน

สุริยาที่รัก บุษยมาสสร้างให้ปริยานุชต้องปลอมตัวถึงสองครั้งด้วยกัน นั่นคือ ในครั้งแรกปริยานุชต้องปลอมตัวเป็นนางฉวีพี่สาวของตนเอง เนื่องจากพงษ์สุริยซึ่งเป็นคู่หมั้นของนางฉวีประสบอุบัติเหตุจนทำให้ตาบอด และมารดาของเธอไม่ต้องการจะให้นางฉวีไปช่วยพยาบาลด้วยเกรงว่าพงษ์สุริยจะกลายเป็นคนพิการตลอดชีวิต และด้วยความลาเอียง จึงส่งปริยานุช

ซึ่งเป็นบุตรสาวคนเล็กไปแทนเพราะทั้งสองคนมีเสียงเหมือนกัน และในครั้งที่สองเมื่อพงษ์สุรย์แกล้งทำเป็นตาบอดอีกครั้งหนึ่ง ปรียานุจึงปลอมตัวเป็นนางดีเข้าไปเป็นคนดูแลพยาบาลเขาอีก

แก้วอนงค์ บุษยมาสสร้างให้ราโมนามารดาของรมยา ซึ่งถูกปลื้มจิตภรรยาอีกคนหนึ่งของเรวัตดีสามีของเธอใส่ร้ายว่ามีชู้จนราโมน่าต้องหนีออกจากบ้านไป และได้ปลอมตัวเป็นโรชีต้า เพื่อคอยรับฟังข่าวคราวของรมยาผู้เป็นบุตรสาวและเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองว่าไม่ได้เป็นจริงตามคำกล่าวหา

ขวัญหล้า บุษยมาสสร้างให้ปานแก้ว นภา ปลอมตัวเป็นขวัญหล้าอินสรวง เนื่องจากเธอถูกส่งไปเป็นสาวใช้ที่โรงฟางคานและต่อจากนั้นเธอยังถูกขายเข้าช่องโสมภณีอีกและในระหว่างที่เธอเป็นสาวใช้นั้นเธอได้พบกับชายชราคนหนึ่ง ซึ่งมอบกำไลขวัญหล้าให้แก่เธอตั้งแต่นั้นมา เธอจึงปลอมตัวเป็นขวัญหล้า อินสรวงเรื่อยมา

ยอดชีวัน บุษยมาสสร้างให้ปรีเยศปลอมตัวเป็น "น้ำเกลา" เข้าไปทำงานเป็นคนสวนในบ้านของวิธาน เพื่อต้องการจะเข้าไปดูหน้ากรวิภาซึ่งเป็นคู่หมั้นของตนเองที่ผู้ใหญ่ตกลงเรื่องการหมั้นหมายไว้ตั้งแต่ทั้งสองยังอยู่ในวัยเด็ก

มาหารัศมี บุษยมาสสร้างให้มาหารัศมีต้องปลอมตัวเป็นแรม เนื่องจากมาหารัศมีถูกมารดาเลี้ยงจ้างวานสุตาใจพยาบาลที่ทาคอลดาให้ฆ่าเธอเสียตั้งแต่แรกเกิดแต่สุตาใจเป็นผู้มีมนุษยธรรมใจดีจึงไม่ยอมฆ่า และนำเอาตัวมาหารัศมีไปให้เป็นบุตรสาวของนายเมินและราสี ซึ่งเป็นบิดามารดาที่แท้จริงนั่นเอง ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้ นายเมินรู้เหตุการณ์ทั้งหมดว่ามาหารัศมีไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของเขา ดังนั้นนายเมินจึงไม่ค่อยใส่ใจในตัวมาหารัศมีเท่าใดนัก

ได้เงาใจ บุษยมาสสร้างให้ซัดซารีปลอมตัวเป็นกุลขลิโดยเปลี่ยนสีผมสีดวงตา และแต้มไฟที่ปลายคาง เพราะเธอต้องการให้ทุกคนเชื่อว่าซัดซารีเสียชีวิตไปแล้ว และเพื่อเป็นการลองใจทายาคนรักของเธอ เพราะทายานั้นเป็นตำรวจที่จับบิดาของเธอในข้อหากบฏแต่ทายากลับมาหลงรักซัดซารีบุตรสาวของคนที่เขาจับกุมแต่มารดาของทายาไม่ยอมรับซัดซารีมาเป็นสะใภ้

ทฤษฎีรัก บุษยมาสสร้างให้วิษณุ เทวัญปลอมตัวเป็นชายตาบอดชื่อ เทพ เทวา เพื่อต้องการหลบหนีจากสภาพของคนที่มิฐานะร้ายแต่ขาดคนจริงใจด้วย ดังนั้นเขาจึงต้องการทดสอบจิตใจของมนุษย์ด้วยการปลอมตัวเป็นคนตาบอดที่ยากจนและเป็นชาวชนบท เพื่อต้องการค้นหาคนที่รักเขาด้วยความจริงใจมิใช่รักที่ทรัพย์สินสมบัติของเขา

เปลวไฟในดวงดาว บุญยมาสสร้างให้อาราม อิศเรศ บิดบังความเป็นมาที่แท้จริงของตนเอง เพื่อต้องการแต่งงานกับชีวลัยซึ่งเป็นบุตรสาวของชเนตตี เนื่องจากชเนตตีเคยแย่งสามีของธารทิพย์ซึ่งเป็นมารดาของธงทอง เพื่อนรักของเขา ซึ่งธงทองต้องประสบอุบัติเหตุจนเสียชีวิตเนื่องจากมีปากเสียงกับนายสาทิศผู้เป็นบิดา ทำให้ธารทิพย์ส่งเสียให้อารามซึ่งเป็นเพื่อนรักของธงทองแต่มีฐานะยากจนได้เรียนจนจบปริญญาเอกจากประเทศอังกฤษ และให้อารามเป็นตัวแทนของธงทองบุตรชายที่ส่งกลับไปแล้วในการแก้แค้นชเนตตี

หัวใจเถื่อน บุญยมาสสร้างให้ภักย์ พิชิตพงษ์ปลอมตัวเป็นราช รัชภูมิ เมื่อเขาหนีออกจากบ้านเนื่องจากภักย์ได้รับความบีบคั้นทางจิตใจจากบิดามารดาของเขา เพราะบิดามารดาของเขาจะแสดงความรักความเอาใจใส่ต่อภักย์ ซึ่งเป็นน้องชายของเขามากจนทำให้เขาเกิดความรู้สึกคับแค้นและต้องหนีออกจากบ้านไปจนได้พบกับนายรักษ์ รัชภูมิ เศรษฐี เจ้าของเหมืองแร่ที่ภูเก็ทซึ่งไม่มีบุตร นายรักษ์จึงยกทรัพย์สินสมบัติให้ภักย์ทั้งหมด และภักย์ได้เดินทางกลับบ้านของเขาอีกครั้งหนึ่งในนามของราช รัชภูมิ เพื่อขอซื้อบ้านที่เป็นมรดกที่เขาได้รับจากคุณยายของเขาคืนจากบิดามารดาของเขาเอง

เพียงตะวัน บุญยมาสสร้างให้เพียงตะวันปลอมตัวเป็นนก สีมพู เนื่องจากบิดามารดาของเธอแยกทางกัน และต่างฝ่ายต่างก็มีสามีและภรรยาใหม่ทำให้เพียงตะวันเสียใจและคิดว่าตนไม่เป็นที่ต้องการของบิดามารดาอีกต่อไปจึงหนีออกจากบ้านและถูกรถยนต์ของอาณัติชนจนได้รับบาดเจ็บ อมรามารดาของอาณัติพาตัวเธอมารักษาและบอกกับใคร ๆ ว่าเพียงตะวันเป็นเด็กกำพร้ามีชื่อว่า นก สีมพู

เขยเถื่อน บุญยมาสสร้างให้ก้อง กังสดาลบิดบังความเป็นมาที่แท้จริงของตนเองว่าแท้จริงแล้วเขาเป็นหลานชายของเกริก กังสดาล เกริกเป็นอาของก้องซึ่งได้มาแต่งงานกับพริ้มเพราบุตรสาวของคุณหญิงพ้อง ราชเสนาแต่พริ้มเพราต้องตรอมใจจนเสียชีวิตเนื่องจากคุณหญิงพ้องผู้เป็นมารดาเกลียดความรักระหว่างเธอกับก้อง เพราะความแตกต่างระหว่างฐานะของทั้งสองเนื่องจากชาติตระกูลของเธอสูงกว่าเขามาก และเกริกก็เสียใจต่อเหตุการณ์ครั้งนี้ ดังนั้นก้อง กังสดาลจึงคิดแก้แค้นแทนอาของเขาด้วยการเข้าไปสนิทสนมกับคนในตระกูลของคุณหญิงพ้อง ราชเสนาด้วยการจะเข้าไปเป็นหลานเขยของเธอด้วยการแต่งงานกับพยุรีหลานสาวของคุณหญิงพ้อง

รักบทสุดท้าย บุษยมาสสร้างให้ตณซึ่งเดิมเป็นเด็กกำพร้าอาศัยวัดอยู่มิชีวิตที่
แร้นแค้น แต่ภายหลังเขาได้เลื่อนฐานะความเป็นอยู่ขึ้นเนื่องจากความที่เป็นคนมีรูปร่างหน้าตาดี
และมีสาวแก่แม่หม้ายพากันมาหลงใหลยอมทุ่มเทเงินทองปรนเปรอเขาจนเมื่อตณมีโอกาสดำเป็น
สามีลับ ๆ ของคาริกา ทั้งตณและคาริกาต่างก็ปกปิดความสัมพันธ์ของตนเอาไว้โดยไม่ยอมให้ใคร
ได้ล่วงรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปณิตาซึ่งเป็นบุตรสาวของคาริกาซึ่งหลงรักตณเช่นเดียวกัน

เทพบุตรจางเลง บุษยมาสสร้างให้ราชิน ราชกุมิปลอมตัวเป็นชายเฒ่าแพ้
เนื่องจากต้องการใกล้ชิดกับฤดีสรวงหญิงสาว ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งการเสียชีวิตของราชันย์ ราชกุมิ
พี่ชายของเขาด้วยเหตุที่ฤดีสรวงปฏิเสธการหมั้นกับราชันย์เพราะรังเกียจความเป็นเศรษฐีบ้านนอก
ของเขาและประกอบกับฤดีสรวงมีเลอพงค์เป็นคนรักอยู่แล้ว ฤดีสรวงเขียนจดหมายไปขอความเห็น
จากราชันย์จึงทำให้เขาเสียใจมาก ดังนั้นใจความในจดหมายจึงเป็นชนวนเหตุสำคัญของการ
ปลอมตัวเพื่อแก้แค้นแทนพี่ชายของราชิน

หนึ่งนุช บุษยมาสสร้างให้นิรชา ปลอมตัวเป็นหลิน เนื่องจากนิรชาต้องหนีออก
จากบ้านเพราะทนการถูกบีบคั้นทางจิตใจจากนางนาถผู้เป็นป้าของเธอและรินฤดี ซึ่งเป็นมารดาเลี้ยง
ไม่ไหวหลังจากที่บิดาของเธอเสียชีวิตลงด้วยอุบัติเหตุ นิรชาได้รับความช่วยเหลือจากป้าเด็กและ
หลานชายซึ่งรู้จักเธอในนามสาวจันทราขึ้นหลิน

พิษรักแรงแค้น บุษยมาสสร้างให้สยามภู อัครพจนัชชีชื่อของสยามบิตรีวุฒิ ซึ่ง
เป็นฝาแฝดของเขาแต่ถูกแยกไปเลี้ยงคนละที่ตั้งแต่เล็กจึงทำให้มีนิสัยต่างกันเป็นอย่างยิ่งโดยสยามภู
จะมีนิสัยเจ้าชู้ขาดความรับผิดชอบและชอบทำลายความบริสุทธิ์ของผู้หญิง แต่ด้วยความที่มีหน้าตา
เหมือนกันเนื่องจากเป็นฝาแฝดนั่นเอง ทุกครั้งที่สยามภูประพติดตนเสื่อมเสียเขาจะใช้ชื่อว่าสยามอยู่
เสมอ

หงส์เหิน บุษยมาสสร้างให้วิหิต อัครเดชาวุฒิเปลี่ยนชื่อนามสกุลใหม่เป็นวิหิต
ทิตกุล และเนื้อพิภย์เปลี่ยนชื่อเป็นเนื่อเวลเนื่องจากทั้งสองซึ่งเป็นสามีภรรยากันต้องการปิดบัง
สถานะที่แท้จริงของตน เนื่องจากถูกคนในครอบครัวรังเกียจ เพราะวิหิตเป็นลูกของภรรยา
ของครอบครัว และยังส่งผลไปถึงทัศนคติของผู้เป็นบุตรสาวของคนทั้งสองซึ่งต่อมาได้เข้ามาอาศัยอยู่
บ้านบิดาและถูกบรรดาพี่น้องต่างมารดาของบิดาเธอตั้งข้อรังเกียจว่ามีฐานะต่ำต้อย

ถึงเดือนสิบดิน บุญมาสสร้างให้มีตึกปิดบังฐานะที่แท้จริงของตน
เองว่าเป็นบุตรสาวของพลธนาท เนื่องจากมีดเป็นบุตรสาวของพลธนาทที่เกิดจากปรางภรรยา
ลับ ๆ ของเขา และที่พลธนาทต้องปิดบังความจริงในเรื่องนี้ก็เพราะเขาเกรงว่าภริยาหลวง
ของเขาจะกลั่นแกล้งมีดด้วยความเกลียดชังตามประสาสามารถเลี้ยงกับลูกเลี้ยง แต่แล้วต่อมาความ
จริงก็ต้องถูกเปิดเผยเนื่องจากใบหน้าของมีดที่มีความคล้ายคลึงกับพลธนาทเป็นอย่างมาก ประกอบ
กับความเมตตา และการเลี้ยงดูเป็นอย่างดีที่พลธนาทมอบให้กับมีดนั่นเอง

แม้ขอบฟ้ากัน บุญมาสสร้างให้เปรี้ยว กาวางต้องถูกปิดบังฐานะที่แท้จริง
ของตนตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยเธอต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าอาศัยอยู่กับเอกและ เจริญจิตและ เปรี้ยวยัง
ถูกรังเกียจเป็นอย่างมากจากเจตนาบุตรสาวคนโตของบ้านนี้ ตลอดเวลาเปรี้ยวเฝ้าเงียมตัวและ
สวาทในความเป็นอยู่ที่ดีต่อของของตนตลอดมา แม้ว่าจะมีมเยศซึ่งเป็นคู่รักของเจตนาใจเธออยู่
ก็ตาม แต่ต่อมาภายหลังความจริงได้เปิดเผยออกมาว่าเปรี้ยว นั้นเป็นบุตรสาวของนายประณต
ข้าราชการผู้มีฐานะมั่นคง และทัดเทียมกับครอบครัวที่เธออาศัยอยู่ด้วย

คณิงหา บุญมาสสร้างให้รามนรีปลอมตัวเป็นยาย ม่านแก้วเนื่องจากเธอต้อง
หนีออกจากบ้านเพราะถูกมารดาเลี้ยงบังคับให้แต่งงานกับผานซึ่งเป็นเศรษฐีบ้ากบได้ แล้วเธอจึง
เข้ามาเป็นคนรับใช้บ้านของคุณหญิงรัตนดินทร์ ซึ่งเป็นย่าของภูมิโดยเธอเปลี่ยนพฤติกรรมการ
แต่งกายให้เชยลงเพื่อไม่ให้ใครจำเธอได้

จากการศึกษาเรื่อง การปลอมตัว จะเห็นได้ว่า บุญมาสสร้างเรื่องราวใน
นวนิยายอย่างขาดความสมจริง เป็นลักษณะของการเพ้อฝัน เพราะบุญมาสใช้ชีวิตการแก้ไขปัญหา
อย่างง่าย ๆ ในการปลอมตัวของตัวละคร เช่น การให้ตัวละครปลอมตัวโดยการเปลี่ยนสีผม
สีดวงตา และแถมไฟ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนเป็นอีกคนหนึ่งโดยไม่มีใครจำได้ ซึ่งไม่เป็นความจริงใน
ชีวิตจริงของคนเรา เพราะการเปลี่ยนบุคลิกของบุคคลไม่มีโอกาสจะทำได้ง่ายนักจะต้องผ่านการ
ฝึกฝนพฤติกรรม หรือใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือทางการแพทย์ เข้าช่วยจึงจะสามารถปลอมตัว
ได้อย่างแนบเนียน แต่ในนวนิยายของบุญมาสมิได้เป็นเช่นนั้น นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงสถาน
ภาพทางสังคมของบุคคลก็ไม่สามารถทำได้ง่ายด้าย เช่น คนรวยปลอมเป็นคนจนในเรื่อง
ทฤษฎีรัก หรือคนตาบอดปลอมเป็นคนตาบอดในเรื่องสุริยาที่รัก ก็เป็นลักษณะการสร้างเนื้อเรื่องที่ขาด
ความสมจริง เพราะมนุษย์ในสังคมมิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอยู่
ตลอดเวลา ดังนั้นจึงเป็นไปได้ยากที่จะมีการปกปิดตัวเองได้อย่างแนบเนียน ดังที่ปรากฏใน
นวนิยาย

จึงกล่าวได้ว่า ในนวนิยายบุษยมาสมีลักษณะของการสร้างเนื้อเรื่องอย่างหลีกเลี่ยงจากความเป็นจริง เพราะผู้อ่านจะได้รับแต่สิ่งที่เพ้อฝันและเลื่อนลอย อีกทั้งยังอาจจะเชื่อว่าการปลอมตัวโดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น การลองใจคนรัก หรือการสืบหาความจริงจะเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ๆ ดังที่ปรากฏในนวนิยาย แต่เป็นไปไม่ได้เลยในโลกแห่งความเป็นจริง

1.2 การคลุมถุงชน

นวนิยายของบุษยมาสส่วนใหญ่จะมีลักษณะเนื้อเรื่องที่สร้างให้ตัวละครในเรื่องถูกคลุมถุงชน กล่าวคือ ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องถูกกำหนดให้มีคู่หมั้นหรือต้องแต่งงานกับตัวละครที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน พบว่า นวนิยายของบุษยมาสมีการนำเรื่องการคลุมถุงชนเข้ามาอยู่ในเนื้อเรื่องดังต่อไปนี้

สลักจิต เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้ภาคภูมิบิดาของสลักจิตต้องถูกบิดามารดาของเขาตกลงหมั้นหมายจันทร์หาไว้ให้แล้วโดยภาคภูมิไม่มีโอกาสรู้เรื่องนี้เลย ดังนั้นภาคภูมิจึงไปมีภรรยาเป็นชาวต่างชาติจนมีบุตรสาวชื่อสลักจิต และมากาเร็ตก็ไม่สามารถจะเข้ามาอยู่ในครอบครัวของภาคภูมิได้ ทำให้สลักจิตถูกรังเกียจไปด้วย

อาญาสวรรค์ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้โรสิตาอดีตคนรักของโรตองแต่งงานกับดาเกิง เนื่องจากมารดาของโรสิตาไม่ชอบโรตองเพราะได้ยืมค่าเล่าเรียนเกี่ยวกับโรตองในเรื่องที่เขาทำภรรยาของตนเอง

แก้วอนงค์ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้คมสร ซึ่งมีความแค้นบิดาของรมาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเรวัตบิดาของรมาเคยทำให้พี่สาวของเขาตั้งครรภ์แล้วไม่ยอมรับผิดชอบจึงทำให้พี่สาวของเขาต้องฆ่าตัวตาย คมสรจึงคิดแก้แค้นเรวัตครั้งนี้ด้วยการให้คนน้องชายของเขาหมั้นกับรมา ซึ่งเป็นบุตรสาวของเรวัตซึ่งคนก็ไม่ขัดข้องต่อการจัดการของพี่ชาย เพราะเห็นว่ารมาเป็นหญิงสาวที่สวยงาม ส่วนรมาเองก็เต็มใจเนื่องจากเป็นเด็กหัวอ่อน และต้องการตอบแทนพระคุณบิดามารดาของตนเอง

ขวัญหล้า เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้เหมือนวาดต้องแต่งงานกับประพันธ์ เนื่องจากความเห็นชอบของผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายจึงทำให้ทั้งสองต้องขาดความสุขในการครองชีวิตคู่ เนื่องจากเหมือนวาดมีคนรักอยู่ก่อนแล้ว คือ ภาสบิดาของปานแก้ว นภา

ตราบาบ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้รมณี ซึ่งเคยเป็นคนรักของโรคินมาก่อน แต่ต่อมารมณีต้องตกเป็นภรรยาของภาสบิดาของโรคินเนื่องจากบิดาของรมณีนั่นมีหนี้สินมากมาย

จากการพนัน และเขาเป็นผู้ปลดเปลื้องหนี้สินให้โดยมีข้อแลกเปลี่ยนด้วยการขอยูยงกับกรรมนิเทศ ซึ่งกรรมนิเทศจำเป็นต้องตอบแทนพระคุณของบิดาของตน

ยอชัววัน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้คนในสองตระกูล คือ ตระกูล ศรายุทธพิสัย และตระกูลเกรียงไกรยศซึ่งเป็นตระกูลเก่าแก่ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ได้ตกลงให้ปริเยศ เกรียงไกรยศ และกรวิกา ศรายุทธพิสัยหมั้นหมายกันตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย โดยทั้งปริเยศและกรวิกาก็ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน

มาหารัศมี เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้ชีวิติธรัตน์ต้องแต่งงานกับแรมซึ่งปลอมตัวเป็นมาหารัศมี ซึ่งมีฐานะเป็นคู่หมั้นของชีวิติธรัตน์ตามที่ผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายได้เคยตกลงกันไว้ก่อนแล้วทั้ง ๆ ที่ทางครอบครัวของชีวิติธรัตน์ได้ทราบความจริงว่าแรมไม่ใช่มาหารัศมีตัวจริงก็ไม่รังเกียจแต่อย่างใด และชีวิติธรัตน์ก็ยินยอมแต่งงานตามข้อตกลงของบิดามารดาของเขาเพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณ

พราณติคปวง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้สุรย์ ซึ่งเป็นชายหนุ่มรูปหล่อฐานะดี แต่เป็นคนขาดความรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุรย์ชอบหลอกลวงผู้หญิงให้มาหลงรักตนเอง และสุรย์ถูกบิดามารดาของเขาจัดหาผู้หญิงที่เขาจะต้องแต่งงานให้ ซึ่งสุรย์ปฏิเสธและไม่ยอมให้บิดามารดาบังคับควบคุมดู管เขาได้

ก่อนเมฆสลาย เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้อริยา ซึ่งเป็นผู้อาศัยคุณศรีไทยอยู่และถูกรังเกียจตลอดเวลา แต่พอแก๊งซึ่งเป็นมารดาของพรหมินทร์นั้นเมตตาสงสารอริยาเป็นอย่างมาก ประกอบกับเคยเป็นเพื่อนรักกับมารดาของอริยามาก่อนจึงอยากจะทำให้อริยาได้แต่งงานกับพรหมินทร์บุตรชายของตน และในขณะเดียวกันพรหมินทร์เองก็พึงพอใจในตัวของอริยาอยู่ด้วยแล้วจึงเร่งรัดให้มารดาไปสู่ขออริยา โดยอ้างถึงข้อตกลงของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายที่เคยมีมาก่อนนานแล้ว

เปลวไฟในดวงดาว เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้เขตถูกบิดามารดาบังคับให้แต่งงานกับหม่อมเจ้าหญิงองค์หนึ่ง แต่เขตกลับไปหลงรักอาบุญซึ่งเป็นบุตรสาวของหัวหน้าคนใช้วังของหม่อมเจ้าหญิงองค์นั้น เขตพาอาบุญหนีไปใช้ชีวิตกันตามลำพังทำให้บิดามารดาของเขตโกรธมากถึงกับประกาศตัดพ้อตัดลูก และเป็นเหตุให้อารามและอาบุญสองแม่ลูกไม่ได้รับการต้อนรับจากคนในตระกูลอิสระ ซึ่งเป็นตระกูลของเขตแม้ว่าเขตจะเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม

เหมือนม่านพราง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้ชยาฐิตต้องถูกมารดาของเขายับยั้งให้แต่งงานกับนิสาชล ซึ่งเป็นบุตรสาวของเพื่อนสนิททั้ง ๆ ที่ชยาฐิตมีคนรักอยู่แล้วคือภารดี แต่ชยาฐิตก็ไม่กล้าขัดความประสงค์ของมารดา เนื่องจากต้องเอาใจมารดาของเขาซึ่งป่วยเป็นโรคหัวใจอยู่ และมารดาของชยาฐิตได้สืบทราบมาว่าภารดีคนรักของชยาฐิตนั้นรักในความร่ำรวยของเขามากกว่าที่จะรักตัวเขาด้วยความจริงใจ

เซลยาล เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้วรางคนาถูกนางพลผู้เป็นป้าบังคับให้แต่งงานกับเสี่ยยัง เนื่องจากเห็นแก่ความร่ำรวยของเขาโดยไม่คำนึงถึงความพึงพอใจของวรางคนาแต่อย่างใด จึงเป็นเหตุให้วรางคนาต้องหนีออกจากบ้านไป และทำให้ยุพเยาว์ลูกสาวของนางพลต้องรับเคราะห์ด้วยการเป็นภรรยาของเสี่ยยังเสียเอง

หนึ่งนุช เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้หนี่ ซึ่งเป็นบุตรชายของผู้ดีเก่าที่ถูกบิดามารดาจัดหาผู้หญิงที่คู่ควรกับเขาให้เพื่อแต่งงาน แต่หนี่กลับไม่ยอมทำตามความประสงค์ของบิดามารดาของเขาแต่กลับไปรักกับมารดาของนิสาชลเป็นต้น เหตุทำให้หนี่ต้องถูกตัดออกจากกองมรดก แต่หนี่และครอบครัวก็ได้รับความช่วยเหลือจากนางซึ่งเป็นผู้สาวของหนี่อยู่ตลอดเวลา

หัวใจไม่สิ้นรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้รติรสต้องถูกบิดายับยั้งให้แต่งงานกับพิภพทั้ง ๆ ที่รติรสมีคนรักอยู่แล้วคือ รัมภ์ แต่เพราะความสวยของเธอทำให้พิภพไม่ปฏิเสธที่จะแต่งงานกับเธอ แต่ชีวิตคู่ของรติรสกับพิภพก็ไม่ราบรื่นเพราะรติรสมีใจให้กับรัมภ์ตลอดเวลา ดังนั้นพิภพจึงหึงหวงรติรสตลอดเวลาเพราะเขารักรติรส และยอมตามใจเธอทุกอย่าง ไพกามเทพ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้เพียงอุมาต้องถูกบิดาของเธอขอร้องให้แต่งงานกับเคนนิชชายหนุ่มชาวต่างชาติ เพื่อนของพงษ์ยุทธพี่ชายของเธอเนื่องจากฐานะทางบ้านของเพียงอุมาตกต่ำลง และเคนนิชได้ช่วยเหลือด้านการเงินกับครอบครัวของเธอตลอดแต่เพียงอุมาเป็นคนรักอยู่แล้วชื่อวาริช ซึ่งเป็นผู้ชายคนแรกในชีวิตที่เข้ามาใกล้ชิดกับเธอ

หงส์เหิน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้คัมภีร์ถูกบิดามารดาของเขาหมั่นหมายกับวิไลลักษณ์ เนื่องจากความเห็นชอบของผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายที่ได้มีข้อตกลงกันไว้ โดยที่คัมภีร์ไม่ได้มีใจรักต่อวิไลลักษณ์เลย แต่เขาต้องจำใจหมั้นกับวิไลลักษณ์ทั้ง ๆ ที่เขารักทัศนพร

ชายรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างให้กุลชรีต้องแต่งงานกับภานีวัดชายหนุ่มที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับคนในครอบครัวของเธอ โดยที่ภานีวัดจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือครอบครัวของกุลชรีด้านการเงิน เพราะบิดาของกุลชรีเสียชีวิตลงและเธอต้องรับภาระเลี้ยงดูทุกคนจึง

ทำให้สมาชิกทุกคนในบ้านของกุลชรีต้องการให้เธอแต่งงานกับภานีวัด และกุลชรีก็คิดจะตอบแทนพระคุณของภานีวัดอยู่แล้ว

กิ่งเดือนาปดิน เป็นนวนิยายที่นุชยมาสสร้างให้สองครอบครัว คือ ครอบครัวของโรมรี ภรรยาหลวงของพลโทนาทมีความสนิทสนมกับครอบครัวของเครือวัลย์ มารดาของคณินกับคณา โดยที่ทั้งสองครอบครัวต่างก็มีบุตรสาวและบุตรชายอย่างละสองคนเท่ากัน โรมรีและเครือวัลย์จึงตกลงกันว่าจะให้คณินแต่งงานกับขวัญจิราและคณาแต่งงานกับไนพร เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองครอบครัวให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และบุตรชายหญิงของทั้งสองฝ่ายต่างก็พอใจตามที่บิดามารดาของตนเป็นผู้จัดการให้

สะไวอินสรวง เป็นนวนิยายที่นุชยมาสสร้างให้คทาเทพฤกษามารดาของเจ้าจัดการให้แต่งงานกับปิยธิดา ซึ่งเป็นบุตรสาวของเพื่อนของเธอที่คบกันมาตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นสาวอยู่ จึงตกลงกันว่าจะต้องให้บุตรของทั้งสองฝ่ายแต่งงานกัน เพื่อกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น แต่คทาเทพมิได้รักปิยธิดาแต่อย่างใด เนื่องจากเขาไม่รู้จักเธอมาก่อนเลย

แม่ขอบฟ้ากัน เป็นนวนิยายที่นุชยมาสสร้างให้รมเยศต้องถูกบิดามารดาบังคับให้แต่งงานกับบุตรสาวคนใดคนหนึ่งของเจริญจิต เนื่องจากทั้งสองครอบครัวนี้มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมานาน กรณซึ่งเป็มารดาของรมเยศจึงไปสู่ของบุตรสาวของเจริญจิตให้กับรมเยศเพื่อแต่งงานกัน แต่ใจจริงของรมเยศกลับไปหลงรักเปรี้ยว กวางเด็กกษัตริย์ที่เติบโตอยู่ในบ้านของเจริญจิต

หัวใจภูวดิ เป็นนวนิยายที่นุชยมาสสร้างให้วงศ์สรวงต้องถูกบิดาของเขาบังคับให้แต่งงานกับนุชสินี เนื่องจากบิดาของเขากับบิดาของนุชสินีเป็นเพื่อนรักกันมาก่อนจึงต้องการกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นขึ้นด้วยการให้บุตรของทั้งสองฝ่ายแต่งงานกัน ซึ่งในตอนแรกวงศ์สรวงได้ปฏิเสธความประสงค์ของบิดาเพราะเขาเคยเห็นนุชสินีในวัยเด็กกว่าเป็นเด็กที่ไม่น่ารักเท่าที่ควร แต่ครั้งเมื่อเขามาพบนุชสินีเมื่อโตเป็นสาวแล้ว เขาก็ไม่ปฏิเสธความต้องการของบิดาของเขา เนื่องจากความสวยงามของนุชสินีนั่นเอง

คณิงหา เป็นนวนิยายที่นุชยมาสสร้างให้รามนรีต้องหนีออกจากบ้าน เพื่อหลบหนีจากการหมั้นกับนายพसानเศรษฐีชาวปักษ์ใต้ที่บิดาของเธอเป็นผู้จัดการให้ โดยเธอไม่ได้มีใจในขณะที่ยังไม่ต้องการแต่งงานกับผู้หญิงที่บิดามารดาของเธอเลือกให้ ภูมิจึงให้รามนรีซึ่งมาทำงานที่บ้านคุณย่าของเธอปลอมตัวเป็นเดือนฉายคู่หมั้นของเธอ เพื่อเป็นการตบตาบิดามารดาของเธอ

จากการศึกษาการคลุมถุงชนในนวนิยายของบุษยมาส พบว่า เป็นลักษณะของการหลีกหนีความจริง เพราะการที่ตัวละครถูกบังคับให้แต่งงานตามความประสงค์ของบิดามารดา ทั้ง ๆ ที่ตัวละครนั้นรักอยู่กับผู้อื่น เป็นเรื่องที่ไม่น่าเป็นไปได้ แต่บุษยมาสได้สร้างเรื่องราวดังกล่าวขึ้น เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศ อารมณ์ และความรู้สึกร่วมกับผู้อ่าน ให้เกิดความเห็นใจในความรักของตัวละคร และเอาใจช่วยให้ตัวละครนั้นได้รับความสมหวังในบั้นปลาย

การคลุมถุงชนที่บุษยมาสสร้างขึ้นนั้น เพื่อเป็นการสร้างความผันแปรผู้อ่าน เพราะถ้าเป็นตัวละครเอกก็มักจะถูกจับคลุมถุงชนด้วยกัน ด้วยเหตุผลที่ว่าบิดามารดาเป็นเพื่อนรักกัน หรืออาจเป็นการจับคลุมถุงชนเพราะฐานะทางครอบครัวของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเสมอกัน และตัวละครที่ถูกจับคลุมถุงชนนั้นมักยินยอมทำตามความประสงค์ ซึ่งในชีวิตจริงเรื่องราวของการจับคลุมถุงชนเป็นเรื่องล้าสมัย และเป็นไปไม่ได้ เพราะสภาพสังคมเปลี่ยนไป คนในสังคมทั้งชายและหญิง มีสิทธิในการเลือกและตัดสินใจในเรื่องของคู่ครองมากขึ้น และการแต่งงานก็มักจะมาจากความรัก หรือความเหมาะสมที่ชายและหญิงเห็นพ้องต้องกัน มากกว่าที่จะยินยอมแต่งงานกับใครคนใดคนหนึ่ง ที่ตนเองไม่เคยรู้จัก และไม่เคยเห็นหน้าค่าตากันมาก่อน

การสร้างเนื้อเรื่องด้วยการคลุมถุงชนของตัวละคร จึงขาดความสมจริงเป็นอย่างยิ่ง

1.3 การแก้แค้น

นวนิยายของบุษยมาส มักมีการผูกเรื่องให้ตัวละครเอกมีความอาฆาตพยาบาท จนต้องคิดหาวิธีการแก้แค้นเพื่อชดเชยความรู้สึกอาฆาตพยาบาทของตน ซึ่งความอาฆาตพยาบาทเหล่านั้นเกิดจากความเข้าใจผิดของพระเอกที่มีต่อนางเอก หรือของนางเอกที่มีต่อพระเอกจนกว่าความจริงจะปรากฏในภายหลัง ตัวละครจึงจะเกิดความรู้สึกให้อภัยจนสามารถรับความเข้าใจกันได้ ดังตัวอย่างจากนวนิยายต่อไปนี้

1.3.1 กิ่งเดือนใบดิน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสกำหนดให้มิด ได้เข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านของพลรณาท ซึ่งเป็นบิดาของมิด แต่โรมรีและบุตรชายหญิงของเธอ ไม่ต้องการให้มิดอยู่ในบ้านของพลรณาท โรมรีและบุตรชายหญิงได้ร่วมมือกันกลั่นแกล้งตบตีมิด ความคับแค้นใจที่มิดได้รับจากบรรดาเลี้ยง ทำให้มิดเก็บสะสมความแค้นใจในใจตลอดเวลาเพื่อรอโอกาสที่จะได้แก้แค้นโรมรีและนางพร

1.3.2 เปลวไฟนดวงดาว เป็นนวนิยายที่บุษยามาสภาหนดให้อารามต้องพาตัวเข้าไปใกล้ชิดกับชีวลัย เพื่อหาทางแก้แค้นแทนธารทิพย์ผู้มีพระคุณต่อเขา เนื่องจากชีวลัยเป็นบุตรสาวของชเนตติ ซึ่งเป็นภรรยาของสาทิศ สามีของธารทิพย์ชเนตติ ทำให้สาทิศหลงใหลจนลืมหน้าที่ของสามี และบิดาที่ดีของธงทอง

1.3.3 เทพบุตรจันแดง เป็นนวนิยายที่บุษยามาสภาหนดให้ราชิน พาตัวเข้ามาสนิทสนมกับฤดีสรวง เพื่อแก้แค้นแทนราชันย์ ผู้เป็นพี่ชายซึ่งฤดีสรวงได้ปฏิเสธการขอแต่งงานของเขา เนื่องจากรังเกียจความเป็นคนบ้านนอกของราชันย์ การปฏิเสธของฤดีสรวงทำให้ราชันย์ผิดหวังจนประสบอุบัติเหตุและเสียชีวิตในที่สุด

1.3.4 เขยเถื่อน เป็นนวนิยายที่บุษยามาสสร้างให้ก้อง กังสดาล พาตัวเข้ามาใกล้ชิดกับบรรดาหลานสาวของคุณหญิงพ้อง ราชเสนาเพื่อแก้แค้นแทนเกริก กังสดาล ผู้เป็นอาของเขาที่ถูกพรากจากพร้มเพราผู้เป็นภรรยา โดยการกระทำของคุณหญิงพ้องผู้เป็นมารดาของพร้มเพรา จนพร้มเพราตรอมใจตายพร้อมกับลูกในท้อง

1.3.5 พิชัยรักแรงแค้น เป็นนวนิยายที่บุษยามาสสร้างให้วิศิณี เข้าไปใกล้ชิดกับนายแพทย์สยาม เนื่องจากเข้าใจผิดว่าสยามเป็นผู้ทำลายวิถียาพิษสาวของเธอจนตั้งครุภรณ์แล้วปฏิเสธความรับผิดชอบ จนกระทั่งวิถียาต้องเสียชีวิตเพราะการกระทำทั้งกับหมอเถื่อน

1.3.6 หัวใจฉันทไมฆาย เป็นนวนิยายที่บุษยามาสภาหนดให้ยอดขวัญพาตัวเข้าไปใกล้ชิดกับรัชภูมิ เพื่อแก้แค้นแทนละอองแก้วซึ่งเป็นพี่สาว ละอองแก้วเป็นมารดาเลี้ยงของรัชภูมิ แต่ไม่ได้รับการยอมรับจากรัชภูมิจนกระทั่งละอองแก้วประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต และรัชภูมิอยู่ยงที่เกิดเหตุด้วย ยอดขวัญจึงเข้าใจว่ารัชภูมิมีส่วนรู้เห็นในการเสียชีวิตของละอองแก้ว

1.3.7 อาญาสวรรค์ เป็นนวนิยายที่บุษยามาสภาหนดให้ขวัญยิหว่าเข้าไปทำงานในบ้านของโศภ พงศธร ซึ่งเป็นอดีตน้ำเชยของขวัญยิหว่า และถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ฆ่าพ่อตีภรรยาของตนโดยไม่มีผู้ใดทราบสาเหตุที่แท้จริงว่าผู้ใดเสียชีวิตเพราะเหตุใด ขวัญยิหว่าจึงต้องเข้ามาสืบหาความจริง เพื่อแก้แค้นแทนผู้ที่เป็นน้ำสาว

1.3.8 หัวใจเถื่อน เป็นนวนิยายที่บุษยามาสภาหนดให้ภาคย์ ต้องหนีออกจากบ้านเนื่องจากทนความคับแค้นใจจากบิดาเลี้ยงและน้องชายไม่ไหว ภายหลังภาคย์ได้กลับมาในฐานะของผู้เป็นเจ้าของบ้านซึ่งบิดาเลี้ยงนำไปขาย เพื่อใช้หนี้ให้ภรรยาผู้เป็นน้องชายต่างบิดาของภาคย์ และผู้ซื้อบ้านพิชิตพงษ์ คือ ภาคย์ผู้ที่ถูกบิดาเลี้ยงกลั่นแกล้งมาตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก

จากการศึกษาลักษณะการสร้างเนื้อเรื่อง ด้วยการแก้แค้นของตัวละครในนวนิยายของ บุษยามาสมีลักษณะที่ขาดความสมจริง เนื่องจากวิธีการที่ตัวละครใช้ในการแก้แค้นนั้น เป็นวิธีการที่ไม้อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง เช่น ใช้วิธีการปลอมตัวเข้าไปใกล้ชิด โดยที่ผู้ที่เป้าหมายแห่งความแค้นของตัวละครไม่สามารถ "จับผิด" ได้ นอกจากนั้นสาเหตุแห่งความแค้นของตัวละคร มักเกิดจากอารมณ์ที่รุนแรงของตัวละครหรือบางครั้งเกิดจากความเข้าใจผิด ซึ่งสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้บางครั้งก็ไม่น่าที่จะเป็นเหตุผลเพียงพอที่ทำให้ตัวละครนั้นเกิดความพึงใจตนต้องกระทำทุกวิถีทาง เพื่อให้ตนได้บรรลุจุดหมายในการแก้แค้นมักจะลงเอยด้วยการคลี่คลาย ความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้น เป็นการคลี่คลายอย่างง่าย ๆ หลังจากที่ตัวละครได้แสดงพฤติกรรมในการแก้แค้นของตน ตามที่บุษยามาสต้องการเพียงพอแล้ว

บุษยามาสต้องการเพียงให้เรื่องราวในนวนิยายดำเนินไปได้อย่างเร้าอารมณ์ผู้อ่าน จึงได้สร้างเรื่องราวให้ตัวละครต้องตามแก้แค้น โดยไม่คำนึงถึงปัจจุบันแห่งความสมจริงด้านอื่น ๆ เช่น กระบวนการทางกฎหมายหรือการพิสูจน์หลักฐานแห่งความผิด จึงกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการแก้แค้นในนวนิยาย เป็นเรื่องที่พบได้น้อยมากในชีวิตจริงของคน บุษยามาสจึงได้พาผู้อ่านหลีกหนีความเป็นจริงด้วยเรื่องราวที่สร้างขึ้นนี้

2. แก่นเรื่อง

แก่นเรื่อง คือ แก่นหรือแกนกลางของเรื่องซึ่งปรากฏตั้งแต่ต้นจนปลายเรื่อง (สุวรรณ เกรียงไกรเพ็ชร. 2518 : 8 - 9) แก่นเรื่องเป็นแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการแสดงให้ผู้อ่านได้รับทราบแนวคิดสำคัญของตน ซึ่งแก่นเรื่องนี้อาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า สาระัตถะ (Theme) ของเรื่อง กุหลาบ มัลลิกะมาส (2529 : 50) กล่าวว่า สาระัตถะของวรรณกรรมแต่ละเรื่อง ก็คือทัศนะที่ผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์ หรือหมายถึงทัศนะที่ผู้แต่งมองดูความเป็นไปในโลกมนุษย์ แล้วนำมาแสดงให้ประจักษ์แก่ผู้อ่านโดยวิธีเนื้อเรื่องเป็นเครื่องสื่อสาร ดังนั้นแก่นเรื่องหรือสาระัตถะของเรื่อง จึงเป็นจุดมุ่งหมายอันเป็นแกนกลางของเรื่องหรือเป็นความคิดสำคัญในเรื่อง

ในนวนิยายของบุษยามาส พบว่า บุษยามาสนำเสนอแก่นเรื่องสำคัญ 2 ประการดังนี้

2.1 ความดียอมชนะความชั่ว

2.2 ความซื่อสัตย์มั่นคงในความรักยอมเอาชนะอุปสรรคได้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความดีชนะความชั่ว

ในนวนิยายของบุษยามาสทุกเรื่อง มีการเสนอแนวคิดของการทำความดี โดยตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ต่างเป็นผู้ประพฤติดูอยู่ในคุณธรรม และใช้ความดีของตนเพื่อเอาชนะความชั่ว ซึ่งในที่สุดผลของการทำความดีของตัวละครเอกเหล่านั้น ต่างได้รับการตอบสนองที่ดีในบั้นปลาย เช่นเรื่องดังกล่าวนี้มีปรากฏอยู่ในนวนิยายต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง "สลักจิต"

สลักจิตเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านมักดีบดินทรท่ามกลางความเกลียดชังของหลายคนในบ้าน ยกเว้นนางสาวซึ่งสงสารและให้การดูแลเอาใจใส่ต่อสลักจิตเป็นอย่างดี สลักจิตต้องใช้เวลาอดทนอย่างสูงต่อสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นในบ้านนี้ เพื่อเอาชนะใจทุกคนโดยเฉพาะพระยาภักดีบดินทรผู้เป็นปู่ แต่ในที่สุดด้วยความดีของสลักจิตได้ทำให้พระยาภักดีบดินทรยอมรับสลักจิต และให้อภัยต่อภักภูมิจิตของเขอ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"ป่านนี้วิญญาณของพ่อคงได้ขึ้นแล้วนะคะ ว่าเจ้าคุณปู่เลิกโกรธพ่อแล้ว เพราะลูกจอยของพ่อ" แม้สาวจัดแจงแย่งภูมิจิตเข็ดน้ำตาให้ลูกจอยของหล่อนเสียก่อน พร้อมกับพูดอย่างเอางี้ว่า

"ค่ะ ป่านนี้วิญญาณของคุณตเเธอเป็นสุขแล้ว"

(สลักจิต. 2503 : 763)

จากนวนิยายเรื่อง "สลักจิต" สลักจิตหรือจอยต้องใช้ความอดทนอย่างสูงในขณะที่อยู่บ้านของพระยาภักดีบดินทรผู้เป็นปู่ เพราะความมีอคติในตัวมารดาของเธอ ทำให้พระยาภักดีบดินทรไม่ให้ความเมตตาต่อเธอดังที่เมตตาหลานคนอื่น แต่สลักจิตก็ไม่ละความพยายามที่จะสร้างความดี เพื่อเอาชนะใจของพระยาภักดีบดินทรเพื่อเป็นการแก้โทษที่บิดาของเธอขัดคำสั่งของพระยาภักดีบดินทรโดยการปฏิเสธการแต่งงานกับจันทร์หา ผู้หญิงที่พระยาภักดีบดินทรผู้ขอไว้ให้ ซึ่งทุกคนในบ้านมักดีบดินทรถือเป็นความผิดร้ายแรง เพราะแม้แต่ตัวของภักภูมิจิตเองก็ไม่กล้ากลับประเทศไทยจนกระทั่งเขาเสียชีวิตที่ประเทศอังกฤษ และได้ฝากฝังให้สลักจิตเข้าไปอยู่ในบ้านมักดีบดินทรในฐานะผู้อาศัยคนหนึ่ง การมาของสลักจิตได้เพิ่มความโกรธขึ้นในใจของพระยาภักดีบดินทรที่มีต่อภักภูมิจิตยิ่งขึ้น เนื่องจากสลักจิตมีรูปร่างหน้าตาที่ฟ้องว่ามีเลือดของชาวตะวันตกผสมอยู่ และ

พระยาภักติบดินทรซึ่งเป็นคนชาตินิยมได้แสดงออกอย่างชัดเจนว่าไม่ยินดีต้อนรับเธอ แต่สลักจิตก็ใช้ความอดทนต่อปฏิกิริยาของพระยาภักติบดินทร และพยายามทำความดีทุกอย่างเพื่อเอาชนะใจเธอ เพื่อลบเลือนความผิดของบิดาที่เคยทำให้พระยาภักติบดินทรโกรธจนถึงขั้นตัดความเป็นพ่อลูกกับภาคุมิ ซึ่งบุษยมาสแสดงแก่นเรื่องผ่านบทสนทนาดังนี้

"เจ้าคุณปู่เจ้าขา... จอยจะทำความดีทุกอย่างเพื่อชดใช้ความผิดของพ่อภาคุมิเจ้าค่ะ" เด็กสาวคิดคำนึง... ดูเหมือนแม่ไสวจะรู้ดีว่า คุณจอยของหล่อนกำลังคิดอะไรอยู่ หล่อนจึงได้พูดขึ้นด้วยใบหน้าอันยิ้มแย้มว่า

"เดี๋ยวนี้เจ้าคุณปู่เอะอะอะไรต้องคุณจอย ท่านหายใจเข้าออกเป็นคุณจอยของป้าทั้งนั้นแหละค่ะ"

(สลักจิต. 2503 : 595)

จากคำพูดของนางไสวทำให้ผู้อ่านทราบว่า ความดีของจอยที่ได้กระทำมาตลอดเวลาที่อยู่ในบ้านภักติบดินทรกำลังส่งผลตอบแทน เนื่องจากพระยาภักติบดินทรได้มองเห็นความสำคัญของสลักจิตแล้ว ซึ่งพระยาภักติบดินทรได้ตระหนักแล้วว่า คนเราไม่ว่าจะเกิดมาเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติ ทุกคนสามารถทำความดีได้เท่ากัน เพราะสลักจิตได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าแม้ว่ามารดาของเธอจะเป็นคนต่างชาติที่พระยาภักติบดินทรได้ตั้งข้อรังเกียจไว้ตั้งแต่แรก แต่มารดาของเธอก็ไม่ละเลยที่จะอบรมสั่งสอนให้เธอเป็นคนดี ยึดมั่นในความกตัญญูต่อบุพการีผู้มีพระคุณ และมีความอดทนต่อความเกลียดชังของพระยาภักติบดินทร ในที่สุดเธอก็ได้รับผลตอบแทนที่ดี ดังที่เธอได้เล่าให้นางไสว และภูกิตฟังว่า...

"จอยมีความสุขเหลือเกินค่ะ ป้าไสวขา อาเตียวขา... เจ้าคุณปู่ท่าน... ท่านให้อภัยพ่อภาคุมิของจอยแล้วค่ะ"

"ป่านนี้วิญญาณของพ่อคงได้ยินแล้วนะคะ ว่าเจ้าคุณปู่เลิกโกรธพ่อแล้ว เพราะลูกจอยของพ่อ"

(สลักจิต. 2503 : 763)

พระยาภักติบดินทรได้อโหสิห์ให้แก่ดวงวิญญาณของภาคุมิ เพราะพ่ายแพ้แก่ความดีของสลักจิต และต้องการให้ดวงวิญญาณของคฤหิณร่าเพยหมดห่วงในตัวสลักจิต เนื่องจากภาคุมิไม่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้แล้ว และการให้อภัยแก่ภาคุมิในครั้งนี้ก็เป็นกระทำตามคำขอร้องของคฤหิณร่าเพย ดังที่พระยาภักติบดินทรได้รำพึงกับตนเองว่า...

"คุณร่าเพย บัดนี้ฉันได้ทำตามคำขอทุกอย่างของคุณแล้ว... อด... พอยกโทษให้เจ้า
ให้อภัยให้เจ้า ขอให้วิญญาณของเจ้าจงเป็นสุขเถิด..."

พระยาภักติบดินทรคิดคำนึงถึงภรรยาอดรัก และบุตรชายสุดสวาทของท่าน เมื่อท่านมายืนอยู่เบื้องหน้ารกศทองคำ: ลึก ๆ และภาพของคฤหิณร่าเพย ภักติบดินทร...

(สลักจิต. 2503 : 762)

ในนวนิยายเรื่อง "ขวัญหล้า" ขวัญหล้า (ปานแก้ว นภา) ถูกขายให้แม่เลี้ยง ซึ่งเป็นเจ้าของช่องโรงสีเหม็นเหม็นหนึ่ง และเมื่อสุรย์ อินทร์สรวงได้ช่วยเหลือปานแก้วออกมาจากช่องแห่งนั้น ปานแก้วจึงถือว่าสุรย์ เป็นผู้มีพระคุณต่อเธอ เพราะเท่ากับเขาเป็นคนให้ชีวิตใหม่แก่เธอ ถ้าสุรย์ไม่ช่วยเหลือเธอออกมา ปานแก้วจะต้องมีชีวิตเช่นเดียวกับผู้หญิงอีกหลาย ๆ คนที่ต้องตกเป็นเหยื่อของคนเห็นแก่ตัวที่ต้องการทำลายพรหมจารีของผู้หญิงที่ถูกล่อลวงเข้าไปในช่องแห่งนั้น ปานแก้วจึงให้ความเคารพนับถือสุรย์ประดุจผู้มีพระคุณสูงสุดของเธอ ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า...

คงเป็นเพราะความเคารพนับถือที่แก้วมีต่อเขาในฐานะที่เขาได้ช่วยดึงเธอให้พ้นจาก "ขุมรก" นั้นเองที่เป็นต้นเหตุให้คร ๆ เข้าใจว่าแก้วไม่รังเกียจเขา หากเขาจะเลือกเธอเป็นคู่ชีวิต! หรือมิฉะนั้นก็คงเข้าใจว่าแก้วยังเป็นเด็กเกินกว่าที่จะรู้จักความรัก และคงไม่เป็นการยากนักที่เขาจะทำให้เธอรักเขา ทุกคนเชื่อมั่นในตัว "จ้าวหล้า" ของพวกตนอยู่เสมอ โดยลืมนึกว่า "ความรัก" นั้นต่างกับความเคารพนับถือ! แก้วอาจเคารพนับถือ เกิดทุน บูชาเขา แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าเธอจะต้องรักเขาด้วย!

ปานแก้ว เคยเป็นคนรับซื้ออยู่ที่ไรฟางคำ ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับสถานที่ที่ข้าใช้เป็นคุ้มจ้างเจ้าแสนฟ้าบิดาของสุรย์ อินทร์สรวง ปานแก้วไม่รู้ว่าชายชราซึ่งเธอเคยช่วยเหลือโดยการส่งข้าวส่งน้ำให้ประทังชีวิตตลอดมาคือ เจ้าแสนฟ้า เจ้าแสนฟ้าจึงถือว่าปานแก้วเป็นผู้มีพระคุณอย่างล้นเหลือ เนื่องจากได้มอบอาหารมาส่งให้เจ้าแสนฟ้าเป็นการต่อชีวิตให้ยาวนานออกไปจนได้มีโรคาสพบกับสุรย์ซึ่งเป็นบุตรชาย และเจ้าแสนฟ้าได้มอบกำไล "ขวัญหล้า" ซึ่งหมายความว่าถ้าให้กำไล "ขวัญหล้า" แก่หญิงสาวผู้ใดย่อมหมายถึงการสู่ขอผู้นั้นหมายหญิงผู้นั้น และเจ้าแสนฟ้าก็ต้องการได้ปานแก้วมาเป็นสะใภ้ของท่านมากกว่าหญิงใด ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า...

"สุรย์" เพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่าไม่เพียงแต่จำวพ่อของเขาหรอกที่ปรารถนาจะได้แก้วมาเป็นศรีสะใภ้ พวกบ่าวไพร่ใน "ผาหลวง" ก็ต้องการเช่นนั้น...ต้องการได้แก้วเป็นนายหญิงของพวกเขามากกว่าพ่อฟ้า!...

ความสวยของแก้วหรือที่เป็นต้นเหตุให้ทุกคนรักใคร่เธอ? "สุรย์" คิดว่าไม่ใช่แน่นอน เป็นเพียงจุดที่สร้างความสนใจเท่านั้น...ความอ่อนหวาน น่ารัก เป็นกันเองกับทุกคนต่างหากที่ทำให้เธอชนะใจ!...

ยิ่งนานวันแก้วก็ยิ่งเป็น "ขวัญใจ" ของทุกคนใน "ผาหลวง" ตรงกันข้ามกับพ่อฟ้า...การมั่นใจว่าเธอจะต้องเป็น "คู่ครอง" ของ "จำวหล้า" แห่ง "ผาหลวง" ทำให้เธอปั่นป่วน วัวยศ ถือตัวกับทุกคน ดังนั้นพ่อฟ้าจึงมีผู้ชิงชังมากกว่ารัก!...จนดูเหมือนจะไม่มีผู้ใดยินดีต้อนรับเธอเป็นนาย!...

(ขวัญหล้า. 2507 : 60)

ความดีของปานแก้วสามารถเอาชนะใจทุกคนใน "ผาหลวง" เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างปานแก้วกับพ่อฟ้าแล้ว ทุกคนต้องการได้ปานแก้วมาเป็นนายหญิงมากกว่าพ่อฟ้า ซึ่งทนายตัวว่าเธอต้องได้แต่งงานกับสุรย์แน่นอน เพราะวานายเสียง บิดาของพ่อฟ้าได้เคยช่วยเหลือสุรย์ให้รอดพ้นจากการทำร้ายจากเจ้าแสนเมืองผู้เป็นอา จนนายเสียงต้องเสียชีวิต และได้ฝากฝังบุตรสาวไว้ให้อยู่ในความคุ้มครองของสุรย์ตลอดไป

จากนวนิยายเรื่อง "ยอดชีวัน" ยอดชีวันเป็นหลานสาวของหญิงสรายุทธพิสัยที่เกิดจากสะใภ้ที่คลุมถุงชนสรายุทธพิสัยไม่ยอมรับ เนื่องจากมารดาของยอดชีวันมีฐานะต่ำต้อยไม่คู่ควรกับบุตรชายของคุณหญิงสรายุทธพิสัย บิดามารดาของยอดชีวันจึงต้องยัดอาชีพร่ำไร ยอดชีวันได้ชื่อว่า เป็นบุตรสาวชาวไร่ จนกระทั่งได้เข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านคุณหญิงสรายุทธพิสัยผู้เป็นย่า เพื่อเฝ้าพี่ที่บิดาขัดคำสั่งของคุณหญิงสรายุทธพิสัยไปแต่งงานกับมารดาของเธอ ยอดชีวันมั่นใจว่าเธอจะต้องเอาชนะใจคุณหญิงสรายุทธพิสัยได้ในสักวันหนึ่ง เพราะความเป็นคนดีของเธอ ดังที่เธอได้เรียนชี้แจงให้คุณหญิงสรายุทธพิสัยฟังว่า...

"ก่อนที่จะพบกับแม่จะส่งดิฉันมา "ทับถวิล" ตามความประสงค์ของท่าน พ่อกับแม่เฝ้าพร่ำสอนให้ดิฉันเป็นเด็กดีอยู่ในเรือนของท่าน...แม่ให้ดิฉันทำทุกอย่างที่เป็นความดี เพื่อท่านจะได้เมตตาแม่...ส่วนพ่อนอกจากให้ดิฉันทำทุกอย่างตามคำสั่งของท่านแล้ว พ่อยังขอร้องไม่ให้ดิฉันทำอะไรกระทบกระเทือนใจคุณลุงวิชานกับคุณป้าทาบทอง ในเมื่อพ่อได้สร้างความสะเทือนใจให้แก่คุณลุงคุณป้ามากพอแล้ว ถึงอย่างไรคุณลุงวิชานก็ยังเป็นพี่ชายที่พ่อเคารพรัก ส่วนคุณป้าทาบทองเป็นพี่สะใภ้ที่พ่อเทิดทูนบูชาเข้ากระดูก"

คำพูดอันยืดเยื้อของยอดชีวัน ตรึงคุณป้าให้นั่งนิ่งอึ้ง พร้อมกันนั้นก็ให้ทาให้สองสามีภรรยาซึ่งถูกกล่าวขวัญถึงยืนนิ่งอึ้งตะลึงงันเมื่อมาได้ยินเข้าโดยบังเอิญ

(ยอดชีวัน. 2509 : 578)

นอกจากนี้ บุญยมาสาได้ดำเนินเรื่องเพื่อแสดงแก่นเรื่องการเอาชนะความชั่วด้วยความดี โดยผูกเรื่องให้มีข่าวลือที่ว่าปรีเยศป่วยเป็นโรคเรื้อนเช่นเดียวกับมารดาของเขาทำให้วิชานไม่ต้องการให้กรวิกาบุตรสาวของตน ซึ่งเป็นคู่หมั้นของปรีเยศ เข้าพิธีแต่งงานกับปรีเยศ เนื่องจากโรคเรื้อนเป็นโรคติดต่อที่น่ารังเกียจ วิชานจึงหาทางเปลี่ยนตัวคู่หมั้นจากกรวิกาเป็นยอดชีวันแทน เนื่องจากต้องการให้ยอดชีวันได้รับความทุกข์ความอับอายจากการที่มีสามีเป็นโรคเรื้อน เพราะความทุกข์ของยอดชีวัน ก็คือ ความทุกข์ของวุฒิไณยชายของตนเท่ากับวิชานได้แก้แค้นบิดาของยอดชีวันไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งยอดชีวันก็ไม่ขัดข้องเพราะเกิดความสงสารที่ปรีเยศถูกกรวิกาถอนหมั้น เพราะความรังเกียจ การกระทำของยอดชีวันได้สร้างความประทับใจให้แก่ปรีเยศจนกลายเป็น

ความรัก ดังที่ปรีเยศเรียนให้คุณหญิงสรายุษฐิพย์ได้ทราบความจริงใจของเขา ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"มันไม่ใช่ความผิดของผมที่ผมรักผู้หญิงคนนั้น เพราะทุกคนเลือกใส่เธอมาให้ผมเอง ครั้งแรกผมรักเอ็นดูเธออย่างน้อง ต่อมาเมื่อเธอเป็นคู่หมั้นของผม และผมได้ประจักษ์ในน้ำใจของเธอว่าเธอไม่รังเกียจผม แม้ผมจะเป็นโรคเรื้อนผมจึงเปลี่ยนจากรักอย่างน้องเป็นรักอย่างผู้ชายทั่วไปจะรักผู้หญิงที่เป็นคู่หมั้นของเขา!"

(ยอชัววัน. 2509 : 559)

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ความดีของยอชัววันได้เอาชนะใจของปรีเยศจนทำให้ความรู้สึกลึกของเขาเปลี่ยนแปลงจากความเอ็นดู กลายเป็นความรักอย่างที่คุณชายคนหนึ่งจะรักผู้หญิงคนหนึ่งได้ ด้วยตระหนักแล้วว่าเธอได้เสียสละเพื่อเขาด้วยความจริงใจ

เมื่อความจริงปรากฏออกมาว่า ปรีเยศไม่ได้ป่วยเป็นโรคเรื้อนอย่างที่ทุกคนเข้าใจไปตามข่าวลือ ยอชัววันจึงคิดว่าหมดหน้าที่ของเธอแล้ว และกรวิกาก็ควรเป็นผู้ที่ได้แต่งงานกับปรีเยศตามเดิม ด้วยเหตุที่รู้ว่ากรวิการักปรีเยศ แต่ต้องทำทุกอย่างตามใจของวิชาน และความดีของกรวิกาที่มีต่อยอชัววัน ตลอดเวลาที่เธออาศัยอยู่ในบ้านคุณหญิงสรายุษฐิพย์ ได้ทำให้ยอชัววันรักกรวิกาประดุจพี่สาวที่แท้จริงของเธอ และยอชัววันก็ไม่ต้องการเห็นกรวิกาผิดหวังในตัวปรีเยศ เพราะเธอเป็นต้นเหตุ ยอชัววันคิดว่าเธอควรจะให้กรวิกาได้สมหวังในความรักกับปรีเยศโดยเธอจะเป็นฝ่ายกลับไปอยู่ที่บ้านไร่กับบิดามารดาของเธอเช่นเดิม ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายความรู้สึกของยอชัววันไว้ว่า...

เธอ "คีน" ปรีเยศให้กรวิกาก็เพื่อตอบแทนความเป็น "พี่ตุ๊ก" ที่แสนดีต่อเธอตลอดมาประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง กรวิกาเป็น "หลานรัก" ของคุณย่า เธอควรได้รับสิ่งตอบแทนบางอย่างจากคุณย่าในการเสียสละของเธอ... ก่อนจาก "ทัตถวิล" ไปใช้ชีวิตอยู่ยัง "แก้ว-ขวัญ" ตามเดิม ยอชัววันไม่ปรารถนาสิ่งใดมากไปกว่าความเลิกรากันเกลียดพอกันแม่ของคุณย่า และคุณลุงวิชานเลิกชุนเคื่องพ้อด้วยเรื่องอดีต เพราะ "ผู้หญิง" ในหัวใจของพ้อปัจจุบันนี้ มีเพียงแม่ชดช้อยของเธอเท่านั้น!

(ยอชัววัน. 2509 : 572)

"หากดิฉันแต่งงานกับคุณปริเยศ ใช่ว่าดิฉันจะทำลายความสุขของพี่ตึกเท่านั้น ยังเท่า กับดิฉันได้ทำลายความสุขของท่าน คุณลุงวิชานตลอดจนคุณป้าทาบทองด้วย เพราะดิฉัน ทราบแล้วว่าไม่มีผู้ใดมีความสุขไปได้ ถ้าผู้ที่ตนรักกำลังตกอยู่ในความทุกข์ นอกจากนี้พ่อกับ แม่ลงพากันเสียใจผิดหวังในตัวดิฉัน" ตอนท้ายเสียงของยอดชวันแผ่วสะท้อน

(ยอดชวัน. 2509 : 577)

การที่ยอดชวันตัดสินใจคืนปริเยศให้แก่กรวิกก็เพราะเธอต้องการให้ทุกคน เลิกโกรธเกลียดบิดามารดาของเธอ เพราะทุกวันนี้บิดาของเธอไม่กล้ากลับมาดูหน้าคุณหญิง ศรายุทธเลย เนื่องจากกลัวว่าจะไม่ได้รับการต้อนรับจากทุกคน โดยเฉพาะวิชานผู้เป็นพี่ชาย ซึ่ง ยังคงแสดงความหึงหวงในตัวทาบทองผู้เป็นภรรยา ซึ่งเคยเป็นคนรักของวุฒิก่อน และถ้ายอดชวัน เป็นผู้ที่ทำลายหัวใจของกรวิกอีกคนหนึ่ง เธอจะได้รับความเกลียดชังจากวิชานเพิ่มขึ้น

ในนวนิยายเรื่อง "ก่อนเมฆสลาย" ผู้เขียนได้กำหนดให้อริยาเป็นเด็กกำพร้า ที่ต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านของชาติและศรีไทย อริยาได้รับความรักและเมตตาจากชาติและฤๅษบุตร ราชของชาติ ส่วนศรีไทยผู้เป็นภรรยาและเป็นมารดาเลี้ยงของฤๅษนั้นไม่ต้องการให้อริยามาอยู่ใน บ้านของตน เพราะความเกลียดชังอรุณมรดาของอริยา ซึ่งเคยเป็นอดีตคนรักของชาติมาก่อนที่เขา จะแต่งงานกับศรีไทย อรุณรู้ตัวดีว่าตนเองจะต้องเสียชีวิต เพราะป่วยเป็นโรคมะเร็งในเม็ดเลือด ด้วยความเป็นห่วงอริยาซึ่งเป็นบุตรสาวคนเดียว และอริยาก็ไม่มีญาติพี่น้องที่ไหน อรุณจึงเขียน จดหมายฝากฝังบุตรสาวมายังชาติ อรุณรู้ว่าศรีไทยต้องไม่พอใจ เพราะเรื่องในอดีต อรุณจึงได้ บอกให้อริยาอดทนต่อปฏิบัติต่างๆ ของศรีไทย ดังที่อริยาได้เล่าให้ศรีไทยฟังถึงการสังเวยของ อรุณก่อนเสียชีวิตว่า...

"แม่บอกอ้อว่า ไม่ว่าคุณป้าจะแสดงกิริยาต่ออ้ออย่างไรก็ตาม ให้อ้ออดทน ไม่ให้ โกรธตอบ เพราะการที่คุณป้าเป็นเช่นนั้นก็เพราะอ้อเป็นลูกของแม่ ต่อไปหากคุณป้าเข้า ใจและทราบความจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับแม่แล้ว คุณป้าก็จะให้ความเมตตา เอ็นดูอ้อเอง..."

"แม่ของเรอบอกเราอย่างนี้จริง ๆ หรือว่าเราพูดขึ้นเอง?"

"แม่บอกอย่างนี้จริง ๆ ค่ะ ก่อนที่แม่จะตายและรู้ว่าอ้อจะต้องมาอยู่ในความปกครอง

ดูเลขของคุณลุง แม่บอกว่าให้อ้อทราบว่าคุณป้า ตลอดจนพี่ชายอาจจะเอ็นดูอ้อน้อยกว่าควร
ในเมื่ออ้อเป็นลูกของแม่..."

(ก่อนเมฆสลาย. 2514 : 305)

ความอดทนและความเป็นคนดีของอริยาได้ผลตอบแทนที่ดี เพราะอริยาไม่ได้
โกรธตอบศรีไทย และเมื่อศรีไทยเจ็บป่วยจนต้องเข้าโรงพยาบาล อริยาได้ตามไปดูแลอย่างใกล้ชิด
ทำให้ศรีไทยเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของอริยา ดังที่ศรีไทยได้บอกให้อริยารู้ว่าตัวของหล่อนมีความ
รู้สึกอย่างไร ต่อการกระทำของอริยาในครั้งนี้ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"คนเราจะเห็นอกเห็นใจกันก็ในยามเจ็บไข้ ครั้งแรกฉันคิดว่าเราทำทุกอย่างก็เพราะ
เห็นแก่คุณลุงของเรา แต่แล้วต่อมานั่นก็เข้าใจ..."

คุณศรีไทยหยุดไปนิดหนึ่ง พร้อมกับมองดูหน้าเยาว์วงศ์งมมานานึง ก่อนที่จะพูดต่อ
ไปว่า

"เราไม่ถือถือโกรธฉันหรือ หัก ๆ ที่รู้ว่าฉัน...ฉันไม่ชอบเรา?"

"ไม่ค่ะ!"

(ก่อนเมฆสลาย. 2514 : 304)

จากข้อความที่ยกมาจะเห็นได้ว่า อริยาได้ชนะใจของศรีไทยด้วยความอดทน
และไม่โกรธตอบแม้จะรู้อยู่ตลอดเวลาว่า ความเข้าใจของศรีไทยที่มีต่อมารดาของเธอและชาติเป็น
ความเข้าใจผิดของศรีไทยฝ่ายเดียว

ศรีไทยเคยคิดว่า เธอจะขัดขวางความรักระหว่างเธอกับอริยาจนถึงที่สุดเพราะ
เธอไม่ต้องการให้บุตรสาวของอรุณชนะใจของฤๅได้ เช่นเดียวกับที่อรุณเคยชนะใจชาติมาแล้ว
ในอดีต แต่เวลานี้ความคิดเช่นนั้นหมดไปแล้ว เพราะความดีของอริยาที่ไม่เคยคิดจะโต้ตอบการ
กระทำของศรีไทย นอกจากอดทนเรื่อยมาเพราะความกตัญญูต่อชาติ และไม่ต้องการให้ตนเองเป็น
ต้นเหตุให้ชาติ และศรีไทยคิดไว้กัน จนศรีไทยเกิดความเห็นใจและไม่คิดจะขัดขวางความรักของ
คนทั้งสอง ดังที่ศรีไทยได้กล่าวกับชาติว่า...

"ถูกของคุณพี่ค่ะ หากเป็นเมื่อก่อนศรีตอบได้ทันทีว่าไม่เต็มใจ และไม่ต้องการที่จะได้
ยายออกมาเป็นสะใภ้ แต่สำหรับเดี๋ยวนี้หากเขารักกัน ศรีก็ยินดีด้วยค่ะ คุณพี่เชื่อไหมคะ
ว่าศรีพูดด้วยความจริงใจ?"

(ก่อนเมฆสลาย. 2514 : 346)

อริยารู้ว่าถูกกับแก้วตาสนิทสนมกันมาก่อนที่เธอจะเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านของ
ชาติ และเมื่อถูกมาให้ความสนใจอริยา ทำให้แก้วตาเกิดความไม่พอใจ และพาลโกรธมาถึงอริยา
ความเปลี่ยนแปลงของแก้วตาทำให้อริยาไม่สบายใจ จนกระทั่งอริยาคิดจะแต่งงานกับพรหมินทร์
ซึ่งเป็นบุตรชายของพ่อแก้ว ซึ่งเป็นเพื่อนรักกับอรุณมารดาของเธอ ดังที่อริยาได้เรียนให้ศรีไทย
ทราบถึงการตัดสินใจของเธอว่า...

"พี่พรหมินทร์เป็นคนดี เมื่อแต่งงานกันแล้ว อ้อ...อ้ออาจจะรักเขาก็ได้ค่ะ"

"มันก็เพียงแต่อาจจะเท่านั้น หากเราไม่รักเขาแล้วไม่รักใครก็ไม่เป็นไร แต่ต่อไป
หากบังเอิญไปรักใคร่เข้า มันจะเหมือนกับเผาหัวใจของตัวเอง ต้องทนทุกข์ทรมานไป
ตลอดชีวิต แม่ของเราเองก็เป็นเช่นนั้นไม่ใช่หรือ?"

นั่นเสียงถามในตอนท้าย อริยาก้มหน้านิ่ง ไม่กล้าบอกคุณศรีไทยว่า

อ้อจำเป็นต้องแต่งงานกับพี่พรหมินทร์ เพื่อให้พี่แก้วตาอยู่กับพี่ชายเข้าใจกัน อ้อจำเป็นต้อง
ทำค่ะ แม้ต่อไปอ้ออาจจะพบปัญหาอย่างที่คุณบ๊าวว่า อ้อก็ยินดีที่จะ "เผาหัวใจของตน
เอง เพื่อความสุขของพี่ชาย..."

(ก่อนเมฆสลาย. 2514 : 312)

ความรักที่มีต่อถูกทำให้อริยายอมเป็นฝ่ายเสียสละ โดยหวังยึดพรหมินทร์
เป็นที่พึ่งทางใจ เพราะเธอทราบดีว่าพรหมินทร์รักเธออย่างจริงจัง และการแต่งงานกับพรหมินทร์
จะทำให้แก้วตาไม่ต้องผิดหวังในตัวถูก เนื่องจากอริยาไม่ต้องการเป็นผู้ทำลายความรักของแก้วตา
แม้ว่าตนเองจะต้องพบกับความทุกข์ไปจนตลอดชีวิตก็ตาม

จากนวนิยายเรื่อง "กึ่งเดือนบดิน" นุชymasกานดาให้มิดเป็นเด็กกำพร้า
ที่ต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านของพลโทนาท และได้รับความรังเกียจจากโมรี ภรรยาของพลโทนาท

และนักรบ บุตรสาวคนเล็กของพลธนาท ส่วนขวัญจิราซึ่งเป็นบุตรสาวคนโตนั้นมีความเมตตาเอ็นดู
 มิดชิดกับมารดาและน้องสาวของเธอ ต่อมาความจริงได้เปิดเผยออกมาว่ามิดคือบุตรสาวคนหนึ่ง
 ของพลธนาทกับผู้หญิงที่ชื่อปราง ทำให้โรมรีและนักรบเพิ่มความเกลียดชังในตัวมิดมากขึ้น ทั้งสองได้
 คอยหาโอกาสด่าว่าตบตีมิดทุกครั้งที่มีโอกาส มิดได้แต่เก็บความคับแค้นไว้ในใจ ต่อมาคณาซึ่งเป็น
 คู่รักของนักรบได้หันเหความสนใจมายังมิด จนกระทั่งส่งผู้ใหญ่มาสู่ขอ ซึ่งสร้างความผิดหวังให้กับ
 โรมรีและนักรบอย่างมาก แต่มิดรักอยู่กับคณินพี่ชายฝาแฝดของคณา มิดรู้ว่าคณินเป็นที่หมายปองของ
 ขวัญจิรา ซึ่งเป็นพี่สาวต่างมารดาของมิด แต่มิดไม่ได้รักขวัญจิราทั้งคณินและคณารักผู้หญิงคนเดียว
 กันคือมิด มิดจำเป็นต้องรับหมั้นคณาเพราะไม่อยากทำลายจิตใจของขวัญจิรา โดยยอมทำร้ายจิตใจ
 ของตนเองด้วยการเสียสละคณินให้แก่พี่สาว เพื่อตอบแทนความดีของขวัญจิราที่มีต่อมิดมาตลอดเวลา
 ที่มิดได้เข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านของพลธนาท ดังที่นางพรพริ้งได้เล่าให้คณินฟังถึงเหตุผลที่มิดตัด
 สนิทกับหมั้นคณาทั้ง ๆ ที่รักอยู่กับคณินว่า...

"ในจำนวนพี่น้องสามคน มีคุณขวัญเพียงคนเดียวที่ให้ความเมตตาเอ็นดูคุณมิด ทั้งยัง
 แอบหยิบยื่นสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ คุณมิดจึงรักคุณขวัญทั้งรักมากขึ้นเมื่อรู้ว่าสายเลือด
 เดียวกัน สิ่งที่คุณขวัญทั้งสองฝ่ายต้องการให้คุณคณินกับคุณขวัญ คุณคณากับคุณนักรบ รักและแบ่ง
 งานกันนั้นคุณมิดได้ยินกรอกหูของเธอมาดังแต่เด็ก ๆ"

"ป้าจะให้ผมเข้าใจว่า..."

"เท่าที่คุณมิดรับหมั้นคณา ก็เพราะอยากเห็นคุณโรมรีกับคุณนักรบผิดหวังอับอายมากกว่า
 อื่น ในเมื่อได้พากันดูถูกเหยียดหยามเธอไว้มาก แต่แล้วเธอก็กลับเป็นผู้ที่คุณคณาเลือก ข้อ
 สำคัญก็คือ เธอทำลายจิตใจของคุณขวัญไม่ได้ละ เกี่ยวกับเรื่องนี้เธอได้บอกกับป้าตาม
 ตรง"

(กิ่งเดือนใบดิน. 2533 : 800)

เหตุผลของมิดทำให้ความโกรธในใจของคณินลดน้อยลง เพราะอย่างน้อยมิด
 ก็ยังมีจิตใจที่ต้องการตอบแทนความดีของขวัญจิราที่เคยให้ความเมตตาเอ็นดูต่อเธอเสมอมา

การกระทำของมิดที่ตกลงรับหมั้นคณา ทำให้คณาเข้าใจผิดคิดว่า มิดรักเขา
 แต่แท้จริงแล้วการกระทำของมิดนั้นเป็นการเสียสละให้แก่ขวัญจิรา เนื่องจากมิดทราบดีว่าขวัญจิรา

แอบรักคุณมาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วัยสาวและรู้ตัวว่าต้องแต่งงานกับคุณตามความต้องการของผู้ใหญ่ ทั้งสองฝ่ายที่ได้เคยตกลงกันไว้ ตลอดเวลาขวัญจิราไม่เคยให้ความสนใจผู้ชายอื่น แต่คุณไม่ได้อะไรกับขวัญจิราในเมื่อเขารักมิด การรับหมั้นคนมาทำหมีมิดเกิดความรู้สึกภูมิใจว่าตนเองได้ทำให้ขวัญจิราสมหวังในความรักกับคุณ ดังที่เธอได้ชี้แจงให้นางพร้อยเข้าใจว่า...

"คุณมิดทำเช่นนั้นเพื่ออะไร บอกป้าได้ไหมคะ หากทำเพื่อคุณขวัญละก็ คิดว่าคุณขวัญ เธอจะมีความสุขหรือคะ ถึงแม้ว่าเธอจะได้แต่งงานกับคุณคุณ แต่แต่งงานโดยที่รู้ว่าเขาไม่ได้รักเธอ!"

"แต่มีฉันใจว่าคุณคุณคงจะรักพี่ขวัญ ถ้าไม่มีมิด..."

"คุณมิด!"

"มิดว่าพี่ขวัญกับคุณคุณเหมาะสมกันด้วยประการทั้งปวง และป้าจะเชื่อหรือไม่ก็ตาม มิดขอบอกว่าระหว่างคุณคุณกับคุณคุณนั้น หากมิดจะเลือก มิดขอเลือกคุณคุณค่ะ"

(กิ่งเดือนใบดิน. 2533 : 724)

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่ามิดยอมทำร้ายจิตใจของตนเองเพื่อให้ขวัญจิราสมหวังในตัวคุณ โดยลืมคิดไปว่าคนอย่างขวัญจิราก็ไม่สามารถทำร้ายจิตใจของมิดได้เช่นกัน และที่สำคัญคุณไม่ได้รักขวัญจิรา เขาจึงไม่สามารถแต่งงานกับขวัญจิราได้ ดังข้อความตอนหนึ่งที่คุณพูดกับมิดว่า...

"เรื่องของความรัก ไม่มีใครบังคับจิตใจของใครได้ มิดคงพอจะรู้แล้ว เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าฉันจะสิ้นหวังในตัวมิด ฉันก็ไม่อาจที่จะแต่งงานกับคุณขวัญได้ ในเมื่อฉันมีความรู้สึกต่อคุณขวัญเหมือนเธอเป็นน้องสาวคนหนึ่งเท่านั้น คุณขวัญเองเธอก็คงไม่ยอมรับการเสียสละของมิด เมื่อเธอรู้ว่าฉันมีความรู้สึกอย่างไรต่อเธอ ใจคอของมิดจะยอมทนทรมานไปจนตลอดชีวิตเพียงแค่ว่าเธอจะ แก่แก่กับคุณคุณกับคุณคุณเท่านั้นเองหรือ!"

(กิ่งเดือนใบดิน. 2533 : 816)

การที่มีติดกลางรับหมั้นคนมาไม่เข้าเพราะเธอต้องการแก้แค้นนักรเพียงอย่างเดียว แต่เพราะมีติดต้องการหลีกเลี่ยงให้ขวัญจิรา เนื่องจากขวัญจิราหลงรักคนมานานแล้ว ถ้าไม่มีติดเสียคนหนึ่ง คนจะต้องเห็นใจในความรักดีของขวัญจิรา ดังที่มีติดได้บอกกับตนเองว่า...

"ชาตินี้มีติดคงไม่มีโอกาสได้แต่งงานกับคนที่มิตรรักหรือคะ ป้าพร้อยขา
บอกกับตนเองอย่างเศร้าสร้อย หยาดน้ำใส ๆ เอ้อล้นขอบตาทั้งคู่แล้วก็ค่อย ๆ
ไหลรินเป็นทางยาว..."

ถึงแม้เธอจะไม่คิดแก้แค้นนักร เธอก็ไม่สามารถที่จะแต่งงานกับคุณคนนี้ได้ ในเมื่อ
เธอรู้ใจดีว่าขวัญจิรารักเขา เธอไม่อาจที่จะทำลายจิตใจของขวัญจิราได้ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรู้ชัดว่าขวัญจิราเป็นพี่สาวร่วมบิดาของเธอ...

(กิ่งเดือนใบดิน. 2533 : 726)

ในนวนิยายเรื่อง "หัวใจเถื่อน" บุญมาศกำหนดให้ภาคย์ต้องหนีออกจาก
บ้านเพราะทนต่อความกดดันที่ได้รับจากภรรยาน้องชายต่างบิดา และนายทวิบิดาเลี้ยงของเขาไม่ไหว
การหนีออกจากบ้านของภาคย์ได้สร้างความทุกข์ใจให้แก่คุณหญิงอานา ซึ่งเป็นมารดาของเขาอย่าง
มาก ตลอดเวลาภาคย์คิดว่ามารดาไม่รักเขา เมื่อหนีออกจากบ้านไปแล้ว ภาคย์ไม่เคยติดต่อ
กลับมาที่บ้านอีกเลย จนทุกคนคิดว่าเขาได้เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งเป็นโอกาสของภรรยาน้องชายและบิดาของ
เขาที่ฉวยโอกาสฉวยมรดกของภาคย์ออกขาย เพื่อนำเงินมาใช้จ่าย คุณหญิงอานาจึงต้องการให้ภาคย์
ปรากฏตัวเพื่อทวงสิทธิของตนและคุณหญิงอานาก็ต้องการบอกความจริงบางอย่างให้ภาคย์ทราบ
ที่เขาจะได้เข้าใจความรู้สึกของเธอดีขึ้น ดังที่คุณหญิงอานาได้ชี้แจงให้ภาคย์เข้าใจว่า...

"แม่ไม่เคยเกลียดภรรยาน้องชาย และภาคย์ก็ไม่มีผิดอะไรที่แม่จะต้องง้อหรือ" ท่าน
รีบบอกเขา

"โธ่ คุณแม่...แต่ผม"

"ถ้าภาคย์ผิด แม้ก็ผิดเพราะแม่เป็นผู้ทำให้ภาคย์เข้าใจผิดคิดว่า แม่ไม่รักภาคย์"

"แต่เดี๋ยวนี้ผมได้เข้าใจถูกต้องแล้ว คงไม่มีใครในโลกนี้รักผม...รักภาคย์เท่าคุณแม่"

(หัวใจเถื่อน. 2516 : 1089)

คุณหญิงอานาไม่กล้าแสดงความรักที่มีต่อภาคย์จนออกนอกหน้า เนื่องจากไม่ต้องการให้สามีใหม่ และภากรเข้าใจว่าคุณหญิงอานายังรักหม่อมเจ้าคทาเทพ บิดาของภาคย์อยู่ ส่วนภาคย์ซึ่งไม่เคยทราบเรื่องราวแต่หลังของมารดา จึงคิดว่ามารดาไม่ยุติธรรมต่อเขาในเมื่อความเป็นอยู่ระหว่างเขากับภากรแตกต่างกันมากทั้ง ๆ ที่เป็นพี่น้องกัน เมื่อได้อธิบายความจริง

ให้ภาคย์เข้าใจคุณหญิงอานาก็มีอาการดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า...

"แต่แม่รู้ว่าแม่แข็งแรง ต่อให้ภาคย์อยู่ไกลกว่านี้อีกสักร้อยเท่า แม่ก็ไปหาภาคย์ได้โดยไม่มีอะไร ภาคย์อย่าเป็นห่วงแม่เลยลูก แม่ไม่ตายแล้วแม่ต้องหาย..." ท่านพูดเสียงหอบเหมือนเดินทางมาไกลแสนไกล แต่ใบหน้ายิ้มแย้มอย่างพอใจ ดังไม่เชื่อกันเจ็บป่วย "ภาคย์" ของท่านจึงรอบแค้นของเขาไปรอบตัวท่าน และซบหน้าลงกับตักนั้นนิ่งนาน ดังจะให้สัมผัสที่ ไม่เคยพบ หรือมิฉะนั้นก็ซ่อนน้ำตาที่กำลังจะเริ่มจะไหลออกมาอีก"

(หัวใจเดือน. 2516 : 1089)

ความรักระหว่างมารดากับบุตรทำให้คุณหญิงอานาหมดความสุขในระหว่างที่ภาคย์หนีออกจากบ้าน และหายสาบสูญไป ในระหว่างนั้นคุณหญิงอานากลายเป็นคนอ่อนแอมีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อได้ทราบข่าวของภาคย์ อาการป่วยต่าง ๆ ของคุณหญิงอานาก็ปลาสนาการไปสิ้น

ส่วนภากรซึ่งได้รับการตามใจจากบิดามาตลอดจนทำให้กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว ขอบแย้งชิง และขาดความรับผิดชอบในการกระทำของตน ภากรชอบเล่นการพนันและเที่ยวเตร่ จนทำให้บิดาต้องยกยอกรรมตกของภาคย์ไปขาย เพื่อนำเงินมาให้ภากรใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ภากรได้ทำให้สี่ไพร่เด็กสาวชาวบ้านผู้มีฐานะต่ำต้อยตั้งครรภ์ และไม่คิดจะรับผิดชอบเนื่องจากเขาเตรียมตัวจะเข้าพิธีแต่งงานกับอมวาสี ซึ่งเป็นหลานสาวของบิดาของเขาและเป็นคนที่มีภาคย์รัก ภากรต้องการแย่งชิงทุกอย่างที่ภาคย์รักมาเป็นของตน อมวาสีไม่ต้องการแต่งงานกับภากร แต่ต้องทำตามความต้องการของผู้เป็นลุงคือ บิดาของภากร ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณต่อเธอ

ภาคย์ได้ลักพาตัวอมวสีไปก่อนพิธีแต่งงานจะเกิดขึ้น ภากรต้องพบกับความผิดหวังเหมือนเช่นที่ภาคย์เคยได้รับมาก่อน และก็ได้อีพรเป็นผู้ลอบเร้น จนเขาเกิดความเห็นใจในความภักดีของเธอ แม้แต่การตั้งครรรภ์กับเขา อีพรก็ไม่เคยเรียกร้องให้ภากรรับผิดชอบในตัวเธอเช่นเดียวกับผู้หญิงทั่วไป

ภากรเกิดความสงสารในตัวนายกวีผู้เป็นบิดาอย่างมาก เพราะได้รับแต่ความผิดหวังจากการกระทำของภากรอยู่ตลอดเวลา และเวลานี้ภากรกำลังจะสร้างความผิดหวังให้นายกวีอีกครั้งด้วยการยกย่องอีพรในฐานะภรรยาอย่างออกหน้าออกตา ดังเช่นที่ภากรได้ปรารภให้ภาคย์ฟังถึงความรู้สึกของเขาที่มีต่อบิดาและอีพร ผู้เป็นภรรยาและกำลังจะให้กำเนิดบุตรของเขาว่า...

"ถูกแล้วครับ...แต่ความจริงก็น่าเห็นใจคุณพ่อท่าน เพราะอีพรเป็นเด็กไม่มีสกุล ฐานะจริง ๆ แต่เธอก็เป็นเด็กดี ดีกว่าเด็กสาวบางคนที่เกิดมาในตระกูลอันสูงส่ง ผมกล้าบอกที่ภาคย์ตรง ๆ ว่าครั้งแรกผมไม่เคยคิดจริงจังกับอีพร แต่ต่อมาเมื่อรู้ถึงถึงความรักของเธอที่มีต่อผม ตลอดจนการจะเป็น "แม่" ของลูกของผมทำให้ผมอดเวทนา สงสารอีพรไม่ได้" ภากรพูดด้วยน้ำเสียงที่บอกถึงความขมขื่นปวดร้าว

(หัวใจเถื่อน. 2516 : 1159)

ความสามารถในตัวอีพรทำให้ภาคย์ต้องขอรับรองนายกวีให้ยอมรับอีพรไว้ในฐานะสะใภ้ เพราะภาคย์รับปากจะช่วยเหลือนายสุตบิดาของอีพรให้มีหน้าที่การงานที่ดีขึ้นกว่าการเป็นภารโรงและคนเฝ้าตลาด ความหวังดีของภาคย์ที่มีต่อภากรและอีพร ทำให้นายกวีเกิดความรู้สึกเสียใจในการกระทำแต่หนหลังของตนที่ได้สร้างความคับแค้นใจให้ภาคย์มาโดยตลอด แต่ภาคย์กลับไม่โกรธเกลียดตนเองและภากรอย่างที่ควรจะเป็น ตรงกันข้ามภาคย์กลับให้ความช่วยเหลือภากรเป็นอย่างดี ดังข้อความตอนหนึ่งที่ภาคย์ได้ปรึกษากับนายกวีผู้เป็นบิดา เลี่ยงว่า...

"ผมขอให้คุณพ่อยกโทษให้ภากรเกี่ยวกับอีพร ผมทราบดีถึงความรู้สึกของคุณพ่อ ที่มีต่อการต้อนรับอีพรไว้เป็นสะใภ้ เพราะเด็กคนนั้นเป็นลูกของชายผู้มีอาชีพเป็นภารโรง

และคนเฝ้าตลาด แต่ผมกำลังจะเปลี่ยนอาชีพของนายสุด น้องของผมควรเป็นเมียของชายที่มีอาชีพสูงกว่านั้น"

พร้อมกันนี้ ภาคย์ก็บอกถึงโครงการที่เขาวางแผนไว้ให้น้องชายโดยตลอด นายกวีจึงมองดูเขาด้วยความรู้สึกที่อยากจะบรรยาย ท่านรู้แต่ที่ท่านเสียดายที่ภาคย์ไม่ได้เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขอันแท้จริงของท่าน...การนิ่งเงียบนั้นของนายกวีทำให้ภาคย์รู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ

(หัวใจเถื่อน. 2516 : 1165)

ความเป็นคนดีของภาคย์ได้ชนะใจของนายกวีผู้เป็นบิดาเลี้ยง และภาน้องชายซึ่งเคยมีแต่ความอิจฉาริษยาและคอยแย่งชิงทุกสิ่งทุกอย่างไปจากภาคย์ให้กลับมาเป็นมิตรกับภาคย์ เนื่องจากตระหนักดีว่าภาคย์ไม่ได้มีจิตใจอาฆาตพยาบาทต่อการกระทำแต่หนหลังของทั้งสองพ่อลูก ซึ่งเคยพยายามบีบคั้นจิตใจจนเขาทนไม่ได้ และต้องหนีออกจากบ้านไปในที่สุด

ในนวนิยายเรื่อง "ใต้เงาใจ" บุญมาศกำหนดให้ยากับชัชชาริต้องพลัดพรากจากกัน เพราะความขัดแย้งทางความคิดของยากับบิดาของชัชชาริ ชัชชาริเดินทางไปอยู่ต่างประเทศ และในภายหลังมีข่าวลือว่าเธอเสียชีวิตแล้วเพราะโรคหัวใจ ยากได้ครองตัวเป็นโสดเรื่อยมาจนกระทั่งได้พบกุลชรี ซึ่งมีรูปร่างหน้าตาคล้ายชัชชาริอย่างมาก จนยากอยากจะมีใจว่ากุลชรีกับชัชชาริเป็นคนคนเดียวกัน

เมื่อยากต้องหมั้นกับเพราาไพ ซึ่งเป็นญาติของพี่เขยทำให้กุลชรีประกาศหมั้นกับประจิตบ้าง โดยไม่รู้ว่าประจิตมีภรรยาอยู่แล้วคือเสาวรส วันที่ประจิตแต่งงานกับกุลชรี เสาวรสได้บุกเข้าไปทำลายพิธี และใช้อาวุธปืนยิงกุลชรี แต่ยากช่วยเอาร่างกายของเข้างกระสุนไว้ทำให้ยากได้รับบาดเจ็บเพราะช่วยปกป้องกุลชรี ความเสียสละของยากทำให้กุลชรียอมรับความจริงว่าเธอคือคนคนเดียวกับชัชชาริ เมื่อความจริงปรากฏออกมาเช่นนั้น เพราาไพก็ต้องคืนอิสระให้แก่ยากเพราะเพราาไพไม่ต้องการเป็นผู้ทำลายความรักของใคร เพราาไพเป็นคนดีที่พร้อมจะเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อคนที่เธอรัก ดังที่เธอได้สารภาพกับชาติชายซึ่งเป็นญาติผู้พี่ของชัชชาริว่า...

"คะ ดิฉันไม่ได้...เออรักคุณยาก ดิฉันเพิ่งแต่ส่งสารและเห็นใจในความผิดหวังของคุณยาก ดิฉันจึงได้รับหมั้นเธอ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าแท้จริงแล้วเราไม่ได้รักกันเลย!"

เพราว่าไฟ ยอมกรีดหัวใจของตนเองด้วยการพูดเช่นนั้น... เธอรู้ว่าแท้จริงแล้วหัวใจ
ของเธอได้ตกเป็นทาสรักของทยา แต่ถึงจะรักเขาสักเพียงใด เธอก็ไม่ต้องการผูกมัดเขา
ไว้เพื่อเป็นของเธอ ในเมื่อรู้อยู่แก่ใจว่าเขาไม่รักเธอเลย และตราใบที่ชัดซารี
รังรอง ยังมีชีวิตอยู่ ก็ยากนักที่เขาจะรักเธอหรือผู้ใด เมื่อรู้เช่นนี้แล้ว เธอก็ไม่จำเป็นต้อง
จะตื้อตึงแต่งงานกับเขาให้หัวใจต้องได้รับความกระทบกระเทือนเจ็บปวดยิ่งไปกว่านี้:

(ใต้เงาใจ. 2512 : 700)

เพราว่าไฟเป็นคนดีจนกระทั่งชาติชายปรารถนาจะขอแต่งงานกับเธอ หลังจาก
เธอถอนหมั้นจากทยาเรียบร้อยแล้ว

การยกเลิกการหมั้นระหว่างทยากับเพราว่าไฟไม่มีอุปสรรคอันใด ในเมื่อ
เพราว่าไฟเข้าใจจิตใจของทยา และชัดซารีดีว่ามีความมั่นคงต่อความรักแท้ไหน เพราว่าไฟไม่ต้อง
การได้แต่เพียงร่างกายของทยาเท่านั้น และเธอรู้ดีว่าเป็นไปไม่ได้ถ้าทยาจะมอบความรักให้แก่
เธอเหมือนกับที่เขามอบให้ชัดซารี เพราว่าไฟจึงยอมคืนอิสระให้ทยาอย่างง่ายดาย

เช่นเดียวกับประจักษ์คู่หมั้นของกุลชรีซึ่งเต็มใจจะคืนอิสระให้แก่กุลชรีเพราะ
ซาบซึ้งในความรักของคนทั้งคู่ มีแต่กุลชรีเท่านั้นที่ไม่แน่ใจว่ามารดาของทยาจะยินยอรับเธอเป็นสะใภ้
หรือไม่ ในเมื่อเธอเคยได้ชื่อว่าเป็นลูกสาวของกบฏที่เคยถูกทยาปราบปรามจนครอบครัวของชัดซารี
(กุลชรี) ในขณะนั้นต้องเดินทางไปใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศ แม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมานานถึง 5 ปี
แล้วก็ตาม ชัดซารี (กุลชรี) ก็ยังไม่แน่ใจว่ามารดาของทยาจะลืมเหตุการณ์ครั้งนั้นที่ทาให้ทาน
เอ่ยปากห้ามปรามทยาไม่ให้ข้องเกี่ยวกับบุตรสาวกบฏอย่างเธอ ซึ่งเป็นผลให้ทยาไม่ยอมแต่งงาน
กับผู้หญิงคนใดทั้งสิ้น จนทาให้คุณหญิงยุทธานพิพัฒน์ต้องเลิกล้มความตั้งใจที่จะจัดการหาคู่ครองให้ทยา
จนกระทั่งกุลชรี (ชัดซารี) ปรากฏตัวขึ้นพร้อมกับความหวังของทยาที่จะได้แต่งงานกับคนที่เขารัก
แต่ชัดซารีก็ยังเกรงว่าเธอจะไม่ได้รับการต้อนรับจากมารดาของทยาเหมือนเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว
จนทาให้คุณหญิงยุทธานพิพัฒน์ต้องไปขอสาวรสเพื่อให้แต่งงานกับทยา แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจาก
ทยาเพราะเขาไม่รักสาวรส ความมั่นคงในความรักของทยาได้สร้างความผิดหวังให้แก่มารดา
ของเขามากจนไม่กล้าไปขอสู่ผู้หญิงคนไหนให้ทาอีก เพราะเมื่อชัดซารีปรากฏตัว ทายาก็ยืนยันความ
ตั้งใจเดิมคือ ต้องการแต่งงานกับชัดซารีเท่านั้น จนชัดซารีต้องปรารถนาว่า...

"แต่ซารีไม่อยากเห็นคุณแม่ของคุณทยา ต้องมาผิดหวังเพราะซารีอีกครั้งหนึ่งค่ะ หลังจากที่คุณต้องผิดหวังมาครั้งหนึ่งแล้ว เพราะเรื่องคุณเสาวรส ซารีไม่อยากให้ท่านเกลียดซาเรียีกขึ้นค่ะ" เสียงของเธอสั่นพลັบบอกถึงความเศร้าสะเทือนใจ เมื่อรู้ดีว่าเธอเป็นผู้ที่นางยุทธานาพิพัฒน์ไม่ปรารถนาจะไว้ใจเป็นสะใภ้

แม้จะรักทยา แต่ชัชชารีก็ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของมารดาของทยาด้วยว่า ต้อนรับเธอได้หรือไม่

(ใต้เงาใจ. 2512 : 714)

แม้แต่ประจิตซึ่งเป็นคู่หมั้นของกุลชรี (ชัชชารี) อยู่ในขณะนั้นยังพูดให้กำลังใจกับความรักอันมั่นคงของชัชชารีและทยาว่า...

"แต่ผมคิดว่า คุณแม่ของคุณทยาคงจะไม่ใช้คนที่ร้ายกาจอะไรนัก ในเมื่อท่านรักลูกชายคนเดียวของท่านมาก ท่านก็ควรจะรักคนที่ลูกชายของท่านรักด้วย"

ถึงจิตใจของเขาจะเต็มไปด้วยความระทมทุกข์ ประจิตก็ยังพยายามที่จะให้หญิงสาวที่เขาแสนรักคลายความวิตกกังวลในเรื่องมารดาของทยา

ประจิตเป็นผู้ชายที่รู้จักแพ้รู้จักเสียสละ ในเมื่อเขาได้อยู่เต็มอกว่าชัชชารี (กุลชรี) ไม่ได้รักเขา ประจิตก็ไม่สามารถจะทนเป็นคนเห็นแก่ตัวที่ยืนยงจะแต่งงานกับกุลชรีให้ได้ และเมื่อได้มาเห็นการแสดงออกของกุลชรีที่มีต่อทยา ประจิตก็ไม่ต้องการขัดขวางความรักของคนทั้งสอง แม้ว่าเขาจะเป็นฝ่ายผิดหวังก็ตาม

(ใต้เงาใจ. 2512 : 704)

กุลชรีได้เป็นอิสระเพราะประจิตยินยอมให้ถอนหมั้นในเมื่อเขาเป็นต้นเหตุให้เสาวรสก่อความวุ่นวายจนทยาต้องได้รับบาดเจ็บแทนกุลชรี ความเสียสละของทยาจึงเท่ากับเป็นเครื่องยืนยันความรักที่เขามีต่อกุลชรี (ชัชชารี) ประจิตจึงต้องหลีกทางให้คนทั้งสอง ยังเหลืออีกแต่ปัญหาทางเพราๆไผ่ซึ่งเป็นคู่หมั้นของทยา เพราๆไผ่ไม่มีความคิดอันใดที่จะทำให้นายช่อถอนหมั้นได้ นอกจากจะขอความเห็นใจจากเพราๆไผ่ให้เห็นแก่ความรักของเขากับชัชชารี ซึ่งเพราๆไผ่ก็เต็มใจ

ให้ความร่วมมือด้วยดี เพราะเธอถือว่าไม่มีประโยชน์อะไรถ้าเธอจะขัดขวางความรักของคนทั้งสอง
 ดังที่เพราาไฟได้พูดให้ทาสบายใจว่า...

"ความจริงไม่จำเป็น ที่คุณทยาจะต้องมาขอใจเพามากมายหรอกค่ะ"

"คุณจะมีความรู้สึกร้อยอย่างก็ตาม แต่สำหรับผมผมจะถือว่าคุณมีบุญคุณกับเราอย่างล้น
 เหลือ เพราะหากเพราาไฟไม่คืนอิสระให้ผม ผมกับซัดซารีก็คงไม่มีโอกาสที่จะได้แต่งงาน
 กัน"

(ใต้เงาใจ. 2512 : 726)

ซัดซารีเป็นคนที่จิตใจอ่อนโยน เธอทราบดีว่าเพราาไฟรักทยาเช่นเดียวกับ
 เธอ ซัดซารีไม่ต้องการทำร้ายจิตใจใคร เธอไม่ต้องการให้ทยาของถอนหมั้นจากเพราาไฟ โดยที่
 เธอจะยอมเป็นภรรยาลับ ๆ ของทยาโดยไม่เรียกร้องสิ่งใดตอบแทน และทยาก็ไม่ต้องทำร้ายจิตใจ
 ของเพราาไฟในเมื่อเพราาไฟไม่มีความผิดใด ๆ ดังที่ซัดซารีได้แสดงความรู้สึกอันแท้จริงของเธอ
 ให้ทยาได้รับรู้อย่างเปิดเผยว่า...

"การที่ซารีไม่เห็นพ้องด้วยก็เพราะเหตุว่า ซารีไม่ต้องการให้ใครต่อใครพบกับความ
 เดือดร้อน เพราะซารีค่ะ และซารีได้ตัดสินใจแล้วว่า หากคุณทยา เอ้อ...ต้องการ
 ซารี...ซารีก็จะเป็นทุกอย่างของคุณทยาค่ะ โดย...โดยที่ซารีจะไม่เรียกสิทธิ์ใด ๆ
 จากคุณทยาทั้งสิ้น ชีวิตทั้งชีวิตของซารีเป็นของคุณทยา!"

"ซัดซารี!" ทยาเรียกชื่อคนรักของเธออย่างตื้นตันใจ เมื่อได้ประจักษ์ในน้ำใจของ
 ซัดซารีอย่างแจ่มกระจ่าง แล้วว่าเธอรักเขามากมายเพียงใด รักจนยอมลดเกียรติของ
 ตนเอง พร้อมทั้งจะอยู่ในฐานะ "เมียลับ" ของเขาหากเขาต้องการเป็น "เจ้าของ
 เธอ...ดังนั้นเขาจึงเอื้อมมือออกไปจับมือของเธอมาบีบเบา ๆ ราวกับจะถ่ายทอดความ
 รักอันลึกซึ้งแนบสนิทของเขาที่มีต่อเธอ ผ่านมือน้อยไปสู่หัวใจ!"

ความรักที่มีต่อทยาทำให้ซัดซารียอมเสียสละตัวเอง โดยไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทนใน

เมื่อเธอได้ประจักษ์แล้วว่าพ่ายาก็มีความมั่นคงในความรักต่อเธอเช่นกัน เพราะแม้แต่ชีวิต
ของเขาก็ยอมสละให้เธอได้

(ใต้เงาใจ. 2512 : 716)

ในนวนิยายเรื่อง "เขยเถื่อน" ผู้เขียนได้กำหนดให้คุณหญิงพ้อง ราชเสนา
เป็นคนหลงใหลในลาภ ยศ สรรเสริญ คุณหญิงพ้องต้องการให้บุตรของตนได้แต่งงานกับเฉพาะคน
ที่มีฐานะความเป็นอยู่เท่าเทียมกัน เมื่อพริ้มเพราบุตรสาวคนโตของคุณหญิงพ้องได้หนีตามเกริก
กังสดาล ซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดา ๆ ไปเพราะความรัก คุณหญิงพ้องได้ติดตามไปพรางพริ้มเพรา
มาจากเกริก และกักขังจนพริ้มเพราตรอมใจตาย

ในขณะที่ตั้งครมภ์หลังจากนั้นคุณหญิงพ้องได้ห้ามบุตรทุกคนไม่ให้เอ่ยถึง
พริ้มเพราอีก จนทุกคนลืมนึกไปว่าพริ้มเพราคือ บุตรสาวคนโตของคุณหญิงพ้องและเรื่องของความรัก
ต่างฐานะระหว่างเกริกกับพริ้มเพราผ่านไปแล้ว แต่ญาติพี่น้องของเกริกไม่มีใครลืมความโหดร้าย
ของคุณหญิงพ้องไปได้ โดยเฉพาะก้อง กังสดาล ซึ่งเป็นหลานชายของเกริก ก้องต้องการแต่งงาน
กับผู้หญิงในตระกูล "ราชเสนา" เพื่อเอาชนะคุณหญิงพ้อง โดยเลือกพยุรี ราชเสนา ซึ่งเป็นหลาน
สาวคนโปรดของคุณหญิงพ้อง เพื่อเป็นการแก้แค้น แต่ความเป็นคนดีของพยุรีทำให้ความแค้นของก้อง
กลายเป็นความรักที่ต้องการลงเอยด้วยการแต่งงาน แต่คุณหญิงพ้องสืบทราบมาก่อนว่ามีความเกี่ยวพัน
ทางสายเลือดกับเกริก อดีตบุตรเขยที่คุณหญิงพ้องไม่ปรารถนา คุณหญิงพ้องจึงได้วางแผนแก้แค้นก้อง
ด้วยการเลือกสาวงามคนนาง ราชเสนา ซึ่งเป็นหลานที่เกิดจากบุตรชายคนเล็กของคุณหญิงพ้องกับ
อารยาผู้เป็นสะใภ้ที่ต่ำต้อยและมีความผิดปกติทางจิต จนคุณหญิงพ้องอับอายเกินกว่าจะให้อาศัยอยู่
ในบ้าน"ราชเสนา" ได้ต่อไป เมื่อก้องต้องการเป็นเขยของคุณหญิงพ้องก็ควรจะแต่งงานกับ
อนงค์นาง ซึ่งมีฐานะเหมาะสมกัน สำหรับพยุรีคุณหญิงพ้องบังคับให้แต่งงานกับจิระศักดิ์ ซึ่งมีฐานะ
ความเป็นอยู่ทัดเทียมกัน แม้ว่าพยุรีจะรักก้อง แต่ก็ไม่กล้าขัดคำสั่งของคุณหญิงพ้อง ส่วนก้องก็ต้องรับ
ภาระเลี้ยงดูอารยาและอนงค์นาง ตามแผนการของคุณหญิงพ้อง และอนงค์นางก็ยิ่งเด็กเกินกว่าจะ
รู้จักชีวิตของการมีครอบครัวและความรัก ดังที่ก้องได้ปรารถนากับตนเองว่า...

ก้องคิดว่าอนงค์นางยังเยาว์เกินไปสำหรับความรัก ซึ่งเขาควรจะรอและให้โอกาสแก่เธอ

ใช่...เขาควรให้โอกาสแก่อนงค์นาง อย่างน้อยก็ควรให้เธอมีโอกาสรู้จัก "ความรัก" เสียก่อนว่าเป็นยังไง เขาไม่ควรถือสิทธิในการเป็นเจ้าของเธอโดยกฎหมายนั้นรวบรัดเธอไว้เป็นสมบัติของเขา

"เราควรปล่อยคุณนางไป ถ้าเธอไม่...ไม่รักเรา!"

ก้องบอกกับตนเองว่าเขาต้องไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว เขาควรปล่อยอนงค์นางไป หากปรากฏว่าเธอไม่สามารถที่จะรักเขานอกเหนือไปจากพี่ชายได้

การอยู่ร่วมกันเดียวกันระหว่างอนงค์นางกับก้องเป็นไปในฐานะพี่ชายกับน้องสาว เพราะอนงค์นางยังต้องเรียนหนังสือ โดยก้องเป็นฝ่ายส่งเสีย กาลเวลาอาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าอนงค์นางมีโอกาสรู้จักความรักและต้องไปจากก้อง ซึ่งก้องก็ยินดีคืนอิสระให้อนงค์นางโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ จากเธอ

(เชยเถื่อน. 2518 : 521)

ทางด้านอนงค์นาง เมื่อได้ออกมาใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังกับมารดา ทำให้อาการป่วยทางจิตของอารยาดีขึ้นจนหายเป็นปกติ เนื่องจากก้องไม่เคยพูดจาถากถางหรือทำร้ายจิตใจของอารยาเช่นเดียวกับที่บางคนทางบ้านคุณหญิงพ้องชอบกระทำกัน อนงค์นางไม่ต้องการให้ตนเองและมารดาเป็นภาระของก้องนานเกินไป เพราะเธอทราบดีว่าก้องยังรักพวยรียู่ เมื่อสัปดาห์มาขอแต่งงาน อนงค์นางจึงคิดว่าจะตอบตกลงกับสัทยา เพื่อพามารดาไปอยู่ด้วยกันตามลำพัง เนื่องจากไม่ต้องการเป็นภาระของก้องอีกต่อไป แต่ความคิดของอนงค์นางไม่ได้รับการเห็นชอบจากก้อง เนื่องจากกาลเวลาที่ผ่านไปได้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกของก้องที่มีต่ออนงค์นาง และเวลานี้พวยรียกก็เป็นเพียงความทรงจำที่ไม่ได้มีความหมายอะไรกับก้องต่อไป ก้องจึงไม่อนุญาตให้อนงค์นางแต่งงานกับสัทยา เพราะนอกจากเขาจะรักอนงค์นางแล้ว เขายังจำได้ว่าพวยรีเคยขอร้องให้เขาเมตตาอนงค์นางอย่างแท้จริง ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"งั้นยูริก็คงไม่มีโอกาสนางกับอาอารยา คุณช่วยลาแทนยูริด้วยนะคะ บอกนางด้วย ว่าพี่ยูริจะไม่ลืมบุญคุณของนางชั่วชีวิต ยูริฝากนางด้วยค่ะ นางเป็นเด็กอากัปกณ์และน่าสงสาร แต่ก็ยังเป็นเด็กดีและน่ารัก ยูริอยากจะบอกให้คุณทราบว่าคุณนอกจากคุณแล้วทั้งนาง และอาอารยา ไม่มีใครอีก..."

(เขยเถื่อน. 2518 : 520)

พยูริเป็นคนขอร้องให้องค์นางไปนัดหมายให้กองมาพบที่สวนหลังบ้านราชเสนา แต่ความลับของพยูริ รั่วไปถึงหูของคุณหญิงพ้องผู้เป็นย่า ทำให้พยูริถูกกักตัว และปล่อยให้องค์นางรับหน้าแทน ซึ่งองค์นางไม่ได้บอกความจริงข้อนี้แก่ใคร องค์นางต้องถูกทำโทษ และถูกบังคับให้จดทะเบียนสมรสกับกอง โดยไม่คาดฝันไปถึงพยูริให้เสื่อมเสีย

เหตุการณ์ในคืนนั้นทำให้องค์นางต้องพามาตาไปอยู่บ้านของกองในฐานะภรรยาตามกฎหมายของเขา ส่วนพยูริต้องแต่งงานกับจिरศักดิ์ตามความต้องการของคุณหญิงพ้อง กองได้รับความเสียหายและผิดหวังในความรักที่มีต่อพยูริ แต่เขายังคงทนทานที่พี่ชายที่ดีขององค์นางตลอดมาโดยไม่ได้เกี่ยวข้องกันทางพฤตินัย จนกระทั่งองค์นางขออนุญาตแต่งงานกับสตัยา กองจึงได้เปิดเผยความในใจให้เธอทราบว่าเขาไม่ได้รักพยูริแล้ว และเขาไม่อนุญาตให้องค์นางไปแต่งงานกับใครทั้งสิ้น ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

"ไม่ว่าหน้าอินทร์หน้าพรหมที่ไหน พี่ก็จะไม่ยอมให้มาพรากคุณนางไปจากพี่ ยกเว้นเสียแต่ในโลกนี้จะมีผู้ชายที่ชื่อกอง กังสดาล!"

(เขยเถื่อน. 2518 : 557)

"เรื่องของพี่กับคุณยูริได้สิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่พี่รับคุณนางออกมาจากราชเสนา และทุกอย่างได้สิ้นสุดลงเมื่อคุณพยูริแต่งงานกับคุณจिरศักดิ์"

(เขยเถื่อน. 2518 : 559)

ไม่ว่าก้องจะยืนยันความจริงใจของเขาที่มีต่อนางอย่างไร นางก็ยังไม่ยืนยันจะคืนอิสระให้เขาหลังจากที่พยุรียาขาดจากจิรศักดิ์แล้ว เพราะทั้งก้องและพยุรีเป็นผู้ที่มีพระคุณต่อเธอทั้งคู่ นางจึงไม่สามารถจะกระทำตนเป็นคนเห็นแก่ตัวโดยการปล่อยชีวิตของตนเองต้องตกเป็นภาระของก้องตลอดไป ดังที่เธอได้ชี้แจงให้ก้องเข้าใจในเจตนาของเธอว่า...

"นางขอบคุณค่ะสำหรับความเป็นสุภาพบุรุษของพี่ก้องที่จะรับผิดชอบทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับนาง แต่นางไม่ต้องการค่ะ นางยินดีที่จะคืนพี่ก้องให้พยุรี ในเมื่อนางทราบดีว่าพยุรีเองก็ยังรักพี่ก้องอยู่ เช่นเดียวกับที่พี่ก้องรักเธอ!"

(เขยเถื่อน. 2518 : 560)

ในระหว่างที่นางและอารยมารดาของเธอไม่ได้อยู่ในบ้าน "ราชเสนา" ของคุณหญิงพ้อง ทั้งสองแม่ลูกไม่ได้ติดต่อกับผู้ใดที่บ้านราชเสนาอีกเลย จนกระทั่งมีคนไปส่งข่าวให้ทราบว่าคุณหญิงพ้องกำลังป่วยหนัก และต้องการพบทั้งสองแม่ลูก ทั้ง ๆ ที่คุณหญิงไม่เคยให้ความเมตตาเอ็นดูนางเช่นเดียวกับหลานคนอื่น ๆ และอารยาก็ไม่ใช่สะใภ้ที่คุณหญิงยอมรับ แต่ทั้งอารยาและนางก็อดแสดงความห่วงใยในอาการป่วยของคุณหญิงไม่ได้ การแสดงออกของทั้งสองแม่ลูกเป็นไปด้วยความจริงใจจนก้องต้องรับอาสาเป็นผู้ขับรถพาทั้งสองคนไปเยี่ยมคุณหญิงพ้องที่บ้าน "ราชเสนา" ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายสภาพของคุณหญิงพ้องไว้ว่า...

...พอแลเห็นร่างที่นอนอยู่บนเตียงเบื้องหน้า ทั้งคุณอารยาและนางต่างก็ไม่สามารถสะกดกลืนน้ำตาไว้ได้ เพราะบัดนี้คุณหญิงพ้องได้ทรบทรบจนคิดตา...

...สองแม่ลูกคลานเข้าไปคุกเข่าอยู่หน้าเตียง ประมุขของบ้าน "ราชเสนา" พังดวงตาที่ฝ้าฟางมองไปยังสะใภ้และหลานที่ทานเคยชิงชัง...พร้อมทั้งเอ่ยปากพูดกับคุณอารยาว่า...

"อารยา ถ้าแม่ตายทรัพย์สินส่วนของพี่แกล พ่อพจน์เขาจะจัดการให้แกอย่างถูกต้อง ยุติธรรม"

"คุณแม่! . . . คุณแม่โปรดอย่าพูดถึงเรื่องนั้นเลยค่ะ ดิฉันไม่ต้องการทรัพย์สินใด ๆ ทั้งสิ้น
ขอให้คุณแม่อยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูก ๆ หลาน ๆ ต่อไปเถิดค่ะ"

(เชยเถื่อน. 2518 : 572)

จะเห็นได้ว่าทั้งอารยาและอนงค่านางไม่เคยถือโกรธในความชั่วร้ายของคุณ
หญิงพ้องที่ทั้งสองแม่ลูกเคยเพิกเฉยจนอารยาต้องกลายเป็นคนวิกลจริต เพราะความบีบคั้นทาง
จิตใจที่ได้รับจากมารดาของสามี หรือแม้แต่การขัดเคืองของนางให้ไปอยู่ในความดูแลของ
ก้องเพราะต้องการทำลายความรักของก้องกับพยุรี เช่นเดียวกับที่เคยทำลายความรักและชีวิตของ
เกริกกับพริ้มเพราะมาแล้ว เมื่อเวลาใกล้จะเสียชีวิตคุณหญิงพ้องจึงปรารถนาจะได้พบอารยาและ
อนงค่านาง เพื่อให้ทั้งสองคนอโหสิให้กับตน ซึ่งคนที่มิมีสียอ่อนโยนอย่างอารยาและอนงค่านางซึ่งไม่
เคยผูกพยาบาทใครก็ยอมอโหสิให้คุณหญิงพ้องด้วยความเต็มใจ พร้อมกับความเสียใจต่อมรณกรรม
ของคุณหญิงพ้องที่จากไปพร้อมกับบาปทางใจที่ได้เคยกระทำต่อพริ้มเพราะบุตรสาวคนโตของตน
ดั่งที่เกียรติบิดาของก้องได้พูดถึงคุณหญิงพ้องด้วยความชิงชังว่า . . .

"ใครจะไปกล้าบอกให้คนอื่นรู้ว่าลูกสาวคนโตของตัวเองได้ถูกทรมาณจนตายไป เพราะ
ความไวศถิธิดัวของผู้เป็นแม่ แม้กับหลาน ๆ คุณหญิงพ้องก็คงจะไม่กล้าเล่าความจริงให้
ล่วงรู้ว่าคุณใจยักษ์ใจมารแค่ไหน"

เกียรติพูดถึงคุณหญิงพ้อง ราชเสน่หาอย่างชิงชัง

"แต่ผมว่าคุณหญิงพ้องไม่ได้ฆ่าคนเพียงคนเดียว คือลูกสาวของท่าน ท่านได้ฆ่าคนถึงสาม
คนคือ อาเกริก คุณพริ้มเพรา แล้วก็ลูกของคุณพริ้มเพราที่กำลังจะเกิดขึ้นมา ซึ่งเป็นหลาน
แท้ ๆ ของท่านเอง"

"คนบาปหนักยังงี้ ความจริงไม่น่าจะอยู่มาได้จนถึงอายุรุ่นนี้"

(เชยเถื่อน. 2518 : 118)

จะเห็นได้ว่าความดีความเลวเป็นของคู่กับโลกมนุษย์มาช้านาน คนที่กระทำ
แต่ความดีอย่างเช่นอารยาและอนงค่านางก็ได้รับผลดีตอบแทน คือ การมีครอบครัวที่อบอุ่น ส่วนคุณ

หญิงห้องต้องเสียชีวิตไปพร้อมกับความรู้สึกผิด แม้ว่าอารยากับอนงค์นางจะโห่ไล่ให้ แต่ไม่มีใครรู้ว่าวิญญาณของพริ้มเพราและเกริกจะหือภัยต่อการกระทำของคุณหญิงห้องหรือไม่ เพราะแม้แต่เกียรติซึ่งเป็นพี่ชายของเกริกยังพูดถึงคุณหญิงห้องด้วยความชิงชังอยู่ตลอดเวลา

ในนวนิยายเรื่อง "หัวใจไม่สิ้นรัก" ผู้เขียนกำหนดให้ชบาอาศัยอยู่กับมารดาและบิดาเลี้ยง ซึ่งมีวัยอ่อนกว่ามารดาของชบาหลายปี นายเพียรบิดาเลี้ยงของชบาพยายามหาทางปลุกปล้ำชบาจนต้องหนีออกจากบ้าน ชบาไปขออาศัยอยู่กับป้า ซึ่งเป็นแม่บ้านของอาร์มหรือโรม อัครกรนักประพันธ์หนุ่มใหญ่ผู้มีชื่อเสียงโด่งดัง โรม ได้สนับสนุนให้ชบาได้แสดงภาพยนตร์จากบทประพันธ์ของเขา โดยให้ชื่อว่า ขวัญชีวัน ชีวกันต์ ชบาประสบความสำเร็จในการแสดง ทำให้รติรสซึ่งเคยเป็นคู่รักของโรม เกิดความสนใจในประวัติความเป็นมาของชบาจนรู้ว่าชบาเป็นลูกเลี้ยงของนายเพียร รติรสได้ว่าจ้างให้นายเพียรมาทำลายชื่อเสียงของชบาด้วยการพูดเท็จว่าชบาเคยเป็นภรรยาของเขามาก่อนที่จะเข้ามาสู่วงการภาพยนตร์ การกระทำของนายเพียรทำให้นางช้อยซึ่งเป็นป้าของชบาต้องไปขอร้องให้นางบุญมี มารดาของชบาช่วยดักเตือนนายเพียร เพื่อเห็นแก่อนาคตของชบา เพราะเรื่องต่าง ๆ ที่นายเพียรสร้างขึ้นมาเป็นเรื่องโกหกที่มาจากความโกลาของนายเพียรทั้งสิ้น ดังที่นางช้อยได้พูดให้นางบุญมีได้คิดว่า...

"ความจริงแกน่าจะรู้ตัวมานานแล้ว ว่า เจ้าเพียรมันเป็นคนอย่างไร แต่เมื่อแกคิดได้แล้วฉันก็จะไม่พูดอะไรมาก เพราะทุกอย่างมันยังไม่สายเกินไปสำหรับแก ที่จะใช้สมองไตร่ตรองว่าระหว่างลูกกับพัวนั้นใครสำคัญสำหรับแก ฉันอยากให้เห็นแกคิดว่าแกมีลูกอยู่เพียงคนเดียว คนเดียวที่จะฝากผีฝากไข้ได้ฉันเมื่อชบาฉันรักแม่มากตัณญ์ต่อแม่ ไม่เคยสนใจว่าแม่จะรักมันหรือไม่ ส่วนพัวเมื่อเลิกกันแล้วก็เป็นคนอื่น บางทีกลายเป็นศัตรูกันด้วยซ้ำไป"

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 396)

ความหลงในตัณหาที่มีหมหมายให้นางบุญมีลืมหน้าที่ของมารดาไปชั่วขณะบางช่วง จึงจำเป็นต้องพูดเตือนสติให้นางบุญมีรู้จักแยกแยะ ระหว่างหน้าที่ของมารดากับความหลงในตัณหา นายเพียรว่าสิ่งใดควรค่าแก่การยกย่องสรรเสริญมากกว่ากัน ในเมื่อตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกัน ชบาไม่เคยทำให้นางบุญมีผิดหวัง มีแต่นางบุญมีเท่านั้นที่ละเลยหน้าที่ของมารดาที่ดีไป เพราะความเห็นแก่ตัว

การกระทำของนายเพียรทำให้นางบุญมีได้คิดว่าตนเองควรจะทำอะไรสักอย่างเพื่อเห็นแก่อนาคตของขา เพราะเมื่อขาบรรยายได้จากการแสดงภาพยนตร์ นายเพียรได้วางแผนให้นางบุญมีไปบอกขาว่าต้องการเงินไปใช้หนี้ ซึ่งขาได้ให้เงินไปตามจำนวนที่นางบุญมีเรียกร้องเพราะเชื่อว่ามารดาของเธอพูดความจริง ทั้ง ๆ ที่นางบุญมีไม่เคยทำตัวเป็นมารดาที่ดีเมื่อขาถูกบิดาเลี้ยงลวนลาม นางบุญมีไม่เคยห้ามปรามนายเพียร จนขาต้องหนีออกจากบ้าน เพราะไม่ต้องการมีสามีคนเดียวกับมารดา การกระทำที่แล้ว ๆ มา ของนายเพียร ทำให้นางบุญมีเกิดความรู้สึกสับสนเป็นครั้งแรก และเกิดความคิดที่จะปกป้องบุตรสาวให้พ้นจากแผนการชั่วร้ายของนายเพียร ดังนั้นนางบุญมีได้บรรยายถึงพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของนายเพียรให้นางช้อยฟังว่า...

"เพียรมันไม่ใช่คน! มันจึงไปปรับจ้างเขาทำลายชื่อเสียงของขา ขยายังไม่เคยได้เสียกับมันสักนิด ช่วงพูดออกมาได้โดยไม่ละอายใจ กระดากปากว่าขาเป็นเมียมันแล้ว เรื่องนี้ถึงมันไม่เห็นแก่ขา ก็ควรเห็นแก่ฉันบ้างว่าขาว่ามันเป็นลูกฉัน ซึ่งเป็นคนซนมันมาไม่รู้เท่าไร จันทไปเพราะมันจนแทบไม่เหลือสมบัติติดตัว!"

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 396)

การที่นางบุญมีกล้าเล่าความจริงให้นางช้อยฟังถึงความชั่วร้ายของนายเพียร แสดงว่าความรักความห่วงใยระหว่างมารดากับบุตรยังมีอาณภาพเหนือความหลงในตัณหาเหมือนอย่างนายเพียร ที่เอาแต่ริบโงจนนางบุญมีกำลังจะหมดตัว แล้วยังวางแผนให้นางบุญมีมารีไถเงินทองจากขาอีก เพื่อให้นายเพียรใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ความรัก และความกตัญญูที่มีต่อมารดา ขยายังไม่เคยสงสัยในเรื่องหนี้สินจำนวนมากของมารดา นางบุญมีเพิ่งได้คิดถึงหน้าที่ของความเป็นมารดาที่ต่อเมื่อนางช้อยได้ช่วยเหลือให้นางขาไม่เหนื่อยใจในความรักของมารดาที่มีให้เธอ น้อยกว่าให้แก่สามีใหม่ ดังข้อความตอนหนึ่งที่นางช้อยได้ชี้แจงให้นางบุญมีเข้าใจว่า...

"ฉันตั้งใจที่แกล้งเชื่อเรื่องที่คุณมาพูด เพราะฉะนั้นฉันหวังว่าแกคงจะช่วยลูก ถ้าแกไม่รักขา มันก็ขอให้แกนึกถึงหน้าที่ของความเป็น "แม่" บ้าง ว่าแกควรจะหาอย่างไรเกี่ยวกับเรื่อง

นี่ ข้อสำคัญก็คือฉันอยากจะบอกให้แกรู้ว่าชบาฉันรักแม่มาก แม่แม่จะรักฉันน้อยเหลือเกิน"

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 394)

พร้อมกันนี้นางบุญมีได้หวนคิดถึงวันที่นางบุญมีไปขอเงินจากชบาตามแผนการของนายเพียร นอกจากชบาจะให้เงินแก่นางบุญมีตามที่ขอแล้ว ชบายังเล่าถึงโครงการในอนาคตของเธอให้นางบุญมีฟังว่า...

"...ความจริงหนูอยากให้แม่มาอยู่กับหนูที่นี่ แต่ที่นี่ไม่ใช่บ้านของหนู หนูจึงให้แม่อยู่ที่ร้านขายของไปก่อน ต่อไปเราจะได้อยู่ด้วยกัน หนู แม่ แล้วก็ป้า

ยังทำให้หล่อนได้คิดและรู้สึกละเอียดใจ

อา...ตั้งแต่ลูกจากมาหล่อนไม่เคยคิดถึงแม่แต่น้อย แต่ชบาเฝ้าคิดถึงแม่ หล่อนคันคั่ง

ไปหาชบาก็เพราะ "เงิน เป็นต้นเหตุ ไม่ใช่เพราะความรักหรือคิดถึง"

ความฝันของชบา ก็คือ การได้อยู่กับมารดาและป้าของตนเอง โดยชบาจะเป็นคนทำงานหาเลี้ยงนางช้อย และมารดาด้วยตัวเอง

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 394)

ความรักความกตัญญูต่อมารดาและป้า ทำให้ชบามีกำลังใจทำงาน เพื่อจะได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผิดกับบุญมีที่ไม่เคยคิดถึงจิตใจของบุตรสาว นอกจากต้องการมากอบรกยจากชบาไปบารือนายเพียรตามคำสั่งของเขา เพราะความหลงใหลในความหนุ่มแน่นของนายเพียร

ความสวยงามของชบาทำให้มีชายหนุ่มหลายคนมาหลงรักในจำนวนนี้มีสิทธา ซึ่งเป็นบุตรชายของเสก สิทธาคิดว่าชบาเป็นน้องสาวของโรม ความสนใจของสิทธาที่มีต่อชบาทำให้อารมณ์คิดว่าชบาจะต้องมีอนาคตที่ดีกว่าการเป็นคาราแน่นอน ในเมื่อทางบ้านของสิทธามีฐานะอยู่ในชั้นเศรษฐี และไม่มีใครรังเกียจความเป็นคาราของชบา และถ้าชบาได้แต่งงานกับสิทธา ริดรอสก็จะหมดความหึงหวงในตัวเขาจนเลิกคิดจะจ้างนายเพียรมาทำลายชื่อเสียงของชบาอีกต่อไป ดังข้อความตอนหนึ่งที่อารัมภ์ได้เฝ้าบอกตนเองว่า...

"ขวัญ! พี่มั่นใจว่าชีวิตของขวัญจะมีความสุขและมีทุกอย่างเพียบพร้อม หากได้แต่งงานกับสิทธา วราคม เพราะฉะนั้นพี่จะไม่ยอมให้ใครมาทำลายอนาคตที่สดใสของขวัญ ที่จะทำทุกอย่างเพื่อขวัญ!"

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 372)

อาร์มก็ได้ตั้งใจแน่วแน่แล้วว่า เขาจะไม่ขัดขวางความรักของชบาและสิทธา เพราะชีวิตของชบาควรจะได้พบกับความสุขอันแท้จริงเสียที อาร์มไม่ต้องการให้รติรสเข้ามา ก้าวถ่างในความก้าวหน้าของชบา เพราะความระแวงในตัวของเขาเอง แม้ว่าอาร์มจะรักชบา แต่เขาจำเป็นต้องเสียสละความรักของเขา เพื่อให้ชบาหลุดพ้นจากความคิดชั่วร้ายของรติรส และนายเพียรที่คบคิดกันมาเพื่อทำลายอนาคตของชบา มีแต่สิทธาเท่านั้นที่จะเป็นคนพาชบาไปให้พ้นจากแผนการชั่วร้ายของรติรส เพราะรติรสถือว่าชบาคือศัตรูหัวใจของเธอ ถ้าอาร์มตกลงคบหาสมาคมกับรติรสเหมือนเดิม ชบาจะหลุดพ้นจากการถูกบงการชั่วร้าย ซึ่งก็หมายความว่าความรักของอาร์มที่มีต่อชบา จะต้องพบกับความผิดหวัง ซึ่งอาร์มเต็มใจที่จะเป็นฝ่ายสูญเสียความรัก เพื่อรักษาภาพพจน์ที่ดีงามของชบาไว้ให้คู่ควรกับตำแหน่งสะใภ้ของเสก ดังข้อความตอนหนึ่งที่ว่า...

บัดนี้...อาร์มมั่นใจยิ่งขึ้นว่าหากชบารักและแต่งงานกับสิทธา บนเส้นทางแห่งชีวิตของชบาจะราบรื่นไม่มีขวากหนามใด ๆ เป็นอุปสรรคขัดขวาง ฉะนั้นสมควรที่เขายินดีมีความสุขกับเธอด้วย

จริงสิ!...เขาควรมีความสุข ในเมื่อคนที่เขารักมีความสุข ทั้งควรจะมีใจที่เขาสามารถสร้างชบาให้เป็นขวัญสวามิภักดิ์ ชีวภานต์ ที่หมดจดงดงามแม้จะอยู่ในวงการบันเทิง ซึ่งใคร ๆ เรียกว่า เป็น "โลกมายุ" แต่ชบาก็ไม่มีสิ่งใดต่างปร้อย มัวหมอง

ในความรู้สึกของอาร์มความรักที่แท้จริงคือ การเสียสละให้แก่คนที่ตนรัก โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนนอกจากยอมรับความทุกข์ทรมานใจไว้แต่เพียงฝ่ายเดียว ดังที่อาร์มกำลังประสบอยู่ในเวลานี้

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 380)

ในนวนิยายเรื่อง "คนไม่มีหัวใจ" ไตรพี่ชายของตะวันวาดชอบเล่นการพนัน จนไม่มีแม้แต่บ้านจะอาศัยอยู่ เมื่อตกเป็นทาสของการพนันจนมีหนี้สินล้นพ้นตัว ไตรได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ซึ่งมีฐานะร่ำรวยอยู่ในชั้นเศรษฐี รัฐอุปถัมภ์ตะวันวาดมานานแล้ว เขาจึงเต็มใจให้ความช่วยเหลือไตรในการปลดเปลื้องหนี้สินจากการพนันของไตร ความสำเร็จของรัฐทำให้ไตรและทุกคนในครอบครัวของเขาซาบซึ้งในน้ำใจของรัฐ ทั้งไตรและเวณิกาภรรยาของเขาทราบดีว่า รัฐอุปถัมภ์ตะวันวาด ไตรและเวณิกาจึงได้แต่หวังไว้ว่า บุญคุณของรัฐที่มีต่อครอบครัวของพวกเขา จะทำให้ตะวันวาดใจอ่อนต่อรัฐบาลบ้าง สักวันรัฐเขาจะรู้ว่าตะวันวาดมีคนรักอยู่แล้วชื่อศรา และศรากำลังจะหมั้นกับปองจิตตามความต้องการของบิดามารดา ซึ่งเห็นแก่ความร่ำรวยของปองจิต ตะวันวาดจึงตัดสินใจอยู่กับรัฐโดยไม่ได้เข้าพิธีแต่งงานหรือจดทะเบียนสมรส โดยเธอได้ให้เหตุผลกับรัฐว่า...

"การแต่งงาน ตลอดจนการจดทะเบียนสมรส เป็นเพียงการผูกพันทางร่างกายและกฎหมายเท่านั้น คุณรัฐก็ทราบมันไม่ใช่การผูกพันทางจิตใจ ซึ่งตะวันคิดว่าสำคัญกว่าสิ่งอื่น และคุณรัฐเองก็คงจะเคยทราบมาแล้วว่า การเป็นสามีภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น ย่อมไม่สามารถที่จะเหนียวรั้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไว้ หากฝ่ายนั้นต้องการที่จะแยกตัวไป!"

(คนไม่มีหัวใจ. 2525 : 200)

จะเห็นได้ว่าตะวันวาดไม่ใช่คนเห็นแก่ตัว ในเมื่อรัฐมีฐานะร่ำรวยการได้จดทะเบียนสมรสเป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายของ เขาจะทำให้ฐานะทางสังคมของเธอเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด แต่ตะวันวาดก็ไม่คิดฉวยโอกาสนั้นมาเป็นของเธอ ทั้ง ๆ ที่รัฐเต็มใจเพราะความรักในตัวตะวันวาด ยิ่งความดีของรัฐมีมากเท่าไร ตะวันวาดก็ไม่ต้องการเอาเปรียบเขามากเท่านั้น แม้ว่ารัฐจะสร้างเรื่องขึ้นมาบอกตะวันวาดว่าเขาป่วยเป็นโรคภัย และจะต้องเสียชีวิตภายในสองปี ตะวันวาดก็ยังไม่ยอมเปลี่ยนแปลงความตั้งใจเดิมของเธอ จนรัฐต้องอธิบายให้ตะวันวาดเข้าใจว่า...

"ผมรู้ว่าตะวันเกรงใจผม แต่การที่คุณจะรับอะไรจากผู้ที่ทำกับเป็นบุคคลคนเดียวกับคุณนั้นมันไม่ใช่เรื่องน่าเกรงใจอะไร เพราะทุกสิ่งที่เป็นของผมก็เท่ากับเป็นของตะวัน"

"แต่ตะวันอดเกรงใจไม่ได้ค่ะ ข้อสำคัญตะวัน"ไม่"อยากทำให้ใครคิดว่าตะวันกำลังเตรียมตักดวงทุกสิ่งจากคุณรัชช ูให้มาเป็นของตะวัน"

(คนไม่มีหัวใจ. 2525 : 207)

ทางด้านรัชชซึ่งมีความรักตะวันวาดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เขาคิดว่าการจดทะเบียนสมรสเป็นการผูกมัดตะวันวาดทางกฎหมาย การที่ตะวันวาดจะไปจากเขาจะได้ยากขึ้น เนื่องจากรัชชมีความหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลาว่า ตะวันวาดยังคงรักศราคนรักเก่าของเธออยู่และเวลานี้ศรากำลังจะเป็นอิสระ เนื่องจากปัจจัยประสพอุบัติเหตุจนเสียชีวิตในเวลาต่อมา และศรายังไม่รู้ความจริงว่ารัชชกับตะวันวาดเป็นสามีภรรยาที่ทางพฤตินัยแล้ว ความเสียสละในตัวตะวันวาดทำให้ศราเดินทางไปขอพรรัชชเพื่อขอความเห็นใจในความรักระหว่างศรากับตะวันวาด ดังที่ศราได้พูดกับรัชชว่า...

"ผมมั่นใจว่าคุณรัชชจะต้องคืนอิสระให้ตะวัน เพราะเห็นใจในความรักของเรา ข้อสำคัญผมรู้ดีว่าคนอย่างคุณคงจะไม่แต่งงานกับผู้หญิงที่คุณรู้อยู่แก่ใจดีว่า เธอไม่ได้รักคุณ แม้แต่น้อย เพราะคนอย่างคุณย่อมสามารถที่จะหาผู้หญิงที่รักคุณได้ไม่ยากนัก!"

(คนไม่มีหัวใจ. 2525 : 293)

คำพูดของศราได้สร้างความลึกลับให้แก่รัชช ในเมื่อเขาคิดว่าตะวันวาดเป็นคนใช้ให้ศรามาพูดขอเรื่องเขา เพราะต้องการกลับไปแต่งงานกับศรา และตะวันวาดคงไม่บอกความจริงให้ศรารู้ว่า เธอเป็นภรรยาของรัชชแล้ว ไม่ใช่เป็นเพียงคู่หมั้นอย่างที่ศราเข้าใจ และคนที่มีความเห็นแก่ตัวอย่างศราคงจะไม่ยอมแต่งงานกับผู้หญิงที่เคยมีสามีมาแล้ว แม้จะอ้างว่ารักกันอย่างไรก็ตามรัชชอยากจะพูดความจริง ซึ่งเป็นการทำลายเกียรติของคนที่เขารัก เพราะความรักคือการเสียสละ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"ทำไมเมื่อที่เราไม่บอกนายศราไปว่า ตะวันไม่ได้เป็นเพียงคู่หมั้นของเราเท่านั้น เธอเป็นเมียของเราแล้ว ดูซิว่านายศราจะว่ายังไง?"

แต่แล้วรัชชาก็คิดว่ามันเป็นการถูกต้องแล้วที่เขาไม่ได้เปิดเผยให้ศราล่วงรู้ถึงความสัมพันธ์อันล้าลึก ระหว่างเขากับตะวันวาด เพราะนั่นมันไม่ใช่วิสัยของลูกผู้ชาย ถึงเขาจะรักตะวันวาดสักเพียงใด เขาก็ไม่ควรที่จะเหนียวรั้งเธอไว้ เมื่อรู้ว่าเธอไม่ได้รักเขา ทั้งคงจะรักไม่ได้ในเมื่อเธอมีคนที่รักอยู่แล้ว

(คนไม่มีหัวใจ. 2525 : 295)

ความระแวงในตัวตะวันวาดทำให้รัชชุกเกิดความน้อยใจว่าตนเองเข้าไปทำลายความรักของศราและตะวันวาด รัชชุตัดสินใจแล้วว่า จะไม่อยู่เป็นผู้ขัดขวางความรักของตะวันวาดอีกต่อไป เพราะตลอดเวลาที่อยู่ร่วมกัน เขาเป็นฝ่ายแสดงความรักต่อเธอข้างเดียว . เนื่องจากการอยู่ร่วมกันระหว่างเขากับตะวันวาดเป็นไปเพื่อการตอบแทนบุญคุณที่รัชชुได้ให้ความช่วยเหลือต่อครอบครัวของตะวันวาดมาโดยตลอด ขณะนี้ถึงเวลาที่เขาจะต้องคืนตะวันวาดให้แก่ศราคนรักเก่าของเธอ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

เพราะเมื่อตะวันวาดไม่ได้รักเขา มันก็ไม่มีความจำเป็นอะไรที่เขาจะเหนียวรั้งเธอไว้ซึ่งเท่ากับเป็น "มาร" ขวางความรักระหว่างเธอกับศรา

ส่วนตะวันวาด เธอได้รับรู้และรับฟังโดยมิได้สงสัยแคลงใจอะไรแม้แต่น้อย

ก่อนจากกัน รัชชुได้ดึงตะวันวาดเข้ามารอบกอดไว้ พร้อมกับเวียนจูบไปทั่วใบหน้าของเธอซ้ำซากเป็นการอาลา ซึ่งทุกอย่างดูเหมือนจะผิดแผกไปจากทุกครั้ง ในเมื่อเขาได้บอกตะวันวาดก่อนที่จะผละไ้ไปว่า

"จำไว้ว่า ผมรักเธอมาก!"

รัชชุตัดสินใจเดินทางไปใช้ชีวิตที่ต่างประเทศ เนื่องจากไม่สามารถทนเห็นภาพความสุขของศราและตะวันวาดได้

(คนไม่มีหัวใจ. 2525 : 323)

การจากไปของรัชชุได้สร้างความผิดหวังให้แก่ตะวันวาดมาก เพราะเธอถือว่ารัชชุไม่เชื่อในความจริงใจของเธอ ในเมื่อเป็นสามีภรรยา กันตามปกติกันแล้ว ตะวันวาดจึงมี

ความซื่อสัตย์ต่อผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นสามีของตน และความดีของรัชชูปที่มีต่อครอบครัวของเธอทำให้เธอไม่สามารถทรยศต่อเขาได้ บทเรียนที่รัชชูปเคยได้รับจากภรรยาคนก่อน ทำให้เขาไม่ไว้วางใจผู้หญิงคนไหนทั้งสิ้น และเวลานี้รัชชูปกำลังจะจัดแต่งงานกับผู้หญิงประเภทนั้น ดังที่เวณิกาได้บอกรับให้ใครผู้เป็นสามีฟังว่า...

"สำหรับคุณรัชชูป ถึงแม้จะไม่ได้รักกันมาก่อน แต่เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งให้ความรัก และได้ร่วมชีวิตเป็นบุคคลคนเดียวกันแล้ว มันก็ไม่ใช่การยากที่ความรักจะติดตามมา ในเมื่อผู้ชายอย่างคุณรัชชูปไม่ใช่มุขฉกที่ผู้หญิงจะพึงรังเกียจ บางครั้งฉันเองยังนึกสงสัยว่าภรรยาเก่าของคุณรัชชูปเป็นผู้หญิงประเภทไหน ถึงได้ "คบชู้" ทั้ง ๆ ที่สามีเป็นชายที่มีพร้อมทุกอย่าง"

(คนไม่มีหัวใจ. 2525 : 346)

เวณิกามั่นใจว่าความดีของรัชชูป จะต้องชนะใจตะวันวาดไม่วันใดวันหนึ่ง ในเมื่อการกระทำของรัชชูปที่ปฏิบัติต่อตะวันวาดนั้นเป็นการแสดงออกที่ปราศจากการเสแสร้ง และคนใจอ่อนอย่างตะวันวาด ซึ่งมีความสงสารในความซวยร้ายของเขาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จะใจต่อความดีของรัชชูปไปได้อย่างไร และยังรู้ว่ารัชชูปจะต้องจากไป เพราะโรคภัยที่คุกคามเขาอยู่ ตะวันวาดยังมีแต่ความทุกข์ ดังที่เธอได้บรรยายความรู้สึกของเธอให้รัชชูปฟังว่า...

"ทุกวันนี้ ตะวันมีชีวิตอยู่อย่างสุขและทุกข์ระคนกัน เมื่อนึกถึงว่าไม่วันใดวันหนึ่งจะต้องจากตะวันไป แม้มันจะเป็นกฎธรรมดาของโลก ตะวันก็ไม่ปรารถนาที่จะให้วันนั้นมีและมาถึงเร็วเกินไป"

(คนไม่มีหัวใจ. 2525 : 396)

2.2 ความซื่อสัตย์มั่นคงในความรักย่อมชนะอุปสรรคทั้งปวง

นวนิยายของบุษยามาสมีแนวคิดหลักอีกประการหนึ่ง คือ ความซื่อสัตย์มั่นคงในความรัก ตัวละครเอกในนวนิยายของบุษยามาสทุกเรื่องจะยึดมั่นในความรักของตน แม้จะมีอุปสรรค

ผ่านเข้ามาในชีวิต ในที่สุดตัวละครจะสามารถหันฝ่า เอาชนะจนได้รับความรักที่แท้จริงเป็นเครื่องตอบแทน

นวนิยายที่แสดงให้เห็นถึงแก่นเรื่องของความเชื่อสัตย์มั่นคงในความรัก เช่น
นวนิยายเรื่อง "อาญาสวรรค์"

โศภ ไม่สามารถเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับการตายของยุพดีได้ เพราะความรักที่มีต่อยุพดีนั้น รวมไปถึงการรักษาเกียรติยศชื่อเสียงของยุพดีด้วย ขวัญยิหาวเป็นคนแรกที่ได้อ่านจดหมายของยุพดีที่เขียนถึงโศภ ใจความในจดหมายทำให้ขวัญยิหาวเข้าใจโศภและซาบซึ้งในความรักที่โศภมีต่อภรรยาของเขา ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า...

...นางสาวพิทยายุทธอ่านจดหมายของนางสาวที่เขียนถึงโศภกลับไปกลับมาหลายครั้งด้วยดวงตาที่พร่ำพรายไปด้วยหยาดน้ำตา บัดนี้เธอเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้โดยตลอด หลังจากที่น่าอัศจรรย์ในจดหมายของเรingersกับน้ำน้อยมาปะติดปะต่อกัน...

"คุณเรingersคงใช้เล่ห์กระเท่ห์ทำลายน้ำน้อย เพื่อช่วยชิงไปจากคุณโศภ จน...จนน้ำน้อยมีเด็กกับเขา เช่นเดียวกับคุณพรรณเพ็ญเด็กซึ่งไม่ได้เป็นสายเลือดของ "พงศธร" ร้อ...เพราะเหตุนี้เองคุณโศภจึงไม่ยอมให้ความกระจ่างแก่ผู้ใดเกี่ยวกับการตายของน้ำน้อย ถึงแม้การกระทำเช่นนั้นจะเป็นเหตุให้ทุกคนสงสัยว่าการตายของน้ำน้อยเป็นการฆาตกรรม ซึ่งเกิดจากเอื้อมมือของโศภ คุณโศภขา...ยิหาวเข้าใจคุณแล้วละ ว่ารักน้ำน้อยของยิหาวมากเพียงใด คนอย่างคุณโศภสวรรค์ควรปราณี!"

...ต่อจากนั้น ขวัญยิหาวได้ยอมรับสภาพกับตนเองว่าเธอเลิกรักรกเกลียดโศภ พงศธรแล้วอย่างสิ้นเชิง...พร้อมที่จะเป็นตัวแทนของยุพดีหากโศภต้องการ!..."

(อาญาสวรรค์. 1480)

ในนวนิยายเรื่อง สลักจิต

ภุชิตและสลักจิตต่างมีความมั่นคงในความรักต่อกันจนเพียงเพ็ญต้องฆ่าตัวตายและเกริกซึ่งเป็นคู่หมั้นของสลักจิต ได้ตกลงคือ ในอิสระให้แก่สลักจิต ดังที่สลักจิตได้เล่าให้ภุชิตฟังว่า...

"คุณเกริกเธอยินดีคืนอิสระให้จอยค่ะ และอาไชภักดีได้เป็นผู้สวมแหวนของเธอแทนจอย
 นานเมื่อเธอรู้ว่าจอยต้องการเป็นสลักจิต รักดีบดินทรไปใช้ชีวิตค่ะ" สลักจิตรู้สึกว่ามีมือเล็ก ๆ
 ของเธอถูกกอดไว้แน่นราวกับเกรงว่าเธอจะหนีไปจากเขา... หม่อมราชวงศ์หนุ่มยิ้มอย่าง
 มีความสุข เขาดึงมือของสลักจิตให้เข้าไปใกล้มือของเธออย่างอ่อนหวานว่า

"มากระชับบอกลาเดี่ยวที่ข้างหูคนที่ว่าจอยของอาเดี่ยวเป็นอิสระแล้ว และต่อไปนี้จอย
 จะไม่ทำให้อาเดี่ยวเสียใจอีก"

(สลักจิต. 2503 : 696)

ในนวนิยายเรื่อง "หนึ่งนุช"

ศรธรรม คิดว่านิรชราหนีตามผู้ชายไป ตามที่รีนฤตึกขึ้น ความผิดหวังทำให้
 ศรธรรมย้ายตัวเองไปอยู่ต่างจังหวัด เพื่อจะได้ห่างไกลจากสภาพแวดล้อมเดิม ๆ ที่เคยมีนิรชราอยู่
 ด้วย ความว่าเหวทำให้ศรธรรมเกือบพลอไปกับดอกไม้ บุตรสาวคนงานที่เขาเป็นหัวหน้าอยู่
 ดอกไม้ได้ใช้ความสาวของหล่อนยั่ววนจนศรธรรมเกือบพ่ายแพ้ต่ออารมณ์ใคร่ ถ้าไม่มีรูปถ่ายของ
 นิรชราตั้งอยู่เพื่อเตือนความทรงจำของเขา

ตั้งข้อความที่แสดงให้เห็นความมั่นคงในความรักของศรธรรมว่า

ในที่สุดศรธรรม ก็หนีความเป็น "ผู้ชาย ไปไม่พ้น เขาพลอไปพลกอดและจูบดอกไม้
 ทั้ง ๆ ที่ภาพของนิรชรายังอยู่ในมือ!...

จากนั้นร่างของดอกไม้ ก็ลอยละลืออยู่ในอ้อมแขนของเขา เขาพาร่างของหล่อนไป
 วางไว้บนเตียงนอน พร้อม ๆ กันนี้ภาพของนิรชราได้ถูกฉายออกโดยไม่รู้สีกตัว

"ดอกไม้รักนาย ทุกอย่างในตัวดอกไม้เป็นของนาย..."

หล่อนจะอ้อมบอเสียงแผ่วหวาน

ศรธรรมไม่ได้บอกว่าเขารักหล่อน แม้จะกอดจูบโถมไล่ไปทั่วร่างอวบอ้วนนั้น

อา... เขาจะรักดอกไม้อย่างไร ไม่ใช่ว่าหล่อนต่ำต้อยเกินไปสำหรับเขา หากแต่
 หัวใจของเขายังเป็นของนิรชรา รัชฎี อยู่ห่างหาก!...

ก่อนที่ศรธรรมจะทำทุกอย่างไปตามอารมณ์ใคร่ เขาก็เหลียวไปเห็นภาพของนิรชราเข้า

โดยบังเอิญ

รอยยิ้มของภาพนั้นแลดูเศร้าสร้อย ตัดพ้อ

"คุณใด

เขาอุทานเอะอะอยู่ในใจแล้วก็ผลุนผลันผละจากคอกไม้ไผ่ยืนอยู่ที่หน้าต่าง หึ่งให้หล่อน
มองดูอย่างงง ๆ

"แต่งตัวเสียให้เรียบร้อย!"

(หนึ่งนุช. 2523 : 421)

จากการวิเคราะห์แก่นเรื่องในนวนิยายของบุษยมาส พบว่า บุษยมาสได้นำ
เสนอแก่นเรื่องที่เป็นอุดมคติในการทำความดี ซึ่งในชีวิตจริงของคนเราคงไม่ใช่เรื่อง
ง่ายนักที่จะทำความดีแล้วได้รับผลตอบแทนอย่างชัดเจน บางครั้งความดีก็ไม่มีใครให้ความสำคัญ
โดยเฉพาะในสังคมที่มีต่อการแข่งขัน แข่งแย่งกัน บุษยมาสพยายามนำเสนอแก่นเรื่องดังกล่าวนี้
เพื่อลอบประโลมใจผู้อ่านให้เห็นคุณค่าของการทำความดี

ความดีที่บุษยมาสเน้นเป็นแก่นเรื่อง ก็คือ ความเสียสละในเรื่องของความรัก
ตัวละครเอกในนวนิยายของบุษยมาสมักจะ "หลีกทาง" ให้กับบุคคลอื่น ซึ่งเข้ามาแทรกกลางระหว่าง
ความรักของตน ความเสียสละดังกล่าวถูกเน้นย้ำในนวนิยายเกือบทุกเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นถึง
คุณความดีของพระเอกหรือนางเอก ซึ่งเป็นอุดมคติของความรักที่บุษยมาสเสนออย่างไม่สอดคล้องกับ
ความเป็นจริงของมนุษย์ และบุษยมาสก็มักจะบรรยายให้เห็นว่า การเสียสละความรักนั้นเป็นการ
ยอมทำให้ตัวเองเจ็บปวด เป็นการทำร้ายตัวเองของตัวละคร ซึ่งขาดลักษณะสมจริงของมนุษย์ทั่วไป
ที่มักจะหวงแหนความรักของตนเอง

กล่าวได้ว่าบุษยมาสนำเสนอแก่นเรื่องอย่างขาดความสมจริง เพราะความ
คิดและความรู้สึกของตัวละครเปรียบเสมือน "หุ่น" ที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็นไปตามเนื้อหาที่วางไว้
ขาดความรู้สึกที่มนุษย์จริงในสังคมพึงมี

นอกจากนี้แก่นเรื่องเกี่ยวกับความซื่อสัตย์มั่นคงในความรักก็เป็นความคิดที่
บุษยมาสมุ่งเสนออุดมคติในเรื่องของความรักระหว่างหนุ่มสาวเป็นอย่างสูง จนทำให้ตัวละครของ
บุษยมาสยึดมั่นในความรักจนขาดลักษณะที่สมจริงของมนุษย์โดยทั่วไป เนื่องจากในชีวิตจริงคนเรา

ต้องพบปะกับบุคคลที่หลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่งความรักเป็นเรื่องของอารมณ์ หากเกิดขึ้นกับคนที่ขาดความมั่นคง ความรักของเขาอาจจะจืดจางเมื่อวันเวลาผ่านไป การมีโรกาสได้พบปะกับบุคคลอื่นนอกเหนือจากคู่รักของตน อาจทำให้บางครั้งมนุษย์เกิดความหวั่นไหวแปรเปลี่ยนความรู้สึกได้ ซึ่งในชีวิตจริงเราอาจจะพบกับคนที่มีจิตใจไม่มั่นคงในความรักได้ง่าย แต่สำหรับคนที่ยึดมั่นในรักเดียวใจเดียว อาจจะหาได้ไม่ถนัดนักในสังคมปัจจุบัน

ดังนั้นการที่บุษยมาสเสนอเรื่องราวให้พระเอก-นางเอก ชื่อสัตย์มั่นคงในความรักของตน แม้ว่าเวลาจะเปลี่ยนแปลงหรือได้พบคนใหม่ที่เหมาะสมกว่า ในนวนิยายทุกเรื่องจึงเป็นเรื่องที่พาผู้อ่านหลีกเลี่ยงจากความเป็นจริงของมนุษย์

นับได้ว่า นวนิยายบุษยมาสมีการเสนอแก่นเรื่องที่เป็นอุดมคติ ชวนให้ผู้อ่านฝันหวานไปขณะอ่านนวนิยาย

3. ตัวละคร

ตัวละครเป็นองค์ประกอบสำคัญของนวนิยาย เพราะเป็นตัวแทนของการนำเสนอความคิดของผู้เขียน เรื่องราวต่าง ๆ เกิดขึ้นได้เพราะตัวละครเป็นสื่อ ในนวนิยายของบุษยมาสพบว่า ตัวละครเอกมีลักษณะร่วมกัน ในด้านต่าง ๆ เช่น บุคลิกลักษณะ รูปร่างหน้าตา ความประพฤติ ลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นตัวละครแบบฉบับ ดังที่ผู้วิจัยจะอภิปราย โดยจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นตัวละครเอกฝ่ายชาย และตัวละครเอกฝ่ายหญิง ดังนี้

3.1 ตัวละครเอกฝ่ายชาย

3.1.1 บุคลิกลักษณะภายนอก

3.1.1.1 รูปร่างหน้าตาดี ตัวละครเอกฝ่ายชายของบุษยมาสจะมีรูปร่างหน้าตาดี เช่น

นวนิยายเรื่อง "เหมือนม่านพราง" บุษยมาสกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาของตัวละครเอก เปรียบเทียบกับตัวละครรองว่าหน้าตาดีสู้กับตัวละครเอกไม่ได้ ในตอนที่ขยารุต้องเข้าพิธีแต่งงานกับนิสาชลเพราะถูกชวนขึ้นมารดาของ เขาขอร้องว่านิสาชลหัวเราะชอบใจเสียงใส ไม่นั่นเจสสิยาจคิดว่าคุณพ่ของมารดานั้นมีความหมายแอบแฝงอยู่ ดังนั้นเธอจึงได้บอกว่า

"แม่ต้องหาให้สีกกว่าพี่เนของพี่นางนะคะ !"

คุณมณีนวณิม พลงนิกถึงชายหนุ่มทั้งสองที่จะมาเป็น "เขย อย่างเปรียบเทียบกับ ซึ่งต่อมาก็บอกกับตนเองว่า หล่อนไม่ได้ลาเอียง เพราะว่าชาวยุทธเป็นบุตรชายของคุณชวนชื่น ถึงอย่างไรชาวยุทธก็มีรูปร่างหน้าตา "เหนือกว่าคน"

(เหมือน่านพราง. 2520 : 70)

ในนวนิยายเรื่อง "รักบทสุดท้าย" กำหนดให้ตฤณมีอาชีพขายบริการทางเพศกับผู้หญิงทั้งสาวและไม่สาว ซึ่งไม่มีสามีเป็นตัวเป็นตน ความที่ตฤณเป็นคนรูปร่างหน้าตาดี ทำให้มีผู้หญิงหลายคนมาให้ความสนใจ รวมทั้งปณิตาซึ่งเป็นบุตรสาวของคาริกา ภรรยาลับ ๆ ของตฤณ ดังบทสนทนาว่า...

"พูดถึงคุณตฤณนี้ เขาแต่งงานแต่งงานหรือยัง?"

"ยังคะ พี่ตวันสงสัยอะไรหรือคะ?"

คาริกาตอบ พร้อมกับย้อนถามโดยพยายามบังคับอาการกับกิริยาท่าทาง ตลอดจนน้ำเสียงให้เป็นปกติ

"เปล่า! พี่เพียงแต่ถามดูเท่านั้นเอง แล้วคู่รักคู่ใครล่ะ?"

"เอ...เกี่ยวกับเรื่องนี้ข้าไม่ค่อยทราบเขาหรอกค่ะ เพราะระยะหลัง ๆ นี้ ไม่ค่อยได้พบกัน"

"เท่าที่พี่ถามก็เพราะคุณตฤณเป็นผู้ชายที่จัดว่ารูปร่างหน้าตาดี เป็นที่รังเกียจของเพศตรงข้ามยาก ถึงอายุเขาจะพ้นจากวัยหนุ่มน้อยมาแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเด็กสาว ๆ จะหมดความสนใจในตัวเขา..."

(รักบทสุดท้าย. 2519 : 265)

ในนวนิยายเรื่อง "หนึ่งนุช" ผู้เขียนกำหนดให้ศรธรรมเป็นคนรักของนิรชรซึ่งมีรูปร่างหน้าตาดี จนรินฤดีซึ่งเป็นมารดาเลี้ยงของนิรชรยังพอใจในตัวศรธรรม หลังจากหนีประสูติบุตรเกิดจนเสียชีวิตแล้วนิรชรจึงไม่สามารถอยู่ในบ้านของป้า (นงนาถ) ได้อีกต่อไป เพราะรินฤดีพยายามเรียกร้องความสนใจจากศรธรรมด้วยการกีดกันนิรชราโดยใส่ร้ายนิรชา

ต่าง ๆ นานา สาเหตุเพราะ! เกิดความพอใจในรูปร่างหน้าตาของศรธรรมรินฤติยอมรับตั้งแต่เมื่อที่ยังมีชีวิตอยู่ ในขณะที่นั้นรินฤติจะต้องทำเป็นคนดีที่มีแต่ความรัก และเอ็นดูนิรชรในฐานะมารดาคนหนึ่ง ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ในบทสนทนาโต้ตอบระหว่างนีกกับนิรชว่า...

"นิตไม่ได้หลอกค่ะ นิดพูดจริง ๆ พ่อของนิตยังเป็นพระเอกอยู่เลย ไม่มีใครเชื่อสักคน ว่าพ่ออายุสี่สิบกว่า คุณศรธรรมยังทายว่าพ่ออายุอย่างมากที่สุดก็สามสิบแปด"

"ใครทายนะ?"

นีกถามเพราะไม่ได้ยินถนัด ดวงตาดำมืดของนิรชราเป็นประกายเจิดจ้าขึ้นแวบหนึ่งก่อนที่จะตอบว่า

"คุณศรธรรม พี่ชายของสลิเพื่อนนิตค่ะ"

นีกพยักหน้ารับรู้ นึกถึงชายหนุ่มเจ้าของร่างสูงผู้มีใบหน้าคมสัน มีรอยยิ้มอ่อนโยน ประกายตาแจ่มใส ซึ่งมาเยี่ยมเยียนลูกสาวเขาแทบทุกอาทิตย์ จนคุณนงนาถบอกให้เขาระวังนิรชา เกรงว่าจะมีเรื่องเสียหายเกิดขึ้น

ความจริงถึงคุณนงนาถไม่บอกเขาก็คอยจับตามองดูศรธรรมอยู่แล้วอย่างเจียม ๆ ในเมื่อนิรชเป็นลูกของเขา ลูกคนเดียวที่เขารักปานดวงใจ ก็แล้วเรื่องอะไรจะยอมให้ใครมาทำลายดวงใจของเขา!"

(หนึ่งนุช. 2523 : 29)

ในนวนิยายเรื่อง "เพียงตะวัน" โรมอินทร์ได้ให้

ความอุปการะเพียงตะวันในขณะที่เธอหนีออกจากบ้าน แต่โรมอินทร์ไม่เคยให้ความเป็นกันเองต่อเพียงตะวัน เพราะถือว่ายังไม่รู้จักภูมิหลังของเธอเพียงพอ แม้จะไม่สนิทสนมกับเพียงตะวันก็ยังคงนึกชมเชยรูปร่างหน้าตาของโรมอินทร์ไม่ได้ว่า...

เวลาที่โรมอินทร์หัวเราะอย่างบริสุทธิ์ใจนี้ นาน ๆ นกจึงจะมีโอกาสได้เห็นสักครั้ง ดังนั้นถึงแม้จะศรัทธาไม่สู้กันกับเขานัก เธอก็อดที่จะนึกชมเขาไม่ได้ว่า

"ความจริงน่าเกลียดของคุณตั้งแต่เวลาที่ยังดูใจดี หล่อเหลาขึ้นอีกเยอะแยะ สงสัยว่า

นอกจากความมีเงินแล้ว คงเป็นเพราะรอยยิ้มและหัวเราะของคุณเหยี่ยวที่ทำให้คุณสาว ๆ พากันอยากจะมาเป็นคุณผู้หญิงของ "เพียงตะวัน" แต่ถ้าคุณเหยี่ยวแต่งงานกับคุณบุษบา ไฉไลเลิศลักษณ์ล่อตานั้นและก็จะตกดีพิลึก เพราะเวลายายนั้นยิ้มเหมือนแม่มด แม่มดกับ เจ้าชาย...เจ้าชายเหยี่ยว!"

(เพียงตะวัน. 2517 : 203)

ในนวนิยายเรื่อง "คนไม่มีหัวใจ" ผู้เขียนกำหนดให้ รัชบุเป็นตัวแทนฝ่ายชายที่มีหน้าตาหล่อเหลาจนผู้หญิงหลายคนที่มีโอกาสได้รู้จักตัวจริงของรัชบุต่าง พากันให้ความสนใจต่อรูปร่างหน้าตาของเขาก่อนที่จะทราบว่าคุณะความเป็นอยู่ที่แท้จริงของเขา เป็นเช่นใด และอีกตอนหนึ่งที่เวณิกาได้พูดเป็นเชิงเข้าแหย่ตะวันว่าคเมื่อคิดว่าตะวันวาดตั้งครรภ์ ว่า...

"ถ้าทุกอย่างแน่นอน คุณรัชบุคงจะตื่นตื่นดีใจมาก อย่าว่าแต่คุณรัชบุเลย พี่กับพี่ไทรก็ คงจะพลอยพากันตื่นตื่นดีใจไปด้วย สำหรับพี่บอกตรง ๆ ว่า อยากเห็นหลาน อยากรู้ เหลือเกินว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย แต่ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ตามคงจะน่ารักทั้งนั้น เพราะแม่ก็สวย พ่อก็หล่อ"

(คนไม่มีหัวใจ. 2530 : 288)

ทยา ยุทธนาพิพัฒน์ ในนวนิยายเรื่อง ใต้เงาใจ ผู้เขียนบรรยายลักษณะทั้งภายนอกและภายในของทยาไว้โดยผ่านตัวละครที่ชื่อ เสถียร ว่า...

"คนฐานะดี รูปร่างหน้าตาดี ความรู้ นิสัยใจคอดีอย่างคุณทยา หาเจ้าสาวง่ายจะตาย ไปครับ"

...เสถียรพูดอย่างเป็นกันเอง และอีกไม่กี่นาทีต่อมา เขาก็อำลาเจ้าของบ้านหนุ่มกลับ ไป...

(ใต้เงาใจ. 2512 : 88)

3.1.1.2 มีการศึกษาสูง ดังตัวอย่าง

รัฐภูมิ จากนวนิยายเรื่อง หัวใจฉันไม่ขาย รัฐภูมิ เป็นบุตรชายของรักษา ซึ่งได้จากประเทศไทยไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศเป็นเวลาหลายปี และเดินทางกลับมาเพื่อจัดการศพของรักษา และต้องอยู่รับราชการในประเทศไทย

3.1.1.3 ฐานะดี ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง เพียงตะวัน
บุษบาใจโลมีความตื่นเต้นกับความร่ำรวยของโรมอินทร์ ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า...

หลังจากแลเห็น "เพียงตะวัน" ตลอดจนเครื่องประดับภายในแล้ว บุษบาใจโลก็ได้บอกกับตนเองว่า เธอตัดสินใจไม่ผิดที่ได้ให้ความสนใจแก่โรมอินทร์ อติรัตน์ เป็นพิเศษาน เมื่อเขาเป็นผู้ชายที่มีพร้อมทุกอย่าง ไม่มีสิ่งใดขาดหรือเกินอย่างผู้ชายบางคนที่คุณพบมา บางคนรูปร่างดี ภูมิปัญญาดี แต่การเงินไม่สู้ดีนัก บางคนมีเงินล้านเหลือ แต่รูปร่าง หน้าตาอยู่ในประเภท "ไม่เอาไหน" บางทีหน้าตาดี เงินดี แต่ไม่มีปัญญาพวงพ้าย บุษบาใจโลเตือนนักเตือนหนาว่าผู้ที่จะมาเป็นผู้สามีของเธอจะต้องมีความรู้ทัดเทียมเธอ ไม่มีปัญญาจากต่างประเทศมีในประเทศก็ยังมี!

(เพียงตะวัน. 2517 : 160)

จากนวนิยายเรื่อง หัวใจฉันไม่ขาย ละอองแก้วแต่งงานกับรักษาเพราะความรัก แต่สายใจพยายามพูดจาใส่ร้ายละอองแก้วว่าเป็นคนเห็นแก่เงิน จนรัฐภูมิเกิดอคติต่อละอองแก้ว และยอดขวัญเพราะทั้งคู่มีฐานะยากจน รักษาได้ช่วยให้ฐานะความเป็นอยู่ของละอองแก้วและยอดขวัญดีขึ้น ซึ่งได้สร้างความริษยาให้แก่สายใจ ซึ่งต้องการได้รัฐภูมิมาเป็นชาย ดังที่สายใจได้พูดถึงละอองแก้วให้ทิพย์ฟังว่า...

"แต่สำหรับดิฉัน ดิฉันบอกตรง ๆ ละ ว่าไม่เชื่อว่าคุณละอองแก้วจะรักคุณรักษัเท่าที่ยอมแต่งงานด้วย ก็เพราะหวังจะยึดคุณรักษัเป็นหลักให้เธอกับน้องสาวเกาะหวังส่งเสริมอนาคตของน้องหรือละ"

หล่อนบอกอย่างไม่สะทกสะท้าน ซึ่งทำให้คุณทิพย์แอบคิดว่า เท่าที่รัฐภูมิเกลียดและ

เข้าใจละเองแก้วผิคนั้น คุณสายใจอาจมีส่วนช่วยทำให้เขามีความรู้สึกเช่นนั้น!...

"ดิฉันว่าผู้หญิงทุกคนที่แต่งงาน ส่วนมากก็มักจะหวังสามีเป็นที่พึ่งกันทั้งนั้นแหละค่ะ ยิ่งผู้หญิงที่อยู่ในฐานะอย่างคุณแก้ว เธอก็ต้องหวังยึดคุณรักษ์เป็นที่พึ่ง เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของเธอ เป็นธรรมดา"

ในนวนิยายเรื่อง เหมือนม่านพราง ขยารุช เป็นบุตรชายของชนชั้น ซึ่งมีฐานะร่ำรวยและถูกมารดาขอร้องให้แต่งงานกับนิสาชล เพราะชนชั้นกลัวว่า ขยารุชจะตกเป็นเหยื่อของผู้หญิงเงินจัดอย่างภารดี และภารดีก็ไม่ยอมแพ้ต่อชนชั้น เพราะภารดีพยายามติดตามหาขยารุชในขณะที่เขาพานิสาชลไปฮันนีมูน ดังที่ภารดีได้เล่าให้พรอราฟังว่า...

"คุณขยารุชไปฮันนีมูน?"

พรอราทวนถามเบา ๆ พร้อมกับคิดว่า เพราะอย่างนี้เอง น้องสาวของเธอถึงได้มีอารมณ์หงุดหงิดจุ่นมัว

"ค่ะ"

"เขาไปฮันนีมูนกันที่ไหน เมืองนอกหรือว่าในเมืองไทย?"

"เห็นว่าไปเชียงใหม่ค่ะ"

"ความจริงลูกชายมหาเศรษฐีอย่างเขา น่าจะไปฮันนีมูนที่เมืองนอกมากกว่าเมืองไทย?"

พรอราพูดเรื่อย ๆ เป็นการวิจารณ์

(เหมือนม่านพราง. 2520 : 184)

3.1.1.4 ความมีอาวุธกว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิง ตัวละครเอกฝ่ายชายของบุษยามาสจะมีอายุมากกว่านางเอกหลายปี เช่นตัวอย่าง

จากนวนิยายเรื่อง เพียงเกล็ดดาว ไรวินท์เป็นพ่อหม้ายเคยผ่านการแต่งงานมาแล้ว แต่ประสบความล้มเหลวในชีวิตคู่จนภรรยาสามีใหม่ไปก่อนที่ไรวินท์จะพบเกล็ดดาวและได้แต่งงานกัน ดังข้อความตอนหนึ่งที่พรจันทร์พูดกับนายดาเถิงผู้เป็นสามีว่า...

"พูดถึงยายดาวนี่ก็เก่งนะคะ เห็นเงียบ ๆ หงิม ๆ ที่ไหนได้หยิบชั้นปลามันเข้าทีเดียว
ไม่รู้ว่าไปหาที่ไหนจึงได้จับพอมายอย่างคุณโรวินท์เอาไว้ได้สงสัยว่า คงเป็นเพราะหา
งานล่วงเวลากันอยู่บ่อย ๆ นี่เอง"

คุณพรจันทร์พูดพลางหัวเราะพลาง อย่างขบขันในตอนท้าย คุณดาถึงเข้าใจความ
หมายที่ภรรยากล่าวดี เขาจึงได้พูดเป็นเชิงแย้งไม่เห็นด้วย

"คงไม่ใช่อย่างนั้นหรอก"

"ถ้าไม่ใช่อย่างนั้นแล้ว อย่างไหนล่ะคะมันถึงได้รวดเร็วดุจสายฟ้าแลบ?"

ยิ้มเยาะ ๆ เมื่อถาม

"ฉันว่า ถ้าเธอยังไม่ได้ไปพูดเรื่องเก่าแก่ฮือกับดาวเรื่องนี้ก็คงยังไม่เกิดขึ้น เขาคง
จะต้องดูใจกันต่อไปอีกสักหน่อย แต่เมื่อมีเรื่องเก่าแก่ฮือเข้ามาเกี่ยวข้องกับทุกอย่าง ก็จำเป็น
จะต้องลงเอยเร็วขึ้น"

(เพียงเกลียดดาว. 2525 : 955)

ในนวนิยายเรื่อง รักบทสุดท้าย ตฤณ เคยเป็นสามี
ลับ ๆ ของดาริกา เมื่อตฤณมีโอกาสได้พบกับปณิดา บุตรสาวของดาริกาทำให้ปณิดาหลงรักทั้ง ๆ ที่
ตฤณมีอายุใกล้เคียงกับอาริกามารดาของเธอ ดังที่ปณิดาได้ปรารถนาให้มารดาและป้าของเธอฟังว่า...

"วันหลังแม่เชิญคุณอาตฤณมาทานอาหารค่ำกับเราบ้างสิคะ"

"จ๊ะ!"

มารดาตอบรับอย่างเอາใจ ทั้งที่เริ่มไม่สบายใจมากขึ้น

"แม่เชิญแฟนของคุณตฤณมาด้วยก็ได้ล่ะ หนูอยากรู้จัก!"

"เท่าที่แม่รู้ ดูเหมือนคุณตฤณจะยังไม่มีแฟน"

"หรือคะ ไม่น่าจะเป็นไปได้"

ปณิดาพุดอย่างแปลกใจ แต่ทั้งคุณลาตวนและดาริกายากจะคิดว่าสีหน้า แววตาของ
เธอได้แจ่มใสขึ้นจนเห็นได้ชัด

"ทำไมหรือจ๊ะ!"

คุณลาตวนแกลังถาม

"ก็คุณอาตถุณออกซารัมมิง ไม่น่าที่จะไม่มีแผนในเมื่ออายุก็มากแล้ว แต่หนูไม่ได้หมายความว่า คุณอาตถุณแก่แล้วนะคะ เดี๋ยวทราบเข้าจะใจเสีย"

กล่าวจบก็หัวเราะชอบใจเสียงใส

(รักบทสุดท้าย. 2519 : 18)

3.1.2 ลักษณะภายในของตัวละครเอกฝ่ายชาย

3.1.2.1 ลักษณะทางด้านจิตใจ ตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นคนที่มีจิตใจงามความเมตตา เสียสละ ให้ความสำคัญกับความรัก เช่น

ในนวนิยายเรื่อง "คนไม่มีหัวใจ" รัชชไม่สามารถยอมรับความจริงได้ว่าตะวันวาดไม่รักเขา เพราะศราได้ไปขอคืนตะวันวาดจากรัชช โดยอ้างว่าเป็นความต้องการของตะวันวาด รัชชรู้้อยู่แต่ใจว่าตะวันวาดแต่งงานกับเขาเพราะความสงสาร รัชชจึงตัดสินใจเดินทางไปต่างประเทศ โดยไม่บอกให้ตะวันวาดล่วงรู้ ดั่งข้อความตอนหนึ่งที่รัชชปรับความเข้าใจกับตะวันวาดว่า...

"เท่าที่ผมทำเช่นนั้นก็เพราะคิดว่าเป็นความต้องการของตะวัน ผมรักตะวัน สิ่งใดที่เป็นความสุขของตะวันแล้ว ผมยอมทำได้เสมอ"

"ผมกลัวเหลือเกินว่าตะวันจะบอกกับผมว่าหัวใจของตะวันเป็นของคุณศรา ตะวันไม่มีหัวใจ ตลอดจนความรักจะให้ผมอีก เท่าที่ตะวันยอมเป็นของผมก็เพื่อตอบแทนบุญคุณที่ผมมีต่อคุณไตร"

(คนไม่มีหัวใจ. 2530 : 384)

ความเสียสละของรัชชทำได้แต่เพียงในโลกของความฝันเท่านั้น ซึ่งในโลกแห่งความเป็นจริงไม่มีคนไทยจะมอบภรรยาของตนให้แก่อดีตคนรักเท่าที่เป็นเพียงคนที่เคยรักกันเท่านั้น บุญมาสสร้างลักษณะภายในตัวละครเช่นนี้ เพื่อแสดงความเสียสละของตัวละครเอกให้ผู้อ่านเห็นใจ

ในนวนิยายเรื่อง "รักบทสุดท้าย" ตฤณมีอาชีพขายบริการทางเพศให้แก่แม่หม้ายบางคน แต่ความที่ตฤณมีรูปร่างหน้าตาดี ทำให้ปรักมกลต้องการทิ้งจากสามี เพื่อมาใช้ชีวิตอยู่กับตฤณ ซึ่งตฤณได้อธิบายให้ปรักมกลเข้าใจว่า...

"ปรักมกล! ผมอยากจะบอกให้คุณเข้าใจว่า ถึงแม้ผมจะไม่ใช้ผู้ชายที่วิเศษวิโสอะไร แต่ผมก็ได้ตั้งปณิธานเอาไว้ว่า ผมจะไม่ยอมคิดสืลข้อสาม ผมจะไม่เป็นชู้กับภรรยาของผู้อื่น เป็นอันขาด!"

"อี!... หากไม่มีแม่หม้ายเงินล้านอย่างดารีกา คุณก็คงไม่พบแบบนี้นักมหลรอก"

"มีหรือไม่มีผมก็ต้องพูด และอย่าว่าแต่ผู้หญิงธรรมดา ๆ อย่างคุณเลย ต่อให้เป็นนางฟ้านางสวรรค์ สวยอย่างหยาดฟ้ามาดิน ผมก็ไม่ต้องการ!"

(รักบทสุดท้าย. 2519 : 245)

ความตั้งใจแน่วแน่ของตฤณที่จะไม่ยอมเป็นชู้กับภรรยาของผู้อื่น เท่ากับเป็นเครื่องยืนยันความดีของตฤณ แต่ในหลักความเป็นจริง ไม่มีผู้หญิงคนไหนจะกล้าเอ่ยปากขอให้ผู้ชายที่ตนเคยรักร่วมมือกับตน เพื่อประกอบกรรมชั่วด้วยการเป็นชู้กับตนเอง เพราะเท่ากับปรักมกลเป็นผู้หญิงที่ไร้ยางอายจนไม่น่าให้อภัย และผู้หญิงอย่างปรักมกลก็ไม่สมควรจะยกย่องเชิดชูให้เป็นภรรยาของผู้ใด เพราะหาความซื่อสัตย์ต่อสามีไม่ได้ในโลกของความเป็นจริงจึงไม่มีผู้หญิงคนใดจะยอมเปิดเผยความต้องการของตนเองให้ผู้ชายที่ตนพอใจได้รับรู้

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีจิตใจเมตตา ช่วยเหลือผู้อื่น เช่น โรมอินทร์ จากนวนิยายเรื่อง เพียงตะวัน ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า...

ในที่สุด...ทุกคนใน "เพียงตะวัน" ก็ได้รับคำสั่งจากคุณอมราว่าหากมีผู้ใดถามอะไรเกี่ยวกับนกละก็ให้บอกว่าเธอเกี่ยวเป็นญาติ คุณอมราเพิ่งไปรับมาอยู่ด้วย ซึ่งพอนกล่วงรู้ถึง "คำสั่ง" นี้ เธอก็รู้ทันทีว่าคุณอมราจะต้องรับ "คำสั่ง" มาจากโรมอินทร์อีกต่อหนึ่ง มิใช่คำสั่งของหล่อนเอง!

ดังนั้น ไม่ว่าโรมอินทร์จะทำเพื่ออะไรก็ตามเธอก็อดนึกขอบคุณเขาไม่ได้ที่อุตส่าห์ยกย่องเด็กที่ปราศจากหวนอนปลายเท้าอย่างเธอว่าอยู่ไหน "เพียงตะวัน" ด้วยฐานะญาติคน

หนึ่งของเขา

อา...เห็นจะเป็นเพราะเหตุนี้เอง ป้ากลืนถึงได้ยืนยันกับเธออยู่ตลอดเวลาว่า "คุณเหยี่ยว" ของแกจดี อาจจะเป็นเพราะการเป็นคนเจียบขริ่ม วางท่าเป็นผู้ใหญ่ เกินวัยก็ได้ที่ทำให้เขาแลดูเหมือนคุณมากกว่าจดี ซึ่งลึกลงไปแล้ว เขาก็คงจะมีอะไร ๗ หลายอย่างคล้ายคลึงกับคุณอมราผู้เป็นพี่สาว

(เพียงตะวัน. 2517 : 149)

3.1.2.2 มีความรับผิดชอบ ตัวละครเอกฝ่ายชายมีความรับผิดชอบ ในสิ่งที่ตนเองกระทำขึ้น และยึดมั่นในคำสัญญาของตน

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความรับผิดชอบ

อารามในนวนิยายเรื่อง เปลวไฟในดวงดาว

อารามแต่งงานกับชีวาลัย เนื่องจากต้องการแก้แค้นให้แก่ธงทอง ซึ่งเสียชีวิตจากการกระทำของชนนต์ดี มารดาของชีวาลัย การกระทำของชนนต์ดีสร้างความแค้นให้ธารทิพย์ มารดาของธงทองจนต้องขอความร่วมมือจากอาราม ซึ่งในขณะนั้นอารามมีภรรยาอยู่แล้วชื่อศิริกันยา (หลาน) แต่ต้องเสแสร้งว่ารักชีวาลัย จนได้แต่งงานกับเธอ และทำให้ชีวาลัยผิดหวังด้วยการบอกความจริงเรื่องศิริกันยาให้ชีวาลัยทราบ แต่ปรากฏว่าชีวาลัยกำลังตั้งครรภ์ทำให้อารามต้องตัดความสัมพันธ์กับศิริกันยา เพราะความสั่นไหวในหน้าที่ของบิดา ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า...

ต้องเลือกฝ่ายแรก แม้จะถูกฝ่ายหลังประนามว่าเขาทรยศต่อความรัก และไม่รักษาคำมั่น สัญญาเหมือนชายทั่วไปก็ตาม!

"คุณหวาน...ผมเสียใจ ผมจำเป็นต้องเลือกแกวกับลูก ผมจะยอมให้คุณประนามว่าผม เป็นชายชั่ว เพราะผมทนเห็นแกวอยู่ในสภาพของหญิงวิกลจริตไม่ได้

(เปลวไฟในดวงดาว. 2515 : 1312)

3.1.2.3 มีคุณธรรม ตัวละครเอกฝ่ายชายของบุษยามาสส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมในจิตใจ ไม่ปล่อยให้อารามณ์ครอบงำจนประพฤตสิ่งที่ไม่ดี

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีจิตใจดี มีคุณธรรม เช่น ตฤณ จากนวนิยายเรื่อง รักบทสุดท้าย

รอยยิ้ม ตลอดจนแววตาของปิตาที่มองเขา ทำให้ตฤณบังเกิดความงุนงงภายในเมื่อเขาผ่านโลกมามากต่อมามีหรือจะอ่านสายตาท่าทางของปิตาไม่ออก

แต่... กระนั้น เขาก็ยังไม่อยากเชื่อสายตาของตนเอง และคิดว่าเขาเข้าใจผิด คิดมากไปเอง!

"มันเป็นไปได้ เราต้องเข้าใจผิดแน่ ๆ ยุยหนุของคาริกจะต้องไม่มีความรู้สึกต่อเราเป็นอื่น"

พร้อมกันนี้ ตฤณก็ได้บอกกับตนเองว่า ไม่ว่าปิตาจะมีความรู้สึกอย่างไรต่อเขาก็ตาม นับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เขาจะต้องระมัดระวังให้มากขึ้น เพื่อไม่ให้เธอเข้าใจผิดคิดเป็นอื่น

(รักบทสุดท้าย. 2519 : 311)

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีคุณธรรม เช่น ภาคย์ ในนวนิยายเรื่อง หัวใจเถื่อน ภาคต้องหนีออกจากบ้านของมารดา เนื่องจากมีความคับแค้นทางจิตใจไม่ไหว แต่เมื่อความจริงปรากฏออกมาว่า ภาคย์เป็นทายาทของหม่อมเจ้าคทาเทพ เขาไม่ได้แสดงความโกลาหลของบิดาที่เขาไม่มีสิทธิ์อย่างเต็มที่แต่เพียงผู้เดียว ภาคย์ได้มอบทรัพย์สินของบิดาให้แก่การกุศล เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้า เนื่องจากได้เคยอยู่สถานนั้นมาก่อน เมื่อครั้งที่หนีออกจากบ้านของมารดา ภาคย์จึงให้ความสำคัญต่อเด็กกำพร้า ดังที่เขาได้บรรยายให้พิศุตาฟังว่า...

"ตกลงผมจะขอรับแต่ "พิชิตพงษ์" ค่ะ ส่วนทรัพย์สินสมบัติทุกชิ้นของท่านพ่อ ผมขอเฉลี่ยยกให้แก่กองการกุศลทุกแห่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ และผมคิดว่าจะตั้งมูลนิธิสงเคราะห์การศึกษาเด็กกำพร้ากับเด็กที่ยากจน ในนามของมูลนิธิ "คทาเทพ" ซึ่งผมมั่นใจว่าบุญญาของ ท่านพ่อคงไม่ผิดหวัง

(หัวใจเถื่อน. 2516 : 1129)

3.1.2.4 มีความเป็นสุภาพบุรุษ บุษยามาสสร้างตัวละคร

เอกฝ่ายชายให้มีความเป็นสุภาพบุรุษ ให้เกียรติและยกย่องผู้หญิง

ตัวอย่าง ตัวละครที่มีความเป็นสุภาพบุรุษ เช่น

ชยาวุธ จากนวนิยายเรื่อง เหมือนม่านพราง

"ทำไมน้ำค้างจะต้องกลัวคะ ในเมื่อพี่ชายได้ตกลงกับน้ำค้างเรียบร้อยแล้วว่าจะไม่ทำอะไรให้น้ำค้างต่างปร้อย ข้อสำคัญก็คือ น้ำค้างเท่ากับน้องสาวคนหนึ่งของพี่ชาย!"

ชยาวุธหัวเราะเบา ๆ ดวงตาทั้งคู่ของเขาจับจ้องอยู่ยังใบหน้าของนิสาชลด้วย สายตา ซึ่งเธอไม่สามารถที่จะอ่านออก

"เท่าที่พี่ให้น้ำค้างรอก็เพื่อเราจะได้ลงไปข้างล่างพร้อม ๆ กัน เพราะพี่ไม่ต้องการให้แม่ น้ำชิดและน้ำนวลสงสัยเรา"

เขาชี้แจงให้เธอเข้าใจ คราวนี้นิสาชลรับฟังเฉย โดยไม่ปริปากพูดอะไร

(เหมือนม่านพราง. 2520 : 150)

ชยาวุธ ในนวนิยายเรื่อง เหมือนม่านพราง

ชยาวุธตกลงกับนิสาชลว่า การแต่งงานระหว่างเขากับเธอจะไม่มีความสัมพันธ์กันทางร่างกาย เพราะเขามีภรรยาอยู่แล้ว ซึ่งชยาวุธได้ปฏิบัติตามคำพูดของเขาอย่างเคร่งครัด โดยที่ไม่เคยคิดล่วงเกินนิสาชลให้ต่างปร้อย ซึ่งเป็นความพอใจของนิสาชลอย่างยิ่ง ดังที่นิสาชลได้เล่าให้นามญาพี่สาวของเธอฟังว่า...

"พี่นาญอย่าไปเคืองอะไรพี่ชายเลยคะ ความจริงพี่ชายเป็นคนที่น่ายกย่อง สรรเสริญนะคะ ที่มันคงเชื่อตรงต่อความรัก นอกจากนี้ยังไม่ชินนักฉวยโอกาส..."

"เกี่ยวกับเรื่องอะไร?"

นามญาถามก่อนที่น้องสาวจะพูดจบประโยค

"ก็เรื่องที่พี่ชายบอกกับน้ำค้างว่าเราจะอยู่กันอย่างพี่น้อง เขาจะไม่ทำให้น้ำค้างต่างปร้อยไงคะ"

(เหมือนม่านพราง. 2520 : 130)

จากการศึกษาตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของบุษยมาส พบว่า ตัวละครทุกตัวมีลักษณะงดงามและเพียบพร้อมสมบูรณ์แบบ ทั้งคุณสมบัติภายนอก เช่น รูปร่าง หน้าตา มีฐานะ การศึกษาที่สูงส่ง และคุณสมบัติภายใน เช่น ความมีจิตใจดี มีคุณธรรม มีความเป็นสุภาพบุรุษ คุณลักษณะดังกล่าวนี้ ขาดความสมจริงเพราะในชีวิตจริงคงยากที่จะหาผู้ชายที่มีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติตรงตามที่ผู้เขียนเสนอไว้ ดังที่มีคำกล่าวว่า "ไม่มีมนุษย์คนใดสมบูรณ์แบบ" แต่บุษยมาสสร้างตัวละครให้มีความสมบูรณ์แบบจนขาดลักษณะของบุุคคลสามัญ ซึ่งตัวละครเหล่านี้ช่วยสนับสนุนความฝัน และความหวังของผู้อ่านให้หลีกหนีไปจากความจริง เพราะผู้อ่านบางคนอาจคิดว่าสักวันหนึ่ง คงจะได้พบผู้ชายที่ดีดังที่ปรากฏในนวนิยาย

3.2 ตัวละครเอกฝ่ายหญิง

3.2.1 บุคลิกลักษณะภายนอก

3.2.1.1 ความสวย (รูปร่างหน้าตาดี)

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของบุษยมาสทุกเรื่องจะต้องเป็นคนสวย แม้จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีคามงดงามมาแต่กำเนิด เป็นความงามที่ปราศจากการเสริมแต่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง "ขวัญหล้า" สุรย์ได้ลอบพิจารณา ดูปานแก้วอย่างละเอียด และเขาได้ยอมรับกับตนเอง ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า...

เขาเพ่งพินิจดูปานแก้ว นภา อย่างละเอียดถี่ถ้วนกว่าทุกครั้ง ยิ่งเพ่งยิ่งพิศเขาก็ยิ่งเห็นความงดงามน่ารักของเธอ ทั้งต้องยอมรับว่าไม่ได้สวยน้อยกว่าสตรีที่เขารัก

ความจริงทั่วตัวของปานแก้ว นภา ไม่มีตรงไหนที่ไม่น่ารัก ผิวสีนํ้าผึ้งผุดผาดเกลี้ยงเกลา น่าสัมผัสและต้องหากเขาไม่ช่วยไว้ปานนี้ ร่างน้อยคงตกเป็น "เหยื่อราคาของชายผู้กระหายสาวท!...

(ขวัญหล้า. 2507 : 7)

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีรูปร่างหน้าตาดี เช่น

นิสาชล จากนวนิยายเรื่อง เหมือนม่านพราง

สมหวังหรือชยารุสสับสน อารมณ์และจิตใจว่าวุ่นทั้งที่เขาไม่ได้รักนิสาชล และเป็นฝ่าย
ประกาศเรื่องออกมาเองว่า การแต่งงานระหว่างเขากับเธอในครั้งนี้ จะเป็นเพียงนิติบัญญัติ
เท่านั้น

นอกจากนี้การเริ่มต้น ชีวิตคู่ อันจอมปลอมอารมณ์ของเขาก็ขุนมัวเพราะ
รายละเอียดของนามว่า คันสร ซึ่งเขาเองก็ยังไม่เคยเห็นว่ามีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร
อีก...ชยารุสไม่รู้อีกว่า ความสวยงามน่ารักของนิสาชล ตลอดจนการที่เขาได้ชื่อว่า
เป็นเจ้าของตัวเธอ นั้น เป็นเหตุให้เขาบังเกิดความเห็นแก่ตัวขึ้นมาโดยที่เขาเองก็ไม่
รู้ตัวอีก

(เหมือน่านพราง. 2520 : 162)

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่รูปร่างหน้าตาดี เช่น ในนวนิยายเรื่อง เพียงตะวัน

ถาหรือนอกจากบ้านของเพียงตะวัน นับว่าโชคดีที่ไปพบอมราและอาณัติ จนได้ไป
อาศัยอยู่ในบ้านของจอมอินทร์ ซึ่งนับว่าปลอดภัยสำหรับเด็กสาวที่มีรูปร่างหน้าตาเช่นเพียงตะวัน
ซึ่งบรรดาคนระหว่างอมราและจอมอินทร์ ซึ่งพูดถึงเพียงตะวันว่า...

“เกี่ยวกับเรื่องนี้ พี่คิดว่าหาให้เหยี่ยวลาปากใจ และไม่คอยพองใจนักที่แกล้งเหมือน
จะไม่รู้จะได้ความจริงอะไรกับเราเกี่ยวกับชีวิตความเป็นมาของแก แต่พี่ก็นั่นใจอยู่อย่าง
หนึ่งว่า แกเป็นเด็กกินสงสาร และไม่เป็นพิษเป็นภัยสำหรับพวกเราทุกคน!”

จอมอินทร์รับฟังโดยไม่พูดว่าอะไร คุณอมราจึงได้เป็นฝ่ายพูดต่อไปว่า

“หากแกเป็นเด็กผู้ชาย พี่ก็คงจะไม่ขอร้องให้เหยี่ยวรับแกไว้ใน “เพียงตะวัน” แต่นี่
พี่เห็นว่าแกเป็นเด็กหญิง ซึ่งมีรูปร่างหน้าตาซึ่งจะเป็นภัยแก่ตัวของแกเอง หากแกเที่ยว
รอนเร่จนจริงใจคนละหังคู่เดียว ความจริงพี่คิดว่าตัวแกเองก็มีความไม่สบายใจ เมื่อ
รู้ว่าเหยี่ยวรับพี่ไว้ก็ให้แกอยู่ใน “เพียงตะวัน” เท่านี้...”

(เพียงตะวัน. : 16)

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีรูปร่างหน้าตาดี เช่น ยอดขวัญจากเรื่อง หัวใจฉันไม่ขาย

นอกจากความสวย ยอดขวัญยังมีอะไรอีกหลายอย่างที่ "แม่ทิพย์" ของเขาชื่นชม และชื่นชอบเสียทุกหน้า

"แม่ทิพย์ชอบเด็กผู้หญิงอย่างคุณขวัญ สวย ฉลาด หยิ่ง เชื้อมั่นในตนเอง หากเป็นดอกไม้ เธอก็ต้องเป็นดอกกุหลาบ เพราะสวยทั้งสี่มีทั้งกลิ่น และนามที่แหลมคม!"

ยังจำได้ เขาแกล้งขัดคอ "แม่ทิพย์ว่า

"หยิ่งยโสทะนงน่ารักนักหรือ?"

"คุณขวัญเธอหยิ่งในเกียรติของลูกผู้หญิงต่างหากสะคะ

รัชภูมิเพชฌิมออกมาคนเดียว เมื่อนึกถึงการกล่าวแก่ของคุณทิพย์

(หัวใจฉันไม่ขาย. 2528 : 563)

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีรูปร่างหน้าตาดี เช่น ขวัญสีวัน จากเรื่องหัวใจไม่สิ้นรัก

ขวัญสีวันจัดว่าเป็นคนสวย นอกจากสวยแล้วยังมีความน่ารักน่าเอ็นดู เป็นเสน่ห์แก่ผู้พบเห็น ไม่เช่นนั้นก็คงจะไม่เป็น "ขวัญใจ ของคนเกือบทั่วประเทศ

อา...แล้วอารมณ์ล่ะ เมื่อใกล้ชิดกับเด็กสาวคนนั้นขนาดอยู่ร่วมชายคาเดียวกัน เขาจะไม่แลเห็นความสวยงามน่ารักของเธอหรือ มันไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไร หากความสัมพันธ์ของคนทั้งสองจะแปรเปลี่ยนสภาพจากญาติไปเป็นอย่างดี

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 149)

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีรูปร่างหน้าตาดี

นิสาชล ในนวนิยายเรื่อง เหมือนม่านพราง นิสาชลจัดว่าเป็นคนสวยคนหนึ่ง แต่ไม่สามารถทำให้ชายาฐเปลี่ยนใจจากภารดีได้ ชายาฐได้แต่ชื่นชมนิสาชลอยู่เงียบ ๆ ในความมั่งคั่งงามของเธอ แต่สำหรับมาตรและน้ำสาวของชายาฐยังหวังว่าความงามของนิสาชลจะชนะใจชายาฐได้ในวันหนึ่ง ดังที่ผู้เขียนบรรยายความงามของนิสาชลไว้ว่า...

ทั้งนี้ทั้งนั้นเห็นจะเนื่องมาจากขยาอุรุดเพลอโผลากฎมิอาจไม่ได้เมื่อเพื่อน ๆ ทุกคนพากันชื่นชมในตัว "เจ้าสาว" ของเขา ก็สมควรจะเป็นเช่นนั้น ในเมื่อวันนี้สาชลแลดูสวยสง่า น่ารักอย่างน่าอัศจรรย์ใจ ขยาอุรุดยอมรับว่าเขาไม่ได้รู้สึกล้ออายใครแม้แต่ผู้น้อยเมื่อมีนิสาชลเดินอยู่เคียงข้างเขา

ครั้งแรกที่ได้พบ "ยายจี้โรค" หลังจากที่ได้พบและเห็นมาหลายปี เขายอมรับว่าเขาเปลี่ยนแปลงและแปลกตาไปมาก แต่วันนี้ทุกอย่างได้เพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า ซึ่งเขายากจะคิดว่ามารดาของเขาได้ตั้งใจ "เนรมิต" ให้นิสาชลเป็นนางฟ้าน้อย ๆ เพื่อผูกใจเขา

(เหมือนม่านพราง. 2520 : 140)

คำปรารภของชิดชนมน้ำสาวของขยาอุรุด ซึ่งมั่นใจว่าความสวยของนิสาชลจะต้องชนะใจขยาอุรุดได้

"ค่ะ! ขาหย่มกับหญิงสาวเมื่ออยู่ใกล้ชิดกันมันก็ไม่ผิดอะไรกับน้ำตาโลกส่มด หรือไฟใกล้เชื้อ หากยายน้าค้ำเป็นเด็กจี้รื้อจี้เหรก็ไปอีกเรื่องหนึ่ง แต่เน่แกเป็นเด็กน่ารัก ถึงน้องจะไม่เคยเห็นเด็กการดี น้องก็มั่นใจว่าเด็กนั้นไม่ได้สวยเหนือกว่ายายน้าค้ำ!"

3.2.1.2 ความเป็นกุลสตรี มีกิริยามารยาทดีงาม เช่น กิรดาจากนวนิยายเรื่อง รักบทสุดท้าย

ตฤณกระทำตามอย่างว่าง่าย พร้อมทั้งมองตามร่างเล็ก ปราดเปรียวที่ผละไบกอาหารมาให้เขาด้วยสายตาชื่นชมเอ็นดูและอะไรหลายอย่างรวมกัน

เพราะกิรดาได้รับการอบรมจากนางกอบกุลผู้เป็นมารดาให้รู้จัก "งานบ้าน-งานเรือน" ทุกอย่างตามแบบฉบับของลูกผู้หญิง ดังนั้น กิรดาจึงทำทุกอย่างด้วย ทำทางคล่องแคล่ว ว่องไวไม่ขัดเงิน เพียงไม่กี่นาทีต่อมาอาหารก็วาง พร้อมสรรพอยู่บนโต๊ะ

"พี่ตฤณลงมือทานได้แล้วค่ะ"

เธอบอก หลังจากที่ได้จัดทุกอย่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

(รักบทสุดท้าย. 2519 : 323)

3.2.1.3 ความเป็นกัพร้า เช่น อนงค์นาง จากนวนิยาย

เรื่อง เขยเถื่อน

วันรุ่งขึ้น...เมื่อไกรสรโทรมาหา ก้องก็ได้เล่าเรื่องที่เขาได้พบอนงค์นาง และไปส่งเธอให้พี่โดยตลอดอันเป็นเหตุให้ไกรสรพูดถึงเด็กสาวผู้นั้นอย่างนึกเวทนาสงสารว่า

"นึก ๆ ดูก็น่าแปลก ทั้ง ๆ ที่เด็กคนนั้นเป็น "ราชเสนา คนหนึ่ง แต่ความเป็นอยู่ของเธอราวกับไม่ใช่ ฉันว่าคุณหญิงท่านน่าจะสงสารคุณอนงค์นางมากกว่าหลานคนอื่น ๆ ในฐานะที่เธอเป็นกัพร้า นี่กลับไม่เป็นเช่นนั้น

(เขยเถื่อน. 2518 : 242)

ความเป็นกัพร้า

ตัวอย่าง ตัวละครที่เป็นลูกกัพร้า เช่น ทัดทรง จากนวนิยายเรื่อง หงส์เหิน

"เด็กคนนี้ยิ่งพิศก็ยิ่งสวยคือดวงจุมพุกปากไม่มีที่ติ ยิ่งนัยน์ตาของแกแล้วสวยแปลกหวานยิ่ง"

"น่าสงสาร กัพร้าทั้งพ่อทั้งแม่ นี่ถ้าพ่อแม่อยู่จะภูมิใจสักแค่ไหน"

หากไม่เกรงว่าจะเป็นการเสียมารยาท คุณกลางก็อยากจะบอกให้สุภาพสตรีสูงอายุผู้พูดประโยคนั้นรู้ว่า ทัดทรงไม่ใช่ "หลาน" ของคุณหญิงมารดาของเธอคือนางเทียนต้นห้องของคุณหญิงอัครเดชาวุฒิ ไม่ใช่ตัวคุณหญิงอัครเดชาวุฒิ!"

(หงส์เหิน. 2531 : 901)

ในนวนิยายของบุษยมาสทั้ง 36 เรื่อง พบว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นกัพร้าทั้งหมด 25 เรื่อง ได้แก่

1. สลักจิต (จอย) จากนวนิยายเรื่อง สลักจิต เป็นกัพร้าทั้งบิดามารดา
2. ขวัญยิหวา จากนวนิยายเรื่อง อาญาสวรรค์ เป็นกัพร้าทั้งบิดามารดา
3. ขวัญหล้า (ปานแก้ว นภา) จากนวนิยายเรื่อง ขวัญหล้า เป็นกัพร้าบิดา
4. ร่มฉวี จากนวนิยายเรื่อง ทรายาบป เป็นกัพร้าบิดามารดา

5. มหายารัศมี จากนวนิยายเรื่อง มหายารัศมี เป็นกัณฑ์รามารดา
6. ชัดชาริ จากนวนิยายเรื่อง ใต้เงาใจ เป็นกัณฑ์รามารดา
7. ดวงรัตน์ จากนวนิยายเรื่อง ทฤษฎีรักเป็นกัณฑ์รามารดา
8. อริยา จากนวนิยายเรื่อง ก่อนเมฆสลาย เป็นกัณฑ์รามารดา
9. ชีวาลัย จากนวนิยายเรื่อง เปลวไฟในดวงดาว เป็นกัณฑ์รามารดา

เสียชีวิตตามไปอีก

10. อมาวสี จากนวนิยายเรื่อง หัวใจเถื่อน เป็นกัณฑ์รามารดา
11. อนงค์นาง จากนวนิยายเรื่อง เขยเถื่อน เป็นกัณฑ์รามารดา
12. พิศาล จากนวนิยายเรื่อง เหมือนท่านพราวเป็นกัณฑ์รามารดา
13. วราจณา จากนวนิยายเรื่อง เซลยใจ เป็นกัณฑ์รามารดา
14. นิรชรา จากนวนิยายเรื่อง หนึ่งนุช เป็นกัณฑ์รามารดา
15. วิคินี จากนวนิยายเรื่อง พิชัยรักแรงแค้น เป็นกัณฑ์รามารดา
16. เกล็ดดาว จากนวนิยายเรื่อง เพียงเกล็ดดาว เป็นกัณฑ์รามารดา
17. ชบา จากนวนิยายเรื่อง หัวใจไม่สิ้นรัก เป็นกัณฑ์รามารดา
18. วราลี จากนวนิยายเรื่อง หัวใจฉันยังอยู่ เป็นกัณฑ์รามารดา
19. ยอดขวัญ จากนวนิยายเรื่อง หัวใจฉันไม่ขายเป็นกัณฑ์รามารดา
20. ตะวันวาด จากนวนิยายเรื่อง คงไม่มีหัวใจ เป็นกัณฑ์รามารดา
21. ทัดทรง จากนวนิยายเรื่อง หงส์เหิน เป็นกัณฑ์รามารดา
22. กุลชาริ จากนวนิยายเรื่อง ขายรัก เป็นกัณฑ์รามารดา
23. มืด จากนวนิยายเรื่อง กิ่งเดือนใบดิน เป็นกัณฑ์รามารดา
24. นุชสินี จากนวนิยายเรื่อง หัวใจปณิธิ เป็นกัณฑ์รามารดา
25. รามนรี จากนวนิยายเรื่อง คณิงหา เป็นกัณฑ์รามารดา

3.2.1.4 การให้ความสำคัญต่อพรหมจารี

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของบุษยามาสจะให้ความสำคัญต่อ

ความบริสุทธิ์ของตนเองไม่ยอมขายตัวเพื่อแลกกับเงินแม้จะต้องตายเพื่อรักษาพรหมจารีไว้ก็ได้แม้ว่าจะตายอย่างมีศักดิ์ศรี ดังตัวอย่าง

ในนวนิยายเรื่อง สุริยาที่รัก ปรียานุช ถูกเพิ่มเกียรติ
ล่อลวงไปชมจีน แต่พงษ์สุรย์ตามไปช่วยได้ทันเวลา เพิ่มเกียรติได้ใช้แผนการสกปรกโดยการใส่
ยานอนหลับลงในน้ำดื่ม เพื่อให้ปรียานุชดื่ม หลังจากฟื้นขึ้นมา ปรียานุชคิดว่าตนเองเสียความบริสุทธิ์
ให้แก่เพิ่มเกียรติ เธอจึงคร่ำครวญด้วยความเสียตายตัวเอง ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ในข้อความตอน
หนึ่งว่า...

"ฉัน ฉันอยู่ที่ไหนกันนี้?" เด็กสาวถามตนเองด้วยสมองอันมึนงง ครั้นพอหวนคิดถึง
เหตุการณ์บางอย่างได้ เธอก็รีบแผ่นพรตลุกขึ้นนั่งด้วยใบหน้าอันขาวซีด หยาดน้ำตา
ค่อย ๆ เอ่อล้นแล้วก็ไหลรินไม่ขาดสาย

"รอ ! ฉัน...ฉันได้เสียที่เจ้ามนุษย์ชาติชั่วนั้นอย่างนั้นหรือ" ปรียานุชเฝ้าคร่ำครวญ
พลาบพลาบหน้าลงสะอึกสะอื้นกับหมอนใบงาม บ่นว่าหัวใจของเธอกำลังจะขาดสลาย ดังนั้น
เธอจึงไม่ได้ยินเสียงฝีเท้าซึ่งเดินเข้ามาหยุดอยู่ใกล้ ๆ

"คุณน้อง!" พงษ์สุรย์กับกระซิบเรียกเธอเสียงแผ่ว

"ไป...ออกไปให้พ้นฉัน!" ปรียานุชตวาดเสียงเกรี้ยวกราด เพราะขณะนี้เธอจำไม่ได้
แม้แต่เสียงของพงษ์สุรย์

(สุริยาที่รัก. 2505 : 466)

3.2.2 บุคลิกลักษณะภายใน

3.2.2.1 มีความกตัญญู เช่น ขบา ในนวนิยายเรื่อง หัวใจ
ไม่สิ้นรัก ขบาพร้อมที่จะอุทิศภักดิ์เสียมารดา รายได้ที่เหลือจากการแสดงเธอเก็บไว้ให้มารดา
แม้จะถูกเรียกร้องเงินทองมากมายจากมารดา แต่เธอก็ยินดีให้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นแม้
ความสัมพันธ์ระหว่างเธอ และมารดาจะห่างเหิน แต่ขบาก็ไม่เคยลืมมารดา ดังข้อความ...

ระหว่างที่ชื่อของผกาให้นางช้อย ผู้เป็นป้าของเธอ นั้นขบาคิดถึงบุญมีมารดาของเธอ
ไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อแลเห็นพรานตาชื่อกระเป๋ากับน้ำหอมไปผากมารดา

อา...เธอมี "แม่" ก็เหมือนไม่มี นับตั้งแต่พ่อตายไปและแม่แต่งงานใหม่ แม่ไม่เคย
ค่อยสนใจใยดีเธอเท่าใดนัก ทั้ง ๆ ที่แม่มีลูกเพียงเธอคนเดียว ยิ่งเมื่อมาแต่งงานกับ

เพียรแม่ยิ่งห่างไกลจากเธอ

ครั้นเมื่อเพียรเข้าหาเธอ เธอเอะอะขึ้น แม่กลับโกรธเกลียดไม่สนใจใยดีเธอมากขึ้น
แม่มคงจะไล่ส่งอกสบายใจที่เธอออกจากบ้านมาจึงไม่เคยสนใจ ตามหาว่าเธอจะไปอยู่กับใคร
เป็นตายร้ายดีอย่างไร?"

"ทำไมหนอ แม่ของเราจึงไม่เหมือนกับแม่ของคนอื่น"

แอบคิดคำนึงอย่างขมขื่น

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 124)

3.2.2.2 มีความอ่อนหวาน

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีความอ่อนหวาน กิริยามารยาทดี เช่น นิสาล
(น้ำค้าง) ในนวนิยายเรื่อง เหมือนมานพราง

นิสาล แต่งงานกับชยาวุธเพื่อตอบแทนบุญคุณของชวนขึ้นมารดาของชยาวุธ ทั้ง ๆ
ที่นิสาลทราบดีว่าชยาวุธมีภรรยาอยู่แล้วชื่อภารดี ซึ่งไม่เป็นที่ต้องการของชวนขึ้น เนื่องจากภารดี
มีความประพฤติไม่เหมาะสมในการเป็นภรรยาของชยาวุธ ชวนขึ้นจึงต้องขอร้องให้นิสาลใช้ความ
ดีและความอดทนในการเอาชนะจิตใจของชยาวุธ ดังบทสนทนาระหว่างชวนขึ้นและนิมนลที่ว่า...

"เธออย่าลืมนะว่า ยายน้ำค้างไม่ใช่ผู้หญิงแบบภารดี เพราะฉะนั้นแกไม่มีทางที่จะ
ใช้มารยาช้อยวนตาหลานให้เคลิบเคลิ้มหลงใหลจนลืมผู้หญิงคนนั้นหรอก"

"ไม่จำเป็นจะต้องไปใช้มารยาช้อยวนหรอก ความอ่อนหวาน น่ารัก ชื่อบริสุทธิ์ก็
เป็นเสน่ห์อยู่แล้ว ถ้าทุกอย่างเป็นไปอย่างสมบูรณ์แล้ว เด็กภารดีไม่มีความหมายอะไร
สำหรับตาหลานของเธอหรอก จันทาล้ารับรอง"

คุณชวนขึ้นพูดอย่างเชื่อมั่นในตัวนิสาล

(เหมือนมานพราง. 2520 : 357)

จากตัวอย่างข้อความที่ยกมา จะเห็นได้ว่านิสาล เป็นผู้ที่มิกิริยามารยาทเรียบร้อย
และมีความอ่อนหวาน เป็นที่ดึงดูดตาต้องใจของผู้ที่มีโอกาสได้ใกล้ชิด ฉะนั้นการเอาชนะจิตใจของ
ชยาวุธจึงไม่ใช่เรื่องยากเกินความสามารถของนิสาล

3.2.2.3 ยึดมั่นในความดี เช่น ทศทรวง ในนวนิยายเรื่อง

หงส์เหิน ทศทรวงปฏิเสธการคบหากับคัมภีร์อย่างใกล้ชิด เนื่องจากไม่ต้องการให้วนิดาผู้เป็นอาต้องผิดใจกับกลาง ซึ่งเป็นพี่สาวในเมื่อคัมภีร์เป็นบุคคลที่กลางต้องการได้มาเป็นเขย เพราะพอใจในฐานะความเป็นอยู่ของคัมภีร์ แม้ว่าทศทรวงจะรักคัมภีร์ แต่ความกตัญญูต่อวนิดาต้องมีอิทธิพลเหนือกว่าความรักของเธอ ดังที่ทศทรวงได้รำพึงกับตนเองว่า

ถูกแล้ว ... เธอรักเขา รักคัมภีร์ สุภราชโยธิน ซึ่งนั่งอยู่เบื้องหน้าของเธอขณะนี้ แต่มันเป็นการสมควรแล้วหรือที่เธอจะยินยอมให้คัมภีร์ทำทุกอย่างเพื่อเธอ ดังที่เขาบอก ซึ่งเธอรู้ดีว่าเขาหมายถึงอะไร?

คัมภีร์ พร้อมทั้งจะถอนหมั้นจากวิไลลักษณ์เพื่อมาแต่งงานกับเธอ ถ้าเธอตกลงเห็นดีงามด้วยกับเขา ทุกอย่างก็จะสมจริงดังที่ถูกกล่าวหา อาเล็กก็คงไม่พ้นจากการถูกคุมขังกลางเอะอะว๊ายว๊าย ว่าขุบเลี้ยง "ลูกเสือ ลูกตะเข้" ไว้ให้ทำลายชีวิตของหล่อน เธอรู้ฤทธิ์พิษสงของสตรีผู้เป็นป้าดีว่า ร้ายกาจเพียงใด หล่อนคงไม่ยอมจบเพียงนี้ อย่างงายตาย เมื่อสูญเสียสุภาพบุรุษซึ่งหล่อนหวังนักหวังหนาว่าจะได้มาเป็นเขย อาเล็กจะต้องร้อนหูร้อนใจอย่างไม่มีวันจบสิ้น ในขณะที่เธอสุขสมหวังในความรัก เธอจะทนได้หรือ ?

(หงส์เหิน. 2531 : 1185)

ตัวอย่าง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีความดี เช่น มหายารัศมี (แรม) ในนวนิยายเรื่อง มหายารัศมี

มหายารัศมีเคยได้รับความทารุณจากจันทราและชุติมาบุตรสาวของจันทราจนต้องหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับฐิติรัตน์ เมื่อจันทราเสียสติเพราะเพี้ยนประกายบุตรสาวของจันทราประสบอุบัติเหตุ ชุติมาต้องอยู่กับนายเป็นบิดาของมหายารัศมีในฐานะผู้อาศัย ซึ่งมหายารัศมีไม่เคยแสดงท่าทางรังเกียจชุติมาแต่อย่างใด ความดีของมหายารัศมีทำให้ชุติมาสนิทสนมในการกระทำในอดีต ที่เธอได้ร่วมมือกับมารดาของเธอบีบบังคับจิตใจของมหายารัศมีจนต้องหนีออกจากบ้านไป ดังข้อความตอนหนึ่งที่ผู้เขียนได้บรรยายถึงการแสดงออกของมหายารัศมี ที่แสดงต่อชุติมา

แรมดูใบไม้ของสาวผู้สูงวัยกว่า ซึ่งครั้งหนึ่งเคยวางตนเป็นศัตรูของเธออย่างเปิดเผย ด้วยความรู้สึกลึกซึ้งอันซาบซึ้ง รู้ดีว่าการที่ชุตติมาชักใช้สอบถาม ก็เพราะเจ็บร้อนแทนเธออย่างบริสุทธิ์ จริใจ ไม่ใช่ว่าเสแสร้งแกล้งทำ

"ฉันเคยรักพี่แพ้ย แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีพี่แพ้ย ฉัน...แรมมีแต่คุณชุตติมา!" เสียงนุ่มนวลอ่อนหวานของแรมดังขึ้นอีก

น้ำตาหยดต้องแก้มของชุตติมา มันเป็นน้ำตาแห่งความปิติ ปลาบปลื้ม แต่ในวินาทีต่อมา น้ำตาแห่งความเสียใจสากนิกคิดก็ไต่ไหลตามมา เมื่อนึกถึงน้องสาวต่างบิดา

(มหาภารตมี. 2510 : 1125)

3.2.2.4 มีความอดทน เช่น เพียงตะวัน ในนวนิยายเรื่อง เพียงตะวัน

"เฮ้อ!...พูดถึงหญิงแล้วกลุ้มใจจริง ๆ ไม่รู้ว่าแจะจะเป็นตายร้ายดีอย่างไร"

"แต่ผมว่าแคงไม่เป็นอะไรหรอก เท่าที่แคงทำเช่นนั้นก็เพื่อเป็นการประท้วงมากกว่าอื่น ประท้วงทั้งคุณและคุณพ่อของแคง ในที่สุดแคงก็ต้องกลับมา เด็กที่เคยอยู่อย่างสมบูรณ์สุขเปรียบพร้อมไปด้วยทุกสิ่งทุกอย่าง ทนไปตกระกำลำบากไม่ได้มานานหรอก เชื่อผมเถิด"

ก่อเกียรติบิชอบ

"คุณรู้จักหญิงน้อยไป และไม่เข้าใจแคงอย่างนั้นหรอกค่ะ เด็กคนนี้เมื่อตั้งใจที่จะทำอะไรแล้ว แคงจะต้องทำให้ได้ไม่เคยย่อท้อ ไม่ว่าจะลำบากยากเย็นสักเพียงใด เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ก็เช่นเดียวกัน ฉัน...ฉันรู้ดีค่ะว่าให้ลำบากจนเลือดตากระเด็นแคงก็จะเป็นฝ่ายกลับมาหาฉัน ยกเว้นเสียแต่นั่นจะได้พบและรับแคงมา..."

คุณมัทนาพูดเสียงเครือ

(เพียงตะวัน. 2517 : 333)

จากการศึกษาลักษณะตัวละครในนวนิยายของบุษยมาส พบว่า บุคลิกลักษณะของตัวละครที่สร้างขึ้นมาจากความจริง เป็นตัวละครน้อยลักษณะ ขาดพัฒนาการทางอารมณ์ กล่าวคือ ต้นเรื่อง

คืออะไร ท้ายเรื่องก็ยังคงอยู่อย่างนั้น และลักษณะนิสัยก็แบบราบเป็นตัวละครลักษณะพาฝัน เพื่อนำพาผู้อ่านให้หลีกหนีจากสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

ในส่วนของตัวละครเอกฝ่ายชาย เป็นแบบฉบับของพระเอก คือ รูปร่างหน้าตาดี รวย มีคุณธรรมประจำใจ แม้บางตัวจะมีอาชีพขายบริการทางเพศ แต่ก็มีจิตใจที่สูงส่งไม่ยอมกระทำความชั่ว นอกจากนั้นบุษยมาสักเสนอ "พระเอก" ที่เป็นชายหนุ่มวัยกลางคน ซึ่งมีบุคลิกภายนอก สุขุมเยือกเย็น เป็นสุภาพบุรุษ

ส่วนตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีลักษณะของ "นางเอก" ผู้แสนดี สวยงาม อ่อนหวาน ยากจน เป็นกัปปาร้า ต้องต่อสู้กับเหล่า "ตัวอิจฉา" และการเข้าใจผิดของบุคคลอื่น นางเอกเหล่านี้ใช้ความอดทนและความคิด เพื่อเอาชนะใจคนรอบข้าง จนกระทั่งในที่สุดความดีของนางเอกก็ทำให้คนรอบข้างยอมรับ ซึ่งเป็นลักษณะการสร้างตัวละครที่ขาดความสมจริง

พฤติกรรมของตัวละครทุกตัว ล้วนวนเวียนอยู่ในเรื่องของความรัก การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เพื่อเอาชนะใจพระเอกของนางเอก หรือการเสียสละของพระเอก เพื่อให้หญิงสาวที่ตนรักมีความสุข โดยปิดบังความรู้สึกที่แท้จริงของตน บุษยมาสักเสนอภูมิหลังของตัวละครในด้านอื่น ๆ เช่น อาชีพ การงาน หรือการต่อสู้กับปัญหาเศรษฐกิจ ตัวละครไม่ต้องพะวงกับปัญหาเหล่านั้นนอกจากเรื่องของความรัก เป็นตัวละครสำเร็จรูปที่ไม่ต้องผจญกับอุปสรรคในเรื่องหน้าที่การงาน

การสร้างตัวละครดังกล่าว จึงเป็นการสร้างตัวละครอย่างขาดพื้นฐานทางความจริงมารองรับภาพของตัวละครไว้ใช้ภาพสะท้อนของมนุษย์จริงในสังคม แต่เป็นภาพที่ผู้เขียนสร้างขึ้น เพื่อตอบสนองอารมณ์ และความฝันของผู้อ่าน จึงกล่าวได้ว่า ตัวละครของบุษยมาสักเป็นการสร้างขึ้นอย่างหลีกหนีความจริง

4. ฉาก

องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของนวนิยาย ก็คือ ฉาก ฉากเป็นเครื่องสนับสนุน และส่งเสริมให้นวนิยายดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ในนวนิยายของบุษยมาสักพบว่า ฉากของแต่ละเรื่องนั้นมิไ้มากนัก เหตุการณ์ต่าง ๆ มักเกิดขึ้นในสถานที่ไม่กี่แห่ง เช่น ในเรื่อง สลักจิต กล่าวถึงบ้านรักดีดินทร วังกฤษดาวรรณ ของหม่อมราชวงศ์ภูษิต และฉากชายทะเล จากการศึกษานวนิยายของบุษยมาสัก พบลักษณะร่วมกันดังนี้

4.1 ฉากภายใน

เป็นฉากภายในบ้านหรือคฤหาสน์ที่ใหญ่ตระหง่าน ไร่ป่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมักวนเวียนอยู่ภายในบ้านหรือคฤหาสน์ที่กล่าวถึงเหล่านี้ เช่น ห้องพักผ่อน ห้องนอน และห้องรับประทานอาหาร และบ้านต่าง ๆ ที่กล่าวถึงนี้ มักจะได้รับการตั้งชื่ออย่างไพเราะ เพื่อส่งเสริมความหรูหราของตัวละครผู้เป็นเจ้าของบ้าน

เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในบ้านก็มักจะเกิดขึ้นที่ห้องใดห้องหนึ่ง เช่น การสนทนาของตัวละครในห้องอาหารหรือโต๊ะกินข้าว บางครั้งเป็นร้านอาหาร ซึ่งบุษยามาสมักจะละเอียดการบรรยายรายละเอียดของฉากและสถานที่ เช่น...

ในนวนิยายเรื่อง พรานติดบ่วง เป็นฉากภายในห้องนอนของวารินทร์ ซึ่งผู้เขียนไม่ได้ให้รายละเอียดภายในห้อง นอกจากบรรยายพฤติกรรมของวารินทร์หลังจากได้พบหน้าศกุนตลา เพื่อนของวรุณสิริแล้ว ผู้อ่านมองเห็นภาพพจน์ว่า ศกุนตลามีความงดงามเพียงใด ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

สิ่งแรกที่วารินทร์กระทำเมื่อกลับไปถึงห้องของเขาก็คือ หยิบหนังสือพระราชนิพนธ์เรื่อง "ศกุนตลา" ขึ้นมาพลิกดู ดวงตาของเขาจับอยู่ยังตัวอักษรที่เรียงรายอยู่เบื้องหน้า แต่สิ่งที่แลเห็นกลับกลายเป็นภาพของเด็กสาวหน้าหวานตาใส ผิวขาวลออ ซึ่งอยู่ในชุดผ้าดอกสีขาวยื่นชมพูนุ่ม่วงสดใสร วารินทร์พลิกหนังสือแต่ละแผ่น ๆ ผ่านไปคล้ายคนใจลอย แต่แล้วในที่สุดสายตาของเขาก็หยุดอยู่ยังตัวอักษรที่ปรากฏเป็นข้อความว่า

ยามพี่แรกเห็นน้องคันทาง

พี่เหมือนกวาดต้องศรแทบอาลัย

ยบนิ่งพิณพิศพรณ

เลอสรรรูปเรียมเอี่ยมไร

หอมกลิ่นมัลลิกาจาปาทอง

หอมกลิ่นน่องพี่ไม่ได้

หอมกลิ่นบุหงาซาไป

หอมกลิ่นอรไทไม่ลาลด...

(พรานติดบ่วง. 2511 : 84)

ในนวนิยายเรื่อง เพียงเกล็ดดาว เป็นฉากภายในห้องอาหารของบ้านรัตนวารการ ซึ่งเป็นบ้านของตัวละครเอกฝ่ายชาย (ไรวินท์) ผู้เขียนได้บรรยายฉากได้เพียงเล็กน้อย ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

เมื่อถึงเวลารับประทานอาหาร ทุกคนก็ได้รับการเชื้อเชิญจากเจ้าของบ้านไปยังห้องอาหาร ซึ่งจัดไว้รับรองอย่างงดงาม แม้ว่าเจ้าของบ้านจะออกตัวว่าเป็นการเลี้ยงอย่างเป็นกันเอง ไม่ได้เป็นพิธีการอะไรก็ตาม

"ผู้ใหญ่" ดูเหมือนจะสนทนากันเพลินไม่สนใจต่อสิ่งใดมากนัก เรวัตก็สนใจเพียงแต่เดือน แต่เดือนเองก็ทำพาราวกับลืมพี่สาวเสียสนิท มัวสนทนากับเรวัตเพลิน

ดังนั้นผู้ที่อึดอัด และไม่มีความสามารถสนุกสนานอะไรกับใครจึงได้แก่เกล็ดดาว ทั้งรู้สึกเหมือนเธอถูกทอดทิ้งอยู่ผู้เดียว

ความจริงคุณวงศ์ คุณลีนา ตลอดจนคุณสร้อยพิมพ์และพลตรีโชคไม่ได้ลืมเกล็ดดาวเท่าที่กระทำเช่นนั้นก็เพราะต้องการให้ไรวินท์ทำหน้าที่เจ้าของบ้าน และสุภาพบุรุษ ซึ่งก็ได้ผล

ระหว่างที่รับประทานอาหาร เกล็ดดาวได้นั่งอยู่กลางสองข้างของเธอขนาดด้วยเด่นเดือนกับไรวินท์ แต่เด่นเดือนไม่ได้หันมาพูดอะไรกับพี่สาวแม้แต่คำเดียว เธอได้แต่สนทนากับเรวัตและรับเอื้อเฟื้อในการช่วยตักอาหารจากเขา

ไรวินท์อ่านความรู้สึกของเกล็ดดาวออก เขาจึงนึกเอ็นดู ช่วยบริการตักอาหารให้ทั้งชวนสนทนา แต่ก็เป็นไปในรูปแบบของ "ผู้ใหญ่" กับ "เด็ก"

(เพียงเกล็ดดาว. 2525 : 176)

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นว่าบุษยามาสาไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดเลยไม่ว่าจะเป็นสภาพห้อง การตกแต่ง ลักษณะของโต๊ะหรือชนิดและประเภทของอาหาร คงมีแต่เพียงกล่าวถึงลอย ๆ เมื่อกล่าวถึงสถานที่นั้น เช่น ที่ห้องรับประทานอาหาร ห้องนอน ห้องนั่งเล่น ซึ่งนวนิยายเกือบทุกเรื่องมีลักษณะการบรรยายฉาก ดังที่กล่าวถึงมานี้

ในนวนิยายเรื่อง กิ่งเดือนใบดิน เป็นฉากภายในห้องนอนของมิดี ซึ่งผู้เขียนบรรยายไว้ว่า...

เมื่อเข้าไปในห้องแล้วก็จัดแจงปิดประตูล็อกกุญแจสิ่งแรกที่เธอกระทำ ก็คือ หยิบกล่องกระดาษขนาดเจี๊ยงออกจากถุง แล้วค่อย ๆ แกะเทปกาวที่ติดกล่องออกก่อนที่จะเปิดฝากล่อง และแล้วดวงตาทั้งคู่ของมิดก็เบิกกว้าง หยิบกระโปรงกับเสื้อออกมาอย่างทะนุถนอม ยกทาบทับตัวอย่างชื่นชมดูใจ จากนั้นก็ลองสวมดู

กระโปรงและเสื้อผาได้พอดี ทั้งแบบทั้งสีสวยถูกใจไปเสียทุกอย่าง หมุนกายไปมาอยู่หน้าโต๊ะเครื่องแป้ง มิดก็เหมือนกับเด็กสาวทั่วไป ถึงอย่างไรก็อดชื่นชอบในเสื้อผ้าแพรพรรณอันงดงามไม่ได้

(กิ่งเดือนใบดิน. 2533 : 427)

ในนวนิยายเรื่อง มหายารัศมี เมื่อมหายารัศมีถูกรถของคุณสุดาใจชนจนได้รับบาดเจ็บ ผู้เขียนได้บรรยายภาพของห้องพยาบาล ซึ่งทุกอย่างล้วนเป็นสีขาว ซึ่งหมายถึงความสะอาด แต่รายละเอียดอื่น ๆ ไม่ได้บรรยายเลย ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

ชนาดอกทนางอนช้อยไหวระริกอยู่ครู่หนึ่ง ต่อมาดวงตาคู้งาก็ค่อย ๆ เพยงขึ้นทีละน้อย...ละน้อย...ในที่สุดก็เบิกโรดเต็มที่ และมองไปรอบ ๆ ห้องนั้น ทั้งนี้ก็เพราะม่านบังตจาสีขาวสะอาดซึ่งพัดพลิ้วอยู่ทางด้านปลายเท้าแบบลกตาสะดุดตาเธอ

"ไม่ว่าที่ "มณีกุล" แล้วก็ไม่ว่า "ศิลาลาย" นี่เราอยู่ที่ไหน?"

เด็กสาวบอกและถามตนเองอย่างงง เมื่อสิ่งที่เธอแลเห็นล้วนแล้วแต่แปลก ใหม่สำหรับเธอทั้งสิ้น"...

(มหายารัศมี. 2510 : 1187)

ในนวนิยายเรื่อง แก้วหลากสี ศยามลกับรัชมังขวลีสิ้นสุดการเป็นคู่หมั้นกัน ความผิดหวัง อับอาย ทำให้ศยามลเกิดความเครียดจนล้มป่วย เพื่อน ๆ บางคนไม่กล้าไปเยี่ยมโดยเฉพาะอสมมา หลังจากหายป่วย ศยามลได้นัดเพื่อน ๆ มาคุยกัน โดยผู้เขียนบรรยายบรรยากาศในห้องนั่งเล่นภายในบ้านของศยามลว่า...

เมื่อวันเสาร์มาถึง ศยามลได้แต่งตัวลงมารอรับเพื่อนสาวทั้งสองของเธอที่ห้องนั่งเล่น ก่อนเวลานัดเดิบบึ่งชั่วโมง ทั้งสั่งให้สาวใช้ตระเตรียมขนม ผลไม้ และเครื่องดื่มไว้รับรองอย่างมากมาย จนพี่ชายเฝ้าว่า

"หยาเตรียมต้อนรับเพื่อน สองคนหรือว่าสิบสองคนกันแน่ พี่ชุกสงสัยเสียแล้ว"

"ทำไมหรือคะ?"

ถามยิ้ม ๆ หน้าตาสดใสขึ้น

"ก็เตรียมขนมเนยเสียเพียบ กินสักสิบคนก็ยังไหว"

"หยาจะว่า วันนี้จะคุยกับนางและวรรณให้นานที่สุด เพราะฉะนั้นขนมก็คงจะต้องเปลืองหน่อยค่ะ"

บอกให้พี่ชายลวงรู้ ศฤตเอื้อมมือไปตบศีรษะน้องสาวเบา ๆ

"รู้ไหมว่า พี่สบายใจมากเมื่อเห็นหยายิ้มแย้มแจ่มใสได้"

(แก้วหลากสี. 2536 : 217)

4.2 ฉากภายนอก

เป็นฉากที่บรรยายสถานที่ภายนอกตัวบ้าน ฉากภายนอกมักจะเป็นฉากชายทะเล ซึ่งเป็นบ้านพักตากอากาศที่ผู้เขียนจะตั้งชื่อบ้านเหล่านั้นให้มีความหมายใกล้เคียงกับสถานที่ตั้ง ฉากบ้านป่าหรือฉากสวนผัก ซึ่งบุษยมาสไม่ค่อยให้รายละเอียดมากนัก เป็นเพียงการเปลี่ยนบรรยากาศของผู้เขียนเท่านั้น

ตัวอย่างฉากภายนอกในนวนิยายของบุษยมาส ได้แก่

ในนวนิยายเรื่อง เพียงเกล็ดดาว ครอบครัวของคุณวงศ์ บิดาของไรวินที่ได้เดินทางไปพักผ่อนที่ชะอำ บุษยมาส บอกแต่เพียงว่าไปชะอำไม่ได้บรรยายรายละเอียดของชะอำว่ามีสภาพเป็นอย่างไร ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ เป็นการไปพบปะกัน รดยเปลี่ยนสถานที่เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

พอกลับจากชะอำ เรื่องแรกที่คุณวงศ์สนทนากับภรรยาก็คือ เรื่องที่เกี่ยวกับงาน ส่วนเรื่องที่สองก็เรื่องที่ได้ "เพื่อนใหม่" จากการแนะนำของคุณสร้อยทิพย์ ครั้งแรกคุณสินารับฟังอย่างไม่สู้สนใจอะไรนัก ทั้งนึกแปลกใจว่าสามีรู้จักใครต่อใครออกมาหลาย แต่ก็

ไม่ได้เข้ามาบอกกล่าวเล่าให้หล่อนฟังราวกับเป็นบุคคลสำคัญ และพิเศษอย่างครอบครัวนี้ แต่แล้วต่อมาคุณสินาก็เริ่มเข้าใจ เมื่อคุณวงศ์ได้พูดว่า

"คุณรู้ไหมว่า ครอบครัวนี้เรามีสิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษอย่างหนึ่ง ซึ่งแม้แต่ญาติของเราที่สนใจตั้งแต่แรกเห็น นั่นก็คือ เรามีลูกสาวสวย"

(เพียงเกล็ดดาว. 2525 : 76)

นวนิยายเรื่อง ใต้เงาใจ ท้าให้เกิดความคลั่งคลุ้มที่ต้องหมั้นกับเพราไฟ เพราะผลอโผล่ไปล่วงเกินเพราไฟในขณะที่เขามายกย่องให้ยาต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง แต่ยาต้องดับความคลุ้มด้วยการไปเที่ยวในทึบลับ ซึ่งผู้เขียนบรรยายภาพของสถานที่แห่งนี้ไว้ว่า...

นักร้องวัยรุ่นแสนสวยกับเพลงรักหวานจิตดนตรีไฟเราะ ตลอดจนสาวสวยอีกสองคนที่นั่งขนานข้างซ้ายขวาของเขาไม่ได้ช่วยให้จิตใจของยา แจ่มใสขึ้นได้แม้แต่น้อย สิ่งที่เขาสงวนใจที่สุดในขณะนี้ก็คือ ขวดเหล้าและแก้วใสสีขาวสะอาด

"คุณอยากฟังเพลงอะไรบ้างคะ เฟิร์ลจะขอให้ "จูบ" ไหมคะ" หญิงสาวเจ้าของร้านอวบอ้วนเจ้าของผมสีแดง ซึ่งยิ้มไว้ให้รับกับนามว่า "เฟิร์ล เอียงหน้าเข้ามาถามเขา เสียงหวานจนแสบแก้วเบียร์ลายร่มของยา ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการจ้องใจของเธอ เมื่อเธอถามเขาด้วยคำถามที่มีความหมายหลายแง่ "จูบ ไหมคะ และพร้อมกันนี้แม่สาวน้อยอีกผู้หญิงซึ่งพยายามจะเป็นแนชิกวาน ก็ได้เอียงกายเข้าไปเบียดเขา และไม่ยอมแพ้เพื่อนสาวของเธอเมื่อม้วยตาพูดว่า

"หรือจะ "หอม ก็ได้ค่ะ"

นายยุทธนาพิพัฒน์ ลอบถอนใจออกมาเบา ๆ อย่างรำคาญมากกว่าชื่นชมต่อกิริยาเย้ายวนชวนสวาท ของแม่สาวทั้งสองซึ่งแก่งแย่งแข่งดีกันว่า ใครจะเป็นผู้ทำให้เขาสนใจได้

(ใต้เงาใจ. 2512 : 499)

ในนวนิยายเรื่อง พรานติดบ่วง เป็นฉากริมสระน้ำในสวนหลังบ้านของวรุณสิริ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการรับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่วรุณสิริ อันมาจากผู้ร่วมรับประทานอาหารเป็นบุคคลที่เธอไม่ปรารถนาจะร่วมรับประทานอาหารด้วย ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า...

พอก้าวขึ้นไปบนศาลาริมสระ เห็นแก้ว ผ้าเช็ดมือ ตลอดจนสิ่งของที่จัดวางไว้เรียบร้อยแล้ว คิ้วทั้งคู่ของวรุณสิริก็ขมวดเข้าหากันในเมื่อสิ่งของเหล่านั้นได้บอกให้รู้ถึงจำนวนผู้ที่พร้อมรับประทานอาหารกลางวันด้วยกัน

"ทำไมสี่ที่ไม่ว่างสองที่?"

เด็กสาวคิดอยู่ในใจ ต่อมาก็พอจะเดาได้ว่านอกจากเธอกับศกุนตลาแล้ว จะมีใครร่วมโต๊ะด้วย

"อีกสองที่ต้องเป็นของพี่แดงกับนายสุรย์แน่"

วรุณสิริคิดอย่างมั่นใจ อยก่าจะชวนศกุนตลาหลบไป ไม่ยอมร่วมโต๊ะรับประทานอาหารด้วยกัน ก็เกรงศกุนตลาจะสงสัยเข้าใจผิด

"อยากรู้นักว่าเป็นความคิดของใครนะ แต่ยังไง ๆ ก็ต้องไม่ว่างป่าลาควนแน่"

วรุณสิริพยายามซ่อนความหงุดหงิดขุ่นมัวไว้ ไม่ให้ศกุนตลาล่วงรู้

(พรานติดบ่วง. 2511 : 171)

ในนวนิยายเรื่อง สุริยาที่รัก เป็นฉากชายหาดของบ้านสุรียน้อย ซึ่งปริยานุชเดินทางไปดูแลพวงสุรย์ในขณะที่ตามอด ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า...

คืนนี้แม้จะไม่ใช่วันเพ็ญ พระจันทร์ก็ยังส่องแสงอันสุกสกาวไปทั่วบริเวณหาดอันยาวเหยียดเบื้องหน้า "สุรียน้อย" อันโดดเด่นและขาวโพลนอยู่ท่ามกลางแสงจันทร์นั้น...

ปริยานุชได้ยืนเกาะขอบหน้าต่างนอนของเธอมองเหม่อไปยังหาดทราย ตลอดจนความแว้งว้างของอ่าวประจวบฯ เสียงน้ำทะเลซัดสาดกระทบฝั่งดังมาเป็นระยะ ๆ ฟังคล้ายกับเสียงดนตรีชนิดหนึ่ง ซึ่งปริยานุชยินดีที่จะฟังมันอย่างไม่เบื่อหน่าย ทั้งนี้ก็เพราะเธอรัก

"สุรียาน้อย" ตลอดกระทั่งทุกสิ่งทุกอย่างที่แวดล้อม "สุรียาน้อย" แห่งนี้....!

(สุรียาที่รัก. 2505 : 558)

จากตัวอย่างการบรรยายฉากชายทะเล จะเห็นได้ว่า การบรรยายฉากภายนอกของ บุญมาศ ไม่ได้ให้รายละเอียดหรือให้ภาพที่ชัดเจน การกล่าวถึงหาดอันยาวเหยียดเบื้องหน้าที่ชาว ropolitan ความเว้งว้างของอ่าว เป็นเพียงจินตนาการที่ผู้เขียนกล่าวถึงซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของชาย ทะเล มิได้เฉพาะเจาะจงที่จะให้ผู้อ่านเห็นภาพ หรือส่งเสริมบรรยากาศของเรื่องแต่อย่างใด

นอกจากนี้ นวนิยายของบุญมาศจะมีการ "ตั้งชื่อบ้าน" ของตัวละคร เพื่อส่งเสริมให้ เรื่องราวของเขามีลักษณะของความเพ้อฝันมากยิ่งขึ้น เพราะบ้านที่ "มีชื่อ" มักเป็นบ้านที่หรูหรา ร้ารวย เป็นการส่งเสริมฐานะของตัวละครที่อาศัยอยู่ในบ้านนั้น ๆ ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างดังนี้

ในนวนิยายเรื่อง "เชลยใจ" บ้านของพริ้มเพราชื่อว่าบ้าน "ขวัญฤดี" ส่วนบ้านของหมอ พงษ์รพีผู้เป็นน้องชายของพริ้มเพราชื่อว่า บ้าน "พิริยเวช" และบ้านพักตากอากาศของพริ้มเพรา ชื่อว่าบ้าน "เนรมิตลา" และบ้านของพงษ์รพีชื่อว่าบ้าน "จิตชายชล"

จะเห็นว่า ถ้าเป็นบ้านพักตากอากาศจะมีชื่อที่มีความหมายใกล้เคียงกับสถานที่ก่อสร้างบ้าน คืออยู่ใกล้ทะเลหรือใกล้น้ำ ซึ่งผู้อ่านจะทราบได้ทันทีว่าเป็นบ้านพักตากอากาศอยู่ชายทะเล

(เชลยใจ. 2521)

จากนวนิยายเรื่อง "สุรียาที่รัก" พงษ์สุรย์มีบ้านสองหลังคือ บ้านในกรุงเทพฯชื่อว่าบ้าน "สุรียา" และบ้านพักตากอากาศที่ประจวบคีรีขันธ์ชื่อว่าบ้าน "สุรียาน้อย" เพราะขนาดเล็กกว่า ส่วนบ้านของนางวดีผู้เป็นคู่หมั้นของพงษ์สุรย์ชื่อว่าบ้าน "ชื่นชีวา" (สุรียาที่รัก. 2505)

จากนวนิยายเรื่อง "แก้วอนงค์" บ้านของเรวัตปิศาของรอมยาชื่อว่าบ้าน "รัตนโยธิน" ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนบ้านพักตากอากาศชื่อบ้าน "ชลชื่น" บ้านของชยา และชลีรัตน์ ซึ่งเป็น เพื่อนของรอมยาชื่อว่าบ้าน "ชื่นจิต" (แก้วอนงค์. 2506)

จากนวนิยายเรื่อง "ขวัญหล้า" บ้านของสุรย์ อินทร์สรวง ซึ่งเป็นเจ้าทางเหนือของ ประเทศไทยชื่อว่า "พาหลวง" ส่วนบ้านของปานแก้วซึ่งเป็นลูกของเหมือนวาศชื่อว่าบ้าน "สายจิต" (ขวัญหล้า. 2507)

จากนวนิยายเรื่อง "หัวใจฉันยังอยู่" บ้านของอิศย์ ซึ่งเป็นสามีของวราลี (แพง) ชื่อว่า บ้าน "สายขวัญ" (หัวใจฉันยังอยู่. 2527)

นวนิยายของบุษยมาสทุกเรื่องจะต้องกำหนดชื่อบ้านให้แก่บ้านของผู้ที่มีฐานะอยู่ในชั้นเศรษฐี และบ้านจะต้องมีขนาดใหญ่ และชื่อจะมีความหมายถึงความผูกพันหรือความอบอุ่นของผู้อยู่อาศัย

จากการวิเคราะห์ฉากในนวนิยายของบุษยมาส พบว่า บุษยมาสสร้างฉากอย่างขาดความสมจริง ตัวละครในเรื่องมักจะเวียนอยู่ในสถานที่ไม่กี่แห่ง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่อง มักจะเกิดขึ้นในสถานที่เดิม ๆ นอกจากนั้นฉากที่ปรากฏในนวนิยายแต่ละเรื่องยังเป็นการส่งเสริมให้เห็นฐานะที่ร่ำรวยของตัวละคร เพื่อพาผู้อ่านไปสู่โลกแห่งความฝันชั่วคราว

ลักษณะเฉพาะของการบรรยายฉาก ดังที่กล่าวมา เป็นลักษณะของการจินตนาการของผู้เขียน โดยขาดพื้นฐานของความเป็นจริงเพราะไม่มีรายละเอียดใด ๆ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพผู้อ่านได้ทราบเพียงว่า นี่คือ ห้องอาหาร ห้องนั่งเล่น หรือฉากนี้คือ บ้านพักตากอากาศ เพื่อจะกล่าวถึงคุณาสน์ ก็เพียงกล่าวถึงชื่อของบ้านเพื่อแสดงความเป็น "ผู้ดีเก่า" ของผู้อาศัยอยู่ในบ้าน คนอ่านต้องใช้จินตนาการขณะอ่าน เพื่อนึกภาพตาม

ฉากในนวนิยายของบุษยมาส จึงขาดความสมจริง และเป็นฉากที่ส่งเสริมลักษณะหลักหนีความจริง

5. กลวิธีการประพันธ์

นวนิยายของบุษยมาสจะมีการดำเนินเรื่องโดยอาศัยการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่องซึ่งแบ่งได้เป็น กลวิธีการสร้างมโนภาพ และการคลี่คลายมโนภาพ และการเปิดเรื่องอันเป็นแบบฉบับเฉพาะตัวของบุษยมาส กลวิธีที่บุษยมาสนำมาใช้ในนวนิยายของเธอนั้น ทำให้เนื้อเรื่องในนวนิยายแต่ละเรื่องเกิดความสนุกสนานชวนติดตาม จึงขอกล่าวถึงกลวิธีในการดำเนินเรื่องของนวนิยายของบุษยมาส ในประเด็นต่อไปนี้

5.1 การเปิดเรื่อง

5.2 การดำเนินเรื่อง

5.3 การปิดเรื่อง

5.1 การเปิดเรื่อง

บุษยมาสใช้กลวิธีการเปิดเรื่องที่กล่าวถึง ตัวละครและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร เพื่อเป็นการดึงเข้าสู่เนื้อเรื่อง โดยมักเปิดเรื่องที่ตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

นอกจากนั้นการเปิดเรื่องในนวนิยายแต่ละเรื่องจะสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ที่เริ่มก่อตัว เพื่อดึงให้ผู้อ่านติดตามอ่านตั้งแต่ต้น ซึ่งการเปิดเรื่องดังกล่าวนี้ ไม่ได้แสดงภูมิหลังของตัวละครหรืออธิบายความเป็นมาของตัวละครแต่อย่างใด นอกจากนี้ การบรรยายฉากหรือรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อปูพื้นฐานให้ผู้อ่าน บุษยมาสก็ได้ละเลยไปหมด แต่เน้นในเรื่องของการดึงให้ผู้อ่านเข้าไปสู่เนื้อเรื่องอย่างรวดเร็ว ดังตัวอย่างการเปิดเรื่องในนวนิยายของบุษยมาสดังนี้

นวนิยายเรื่อง เพียงเกล็ดดาว บุษยมาสเปิดเรื่องด้วยการที่เกล็ดดาวต้องอยู่กับป้า ซึ่งเป็นพี่สาวของบิดา และเป็นคนเดียวที่รักและเอ็นดูเกล็ดดาว เพราะมารดาของเกล็ดดาวหนีตามชู้ไป บิดาของเธอจึงแต่งงานใหม่กับพรจันทร์ และมีบุตรสาวอีกคนหนึ่ง คือ เค้นเดือน ซึ่งเป็นที่รักของทุกคนในบ้าน ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า...

การรู้ตัวว่าเธอเป็น "ลูกชัง" ของพ่อและขาดแม่ทำให้เกล็ดดาวสงบเสงี่ยมเจียมตน พยายามอดทนต่อผู้ทุกอย่างเพื่อจะสร้างความเด่น ความสำเร็จแก่สายตาของคนทุกคนที่เคยสบประมาทเธอ ดังที่นางชื่นเพียรพร่ำสอนให้กำลังใจและความหวังส่วนเด่นเดือนนั้น ถือว่าเธอเป็นที่รักของผู้ให้กำเนิดทั้งสอง ได้รับการตามใจมาตั้งแต่เด็กจนโต จึงมักจะถือใจตนเองเป็นใหญ่อยู่ตลอดเวลา ทั้งกระทำทุกอย่างให้ "เหนือ" กว่าเกล็ดดาว แต่ก็ดูเหมือนจะมีอยู่สองสิ่งที่เด่นเดือนไม่สามารถที่จะอยู่เหนือเกล็ดดาวได้ นั่นก็คือ ความมั่งคั่งกับการเรียน

ด้วยเหตุนี้เด่นเดือนจึงมองเห็นเกล็ดดาวเป็น "ศัตรู" มากกว่า "พี่สาว" และพยายามจะหาทาง "กด" เกล็ดดาวให้ "ต่ำ" กว่าเธอทุก ๆ ด้าน ในเมื่อถือว่าถึงอย่างไรเธอก็มีบิดามารดาเป็นผู้คอยช่วยเหลือ ส่งเสริม...

(เพียงเกล็ดดาว. 2525 : 5)

นวนิยายเรื่อง พรานติดบ่วง ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการให้ตัวละครมีโรกาสนักพบตัวจริงของสุรย์ หลังจากได้ยืมข่าวลือเกี่ยวกับความไม่รับผิดชอบของเขามาจากเพื่อนบางคน ซึ่งทำให้ตัวละครมีอคติกับสุรย์ ตั้งแต่ยังไม่เคยพบตัวจริง ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

พอลงจากรถยังไม่ทันก้าวขึ้นบันไดดีกรูณสิริ วรากุล ก็ได้ยินเสียงหัวเราะแหลม ๆ ของสตรีเกินกว่าจำนวนหนึ่งคน ผสมกับเสียงหัวเราะของบุรุษดังมาจากห้องนั่งเล่น ซึ่งหนึ่งในจำนวนหลายเสียงนั้น เธอจำได้ว่าเป็นเสียงของวารินทร์ วรากุล ผู้เป็นพี่ชาย

"อี ! พ่อแม่วามอยู่หนูรำเรง อยากให้พ่อกับแม่กลับมาตอนนี้เหลือเกิน"

เด็กสาวบ่นอยู่ในใจ จากนั้นเธอก็แก้มองเดินผ่านไปยังห้องนั่งเล่น ซึ่งพี่ชายกับเพื่อน ๆ ของเขากำลังสนทนากันอยู่ ด้วยอยากรู้ว่าพวกที่ไม่รู้จักเกรงใจเจ้าของบ้านนั้นมีหน้าตาเป็นอย่างไร?

วรุณสิริจำใจทำการคารวะเพื่อน ๆ ทุกคนของพี่ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุภาพบุรุษ ผิวดำ หน้าตาคมเหมือนแขก ซึ่งพี่ชายแนะนำว่าเขาชื่อสุรย์ ภาสวร !

นายสุรย์ ภาสวร รูปร่างหน้าตาแบบนี้เอง พี่ตุ๊กของต๋อยถึงได้กินยาฆ่าตัวตาย"

ใจของเธอคิด ส่วนปากนั้นพูดว่า

"ยี่ติที่ได้รู้จักเพื่อนทุกคนของพี่ต๋องค่ะ"

(พราณติดบ่วง. 2511 : 1)

ในนวนิยายเรื่อง แก้วหลากสี ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการให้รั่มชวัลขอ อนุญาตรองราชผู้เป็นพี่ชายเพื่อแต่งงานกับแม่หม้าย ชื่อ แก้วชิงดวง ทั้ง ๆ ที่รั่มชวัลมีคู่หมั้นอยู่แล้ว คือ ศยามล ความไม่มั่นคงของรั่มชวัลทำให้บิดามารดาของศยามลโกรธมาก และทุกคนก็พากันโกรธไปถึงแก้วชิงดวง และอสมาชซึ่งเป็นบุตรสาวของแก้วชิงดวง ซึ่งเป็นเพื่อนกับศยามล แก้วชิงดวง มีอายุมากกว่ารั่มชวัลหลายปี และเคยมีสามีหลายคนแล้ว ซึ่งรองราชไม่พอใจในการกระทำของน้องชายอย่างมาก ดังที่ผู้เขียนบรรยายถึงการโต้ตอบกันระหว่างรองราช และรั่มชวัลว่า...

"หากเป็นผู้หญิงคนนี้ วัยของหล่อนกับนายต่างกันมากนี้ ตอนนี้อายุมีบาเข้าปัสสิบแล้ว หรือ ส่วนนายยังไม่ถึงสามสิบ"

"คุณแก้วเพิ่งอายุสามสิบแปด ส่วนผมยังยี่สิบเก้า แต่เมื่อเรารักกันแล้วมันก็เท่านั้น" หุตเรียบ ๆ เรื่อย ๆ

"ไอ้ ! อายุเป็นเพียงแต่ตัวเลขไม่ใช่อุปสรรคที่จะมากีดขวางความรักไว้ได้ นายจะแต่งงานกับผู้หญิงที่แก่กว่านี้อีกสักสิบปีก็ไม่ว่าอะไร หากนายเป็นคนตัวเปล่าไม่มีคู่หมั้น

และผู้หญิงที่นายจะแต่งงานด้วยไม่ได้ชื่อ แก้วชิงดวง รวยพร!"

กระแทกเสียงบอกในตอนท้าย

(แก้วหลากสี. 2536 : 8)

ในนวนิยายเรื่อง กิ่งเดือนใบดิน ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยจดหมายของวาสนาที่เขียนมาถึงนาท เพื่อให้ไปปรับตัวมีดมาดูแลต่อจากนางปรุ่งยายของมีด ซึ่งได้ถึงแก่กรรมอย่างกะทันหัน โดยฝากฝังมีดไว้กับวาสนา เพื่อให้ช่วยติดต่อกับนาท ดังใจความในจดหมายของวาสนาว่า...

โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดนครราชสีมา

วันที่ 12 พฤศจิกายน 25...

เรียน พันเอกพิเศษนาท อายุธรัตน์ ทราบ

ก่อนอื่นดิฉันขอแนะนำตัวเอง ดิฉันชื่อวาสนา พินิจกุล เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ห้าของโรงเรียนนี้ การที่ดิฉันเขียนจดหมายมาครั้งนี้ก็เนื่องจากเด็กหญิงมีด มะลิซ้อน ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของดิฉัน เวลานั้นนางปรุ่งยายของเด็กหญิงมีด ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา ตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน ก่อนถึงแก่กรรม นางปรุ่งได้ขอร้องให้ดิฉันช่วยติดต่อกับคุณ เพื่อให้คุณรับเด็กหญิงมีดไปอุปการะ พร้อมด้วยหลักฐานที่นางปรุ่งได้ทำไว้ต่อหน้านายอำเภอ คุณครูใหญ่ และดิฉัน

เพื่อความสะดวก คุณจะติดต่อกับดิฉันได้ที่ โรงเรียนในเวลาราชการ

ดิฉันหวังว่าจะได้รับการติดต่อจากคุณ

ขอแสดงความนับถือ

วาสนา พินิจกุล

(กิ่งเดือนใบดิน. 2533 : 1)

ในนวนิยายเรื่อง หนึ่งนุช บุญมาสเปิดเรื่องด้วยการให้рінฤดีลาออกจาก การเป็นครูสอนนาฏศิลป์ เพื่อมาช่วยนางนงนาททำงานที่ร้านอาหารของสยาม เพราะนางนงนาทต้องการให้рінฤดี ได้มีโอกาสใกล้ชิดคนที่ น้องชายของนางนงนาท ขอร้องให้พี่สาวคู่ขอрінฤดีให้แต่งงานกับเขา ดังที่ได้อ่านบ้านของрінฤดีได้เล่าให้рінฤดีฟังว่า...

"ถ้าคุณที่ไม่รักฤดี เขาจะให้พี่สาวของเขามาสู่ขอฤดีกับป้าท้าวไม ส่วนลูกของเขาแก็
เป็นเด็กหญิงคงไม่มีพิษสงอะไรหรอก"

"แต่ฤดีก็ไม่ต้องการไปเป็นสิ่งที่ทำลายความสุขของใครล่ะ"

เธอบอกเสียงแผ่ว

"งั้นเรื่องนี้ก็จะเจรจากับคุณนายอีกที ดีเหมือนกัน ปัญหาแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยงจะได้ไม่
เกิดขึ้นทีหลัง"

รินฤดียิ้มกับตนเองอย่างนึกขำในรัชชะตา เมื่อคิดว่าความสาวและโรคของเธออาจจะ
สิ้นสุดลงเพราะหน้าที่ รัชวุฒิ พ่อมายลูกติดคนนั้น!... ซึ่งลูกของเขาโตเป็นสาวแล้ว!...

(หนึ่งนุช. 2523 : 8)

ในนวนิยายเรื่อง ใต้เงาใจ ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการให้ชัด ซึ่งมีอาชีพเป็น
นักประพันธ์ เกิดแรงบันดาลใจที่จะนำเรื่องของทยา ยุทธนาพิพัฒน์ ผู้เป็นเพื่อนรัก ไปแต่งเป็น
นวนิยายที่กล่าวถึงความมั่นคงในความรัก ของทยากับชัดซารี ดังตัวอย่าง...

"พล็อตเรื่องใหม่ที่เราจะเขียนให้ "เพลินฤดี" ซึ่งคิดค้นอยู่หลายวัน เพิ่งได้วันนี้เอง
เอาเรื่องราวของนายทยากับคุณชัดซารีนี้แหละไปเขียน ส่วนชื่อเสียงเห็นจะไม่มีอะไร
เหมาะไปกว่า "รักสลักหทัย" เพราะมันสลักแน่นอยู่ในหัวใจหทัยของนายทยาจริง ๆ
แต่มันคงจะไม่สมใจผู้อ่านนักที่รักลงเอยเช่นนั้น ! แต่นั่นมันเป็นเพียงบทบาทตอนหนึ่ง
ของนายทยา ยุทธนาพิพัฒน์เท่านั้น ตราบใดที่เขายังมีอยู่อยู่ เขาก็ยังคงต้องมีบทบาทใหม่
ต่อไป!... เพราะฉะนั้นเราอาจจะได้เขียนบทบาทใหม่ของเขา หากเราเองไม่ด่วนเปิด
ฉากชีวิตของเราไปก่อนเขา!..."

(ใต้เงาใจ. 2512 : 10)

ในนวนิยายเรื่อง "มหายารัศมี" บุญมาสเปิดเรื่องด้วยการให้มหายารัศมีหนี
ออกจากบ้านและไปพบกับฐิติรัตน์ในสภาพที่มหายารัศมีมีอาการป่วยทางจิต ฐิติรัตน์ได้พาเธอไปให้
ญาติของเขาที่เป็นแพทย์และพยาบาลช่วยทำการรักษาให้ ดังที่ผู้เขียนบรรยายสภาพของมหายารัศมี
ในขณะนั้นไว้ว่า...

เกรียงและธิดาจะงักเท้าเล็กน้อย เมื่อก้าวเข้าไปในห้องรับแขก แล้วแลเห็นร่างเล็ก ๆ ของเด็กหญิงคนหนึ่งนอนขดตัวสันสะพานอยู่บนเก้าอี้หวายตัวยาว ซึ่งมีเสื่อนอนสีเทาเข้มของชิตีรัตน์ โปะอยู่บนร่างนั้นแทนผ้าห่ม

"ตัวแกร้งรากับไฟ เพื่อไม่ได้สติ ผมสงสัยว่าแกจะเป็นไข้ หมอลองช่วยตรวจดูให้แน่ชัดครับ"

ธิดาเดินเข้าไปหยุดยืนตรงหน้าเก้าอี้ตัวที่เด็กหญิงนอนอยู่ แล้วก็ลงพินิจดูอย่างสำรวจตรวจตรา จากการประมาณของหล่อน เด็กหญิงผู้นี้จะต้องมีวัยไม่เกินสิบสองปี ผิวคล้ำเผือกซีด ร่างเล็กผ่ายผอมบอกถึงสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์ แต่กระนั้นขนตาตกหนางอนช้อยกับจมูกเล็กโด่งเป็นสันที่เห็นจากด้านข้างได้ทำให้ธิดาคิดว่าหน้าของแกคงจะไม่เลวนัก!...

"เด็กที่ไหนคะ?"

(มาหยาธิรมี. 2510 : 4)

ในนวนิยายเรื่อง สะพานอินทร์สรวง ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการให้ปริมมาปรึกษา กับปรางผู้เป็นน้องสาว ถึงเรื่องของปยธิดาที่จะต้องแต่งงานกับคทาเทพ ตามความต้องการของบิดา มารดา ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งความไม่พอใจของตติยาที่มีต่อคทาเทพ ในเมื่อทั้งคทาเทพและปยธิดาไม่ได้มีความรักต่อกันมาก่อน ดังตัวอย่าง...

"เมื่อก็ต่อมสวนกับรถของคุณป้าตรงปากซอย คุณป้าคงมาที่นี่กระมังคะ!"

แทนที่จะตอบคำถามของเด็กสาวหนึ่งในจำนวนสองคนที่ก้าวเข้ามาในห้อง พร้อมกับ หอบข้าวของพะรุงพะรังนั้น คุณปราง ตูยการกลับเป็นฝ่ายย้อนถามว่า

"กลับมากันแล้วหรือจ๊ะ?"

"ค่ะ!"

เด็กสาวอีกผู้หนึ่งตอบแทน พลางวางห่อของลงบนโต๊ะ แล้วก็เดินเข้ามาทักตัวลงนั่งข้างคุณปราง พร้อมทั้งทวงถามแทนพี่สาวว่า

"เมื่อก็แม่ยังไม่ได้ตอบพี่ต่อมเลยล่ะว่าคุณป้ามาที่บ้านเราหรือเปล่า สงสัยว่าเพราะ

ของที่อยู่กับพี่ต่อมหอบมากระมังคะที่ทำห้แม่ลืมตอบ ผู้รับรองคะว่าเงินที่แม่ให้ไปยังเหลือ
คืนให้แม่ ของตุ่เหลืออีกสามสิบ ส่วนของพี่ต่อมไม่ทราบว่เหลือเท่าไร"

(สะเวไถอินทร์สรวง. 2534 : 1)

5.2 การดำเนินเรื่อง

นวนิยายของบุษยมาสจะมีการดำเนินเรื่องโดยอาศัยกลวิธีการสร้างมโนภาพ
การคลี่คลายมโน และการจบเรื่องที่เป็นแบบฉบับอันเป็นลักษณะตัวของบุษยมาส กลวิธีที่บุษยมาสนำ
มาใช้ในนวนิยายของเธอนั้น ทำให้เนื้อเรื่องในนวนิยายแต่ละเรื่องเกิดความรู้สึกสนุกสนานชวนติดตาม
จึงขอกล่าวถึงกลวิธีในการดำเนินเรื่องของนวนิยายของบุษยมาสในประเด็นต่อไปนี้

5.2.1 การสร้างมโนภาพของเรื่อง

นวนิยายของบุษยมาสส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวที่สะท้อนภาพชีวิต
ของผู้คนในสังคม โดยจะเน้นชีวิตครอบครัวของคนชั้นสูงและคนชั้นต่ำที่มีวิถีชีวิตโคจรมาพบกัน ซึ่ง
เป็นสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งกันขึ้น และความขัดแย้งเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างมโนภาพ
ของบุษยมาสในนวนิยายแต่ละเรื่อง

สุวคนธ์ จงตระกูล (ม.ป.ป. : 46 - 47) กล่าวถึง ความ
ขัดแย้งในวรรณกรรมว่า ความขัดแย้งมี 5 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน
2. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ชะตากรรมหรืออำนาจ
เหนือธรรมชาติ
3. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับภัยธรรมชาติ
4. ความขัดแย้งของบุคคลต่อสังคม
5. ความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร

ความขัดแย้งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของวรรณกรรม ก่อให้เกิด
เกิดเหตุการณ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องราวขึ้นมา

นวนิยายของบุษยมาสใช้ความขัดแย้งเป็นหลักสำคัญในการดำเนิน
เรื่องราวต่าง ๆ ในนวนิยายเริ่มต้นด้วยความขัดแย้ง และจบลงเมื่อความขัดแย้งนั้นคลี่คลาย

จากการศึกษา พบว่า บุษยมาสผูกปมปัญหาของเรื่องด้วยความขัดแย้ง 2 ประเภท คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร ส่วนความขัดแย้งประเภทอื่น บุษยมาสไม่ได้นำมาขึ้นกลวิธีการดำเนินเรื่องเลย มีรายละเอียดดังนี้

สลักจิต เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องเชื้อชาติ กล่าวคือ มารดาของสลักจิตเป็นชาวต่างชาติ และมาแต่งงานกับภคภูมิ รักตีปดินทรบุตรชายของพระยารักตีปดินทร ซึ่งยึดมั่นในชาติตระกูลของตนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นภคภูมิจึงถูกบิดาตัดขาดจากความเป็นพ่อ-ลูกในทันที และมีผลให้สลักจิตผู้เป็นบุตรสาวถูกรังเกียจจากคนในตระกูลรักตีปดินทรไปด้วย แต่สลักจิตจะต้องมาอยู่ในความดูแลของตระกูลรักตีปดินทรท่ามกลางความรัก และความเกลียดชังของคนในตระกูลนี้ ปมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า สลักจิตจะสามารถเอาชนะใจ และได้รับการยอมรับจากคนในตระกูลรักตีปดินทรได้หรือไม่

อาญาสวรรค์ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมของตัวละครเอกในเรื่อง นั่นคือ โพรธ ถูกกล่าวหาว่าฆ่าภรรยาของตน และถูกใส่ร้ายจากเพื่อนสนิทว่าเป็นผู้ชายที่ขาดความรับผิดชอบ ทาลายผู้หญิง ในตอนแรกขวัญยิหาวซึ่งมีความสงสัยว่าโพรธเป็นคนฆ่าภรรยาซึ่งเป็นน้ำสาวของตนจึงปักใจเชื่อมากขึ้น ปมปัญหาของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า โพรธจะสามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนให้ขวัญยิหาว และทุกคนได้รู้ความจริงได้หรือไม่

สุรียาที่รัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เกิดจากการทดลองจิตใจในเรื่องความรัก นั่นคือ พงษ์สุรย์ได้รับอุบัติเหตุจนตาบอดทาบให้นางวดี ซึ่งเป็นคู่หมั้นรังเกียจ จึงส่งน้องสาวคือ ปริยานุชปลอมตัวเป็นนางวดีไปรักษาพยาบาลแทน และนางวดีบังใจออกห่างไปหาชายหนุ่มที่ร่ำรวยกว่า เมื่อพงษ์สุรย์หายเป็นปกติและทราบความจริงจึงคิดลองใจด้วยการสร้างเรื่องว่าตนเองล้มละลาย และกลายเป็นคนตาบอดอีกครั้งหนึ่ง จึงพบความจริงจากใจของนางวดีเพราะเธอขอถอนหมั้นเขาทันที และปริยานุชเกิดความสงสารจึงไปพยาบาลเขาอีกครั้งหนึ่ง ปมปัญหาจึงอยู่ที่ว่าพงษ์สุรย์จะสามารถค้นหาความรักที่แท้จริงจากการทดลองใจคนของเขาหรือไม่

แก้วอนงค์ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เกิดจากความโลภในจิตใจ นั่นคือ ปลื้มจิตซึ่งเป็นมารดาเลี้ยงของรอมยา แต่มีความริษยาและต้องการเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สมบัติของบิดารมยาแต่เพียงผู้เดียว

ปลื้มจิตจึงคิดวางแผนใส่ร้ายมารดาของรมยาว่ามีชู้และพูดกับใคร ๆ ว่ารมยาเป็นคนที่มีความประพฤติเหมือนมารดา แต่แล้วรมยาได้มีชายหนุ่มคนหนึ่งเข้ามาสนิทสนมด้วยเพื่อหวังแก้แค้นแทนพี่สาวของเขา เพราะบิดาของรมยาหลอกลวงพี่สาวของเขาจนเข้าใจถึงกับฆ่าตัวตาย ปมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่ารมยาจะสามารถรอดพ้นจากการถูกปองร้าย แล้วจะพบกับความสุขในชีวิตหรือไม่

ขวัญหล้า เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เกิดจากความแตกต่างกันในด้านฐานะความเป็นอยู่ กล่าวคือ ปานแก้ว เป็นเด็กสาวกษัตริย์ที่บิดาและมารดาของเธอต้องพลัดพรากจากกัน เนื่องจากผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงกีดกัน ปานแก้วต้องอยู่กับบิดา ซึ่งต่อมาเขาเสียชีวิตทำให้ชีวิตของปานแก้วต้องระหกระเหินพบกับความทุกข์ยาก เธอถูกจับไปขายในช่องแต่ได้รับความช่วยเหลือจากสุรย์บุตรของชายชราที่ปานแก้วเคยช่วยชีวิตไว้ด้วยการส่งอาหาร มอบกำไลขวัญหล้าให้เธอและบอกกับเธอว่ากำไลนี้จะช่วยให้เธอปลอดภัยและสุขภาพกายหลัง ถ้าเธอตามหาคนที่ชื่อสุรย์ อันสรวงพบ ปมปัญหาจึงอยู่ที่ว่า ปานแก้วจะสามารถค้นพบความจริงเกี่ยวกับชาติกำเนิดที่แท้จริงของตนเองหรือไม่และสุรย์ อันสรวงจะช่วยให้เธอมีความสุขต่อไปได้หรือไม่

ตราบาบ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เกิดจากความผิดหวังจากความรักของบิดากับบุตรที่รักผู้หญิงคนเดียวกัน นั่นคือ โรคินกับรมณีเคยเป็นคนรักกันมาก่อนแต่รมณีต้องมาแต่งงานกับบิดาของโรคิน เพื่อตอบแทนพระคุณบิดาของเธอ เมื่อโรคินกลับมาจากต่างประเทศและรู้ความจริงเรื่องนี้ทำให้เขาเสียใจมากและพยายามตีตัวออกห่างจากรมณี ซึ่งทำให้เธอเสียใจมากและเสียชีวิตในเวลาต่อมาเนื่องจากข่าวการหมั้นของโรคินกับหญิงอื่น แต่ชีวิตของโรคินก็ยังไม่ราบรื่นเพราะน้ำผึ้งเพื่อนของธารินคู่หมั้นของโรคินทราบความจริงมาก่อนว่าโรคินเคยเป็นคนรักเก่าของรมณีแล้วมาหลอกลวงเพื่อนของเธอ โรคินต่อน้ำผึ้งอย่างรุนแรง และต่อมาเขาก็ประสบอุบัติเหตุจนความจำเสื่อม ปมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่าโรคินจะสามารถพบความสุขจากคนที่เขารักได้หรือไม่

ยอดชีวิต เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างฐานะความเป็นอยู่ของตัวละคร กล่าวคือ ยอดชีวิตเป็นเด็กสาวที่ต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านของย่าของตนเองที่มีความเกลียดชังบิดาและมารดาของเธอ เนื่องจากย่าของเธอไม่พอใจที่บิดาของยอดชีวิตไปแต่งงานกับมารดาของเธอ ซึ่งเป็นคนชนบทมีฐานะยากจน ยอดชีวิตจึงถูกญาติพี่น้องกลั่นแกล้งและส่งเธอไปแต่งงานแทนบุตรสาว

ของพวกเขา กับชายหนุ่มที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นโรคเรื้อน เพราะถูกญาติผู้ใหญ่ใส่ร้าย เนื่องจากความริษยาเช่นกัน บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า ยอดชีวันจะสามารถเอาชนะใจคนบางคนที่รังเกียจชิงชังในตัวเธอได้หรือไม่

มาหารัศมี เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องที่เกิดจากความริษยาของตัวละคร กล่าวคือ มาหารัศมีต้องถูกมารดาเลี้ยงของเธอวางแผนฆ่าตั้งแต่แรกเกิด แต่ด้วยความมีคุณธรรมของสุตใจพยาบาลที่ทาคลอด เธอจึงรอดชีวิต และถูกนำกลับมาซ่อนรอยสักกลายเป็นลูกของบิดามารดาแท้ ๆ ของเธออีกครั้งหนึ่ง แต่มารดาเลี้ยงก็ไม่ลดละความริษยาที่มีต่อเธอ แม้กระทั่งมาหารัศมีพบชายคนรักที่ดีเพียบพร้อมเธอก็ถูกมารดาเลี้ยงตามไปคุกคามอีก บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่ามาหารัศมีจะพบความสุขสมหวังในชีวิตและค้นพบความจริงเกี่ยวกับชาติกำเนิดของตนเองได้หรือไม่

พรานติดบ่วง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตัวละครในเรื่อง กล่าวคือ สุรย์เป็นชายหนุ่มที่รูปร่างหน้าตาดี มีฐานะร่ำรวยแต่มีนิสัยเจ้าชู้และชอบหลอกหลวงผู้หญิง แล้วไม่ยอมรับผิดชอบในการกระทำของตน และผู้หญิงมากมายก็หลงใหลในตัวเขา แต่เมื่อสุรย์มาพบกับ วรณสิริผู้หญิงที่ไม่เคยสนใจในความหล่อ และความร่ำรวยของเขาแต่อย่างใด และเธอยังรังเกียจในการกระทำของสุรย์อีกด้วย สุรย์หลงรักและต้องการแต่งงานกับเธอ บมปัญหาของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า สุรย์จะพิชิตหัวใจของวรณสิริได้หรือไม่

ใต้เงาใจ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบกับความรัก ซึ่งเป็นความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร กล่าวคือ ชัดชารีและทยาเป็นคนที่รักกันมาก่อน แต่ต่อมาต้องพลัดพรากจากกันเนื่องจากทยา ซึ่งเป็นตำรวจต้องจับกุมบิดาของชัดชารีในข้อหากบฏ ชัดชารีเสียใจเป็นอย่างมากในเหตุการณ์ครั้งนี้ เธอจึงเดินทางไปต่างประเทศและสร้างข่าวว่าเสียชีวิตแล้ว ต่อมาเธอก็กลับประเทศไทยอีกครั้งในชื่อใหม่ว่ากุลชรี ซึ่งทยาเองก็พึงพอใจมากเพราะนึกเสมอว่ากุลชรีเป็นเงาของชัดชารีนั่นเอง แต่ทั้งสองก็ต้องแต่งงานกับคนอื่นทั้ง ๆ ที่ไม่ได้รัก บมปัญหาของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่าชัดชารีจะยอมเปิดเผยความจริงให้ทยาได้รับรู้ และทั้งสองจะสมหวังในความรักหรือไม่

ทฤษฎีรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง กล่าวคือ วิษณุ เทวัญเป็นเศรษฐีหนุ่มที่เป็นที่หมายปองของบรรดาหญิงสาว แต่เขาพบว่าไม่มีใครจริงจังต่อเขาเลย เขาจึงอยากจะหลบหนีสังคมเมืองกรุงไปใช้ชีวิตในชนบทดูบ้าง และที่นั่นเขาก็ปลอมตัวเป็นชายตาบอดและเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นเทพ เทวาทาได้รับความเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดีจากดวงรัตน์ ครูสาวในชนบทที่เขาเป็นคนช่วยบริจาคเงินให้เธอนำไปช่วยโรงเรียน ดวงรัตน์ใกล้ชิดกับเทพ เทวาทานในที่สุดก็กลายเป็นความรัก แต่ในที่สุดเธอก็ทราบความจริงว่าเทพ เทวาทาคือ วิษณุ เศรษฐีใจบุญที่ช่วยเหลือเธอนั่นเอง และดวงรัตน์ก็ไม่สามารถทำใจให้รักวิษณุได้ บมปัญหาของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า ดวงรัตน์จะยอมรับในตัววิษณุเหมือนกับที่เธอรักเทพ เทวาทาหรือไม่

ก่อนเมฆสลาย เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง กล่าวคือ ฤๅษีหลงรักอริยาเด็กสาวกัณฑ์ที่ต้องเข้ามาอยู่ในบ้านของเขา เนื่องจากมารดาของอริยาขอร้องบิดาของเขาให้ช่วยเหลือเธอเนื่องจากทั้งสองเคยเป็นคนรักกันมาก่อน ซึ่งทำให้มารดาเลี้ยงของฤๅษีไม่พอใจและคอยหาเรื่องอริยาไม่มีความสุขอยู่ตลอดเวลา ฤๅษีปฏิบัติต่ออริยาอย่างเช่นน้องสาวของเขาทั้ง ๆ ที่ใจจริงแล้ว ฤๅษีหลงรักอริยามากและเขาก็มีคนรักอยู่แล้ว แต่เมื่ออริยาจะต้องแต่งงานกับชายอื่น ฤๅษีจึงไม่สามารถเก็บความในใจที่เขาที่มีต่ออริยาไว้ได้ บมปัญหาจึงอยู่ที่ว่าอริยาจะสามารถชนะใจทุกคน และสมหวังในชีวิตหรือไม่

เปลวไฟในดวงดาว เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตัวละครในเรื่อง กล่าวคือ ชนเดตีเป็นผู้หญิงที่ชอบกอบโกยเงินทองจากบรรดาเศรษฐีทั้งหลายเพื่อความอยู่รอดของตัวเองและบุตรสาว จนกระทั่งเธอเข้ามาเกี่ยวข้องกับครอบครัวของสาทิศ เธอวางแผนหลอกลวงสาทิศจนเขาหลงใหลถึงกับมีปากเสียงกับบุตรชายและเป็นเหตุให้บุตรชายของเขาเสียชีวิต ชารทิพย์ผู้เป็นภรรยาจึงหาทางแก้แค้นด้วยการให้อาราม ซึ่งเป็นเพื่อนของบุตรชายและเธอส่งเสียให้เขาเรียนจนจบปริญญาเอกมาแต่งงานกับบุตรสาวของชนเดตี และทำให้ชีวลัยผิดหวัง บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า ชีวลัยซึ่งเป็นบุตรสาวของชนเดตีจะต้องได้รับผลกระทบจากการกระทำที่มารดาของตนทำก่อไว้จนชีวิตต้องหมดความสุขหรือไม่

หัวใจเถื่อน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความริษยาภายในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ ภาควัยหรือราช รัชภูมิได้รับความอยู่ดีศรีธรรมจากมารดาและบิดาเลี้ยง เนื่องจากคนทั้งสองรักภักดีบุตรชายคนเล็กมากกว่า จนทำให้ภาควัยต้องหนีออกจากบ้านและได้รับความอุปการะจากเศรษฐีเจ้าของเหมืองแร่ที่ภูเก็ทให้เป็นบุตรบุญธรรม และยกทรัพย์สินให้ภาควัยทั้งหมด ภาควัยกลับมากรุงเทพฯ และมาแก้แค้นภักดีด้วยการพาอมวาสีหญิงสาวที่ภักดีหมายปองหนีไป ภาควัยเข้ามาเกี่ยวข้องกับครอบครัวของเขานีก แต่ไม่ยอมรับว่าเป็นบุตรเพราะเขาได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นราช รัชภูมิ และภาควัยได้มาช่วยชำระหนี้สินที่ภักดีก่อไว้ทั้งหมด บมปัญหาจึงอยู่ที่ว่า ภาควัยจะมีความสุขในชีวิตบั้นปลายและยอมรับมารดาของเขาหรือไม่

เพียงตะวัน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความขัดแย้งภายในครอบครัว กล่าวคือ เพียงตะวันหนีออกจากบ้านเนื่องจากบิดาและมารดาของเธอแยกทางกันและต่างฝ่ายต่างก็แต่งงานใหม่ เพียงตะวันคิดว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการของบิดาและมารดาแล้ว เธอจึงหนีออกจากบ้านและถูกรถชนได้รับบาดเจ็บ อาณัติซึ่งเป็นคนขับรถชนเธอจึงพาเธอมารักษาตัวที่บ้าน ซึ่งมีมารดาของเธอและโรมอินทร์น้าชายเป็นคนดูแล ตลอดเวลาเพียงตะวันรอกหคนเหล่านี้ว่าเธอชื่อนก สีชมพู แต่ต่อมาพวกเขาทั้งทราบความจริงว่าเธอเป็นใคร อาณัติและโรมอินทร์ต่างก็รักเพียงตะวันทั้งสองคน บมปัญหาจึงอยู่ที่ว่า เพียงตะวันจะเลือกใครเป็นผู้ชีวิตระหว่างอาณัติกับโรมอินทร์ ซึ่งรักเธอทั้งสองคน

เขยเถื่อน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความแตกต่างในด้านฐานะความเป็นอยู่ กล่าวคือ ก้องราชเสนาไปหลงรักหลานสาวของคุณหญิงห้องที่มีฐานะร่ำรวยและเป็นตระกูลผู้ดีมีสกุล ในขณะที่ก้องเป็นเพียงคนธรรมดาที่มีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างธรรมดา ดังนั้นเขาจึงถูกคุณหญิงห้องกีดกันเต็มที่ ซึ่งครั้งหนึ่งอาของก้องก็เคยถูกกีดกันมาแล้วเมื่อไปรักกับบุตรสาวของคุณหญิงห้องเข้า ก้องจึงต้องการแก้แค้นด้วยการเอาชนะคุณหญิงห้องด้วยการแต่งงานกับหลานสาวของคุณหญิงห้องให้ได้ แต่แล้วเขาก็ต้องผิดหวัง เนื่องจากคุณหญิงห้องจับหลานสาวคนนั้นแต่งงานกับชายอื่น ก้องเต็มไปด้วยความเสียใจอย่างมาก ทำให้เขาคิดฆ่าเจนนเมามาย และได้เสียกับอนงค์นางหลานสาวอีกคนหนึ่งของคุณหญิงห้อง แต่เธอไม่ได้รับความเมตตาจากคุณหญิงห้อง เนื่องจากมารดาของอนงค์นางเป็นผู้หญิง

ยากจนที่บิดาของเธอไปได้มาจากบ้านนอกและคุณหญิงพ้องไม่ยอมรับ อนงค์นางยอมรับสภาพและรู้ตัวดีว่าท้องไม่ได้รักเธอแต่อย่างใด เธอจึงพร้อมจะหลีกทางให้เขาเป็นอิสระ บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่าท้องจะยอมรับอนงค์นางเป็นภรรยาของเขาหรือไม่

รักบทสุดท้าย เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากสภาพสังคม และพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ กล่าวคือ ตฤณเป็นเด็กกำพร้าที่อาศัยวัดอยู่ แต่ด้วยความเป็นคนที่รูปร่างหน้าตาดีเขาจึงมีสาวแก่แม่หม้ายมาหลงไหล และเขาก็ยึดอาชีพบริการความสุขให้กับผู้หญิงเหล่านั้นจนเขามีฐานะร่ำรวย ตฤณมีความสัมพันธ์กับแม่หม้ายคนหนึ่งอย่างลับ ๆ และแม่หม้ายคนนั้นก็มียุตรสาวคนหนึ่งชื่อปณิดาซึ่งป่วยเป็นโรคหัวใจ แต่ปณิดาไม่รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างตฤณกับมารดาของเธอ ในขณะที่ตฤณก็มีคนรักอยู่แล้ว คือ กิรดา ตฤณต้องจำใจแต่งงานกับปณิดาตามคำขอร้องของมารดาเธอในขณะที่กิรดาก็กำลังจะแต่งงานกับชายคนอื่น บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า ตฤณจะมีความสุขสมหวังในชีวิตของเขา และได้แต่งงานกับผู้หญิงที่เขารักหรือไม่

เหมือนม่านพราง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากการมีคู่ครองของบุตรชาย กล่าวคือ ชยาวุธใบมีความสัมพันธ์กับภารดี ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติมาก่อน จึงสร้างความไม่พอใจให้กับชวนชื่นมารดาของเขาเป็นอย่างมาก ชวนชื่นต้องการให้ชยาวุธแต่งงานกับนิสาชลเด็กกำพร้าที่เป็นบุตรของเพื่อนสนิทที่เธอช่วยอุปการะไว้ ชยาวุธไม่ต้องการขัดใจมารดาจึงยอมแต่งงานกับนิสาชล แต่เป็นเพียงการแต่งงานกันตามกฎหมายเท่านั้น ต่อมาชยาวุธเริ่มรับรู้ถึงความไม่ซื่อสัตย์ของภารดี เขาจึงหันมาสนใจในตัวนิสาชลอย่างจริงจัง แต่ก็เป็นเวลาเดียวกับที่นิสาชลต้องการคืนอิสระให้แก่เขา บมปัญหาของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า ชยาวุธกับนิสาชลจะครองรักกันไปหรือไม่

ชลยใจ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความอิจฉาริษยาภายในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ วรางคณาเป็นเด็กกำพร้าที่อาศัยอยู่กับป้าที่มีแต่ความเกลียดชังเธอ เพราะมารดาของวรางคณาแย่งคนที่นางผลรักไป ดังนั้นนางผลจึงทำทุกวิถีทางที่จะกลั่นแกล้งไม่ให้วรางคณามีความสุข นางผลจับวรางคณาขายให้แก่เสียแก่ ๆ คนหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้วรางคณาหนีออกจากบ้านไป วรางคณาได้รับความช่วยเหลือโดยเป็นครูสอนหนังสือที่โรงเรียนของพริ้มเพรา และน้องชายของพริ้มเพราคือนายแพทย์พงษ์รพีก็ชอบ เธอแต่พงษ์รพีมีคู่หมั้นอยู่แล้ว คู่หมั้นของพงษ์รพีไม่พอใจและเหิงหวงเธอมาก

วรางคณาจึงต้องออกไปทำงานที่อื่น แต่ข้าของเธอก็ตามไปรังควานอีกจนทำให้วรางคณาต้องหนีต่อไป พงษ์รพีพยายามสืบหาที่อยู่ของวรางคณา เพื่อจะขอใช้ชีวิตร่วมกับเธอหลังจากที่ภรรยาของเขาเสียชีวิตลงบนปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า พงษ์รพีจะตามหาวรางคณาพบ และเธอจะยอมร่วมชีวิตกับเขาหรือไม่

เทพบุตรจำแลง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบนปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง อันเกิดจากความอาฆาตแค้น กล่าวคือ ราชนต้องการแก้แค้นแทนราชันย์พี่ชายของเขา เนื่องจากราชันย์ถูกอุทิศสรวงปฏิเสธความรักเพราะดูถูกในความเป็นเศรษฐีบ้านนอก ราชนจึงปลอมตัวเพื่อจะได้มีโอกาสนักชู้ชิตกับอุทิศสรวงเพื่อหาทางแก้แค้นแทนพี่ชาย ส่วนอุทิศสรวงมีคนรักอยู่แล้วคือ เลอพงศ์ซึ่งเธอก็บอกความจริงข้อนี้ให้แก่ราชนทราบ บนปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่าราชนจะเลิกโกรธแค้นอุทิศสรวง และยอมแต่งงานกับเธอหรือไม่

หนึ่งนุช เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบนปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความริษยาที่อยู่ภายในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ นิรชราเป็นเด็กสาวกษัตริย์ที่ต้องเข้ามาอาศัยอยู่กับข้า เนื่องจากกบฏกับยาของเธอรังเกียจความต่ำต้อยของมารดาเธอและบิดาของเธอก็ถูกตัดออกจากกองมรดกด้วย แต่หลังจากที่มารดาของนิรชราเสียชีวิตลงแล้วบิดาของเธอก็ถูกบังคับให้แต่งงานใหม่กับรินฤดี และต่อมาไม่นานนักบิดาของเธอก็เสียชีวิตลงอีก นิรชราต้องอยู่กับรินฤดีซึ่งเป็นมารดาเลี้ยงที่มีแต่ความอิจฉาริษยา และต้องการแย่งสรรามคนรักของเธอด้วย ซึ่งก็ได้ผลเพราะทำให้นิรชราต้องหนีออกจากบ้าน ต่อมารินฤดีเกิดป่วยหนักและเริ่มสั่นไถ่คิดที่เธอได้ก่อไว้กับนิรชรา เธอจึงออกตามหานิรชราโดยมีสรรามช่วยติดตามด้วย บนปัญหาของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า นิรชราจะอภัยให้รินฤดีและกลับมาแต่งงานกับสรรามคนรักของเธอหรือไม่

พิษรักแรงแค้น เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบนปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตัวละครที่สร้างปัญหาขึ้น กล่าวคือ สยามต้องได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำที่สร้างความยุ่งยากในชีวิตของสมญาน้องชายฝาแฝดของเขา เพราะสมญามีพฤติกรรมหลอกลวง และชอบทำลายความบริสุทธิ์ของผู้หญิงแล้วไม่รับผิดชอบ และทุกครั้งที่เขากระทำความผิดเช่นนี้เขาจะอ้างชื่อสยามเสมอ จนกระทั่งสมญารู้ได้ทำให้วิมลยาต้องเสียชีวิตลงจากการทำแท้ง และเหตุนี้เองทำให้วิมลยาโกรธแค้นสยามเป็นอย่างยิ่งที่เป็นต้นเหตุทำให้วิมลยาดาย เธอจึงหาทางแก้แค้นเขาโดยไม่รู้ความจริงว่าเป็นการกระทำ

ของสมณู ปมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า วศินจะรู้ความจริงหรือไม่ว่าสยามไม่ฆ่าคนกระทำการ และ สมณูจะจบความชั่วร้ายของเขายังไง

เพียงเกล็ดดาว เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่อง จากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง อันเกิดจากความอิจฉาริษยาที่เกิดขึ้นในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ เกล็ดดาวเป็นเด็กสาวที่ต้องได้รับความทุกข์ทรมานจากการกระทำของพรจันทร์ผู้เป็น มารดาเลี้ยงที่พยายามกลั่นแกล้งเธอต่าง ๆ นานาโดยผู้เป็นบิดาของเธอก็ไม่คัดค้านแต่อย่างใด เนื่องจากเกลียดชังมารดาของเกล็ดดาวที่ถูกใส่ร้ายว่าคบชู้ เกล็ดดาวถูกพรจันทร์จับขังไว้ในกุฏิ ผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวยแต่เธอก็รอดพ้นมาได้เพราะมีคนดียื่นมือมาช่วยเหลือ เธอทำให้บุตรสาวของ พรจันทร์ต้องตกเป็นภรรยาของคนที่พรจันทร์จัดการให้ เกล็ดดาวแทน และต่อมาบุตรสาวของ พรจันทร์ก็เสียชีวิตลง เนื่องจากการทำแท้งแต่พรจันทร์ไม่ยอมลดละการตามรังควานเกล็ดดาว แต่อย่างใด ปมปัญหาของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า เกล็ดดาวจะสามารถพบความสุขสมหวังในชีวิตของเธอได้หรือไม่

หัวใจไม่สิ้นรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความอิจฉาริษยาที่เกิดขึ้นในจิตใจของตัวละครในเรื่อง กล่าวคือ ขบาเด็กสาวที่ต้องประสบปัญหาชีวิตครอบครัว เนื่องจากมารดาของเธอมีสามีใหม่ที่อ่อนกว่ามารดาเธอหลังจากที่บิดาของเธอเสียชีวิตลง เธอถูกบิดาเลี้ยงที่ยังหนุ่มฉกรรจ์จนทำให้ เธอต้องหนีออกจากบ้าน เธออาศัยอยู่กับโรม อัศวกรนักเขียนชื่อดัง ต่อมาขบได้เข้าสู่วงการแสดง ขบาประสบความสำเร็จในการเป็นนางเอกภาพยนตร์เป็นอย่างมากโดยใช้ชื่อในการแสดงว่า ขวัญชีวันแต่ก็สร้างความไม่พอใจให้กับรติรสหญิงสาวที่เคยเป็นคนรักของโรมแม้ว่าโรมจะบอกทุกคนว่าขบาเป็นน้องสาวของเขาก็ตาม โรมไม่ต้องการให้ขบาเดือดร้อนจากการรังควานของรติรส เขาจึงหันกลับไปเอาใจรติรส ซึ่งเหตุนี้เองจึงทำให้ขบาเสียใจและไปสนิทสนมกับสิทธิราชซึ่งมาหลงรัก เธอปมปัญหาของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า รติรสกับโรมจะลงเอยกันด้วยดี และทั้งสองจะได้แต่งงานกันหรือไม่

หัวใจจันยังอยู่ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง กล่าวคือ วราลีต้องหนีออกจากบ้าน เนื่องจากบิดาของเธอแต่งงานใหม่หลังจากที่มารดาของเธอเสียชีวิต และมิหนำซ้ำพี่สาวของเธอก็ถูกทารุณจนถึงแก่ความตาย มารดาเลี้ยงของวราลีเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจ ทรนทรย์สมบัติจึงกล่าวหาว่าวราลีป่วยเป็นโรคจิตต้องเข้ารับการรักษาตัว แต่เวริตญาติของ

เธอส่งสารและให้ความช่วยเหลือเธอเพื่อให้เธอหลุดพ้นจากเงื้อมมือของมารดาเลี้ยงวราลีจึงต้องแต่งงานปลอม ๆ กับอิชัยบุตรชายของเอ้อมเพื่อวราลีจะได้มีโอกาสหลุดพ้นจากบ้านของเธอได้วราลีไปเรียนต่อยังต่างประเทศ โดยอ้างว่าเป็นการไปอินนิมูน และเมื่อกลับมาก็มีชายหนุ่มชื่อสงกรานต์ซึ่งไปอยู่ต่างประเทศมาชอบพอเธอ และสงกรานต์ได้ตามกลับมาประเทศไทยด้วยบมปัญหาคือเรื่องนี้อยู่ที่ว่าวราลีกับอิชัยจะใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกันอย่างแท้จริงต่อไปหรือไม่

หัวใจฉันไม่ขาย เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาคือเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง อันเกิดจากความไม่เข้าใจกันของตัวละครในเรื่อง กล่าวคือ รัชภูมิเข้าใจผิดคิดว่าบิดาของเขาแต่งงานกับละอองแก้ว เพราะละอองแก้วต้องการทรัพย์สินสมบัติของบิดาของเขาเท่านั้น ในขณะที่ยอชวัญก็เข้าใจว่ารัชภูมิมีส่วนเกี่ยวข้องในการเสียชีวิตของละอองแก้วพี่สาวของเธอ เพราะในระหว่างที่พี่สาวของเธอประสบอุบัติเหตุนั้นรัชภูมิอยู่ในที่เกิดเหตุด้วย และรัชภูมิก็ยังได้รับข้อมูลผิด ๆ เกี่ยวกับละอองแก้วและยอชวัญตลอดเวลาจากสายใจเพราะสายใจต้องการได้รัชภูมิเป็นบุตรเขยของตน บมปัญหาคือเรื่องนี้อยู่ที่ว่า รัชภูมิกับยอชวัญจะสามารถเข้าใจกันและแต่งงานกันหรือไม่

ไฟกามเทพ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาคือเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง อันเกิดจากความไม่เข้าใจกันของตัวละครในเรื่อง กล่าวคือ เพียงอุมาจะต้องแต่งงานกับเคนนิธ เพื่อครอบงำฐานะของครอบครัวทั้ง ๆ ที่เธอมีวาริชเป็นคนรักอยู่แล้ว เพียงอุมาสัญญาว่าเธอจะหย่าขาดกับเคนนิธภายในเวลาสองปี แต่ระหว่างนั้นวาริชได้ไปแต่งงานกับกิริดาและมีบุตรด้วยกัน เพียงอุมากับวาริชจึงตกลงกันว่าจะเลิกติดต่อกันต่อไป แต่ทั้งกิริดาและเคนนิธก็เข้าใจผิดถึงการนัดพบกันของคนทั้งสอง เคนนิธจึงหนีไปต่างประเทศ บมปัญหาคือเรื่องนี้อยู่ที่ว่าเคนนิธ และเพียงอุมาจะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกันเหมือนเดิมหรือไม่

คนไม่มีหัวใจ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาคือเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความไม่เข้าใจกันของตัวละครในเรื่อง กล่าวคือ ตะวันวาดต้องแต่งงานกับรัชชูเนื่องจากเขาเป็นคนช่วยเหลือครอบงำฐานะครอบครัวของเธอ เพราะพี่ชายของเธอมีหนี้สินมากมายจากการเล่นการพนัน รัชชูแกล้งสร้างเรื่องราวว่าเขาป่วยเป็นโรคมะเร็ง ตะวันวาดจึงต้องแต่งงานกับเขาเนื่องจากเขาต้องการทายาทไว้สืบสกุล ในขณะที่เดียวกัน ตะวันวาดก็มีชายคนรักอยู่แล้วคือ ศราแต่ศราถูกมารดาเลี้ยงของเข้างัดกับให้หมั้นกับบองจิต เนื่องจากรังเกียจฐานะของตะวันวาด แต่ต่อมาไม่นานคู่หมั้นของศราก็เสียชีวิตลงเพราะอุบัติเหตุ

ทำให้สราหวนกลับมาหาตะวันตก โดยไปพบรัชช เพื่อขอคุ้มกันตะวันตกคืนจากเขาและรัชชยินยอม
 หลีกทางให้คนทั้งสองแต่โดยดี บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า ตะวันวาทกับรัชชจะกลับมาเข้าใจกัน
 และใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันต่อไปอีกหรือไม่

หงส์เหิน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความ
 ขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง อันเกิดจากความอิจฉาริษยาที่มีอยู่ในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ
 ทัดทรงเต็กสาวกัฬร่าที่เข้ามาอาศัยอยู่กับญาติข้างบิดาของเธอ ทัดทรงได้รับความเมตตาจาก
 วนิดา แต่ในขณะที่เดียวกันก็ถูกกลางรังแกและคอยหาเรื่องอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมีเอกชัย
 หลานชายสามีของกลางยังคอยหาเรื่องใส่ร้ายจนในที่สุดทัดทรงก็ต้องถูกไล่ออกจากบ้านเพราะ
 วนิดาเข้าใจผิด ตลอดเวลาที่อยู่ในบ้านของวนิดา ทัดทรงได้รับความสนใจจากคัมภีร์คู่หมั้นของ
 วิไลลักษณ์ ซึ่งเป็นลูกสาวของกลาง คัมภีร์เฝ้าติดตามทัดทรงอยู่ตลอดเวลาแม้ว่าเธอจะถูกไล่ออก
 จากบ้านแล้วก็ตาม บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่าชีวิตของทัดทรงจะเป็นอย่างไรต่อไป และเธอ
 จะได้รับความสุขในชีวิตหรือไม่

ชายรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความ
 ขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง อันเกิดจากความอิจฉาริษยาในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ กุลชรี
 เป็นเด็กสาวกัฬร่าและยากจน เธอต้องทำงานส่งเสียน้องให้เรียนและต้องเป็นผู้รับภาระของ
 ครอบครัวทั้งหมด ยูเรศเป็นหญิงสาวที่คอยอิจฉาริษยาและหาเรื่องใส่ร้ายกุลชรีอยู่ตลอดเวลา
 จนกระทั่งกุลชรีได้มีโอกาสรู้จักกับภานิวดี ยูเรศไม่พอใจและพยายามหาเรื่องกุลชรี จนกระทั่ง
 กุลชรีได้แต่งงานกับภานิวดีแล้วยูเรศได้นำเรื่องไปบอกให้ชนินฐาภรรยาหลวงของภานิวดีทราบ
 กุลชรีจึงยอมแยกทางให้ทันที บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่ากุลชรีกับภานิวดีจะกลับมาคืนดีกันและใช้
 ชีวิตคู่ด้วยกันอีกหรือไม่

กิ่งเดือนใบดิน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจาก
 ความขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง อันเกิดจากความริษยาที่มีอยู่ในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ
 มืดเป็นเด็กสาวที่เข้ามาอยู่บ้านของบิดาตัวเอง แต่ถูกบิดาความจริงมาตลอด จนกระทั่งเธอได้
 เป็นสาวความจริงที่ว่าเธอเป็นบุตรสาวของพลธนาทจึงถูกเปิดเผยให้ทุกคนได้รับรู้ ซึ่งสร้างความ
 ไม่พอใจให้กับมารดาเลี้ยงเป็นอย่างยิ่ง พลธนาทกับเพื่อนสัญญากันว่าจะให้บุตรของทั้งสองฝ่าย
 แต่งงานกัน ดังนั้นมืดจึงรับหมั้นกับคนทั้ง ๆ ที่เธอรักคนผู้เป็นพี่ชายของคนมากกว่า ทั้งนี้เพราะ
 เธอต้องการกลั่นแกล้งน้องบุตรสาวของมารดาเลี้ยงที่ชอบแกล้งหาเรื่องเธออยู่เสมอ และเธอรู้

ว่าขวัญจิราบุตรสาวอีกคนหนึ่งขอมารดาเลี้ยงหลงรักคณินและขวัญจิราก็ดีกับเธอเสมอมา แต่คณินไม่ได้รักขวัญจิราแต่อย่างใด เพราะคณิเรักมีด บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า มีดกับคณินจะสมหวังในความรักที่มีต่อกันหรือไม่

สะไวอินทร์สรวง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง กล่าวคือ คทาเทพถูกมารดาบังคับให้แต่งงานกับปิยธิดา เนื่องจากทั้งสองคนมีชาติตระกูลและฐานะใกล้เคียงกัน แต่ทั้งสองไม่ได้รักกัน เพราะคทาเทพหลงรักตติยาญาติพี่น้องของปิยธิดา แต่รักปิยธิดาเหมือนน้องสาว เขาจึงต้องการให้ตติยาเห็นใจและรับรัก เขาจึงคิดวางแผนให้ตติยาเห็นใจเขา บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า คทาเทพจะสามารถเอาชนะใจตติยาและแต่งงานกับเธอได้หรือไม่

แม่ขอบฟ้ากัน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความริษยาที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ เปรี๊ยะเป็นเด็กสาวกษัตริย์ที่มาอาศัยอยู่ในบ้านขวัญจิต เปรี๊ยะถูกเจตนาบุตรสาวของเจ้าของบ้าน อิจจาริษาและรังเกียจเธอ ในขณะที่เจิมจันทร์ผู้เป็นน้องกลับดีต่อเธอ รอมเมศจะต้องหมั้นกับเจตนาตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่ แต่รอมเมศกลับไปรักเปรี๊ยะจึงทำให้เจตนาไม่พอใจ เป็นอย่างยิ่ง ภายหลังเปรี๊ยะพบบิดามารดาที่แท้จริงของเธอมิฐานะร่ำรวย และเป็นคนมีชาติตระกูลเช่นกันทำให้เจตนาเกลียดชังเปรี๊ยะเพิ่มมากขึ้น บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า เปรี๊ยะกับรอมเมศจะลงเอยกันด้วยดีหรือไม่

แก้วหลากสี เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความไม่พอใจในพฤติกรรมของตัวละคร กล่าวคือ แก้วชิงดวงเป็นหญิงสาวที่เกิดมาพบแต่ความลำบากมีฐานะผิเคือง เธอจึงชอบเป็นภรรยาน้อยของผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวยจนกระทั่งมาพบกับรัมภ์วัล ซึ่งเป็นคู่หมั้นของสยามล แก้วชิงดวงแย่งรัมภ์วัลไปจากสยามลได้สำเร็จทำให้รองราชพี่ชายของรัมภ์วัลไม่พอใจเธอเป็นอย่างยิ่ง อสมมาซึ่งเป็นบุตรสาวของแก้วชิงดวง และเป็นเพื่อนสนิทของสยามลถูกห้ามไม่ให้คบหากับสยามลต่อไป เนื่องจากบิดามารดาของสยามล โกรธแค้นมารดาของเธอ ในขณะที่รองราชเองก็เข้าใจผิดว่าอสมมามีนิสัยเหมือนมารดา เขาจึงโกรธเธอมากเพราะเข้าใจว่าอสมมาหลอกลวงอลงกต ซึ่งเป็นน้องชายของเพื่อนของเขาคนหนึ่ง บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า รองราชจะเข้าใจในตัวของอสมมาหรือไม่ และชีวิตในบั้นปลายของแก้วชิงดวงจะเป็นอย่างไรต่อไป

ว่าขวัญจิราบุตรสาวอีกคนหนึ่งขอมารดาเลี้ยงหลงรักคนและขวัญจิราก็ติดกับเธอเสมอมา แต่คนที่ไม่ได้รักขวัญจิราแต่อย่างใด เพราะคนรักมีด ปมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า มีดกับคนจะสมหวังในความรักที่มีต่อกันหรือไม่

สะกัอินทร์สรวง เป็นนวนิยายที่บุษมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง กล่าวคือ คทาเทพกุมารดาบังคับให้แต่งงานกับปิยธิดา เนื่องจากทั้งสองคนมีชาติตระกูลและฐานะใกล้เคียงกัน แต่ทั้งสองไม่รักกัน เพราะคทาเทพหลงรักตติยาธิดาน้องของปิยธิดา แต่รักปิยธิดาเหมือนน้องสาว เขาจึงต้องการให้ตติยาเห็นใจและรัก รัก เขาจึงคิดวางแผนให้ตติยาเห็นใจเขา ปมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า คทาเทพจะสามารถเอาชนะใจตติยาและแต่งงานกับเธอได้หรือไม่

แม้ขอบฟ้ากัน เป็นนวนิยายที่บุษมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความริษยาที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ เปรี๊ยะเป็นเด็กสาวกษัตริย์ที่มาอาศัยอยู่ในบ้านขวัญจิต เปรี๊ยะถูกเจตนาบุตรสาวของเจ้าของบ้าน อิจจาริยาและรังเกียจเธอ ในขณะที่เจิมจันทร์ผู้เป็นน้องกลับดีต่อเธอ รมมเยศจะต้องหมั้นกับเจตนาตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่ แต่รมเยศกลับไปรักเปรี๊ยะจึงทำให้เจตนาไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง ภายหลังเปรี๊ยะพบบิดามารดาที่แท้จริงของเธอมิฐาและรักรวย และเป็นคนมีชาติตระกูลเช่นกันทำให้เจตนาเกลียดชังเปรี๊ยะเพิ่มมากขึ้น ปมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า เปรี๊ยะกับรมเยศจะลงเอยกันด้วยดีหรือไม่

แก้วหลากสี เป็นนวนิยายที่บุษมาสสร้างปมปัญหาของเรื่องจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องอันเกิดจากความไม่พอใจในพฤติกรรมของตัวละคร กล่าวคือ แก้วชิงดวงเป็นหญิงสาวที่เกิดมาพบแต่ความลำบากมีฐานะผิเคื่อง เธอจึงชอบเป็นภรรยาน้อยของผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวยจนกระทั่งมาพบกับรัมภ์วัล ซึ่งเป็นคู่หมั้นของสยามล แก้วชิงดวงแย่งรัมภ์วัลไปจากสยามลได้สำเร็จทำให้รองราชพิชายของรัมภ์วัลไม่พอใจเธอเป็นอย่างยิ่ง อสมามีซึ่งเป็นบุตรสาวของแก้วชิงดวง และเป็นเพื่อนสนิทของสยามลถูกห้ามไม่ให้คบหากับสยามลต่อไป เนื่องจากบิดามารดาของสยามล โกรธแค้นมารดาของเธอ ในขณะที่รองราชเองก็เข้าใจผิดว่าอสมามีนิสัยเหมือนมารดาเขาจึงโกรธเธอมากเพราะเข้าใจว่าอสมามีล่อลวงอลงกต ซึ่งเป็นน้องชายของเพื่อนของเขาคนหนึ่ง ปมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า รองราชจะเข้าใจในตัวของอสมามีหรือไม่ และชีวิตในบั้นปลายของแก้วชิงดวงจะเป็นอย่างไรต่อไป

หัวใจปฐิวัติ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจาก ความขัดแย้งของตัวละครใน เรื่องอันเกิดจากความสับสนภายในจิตใจของตัวละคร กล่าวคือ วงศ์สรวง เป็นชายหนุ่มที่มีรูปร่างหน้าตาดีเป็นที่หมายปองของหญิงสาว บิดาของวงศ์สรวงต้องการ ให้เขาแต่งงานกับบุษลินีบุตรสาวของเพื่อนสนิทที่มาอาศัยอยู่ที่บ้านของเขา เนื่องจากบุษลินีทนความ รัชยาของมารดาเลี้ยงไม่ได้ เธอจึงตัดสินใจมา เรียนต่อที่กรุงเทพฯ และพักอยู่ที่บ้านของวงศ์สรวง วงศ์สรวงนั้นในตอนแรก เขาปฏิเสธความต้องการของบิดาของเขาในทันที เพราะฝังใจในภาพ ตอนเด็กของบุษลินีที่เขาเคยจำได้ว่าเธอเป็นเด็กที่ไม่น่ารักแต่อย่างใด บมปัญหาของเรื่องจึงอยู่ที่ว่า วงศ์สรวงกับบุษลินีจะได้แต่งงานกันตามความต้องการของผู้ใหญ่หรือไม่

คณิงหา เป็นนวนิยายที่บุษยมาสสร้างบมปัญหาของเรื่องจากความ ขัดแย้งของตัวละครใน เรื่องอันเกิดจากการถูกบิดามารดาบังคับจิตใจ กล่าวคือ รามนรีหนีการถูก บังคับให้หมั้นกับผู้ชายที่เธอไม่ได้รักที่บิดาได้แล้วมาทำงานอยู่ที่บ้านของภูมิ โดยมีหน้าที่ดูแลยาของ ภูมิ ภูมิก็มีปัญหาทางบ้านคือเขาถูกบิดามารดาบังคับให้แต่งงานกับผู้หญิงที่เขาไม่ได้รักเช่นกัน ภูมิ จึงว่าจ้างให้รามนรีช่วยแสดงตัวเป็นเดือนฉายคนรักของเขา รามนรีเคยรู้จักกับเดือนฉายมาก่อน จึงยินยอมแสดงตัวเป็นเดือนฉายคนรักของภูมิ เมื่อภูมิได้ใกล้ชิดรามนรีนานเข้าก็หลงรักเธอจริง ๆ แล้ววันหนึ่ง เดือนฉายตัวจริงก็กลับมาทำให้รามนรีต้องออกจากบ้านของภูมิไป บมปัญหาของเรื่องจึง อยู่ที่ว่า เรื่องของรามนรีกับภูมิจะลงเอยกันอย่างไร

5.2.2 การคลี่คลายบมปัญหาของเรื่อง

นวนิยายของบุษยมาสทุกเรื่องจะคลี่คลายบมปัญหาของเรื่องที่ผูก เอาไว้ด้วยการใช้ความบังเอิญของเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นในความเป็นจริงได้ค่อนข้างน้อยมาก แต่บุษยมาสจะไม่ให้ความสำคัญกับความสมจริงของเหตุการณ์เท่าใดนัก บุษยมาสจะมุ่งคำนึงถึงการ คลี่คลายเหตุการณ์นั้นเนื้อเรื่องไปสู่ตอนจบเรื่องมากกว่า ซึ่งวิธีการคลี่คลายบมปัญหาของเรื่องใน นวนิยายของบุษยมาสแต่ละเรื่อง มี 3 วิธี คือ

1. การเปิดเผยความจริง
2. การให้อภัยของตัวละคร
3. ตัวละครร้ายได้ชดใช้กรรม รายละเอียดดังนี้

สลักจิต เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายบมปัญหาของเรื่องด้วยการ ใช้ความดีงามของสลักจิตที่มีมาโดยตลอด ตั้งแต่ตอนต้นเรื่องเพื่อเอาชนะใจทุกคนที่ไม่ยอมรับตัว

เธอมาตลอดแต่แล้วก็ต้องพ่ายแพ้ต่อความดั่งใจของสลักจิต ในขณะที่เพียงเพียงที่มีความเกลียดชังสลักจิตมากกว่าคนอื่น ๆ ต้องจบชีวิตลงด้วยการฆ่าตัวตายหนีความผิดที่ตนได้ก่อไว้

อาญาสวรรค์ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการให้เรขชัยผู้ก่อความชั่วร้ายในเรื่องต้องจบชีวิตลงด้วยการถูกยิงตาย และความจริงที่โศกพิตรบังเอิญได้ตลอดเวลาคือเขาไม่ได้เป็นผู้ฆาตรกรยาได้เปิดเผยให้ทุกคนในเรื่องทราบ

สุริยาที่รัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการให้พงษ์สุริยสร้างเรื่องขึ้นมาว่าตนเองต้องตาบอดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทำให้ปริยานุชมีโอกาสเข้าไปรักษาพยาบาลเขาอีกครั้งหนึ่งจนทำให้พงษ์สุริยแน่ใจได้ว่า ปริยานุชเป็นผู้หญิงที่เขารักจริง เนื่องจากมิได้หวังในทรัพย์สินเงินทองเหมือนกับนางอติที่เป็นคู่หมั้นของเขา

แก้วอนงค์ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการใช้ความดั่งใจและความเป็นคนซื่อตรงของธรมยาทำให้คนศรัทธาที่เข้ามาสนิทสนมกับธรมยา เนื่องจากต้องการแก้แค้นแทนพี่สาวของตนที่บิดาของธรมยาเคยทำลายเธอ เกิดเปลี่ยนใจและกลายเป็นความรักต่อธรมยาในที่สุด และแผนการต่าง ๆ ที่ปลื้มจิตมารดาเลี้ยงของธรมยาพยายามใส่ร้ายธรมยาและมารดาของเธอก็ถูกเปิดเผยขึ้น

ขวัญหล้า เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการเปิดเผยชาติกำเนิดที่แท้จริงของปานแก้วว่าเธอมิใช่เด็กสาวกำพร้าอย่างที่ทุกคนเข้าใจสุริยเป็นผู้คอยช่วยเหลือปานแก้ว เนื่องจากพบกำไลขวัญหล้าที่ปานแก้วสวมอยู่จนทำให้เรื่องร้ายในชีวิตของปานแก้วสามารถจบสิ้นลงด้วยความราบรื่น

ตราบาป เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการให้พ่อของโรคนิทราบเรื่องราวความจริงเกี่ยวกับความรักระหว่างโรคนิกับธรมณี ซึ่งเป็นภรรยาของตนจากสมุดบันทึกของธรมณี และเมื่อโรคนิหมั่นกับผู้หญิงอื่นทำให้ธรมณีเสียใจจนเสียชีวิต จากนั้นน้ำผึ้งได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับโรคนิ เนื่องจากน้ำผึ้งทราบความจริงว่าเคยมีความสัมพันธ์กับธรมณีก่อนแต่มาหลอกลวงธารินเพื่อนของเธอ น้ำผึ้งกับโรคนินี้ปากเสียงกันจนเป็นเหตุทำให้โรคนิประสบอุบัติเหตุ แล้วน้ำผึ้งรู้สึกผิดจึงมาคอยดูแลโรคนิ และกลายเป็นความรักในที่สุด

ยอดชีวิต เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการใช้ความดั่งใจของยอดชีวิตชนะใจทุกคนที่รังเกียจเธอ และบิดามารดาของเธอ และประิยศได้

เปิดเผยความจริงที่เขาได้สร้างเรื่องว่าตนเองเป็นโรคเรื้อนอีกทั้งความจริงที่ว่าปรีเยศได้ปลอมตัวเป็นคนทาสวน เข้าไปทำงานในบ้านที่ยอดชีวันอาศัยอยู่ เพื่อจะไปดูหุ่นนั้นของตนเอง

มาหารัศมี เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการใช้ความตึงงามของมาหารัศมีหญิงสาวที่ต้องพบกับอุปสรรคในชีวิต อันเนื่องมาจากความริษยาของมารดาเลี้ยง และในที่สุดมารดาเลี้ยงของเธอก็เปิดเผยแผนการชั่วร้ายที่ตนได้ก่อขึ้นทั้งหมดในขณะที่ขาดสติ เนื่องจากสะเทือนใจอย่างแรงกับข่าวอุบัติเหตุของบุตรสาวของตน ในขณะที่สุดใจพยายามที่สมรู้ร่วมคิดกับมารดาเลี้ยงของมาหารัศมีได้ออกมาเปิดเผยความจริงทั้งหมด

พราณติคบ่วง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการให้วารินทร์ ซึ่งเป็นพี่ชายของวรุณสิริพยายามอธิบายถึงความตึงงามของสุรย์ ซึ่งเป็นผู้ชายที่มีข่าวลือว่าเป็นคนขาดความรับผิดชอบ และชอบหลอกลวงผู้หญิงว่าสุรย์เป็นคนดีสมควรที่วรุณสิริจะรักได้ ทั้งนี้เพราะวารินทร์หลงรักศกุนตลาเพื่อนของวรุณสิริและต้องการให้วรุณสิริสนับสนุนให้ตนสมหวังในความรัก

ใต้เงาใจ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการให้ชัชชาธิถูกไล่ยิงในงานแต่งงานพยายามช่วยชัชชาธิให้รอดพ้นจากวิถีกระสุนได้แต่พยายามถูกยิงได้รับบาดเจ็บแทน ชัชชาธิเห็นใจในความเสียสละของทยาจึงยอมเปิดเผยความจริงว่าเธอคือลูกชรีอดีตคนรักของทยานั่นเอง

ทฤษฎีรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการใช้ความตึงงามของดวงรัตโครุสาวในชนบทที่คอยดูแลเอาใจใส่เทพ เทวาซึ่งเป็นคนตาบอดโดยไม่ได้รังเกียจแต่อย่างใด ทำให้เทพ เทวาต้องเปิดเผยความจริงกับเธอว่าแท้จริงแล้วเขาคือ วิษณุมหาเศรษฐีนั่นเอง

ก่อนเมฆสลาย เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการใช้ความตึงงามของอริยาชนะใจทุกคนตั้งแต่ศรีไทย ซึ่งเกลียดชังในตัวเธอเนื่องจากมารดาของอริยาเป็นคนรักเก่าของชาติสามีของเธอ และพรหมมินทร์กับฤชก็หลงรักอริยาเนื่องจากความดีงามตลอดจนความมีกิริยาอ่อนหวานนุ่มนวลของอริยา

เปลวไฟในดวงดาว เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่อง ด้วยการเสียชีวิตของชเนตตีผู้หญิงที่มีพฤติกรรมชอบหลอกลวงผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวย จนกระทั่งชเนตตีไปหลอกลวงคนในครอบครัวหนึ่ง ซึ่งมีความเคียดแค้นในการกระทำของชเนตตีเป็นอย่างมาก

จึงให้อารามแต่งงานกับชีวลัย ซึ่งเป็นบุตรสาวของชเนตติเพื่อแก้แค้นชเนตติสังหารบุตรสาวที่ต้อง
รับความทุกข์ทรมานที่ตนเป็นผู้ก่อขึ้นจึงกินยานอนหลับเกินขนาดเพื่อหนีปัญหา แต่ด้วยความดีงามของ
ชีวลัยทำให้ทุกคนยอมให้อภัยมารดาของเธอ และทำให้ชีวิตการแต่งงานของชีวลัยมีความสุขใน
ที่สุด

หว่าเจเถื่อน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วย
การให้อภัยของภาคย์ต่อมารดาของตนเอง ซึ่งในตอนแรกภาคย์โกรธมารดาของเขามากที่ไม่ยอม
รับเขาเป็นบุตรตั้งแต่ต้น และการให้อภัยต่อภาน้องชายต่างมารดาที่ทำลายความสุขทุกอย่างของ
เขาในที่สุดภาคย์ก็แต่งงานกับอมวสืออย่างมีความสุข

เพียงตะวัน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วย
การเสียชีวิตของมารดาเลี้ยงของเพียงตะวัน ซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้เพียงตะวันไม่มีความสุขจนต้อง
หนีออกจากบ้าน และเพียงตะวันก็ได้แต่งงานกับโรมอินทร์คนที่ช่วยเหลือเธอในขณะที่เธอหนีออก
จากบ้านนั่นเอง

เขยเถื่อน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วย
ความดีงามในตัวของนางที่สามที่สามารถเข้าใจท้องผู้ชายที่มีความสัมพันธ์กับเธอด้วยความไม่ตั้งใจ
แต่ในที่สุดท้องก็ไม่นยอมให้องค์นางจากเขาไป

รักบทสุดท้าย เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วย
การเสียชีวิตของตฤณชายหนุ่มที่ยึดอาชีพขายบริการความสุขทางเพศให้แก่เศรษฐีอารมณ์เปลี่ยน
ตฤณสารภาพรักกับกิริดาผู้หญิงที่เขาหลงรักก่อนเสียชีวิต และกิริดาได้แต่งงานกับคนดีที่ตฤณพอใจว่า
จะคุ้มครองเธอได้

เหมือนม่านพราง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่อง
ด้วยความดีงามของนิสาชลที่สามารถเอาชนะใจชายผู้ชายที่เธอแต่งงานด้วย เพราะความกตัญญู
เนื่องจากมารดาของชยาวุธมีพระคุณต่อครอบครัวของเธอ แต่แล้วชยาวุธก็ประจักษ์ในคุณความดี
ของนิสาชลจึงอยู่กินฉันท์สามีภรรยาจริง ๆ กับเธอโดยตัดความสัมพันธ์กับคนรักเก่าอย่างสิ้นเชิง
เนื่องจากชยาวุธสืบทราบถึงความเหลวแหลกของการตีคนรักเก่าของเขา

เชลยใจ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วย
โชคชะตาของพงษ์รพีกับวรางคณาที่เกิดมาเป็นคู่กันแล้วก็ยอมไม่แคสวกัน เนื่องจากพงษ์รพีกลาย

เป็นคนโสดขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากภรรยาของเขาเสียชีวิต และวราภณาก็มีความมั่นคงในความรักที่มีต่อพงษ์พี ทั้งสองจึงลงเอยกันด้วยความสุขสมหวัง

เทพบุตรจำแลง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความเอื้ออาทรของราชินที่มีต่อฤดีสรวงจนทำให้ฤดีสรวงใจอ่อนรับรักเขาทั้ง ๆ ที่ในตอนแรกคนทั้งสองต่างเกลียดกัน และมีความอาฆาตแค้นกันมาก่อน

หนึ่งนุช เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการเสียชีวิตของรินฤดีมารดาเลี้ยงที่คอยริษยากลั่นแกล้งนิรชราต่าง ๆ นานาจนทำให้นิรชราต้องหนีออกจากบ้าน รินฤดีแย่งสรวงซึ่งเป็นคนรักของนิรชราด้วย แต่แล้วรินฤดีก็ต้องสวามิภักดิ์กับนิรชราที่ยอมให้อภัย

พิชรักแรงแค้น เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการเสียชีวิตของสยามภูษาขุนหมื่นที่ชอบหลอกลวงผู้หญิง และป้ายความผิดให้สยามซึ่งเป็นพี่ชายฝาแฝดของตน แต่แล้วด้วยผลกรรมที่สยามก่อขึ้นได้สนองเขา และความจริงทั้งหมดได้เปิดเผยขึ้นให้ทุกคนได้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมด

เพียงเกล็ดดาว เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามของเกล็ดดาวที่ทำให้คนรอบข้างรักใคร่เอ็นดู และคอยให้ความช่วยเหลือจนเกล็ดดาวสามารถฝ่าฟันมรสุมร้ายในชีวิตไปได้ ในขณะที่พรจันทร์มารดาเลี้ยงที่มีแต่ความริษยาเกล็ดดาวอยู่ตลอดเวลากลับต้องได้รับผลกระทบที่ตนก่อขึ้นในที่สุด

หัวใจไม่สิ้นรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความตายของเพียร และการหลบหนีความผิดของรติรส ซึ่งทั้งสองคนนี้เป็นผู้ที่คิดร้ายต่อชบามาตลอด เมื่อหมดสิ้นคนที่คิดร้ายต่อชบาจึงทำให้ชบาประสบความสำเร็จมีความสุขสมหวังในชีวิต

หัวใจฉันยังอยู่ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามของวราลีเด็กสาวที่ถูกมารดาเลี้ยงริษยา และกลั่นแกล้งจนเธอต้องได้รับความช่วยเหลือจากคนรอบข้างที่สงสาร และเห็นใจ เธอจนกระทั่งต่อมาวราลีได้แต่งงานกับอิชย์ เนื่องจากความจำเป็นในตอนแรก แต่แล้วด้วยความดีและความน่ารักของวราลีทำให้อิชย์ต้องขอใช้ชีวิตอยู่กับเธอจริง ๆ ในเวลาต่อมา

หัวใจฉันไม่ขาย เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามของยอดขวัญที่ไม่สนใจต่อเงินทองจนทำให้เธอสามารถเอาชนะใจรัชภูมิชายหนุ่ม

ผู้รักรวยจนเขาต้องขอเธอแต่งงานในที่สุดทั้ง ๆ ที่ในตอนแรกรัชภูมิมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อยอดขวัญมาก่อนเนื่องจากการเข้าใจผิด และการที่ยอดขวัญถูกสาบใจใส่ร้ายต่าง ๆ นานา

ไพฑูริยา เป็นนวนิยายที่บุษยมาสกลีคลายปมปัญหาของเรื่องด้วยการตั้งครรภ์ของเพ็ญอุมาผู้หญิงที่ต้องแต่งงานเนื่องจากความจำเริญกับเคนนิชซึ่งเป็นเพื่อนของพงษ์ยุทธพี่ชายของเธอ เคนนิชเป็นคนช่วยเหลือครอบครัวของเธอให้พ้นจากความเดือดร้อน เพ็ญอุมาเป็นคนที่คุณรักอยู่แล้วคือวาริช แต่ต่อมาวาริชก็ต้องแต่งงานกับหญิงอื่นจึงทำให้วาริชและเพ็ญอุมาต้องจากกันไปโดยปริยาย เพ็ญอุมายอมเปิดเผยความจริงว่าเธอตั้งครรภ์กับเคนนิชและเคนนิชได้กลับมาหาเพ็ญอุมาในที่สุด

คนไม่มีหัวใจ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสกลีคลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความรักและความเห็นใจในความดีของรัชชชัชชายหนุ่มที่แก่งสร้างเรื่องว่าตนเองป่วยเป็นมะเร็ง เพื่อจะได้แต่งงานกับตะวันวาด ตะวันวาดยอมแต่งงานกับรัชชชชเนื่องจากรัชชชชมีบุญคุณต่อครอบครัวของเธอทั้ง ๆ ที่ตะวันวาดเองก็มีศราเป็นคนรักอยู่แล้ว เมื่อศราถูกบังคับให้หมั้นกับบองจิต ตะวันวาดเริ่มรักรัชชชชหลังจากที่อยู่ด้วยกันจนกระทั่งตั้งครรภ์ในขณะที่ยอดขวัญรักเธอและยอมเปิดเผยความจริงว่าเขาสร้างเรื่องเกี่ยวกับการป่วยขึ้นมา

หงส์เหิน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสกลีคลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามของทศพรวงศ์เด็กสาวที่ถูกคนรอบข้างรุมเร้า และพยายามหาเรื่องใส่ร้ายจนเธอต้องได้รับความลำบาก แต่ในที่สุดคนที่คิดร้ายกับเธอก็ต้องพ่ายแพ้ต่อเคราะห์กรรมที่ตนสร้างขึ้น และทศพรวงศ์ได้สมหวังและแต่งงานกับคัมภีร์ผู้ชายที่คุณรัก และเขาก็รักเธอเช่นกัน

ชายรัก เป็นนวนิยายที่บุษยมาสกลีคลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามและความมั่นคงต่อความรักของกุลชรีที่มีต่อภาวิวัตแม้ว่าความรักของทั้งสองจะมีอุปสรรคมากมายก็ตามแต่แล้วคนรอบข้างที่คอยรุมเร้ากุลชรีก็ต้องพ่ายแพ้ไป จนที่สุภาวิวัตกับกุลชรีก็สมหวังในความรักใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันตลอดไป

กิ่งเดือนาปดิน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสกลีคลายปมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามของมิตที่สามารถเอาชนะใจคนรอบข้างที่มีแต่ความริษยาในตัวเธอ มิตสมหวังในความรักรวมได้แต่งงานกับคณินผู้ชายที่คุณรักเธอ และคณินก็รักมิตเช่นกัน แม้ว่าในตอนแรกจะมีอุปสรรคอยู่บ้างก็ตาม

สะไวอินทร์สรวง เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายบมปัญหาของเรื่องด้วยความเห็นอกเห็นใจของตติยาที่มีต่อคทาเทพ เนื่องจากคทาเทพเกล้งสร้างข่าวว่าตนผิดหวังในความรักจากปณิธานาติของตติยาจนล้มป่วย คทาเทพหลงรักตติยามาเป็นเวลานาน และคทาเทพก็สามารถเอาชนะใจตติยาได้ในที่สุด

แม้ขอบฟ้ากัน เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายบมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามของเปรี๊ยะ และโชคชะตาที่พลิกผันของเปรี๊ยะ จากเด็กกำพร้ากลายเป็นบุตรสาวของเศรษฐี มีตระกูลสูง เปรี๊ยะสามารถพิชิตใจของกรมเยศชายหนุ่มที่หลงรักเปรี๊ยะทั้ง ๆ ที่กรมเยศมีใจติดใจเป็นคู่หมั้นอยู่แล้ว แต่กรมเยศไม่เคยให้ความสนใจต่อใจเลย

แก้วหลากสี เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายบมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามของอสมาทิแตกต่างจากแก้วชิงดวงผู้เป็นมารดา ซึ่งเป็นผู้หญิงที่แย่งชายคนรักไปจากสยามลเพื่อนของอสมารองราชซึ่งเป็นพี่ชายของรัชกาลซึ่งเป็นสามีของแก้วชิงดวงไม่พอใจในการกระทำของแก้วชิงดวง จึงพลอยโกรธอสมาไปด้วย และอสมาก็ถูกใส่ร้ายว่ามีนิสัยไม่ต่างไปจากมารดาของเธอ แต่หลังจากรองราชทราบความจริงทั้งหมดแล้ว รองราชจึงหายโกรธและต้องการแต่งงานกับอสมาเพราะรองราชหลงรักในความดีงามของอสมา

หัวใจปฐิวัติ เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายบมปัญหาของเรื่องด้วยความเป็นผู้หญิงที่มีความสวยงาม คุณสมบัติเพียบพร้อมของบุษลินีที่สามารถเอาชนะใจวงศ์สรวงหนุ่มใหญ่ที่ปฏิเสธความต้องการของบิดาของเธอในตอนแรก เนื่องจากเข้าใจผิดคิดว่าบุษลินีเป็นคนที่มีรูปร่างหน้าตาไม่สวย แต่เมื่อวงศ์สรวงบิดามาพบบุษลินี หลังจากที่เขาได้เป็นสาวแล้ว วงศ์สรวงจึงต้องเปลี่ยนใจและขอเธอแต่งงานในที่สุด

คณิงหา เป็นนวนิยายที่บุษยมาสคลี่คลายบมปัญหาของเรื่องด้วยความดีงามของรามนรีที่สามารถเอาชนะใจภูมิได้ทั้ง ๆ ที่ในตอนแรกภูมิจ้างให้รามนรีแสดงตัวเป็นภรรยาของเขา เพื่อภูมิจะได้รอดพ้นจากการถูกจับคลุมถุงชน เพราะภูมิมีคนที่รักอยู่แล้ว แต่ในที่สุดภูมิก็หลงรักรามนรีเข้าจริง ๆ และครองชีวิตคู่กันด้วยความรักตลอดไป

5.2.3 การปิดเรื่อง

นวนิยายของบุษยมาสทุกเรื่องจะใช้การจบเรื่องแบบสุขนานุกรรม กล่าวคือ ตัวละครที่เป็นฝ่ายพระเอก นางเอกจะสมหวังในชีวิต เช่น ได้ร่วมคู่ชีวิตด้วยการแต่งงาน

สามารถพ้นฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น ได้เปิดเผยฐานะที่แท้จริงของตน เป็นต้น ในขณะที่ตัวละครที่เป็นฝ่ายผู้ร้าย นางอิจฉาจะพบกับความผิดหวังพ่ายแพ้และได้รับผลแห่งการกระทำที่ตนก่อขึ้นทุกเรื่อง ซึ่งวิธีการจบเรื่องในนวนิยายของบุษยมาสแต่ละเรื่องมีดังนี้

สลักจิต เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้สลักจิตได้แต่งงานกับภุมิธอย่างมีความสุข ในขณะที่เพียงเพ็ญต้องฆ่าตัวตายเพื่อหนีกรรมชั่วที่ตนได้ก่อไว้

อาญาสวรรค์ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้โพธิ์ได้แต่งงานกับขวัญยี่หวาอย่างมีความสุข ในขณะที่เริงชัยต้องถูกยิงเสียชีวิต เพื่อชดใช้กรรมชั่วที่ตนได้ก่อไว้

สุรียาทิรัก เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้พงษ์สุรย์แต่งงานกับปริยานุชอย่างมีความสุข ในขณะที่นาถวดีต้องล้มเหลวในชีวิต เนื่องจากรับผลกระทบจากการกระทำของผู้เป็นแม่

แก้วอนงค์ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้รมยาแต่งงานกับคมสร้อยอย่างมีความสุข ในขณะที่ปัสสิมจิตต้องรับเคราะห์กรรมที่ตนก่อขึ้น

ขวัญหล้า เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้บานแก้วได้แต่งงานกับสุรย์อย่างมีความสุข และบานแก้วได้ทราบความจริงเกี่ยวกับชาติกำเนิดที่แท้จริงของตนหลังจากที่ถูกบิดามารดาตลอดเรื่อง

ตราบาบ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ภักดินแต่งงานกับน้ำผึ้งอย่างมีความสุข และน้ำผึ้งก็เข้าใจความจริงเกี่ยวกับภักดินทั้งหมดหลังจากที่น้ำผึ้งหลงเกลียดชังภักดินมาตลอดเรื่อง

ยอดชีวัน เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ปรีเยศแต่งงานกับยอดชีวัน และยอดชีวันสามารถเอาชนะใจญาติพี่น้องบางคนที่ยเกลียดชังเธอตั้งแต่เริ่มแรก

มาหารัศมี เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้มาหารัศมีได้แต่งงานกับวิจิตรรัตน์และอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยาจริง ๆ อย่างมีความสุข และได้ทราบความจริงว่าแท้จริงแล้วก็คือมาหารัศมีนั่นเอง

พราณติดบัว เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้วรุณศิริแต่งงานกับสุรย์อย่างมีความสุข และสุรย์ก็เลิกนิสัยเจ้าชู้อย่างเด็ดขาด

าได้เงาใจ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ชัชชาหรือกุลชรี
แต่งงานกับทยาอย่างมีความสุข และชัชชาได้เปิดเผยความจริงทั้งหมดให้ทยาได้รับรู้ว่าเธอกับ
กุลชรีเป็นคนคนเดียวกันตามาที่ทยาสงสัยมาตลอดเรื่อง

ทฤษฎีรัก เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้วิชฌแต่งงานกับดวงรัตน์
อย่างมีความสุข และวิชฌได้เปิดเผยความจริงทั้งหมดให้ดวงรัตน์ได้ทราบว่าแท้จริงแล้วเขาเป็นคน
คนเดียวกันกับเทพ เทวาทที่บิดบังดวงรัตน์มาตลอดเรื่อง

ก่อนเมฆสลาย เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้อริยาแต่งงาน
กับฤชอย่างมีความสุข และอริยาก็สามารถเอาชนะใจศรีไทยผู้เกลียดชังเธอมาตลอดเรื่องได้ด้วย

เปลวไฟในดวงดาว เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ชีวลัย
แต่งงานกับอารามและเข้าใจกันได้ด้วยดี และชเนตติก็ได้รับผลกระทบที่ตนก่อขึ้นกับทุกคนในเรื่อง
ด้วยการกินยาฆ่าตัวตาย และชเนตติก็ได้รับการให้อภัยจากทุกคนในเรื่อง

หัวใจเถื่อน เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ภาคย์หรือราชแต่ง
งานกับอมวสืออย่างมีความสุข ในขณะที่ภาคย์ก็ให้อภัยกับคนรอบข้างทุกคนที่ทำให้เขาต้อง
โกรธแค้นมาตลอดเรื่อง

เพียงตะวัน เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้โรมอินทร์แต่งงานกับ
เพียงตะวันอย่างมีความสุข

เชยเถื่อน เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้องค์นางได้รับความ
รักที่แท้จริงจากกอง ซึ่งในตอนแรกกองไม่ได้รักองค์นางแต่อย่างใด

รักบทสุดท้าย เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการที่ตฤณต้องเสียชีวิต
ลงด้วยโรคร้ายแต่ตฤณก็มีความสุขก่อนเสียชีวิต เนื่องจากกิริดาผู้หญิงที่ตฤณรักได้แต่งงานกับ
คมกฤษผู้ชายที่ตฤณเห็นว่าเหมาะสมกับกิริดาเป็นอย่างมาก

เหมือนมานพราง เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ชยาอุชยอมรับ
ในตัวของเธอในสาขล และตกลงอยู่กับนิสาขลันท์สามีภรรยาที่จริง ๆ หลังจากทีในตอนแรกชยาอุช
แต่งงานกับนิสาขลตามกฎหมาย และความเห็นชอบของผู้ใหญ่เท่านั้น

ชลยใจ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้พงษ์พีได้แต่งงานกับ
วรางคนอย่างมีความสุข ในขณะที่นางพลซึ่งเป็นป้าของวรางคน และคิดร้ายกับวรางคนมาโดย
ตลอดต้องได้รับผลกระทบที่ตนก่อขึ้น

เทพบุตรจันทรา เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ราชินีแต่งงานกับฤดีศรีอย่างมีความสุข ในขณะที่เลอพงศ์ผู้ที่ฤดีศรีรักเขาตั้งแต่ตอนแรกกลับกลายเป็นคนที่จวนโอกาสและคิดทำลายฤดีศรี

หนึ่งนุช เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้นิรชราแต่งงานกับศรธรรมอย่างมีความสุข ในขณะที่รินฤดีมารดาเลี้ยงที่คอยกลั่นแกล้ง และริษยานิรชรามาตลอดเรื่องต้องจบชีวิตลงแต่ได้สานใจผิดต่อนิรชรา และนิรชราก็ให้อภัยรินฤดีเช่นกัน

พิษรักแรงแค้น เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้สมมุต้องจบชีวิตลงเพราะกรรมชั่วที่เขาได้หลอกทำลายผู้หญิงเป็นจำนวนมาก ในขณะที่สยามพี่ชายฝาแฝดของสมมุก็สามารถเปลี่ยนความเข้าใจของผู้คนที่เข้าใจเขาผิดมาตลอด เนื่องจากสมมุแอบอ้างชื่อของสยามในการกระทำผิดทุกครั้ง และสยามก็ได้แต่งงานกับศินีอย่างมีความสุข

เพียงเกล็ดดาว เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้เกล็ดดาวแต่งงานมีครอบครัวที่มีความสุขกับผู้ชายที่เธอรัก ในขณะที่พรจันทร์มารดาเลี้ยงของเกล็ดดาว ซึ่งสร้างความทุกข์ยากให้กับเกล็ดดาวตลอดเรื่องต้องได้รับผลกระทบชั่วที่ตนได้ก่อไว้

หัวใจไม่สิ้นรัก เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ขบาได้แต่งงานกับอาร์มอย่างมีความสุข ในขณะที่ตรีศและเพียรต้องได้รับผลกระทบชั่วที่ร่วมมือกันก่อไว้กับขบา

หัวใจฉันยังอยู่ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้อิษย์แต่งงานกับวราลีและอยู่กินกันฉันสามีภรรยาจริง ๆ หลังจากที่ในตอนแรกเป็นการแต่งงานกันเพราะความจำเป็นบางอย่างที่จะช่วยวราลีให้รอดพ้นจากเงื้อมมือมารดาเลี้ยงของวราลีเท่านั้น

หัวใจฉันไม่ขาย เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้รัชภูมิแต่งงานกับยอดขวัญ และรัชภูมิก็เข้าใจในตัวยอดขวัญเป็นอย่างดีหลังจากที่รัชภูมิหลงเข้าใจผิดยอดขวัญและละอองแก้วพี่สาวของเธอมาตลอดเรื่อง

ไฟกามเทพ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการที่เคนนิธกับเพียงอูมาสามารถเข้าใจกันและครองคู่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขหลังจากที่ทั้งคู่ต้องจำใจแต่งงานกัน เพราะเพียงอูมาต้องการตอบแทนบุญคุณที่เคนนิธมีต่อครอบครัวของเธอเท่านั้น

คนไม่มีหัวใจ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้รัชชู่ได้แต่งงานกับตะวันวาดตามความตั้งใจของเขา และรัชชู่ได้เปิดเผยความจริงที่เขาวางแผนหลอกลวง เพื่อให้ตะวันวาดตกลงแต่งงานกับเขาทั้งหมด

หงส์เหิน เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้คัมภีร์แต่งงานกับ ทัดทรงอย่างมีความสุข และทัดทรงก็ทราบความจริงเกี่ยวกับชาติกำเนิดที่แท้จริงของตนเอง ว่าไม่ได้ต่ำต้อยอย่างที่เธอเข้าใจมาโดยตลอดในขณะเดียวกันเอกชัย กลาง และวิไลลักษณ์ที่คอย คัดร้ายต่อทัดทรงก็ได้รับผลกระทบของแต่ละคน

ชายรัก เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้กุลขรสามารถใช้ชีวิต คู่กับภริยาได้อย่างมีความสุข หลังจากที่กุลขรถูกยุเรศคอยใส่ร้ายต่าง ๆ นานาแต่กุลขรก็สามารถ เอาชนะต่ออุปสรรคต่าง ๆ ได้

กิ่งเดือนใบดิน เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้คนาได้แต่งงาน กับมิตอย่างมีความสุข มิตสามารถเอาชนะใจทุกคนในบ้านได้ และมิตก็ได้ทราบความจริงเกี่ยวกับ ชาติกำเนิดที่แท้จริงของตนเองด้วย

สะไวอินทร์สรวง เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้คทาเทพได้ แต่งงานอย่างมีความสุขกับตติยาผู้หญิงที่เขาหลงรัก

แม้ขอบฟ้ากัน เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้รมเยศได้แต่งงาน กับเปรี๊ยะผู้หญิงที่รมเยศหลงรักตั้งแต่แรก และเปรี๊ยะได้ทราบความจริงเกี่ยวกับชาติกำเนิดของ ตนเองว่าไม่ได้ต่ำต้อยแต่อย่างใด

แก้วหลากสี เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้รองราชแต่งงานกับ อสมา และแก้วจึงดวงยอมหลักทางให้รั่มชวัลด้วยการไปอยู่ต่างประเทศกับลูก ๆ ของเธอ

หัวใจปฐิวัติ เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้วงศ์สรวงได้แต่งงานกับบุษสินี ซึ่งเป็นผู้หญิงที่เขาหลงรักอย่างมีความสุข

คิงเฝ้า เป็นนวนิยายที่จบเรื่องด้วยการให้ภูมิได้อยู่กินฉันท์สามี ภรรยากับรามนเรืออย่างจริงจัง หลังจากทั้งสองได้ตกลงแต่งงานกันเพื่อหลอกลวงพ่อแม่ของภูมิและ เป็นการประวิงเวลาเพื่อรอเดือนฉาย ซึ่งเป็นคนรักของภูมิกลับมาจากต่างประเทศด้วย

จากการศึกษากลวิธีการประพันธ์ในนวนิยายของบุษยมาส จำนวน 36 เรื่อง ในส่วนของการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง พบว่า บุษยมาส ใช้กลวิธี ที่คล้ายคลึงกันเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างมโนทัศน์และการคลี่คลายมโนทัศน์ ของเรื่อง บุษยมาสมักจะสร้างมโนทัศน์ที่มาจากความเข้าใจผิด หรือการปกปิดความจริง ท้าให้

เรื่องราวในนวนิยายของบุษยมาศดำเนินไปท่ามกลางความเข้าใจผิดของตัวละคร จนกระทั่งเมื่อตัวละครประจักษ์ในความจริง หรือความลับบางอย่างได้รับการเปิดเผย เรื่องราวต่าง ๆ ก็จบลง นอกจากนั้นการปิดเรื่องของบุษยมาศทุกเรื่องจะปิดด้วยความสุขสมหวังของตัวละครเอก ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ซึ่งนักจะได้ครองคู่กันอย่างมีความสุข

ลักษณะกลวิธีการประพันธ์ดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะที่นักพาผู้อ่านให้หลีกเลี่ยงไปจากชีวิตจริง เพราะในชีวิตของคนไม่ได้สิ้นสุดลงที่การแต่งงาน นอกเหนือจากนั้นสภาพปัญหาที่นำเสนอ มักจะเป็นปัญหาที่เกิดจากการชิงรักหักสวาท การแก้แค้นเพื่อความรักโดยผู้เขียนได้ละเลยปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เพราะต้องการให้ผู้อ่านลืมความทุกข์ยาก หรือลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงในขณะที่กำลังอ่านนวนิยาย

การวิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในนวนิยายของบุษยมาส

นวนิยายจัดเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี นวนิยายแต่ละเรื่องย่อมมีคุณค่าแตกต่างกัน บางเรื่องอาจมีคุณค่าในด้านของการให้ความรู้ ความคิด ตลอดจนสติปัญญาแก่ผู้อ่าน นอกเหนือไปจากการให้ความเพลิดเพลิน แต่นวนิยายบางเรื่องอาจมีคุณค่า เฉพาะการให้ความเพลิดเพลิน แต่เพียงอย่างเดียว

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2536 : 51) กล่าวว่า นวนิยายมีคุณค่าแก่ผู้อ่านหลายประการ คือ

1. มุ่งให้ความเพลิดเพลิน 90 % ของผู้อ่านหนังสือเพื่อพักผ่อนมิใช่ต้องการค้นคว้า จะอ่านนวนิยายซึ่งเป็นเรื่องจริงบ้างฝันบ้าง เพิ่มเติมอารมณ์ส่วนที่ขาดหายไป
2. นวนิยายเป็นเรื่องของชีวิต นวนิยายทุกประเภทมีตัวละครเป็นเครื่องชูโรง คนอ่านจะรู้สึกเหมือนว่าได้อ่านเรื่องชีวิตของคนในแวดวงเดียวกัน

ฉะนั้นนวนิยายจึงสนองจิตวิทยาของผู้อ่านได้หลายอย่าง เรื่องจินตนาการ ความเพ้อฝัน และความเป็นไปไม่ได้ในชีวิตจริง เช่น นางเอกสวย พระเอกหล่อรวย เป็นต้น

จากการศึกษานวนิยายของบุษยมาส จำนวน 36 เรื่อง พบว่า นวนิยายของบุษยมาสเป็นนวนิยายที่มุ่งสนองตอบความเพลิดเพลินทางอารมณ์ ผู้อ่านที่อ่านนวนิยายของบุษยมาสส่วนใหญ่มักจะมีจุดประสงค์ร่วมกันคือ ต้องการหลีกเลี่ยงจากสภาพความจริงในขณะที่อ่าน การวิเคราะห์นวนิยายของบุษยมาสในแง่วรรณกรรมหลักนี้ ทำให้ได้พบลักษณะในการเขียนของบุษยมาส ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในนวนิยายของบุษยมาส ซึ่งสามารถแบ่งคุณค่าของนวนิยายของบุษยมาสออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. คุณค่าทางอารมณ์
2. คุณค่าทางปัญญา
1. คุณค่าทางอารมณ์

นวนิยายเป็นเครื่องสนองอารมณ์ของผู้อ่าน กุหลาบ มัลลิกะมาส

(2529 : 79 - 80) กล่าวว่า ความบันเทิงใจที่ได้จากการอ่านวรรณกรรมเกิดเพราะอารมณ์ของผู้อ่าน ถ้าจะเลือกเฉพาะเรื่องที่สมเหตุสมผลหรือเฉพาะที่มีหลักเกณฑ์อย่างดีเท่านั้น ก็จะมีวรรณกรรมที่มีคุณสมบัติและมีความสมบูรณ์แบบไม่มากนัก ฉะนั้นถ้าวรรณกรรมสร้างความบันเทิง

อารมณ์ให้แก่ผู้อ่านแล้ว แม้ว่าเหตุผลจะไม่สมควรนัก แต่ก็แสดงถึงคุณค่าด้านอารมณ์ตอบสนองของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี และย่อมประเมินได้ว่าวรรณกรรมนี้มีคุณค่า

จากการศึกษานวนิยายของบุษยมาส พบว่า ให้คุณค่าทางอารมณ์แก่ผู้อ่านเป็นอย่างสูง โดยนวนิยายของบุษยมาส ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกจากการอ่าน ดังนี้

1.1 ความพึงพอใจ

1.2 ความเข้าใจ

1.1 ความพึงพอใจ

วรรณกรรมที่ให้คุณค่าทางอารมณ์เกิดจากคุณสมบัติหนึ่งของตัววรรณกรรม คือ การให้ความพึงพอใจแก่ผู้อ่าน ดังที่ กุหลาบ มลลิกะมาศ (2529 : 80) กล่าวว่า อารมณ์รัก อารมณ์ศกหรืออารมณ์อื่น ๆ ที่จัดว่ามีความเข้มข้นที่สุดและดีที่สุุดนั้น จะต้องเจือปนด้วย "ความชื่นชม" ในอารมณ์นั้นอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งความชื่นชมนี้อาจคือ ความพึงพอใจที่ได้จากการอ่านวรรณกรรมนั่นเอง

นวนิยายของบุษยมาสสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้อ่านในขณะที่อ่าน ดังนี้

1.1.1 การสร้างความฝันที่สวยงามให้แก่ผู้อ่าน ซึ่งในชีวิตจริง ผู้อ่านต้องพบกับปัญหาสารพัดชนิด ทั้งเรื่องงาน เศรษฐกิจ และการใช้ชีวิตที่เร่งรีบ นวนิยายของบุษยมาสได้ช่วยสร้างความฝัน ซึ่งเป็นกำลังใจให้แก่ผู้อ่าน ด้วยการนำเสนอเฉพาะเรื่องราวที่เต็มไปด้วยความหวังซึ่งจะได้พบกับความสมหวังในบั้นปลาย ดังตัวอย่าง

ในนวนิยายเรื่อง สลักจิต กำหนดให้สลักจิตต้องมีชีวิตที่ว้าเหว เพราะบิดามารดาเสียชีวิตหมด สลักจิตต้องเดินทางกลับประเทศไทยเพื่อมาอาศัยอยู่ในบ้านของพระยาภักดีดินทรผู้เป็นปู่ ท่ามกลางความเกลียดชังของปู่ และญาติ ๆ บางคนซึ่งเป็นบุตรและหลานของพระยาภักดีดินทร เช่นเดียวกับสลักจิต แต่ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านได้รับรู้ว่า ยังมีกิตที่ให้ความรักและความเมตตาต่อสลักจิตมาโดยตลอด และคอยเป็นกำลังใจให้สลักจิตมีความมุ่งมั่นในการทำความดี เพื่อให้สามารถชนะใจพระยาภักดีดินทรได้ ซึ่งในที่สุดสลักจิตก็เป็นผู้ชนะได้รับมรดกของคุณหญิงราเพยผู้เป็นย่า และได้แต่งงานกับกิต เนื่องจากความรักของคนทั้งสองได้รับความเห็นใจจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะพระยาภักดีดินทรผู้เป็นปู่ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"คุณราเพย บัดนี้ฉันได้ทำตามคำขอทุกอย่างของคุณแล้ว...โธ...พ่อยกโทษให้เจ้า
พ่อยกโทษให้เจ้า ขอให้วิญญาณของเจ้าจงเป็นสุขเถิด..."

พระยาภักดีปดินทรคิดคำนึงถึงภรรยาอดรัก และบุตรชายสุดสวาทของท่าน เมื่อท่าน
มายืนอยู่เบื้องหน้าโรงศทองคำเล็ก ๆ และภาพของคุณหญิงราเพย ภักดีปดินทร!...

สลักจิตยิ้มให้ป้าสาว และอาเดียวของเธออย่างน่ารักทั้ง ๆ ที่ใบหน้า อังดงามของ
เธอมีหยาดน้ำตาไหลริน! และก่อนที่บุคคลทั้งสองจะซักถามว่าอะไร เธอก็ได้เป็นผู้พูด
ขึ้นว่า

"จอยมีความสุขเหลือเกินค่ะ ป้าสาวขา อาเดียวขา...เจ้าคุณปู่ท่าน...ท่านให้อภัย
พ่อภาควินของจอยแล้วค่ะ"

"จริงหรือค่ะ คุณจอยของป้า?" แม่สาวถามอย่างตื่นเต้น และเข้ามาโอบกอดคุณจอย
ของหล่อนไว้ด้วยพลอยปิตินดีกับเธอ

(สลักจิต. 2503 : 762)

ในนวนิยายเรื่อง หนึ่งนุช

นิรชราอาศัยอยู่ในบ้านของนางนาคผู้เป็นป้า แต่ไม่ได้รับความรัก
จากป้า เนื่องจากมารดาของนิรชราไม่ใช่สะใภ้ที่ทุกคนในครอบครัวของนางนาคปรารถนา เพราะ
เป็นหญิงสาวชาวบ้านผู้มีฐานะต่ำต้อย แม้วานิชราจะเป็นกษัตริย์ แต่ป้าและมารดาเลี้ยงก็ไม่เคย
ให้ความเมตตา ความคับแค้นทำให้ต้องหนีออกจากบ้านของป้าไปอาศัยอยู่กับชาวสวนผัก (แป๊ะเต็ก)
จนกระทั่งรินฤดี ผู้เป็นมารดาเลี้ยงไปขอร้องให้กลับมาอยู่กับนางนาคอย่างเดิม เพราะความสนิท
ในบาปที่เคยกระทำต่อนิรชราไว้ รินฤดีต้องการทำความดี แต่ไม่มีใครเชื่อว่าการกระทำของเธอ
ออกมาจากความจริงใจ แม้แต่นางนาคที่เคยให้ความรักรินฤดีมาตลอด ยังพูดกับศรธรรมว่า...

"คนอย่างแม่ฤดี ฉันเช็ดและหมดความเชื่อถือเสียแล้วค่ะคุณศรธรรม เรื่องมารดาบิดา
คนว่าเป็นคนดี แล้วไม่มีใครเกินเขา"

"แต่ผมคิดว่าตอนนี้คุณรินฤดี ทำทุกอย่างลงไปด้วยใจสุจริต เพราะเธอต้องการสร้าง
ความดีเพื่อลบล้างความผิด ความชั่วที่เธอเคยกระทำไว้ ก่อนที่เธอจะตาย..."

"คุณศรารามหมายความว่ายังไง ฉันไม่เข้าใจ"

"คุณรินฤดี เป็นโรคเนื้องอกในสมองครับ หมอบอกว่าเธอจะต้องตายภายในเร็ววันนี้..."

(หนึ่งนุช. 2523 : 568)

นวนิยายเรื่อง หงส์เหิน

ทัดทรวง (ส้ม) เป็นเด็กสาวภาพรั้วมีชีวิตระหกระเหิน เพราะความยากจนทำให้ถูกรังเกียจจนต้องเข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านของวนิดา ซึ่งเป็นน้องสาวต่างมารดาของบิดา ทัดทรวงได้รับความเกลียดชังจากกลาง ซึ่งเป็นพี่สาวต่างมารดาของบิดา เนื่องจากกลัวว่าทัดทรวงจะมาแย่งชิงมรดกของวนิดาไปจากบุตรสาวทั้งสองของกลาง ทัดทรวงนั้นสร้างแต่ความดีจนชนะใจทุกคน โดยเฉพาะคัมภีร์ซึ่งเป็นอดีตคู่หมั้นของวิไลลักษณ์ บุตรสาวของกลาง คัมภีร์ได้ขอแต่งงานกับทัดทรวงหลังจากถอนหมั้นกับวิไลลักษณ์แล้ว และภายหลังปรากฏว่าทัดทรวงเป็นทายาทของพ่อเลี้ยงบุญคุ้ม ซึ่งเป็นพี่ชายของเนื้อทิพย์ มารดาของทัดทรวงที่ใครต่อใครพากันดูหมิ่นว่าเป็นคนไร้ญาติขาดมิตร และมีฐานะต่ำต้อยจนไม่สามารถอยู่ในบ้านของวิไลลักษณ์เป็นสามีได้ ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายถึงความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของทัดทรวงว่า...

บัดนี้ ! มรสุมร้ายที่ครอบคลุม "ชีวิต" คุณส้มของแกกำลังจะผ่านพ้นไป...ตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ ทัดทรวงที่ติดๆ...คุณส้มของแกพบแต่ความคับแค้นปีนคั้นทางใจเสมอมา...ถึงเวลาแล้วที่เธอจะพบกับความสุขแห่งใหม่ของชีวิตเป็นการบำเพ็ญ "กรรมดี" ที่เธอได้กระทำมา! ...ในขณะที่เดียวกันนี้ ลุงมัน้อยากจะรู้ว่าคุณกลางจะมีความรู้สึกอย่างไรหนอ หากบังเอิญหล่อ่นได้มาแลเห็นกิริยาของว่าที่ "บุตรเขย" ในอดีตแสดงต่อทัดทรวงขณะนี้...

(หงส์เหิน. 2531 : 1240)

นวนิยายเรื่อง สุรียาที่รัก

ปริยานุช เป็นบุตรสาวของพ่อที่ต้องไปอยู่ในความอุปการะของป้าตั้งแต่แรกเกิด เมื่อไม่มีความใกล้ชิด พ่อมจึงให้ความรักต่อนางสาวดีผู้เป็นพี่สาวมากกว่าปริยานุช

แต่เมื่อต้องการความช่วยเหลือ พวกเราจะห้ปริยานุชรับหน้าที่นั้นแทนนางวดี เช่น การทำให้ปดู่และ พงษ์สุรย์ในขณะที่เขาตบอด เพราะไม่ต้องการให้นางวดีได้รับความลำบาก ความเกลียดชังทำให้ พงษ์สุรย์ทราบดีว่าปริยานุชไม่ใช่คนชั่ว และพงษ์สุรย์ได้เกิดความรักซึ่งกันและกันใจของปริยานุช จนกลายเป็นความรัก และการแต่งงานในที่สุด ดังข้อความตอนหนึ่งที่ว่า...

"ลุงขุนชอบใจคุณน้องมาก ที่กรุณาจะไปเป็นกำลังใจให้คุณพงษ์ของลุงขุนขณะที่เขาป่วย"

เพราะในทีนั้นไม่มีบิดา ปริยานุชจึงพูดว่า

"ลุงขุนลืมนึกไปแล้วกระมังคะว่า คุณพงษ์สุรย์เคยมีพระคุณต่อน้อง เคยช่วยน้องไว้ให้พ้นจากเงื้อมมือของคุณเพิ่มเกียรติ หากเธอไม่ไปช่วยน้องไว้ ป่านนี้คงไม่มีปริยานุช นวกิจอยู่ในโลกแล้วละ"

"แต่จะอย่างไรก็ตาม ลุงขุนก็ต้องชอบใจคุณน้องอยู่ดี" ท่านขุนพูดพลางยิ้มเล็กน้อย เมื่อมองดู "คุณน้อง" ของตนอย่างนิยมชมชื่น

ก่อนที่จะเดินทางขึ้นชาลอรรถการไปขึ้นรถนั้น ปริยานุชได้พาเข้าไปกราบที่ทรงอกของบิดา นายประมตจึงโอบกอดธิดาของเขาไว้อย่างแสนรัก ซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อน ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะเขาได้ประจักษ์แล้วว่า ธิดาที่เขาเคยรักใคร่สนทนาน้อยนี้ เป็นผู้ที่มีความงามควรแก่การยกย่องสรรเสริญ

(สุริยาที่รัก. 2505 : 523)

นวนิยายเรื่อง แก้วอนงค์

รมยา (ออน) ได้เข้าไปอยู่ในความดูแลของคหมศร ซึ่งเป็นความต้องการของปู่ย่า และมารดาเลี้ยงที่ไม่ต้องการให้รมยาอยู่ร่วมบ้าน เนื่องจากทุกคนมักใจเชื่อว่า รมยาไม่ใช่บุตรของเรวัตติ แต่เป็นบุตรของผู้ชายที่เป็นคู่กับราโมนาตามที่ลี้มจิตภรรยาหลวงของเรวัตติพยายามใส่ร้ายคหมศรมีความเกลียดชังเรวัตติบิดาของรมยา เพราะเรวัตติเป็นต้นเหตุทำให้พี่สาวของเขาฆ่าตัวตาย คหมศรคิดจะแก้แค้นกับรมยา แต่ความดี และความเสียสละของรมยาที่มีต่อบิดา-มารดาเลี้ยง-และพี่น้อง ซึ่งเป็นบุตรของมารดาเลี้ยงทุกคน ได้ชนะใจคหมศรจนกลายเป็นความรัก ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"เรื่องที่ชอบจะจาก "นิติสารการ" ไป เราได้ตกลงกันเรียบร้อยแล้ว"

"อนาททุกอย่างก็เพื่อคุณมสรกับพี่สมวดี ไม่ใช่เพื่อตัวเอง คุณสุดาจะได้รู้เสียที่ว่า
เขามองอนผิดไป!"

รมยาอดนึกขุ่นเคืองจัดแค้นคุณสุดาไม่ได้

"ฉันบอกอนแล้วว่าอย่าไปสนใจ เอาใจใส่กับคนพูดเลว ๆ ของคุณสุดา!"

"อนไม่ต้องการเป็นมารทาลายความสุขของใคร คุณมสรโปรดให้ออนไปเถิดค่ะ"

เธอถอนขอเสียงแผ่วอ่อนโยน

"ฉันจะให้อนไปก็ต่อเมื่อวันที่อนจะจากเมืองไทยมาถึง!"

มสรตอบเสียงแน่นหนัก บอกถึงความตั้งใจแน่วแน่ ซึ่งไม่มีสิ่งใดมาเปลี่ยนแปลงได้

(แก้วอนงค์. 2506 : 564)

1.1.2 การจบดี โดยตัวละครฝ่ายดีได้รับผลดีเป็นสิ่งตอบแทน ส่วนตัวละคร
ฝ่ายร้ายต้องชดใช้กรรมที่เคยก่อไว้ จากนวนิยายทั้ง 36 เรื่อง ทุกเรื่องจะมีลักษณะเช่นนี้ ซึ่งการ
ได้รับผลตอบแทนของตัวละครดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกพึงพอใจ เพราะตรงกับความคิด
หมายของตนที่ได้คอยเอาใจช่วย "พระเอก หรือนางเอก" ให้สามารถเอาชนะผู้ร้ายได้อย่าง
ราบคาบ และมีชีวิตที่มีแต่ความสุขสมหวังในบั้นปลาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง อาญาสวรรค์

เริงชัย ได้ก่อกรรมไว้กับหญิงสาวสวยหลายคน เริงชัยทำให้อุบัติต้อง
ฆ่าตัวตายเพราะทนความอับยศที่ถูกเริงชัยข่มขืนไม่ได้ และเมื่อเริงชัยคิดจะทำลายความสาวของ
ขวัญียหวนขณะที่เธอหมดสติ ทำให้เขาแสงซึ่งเป็นภรรยาคนหนึ่งของเริงชัยทนดูไม่ได้ เมื่อเริงชัย
ไม่ยอมเลิกล้มความตั้งใจในการทำลายขวัญียหวน จึงทำให้เขาแสงบันดาลโรธสาหัสอาวุธปืนยิง
เริงชัยจนเสียชีวิต ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"หนุ่มสังคมชื่อดัง ผู้ถูกพยาบาลสาวผู้รักสาครกระสุนเข้าใส่ สิ้นใจเมื่อคืนนี้ ส่วนมาตกร
สาวหลังน้ำตาให้และบอกกับนักข่าวว่า ดิฉันรักเขาค่ะ แต่ดิฉันก็อยากให้เขาตาย เพื่อผู้หญิง
อีกหลายคนจะได้หลุดพ้นจากการเป็นเหยื่อของเขาดังเช่นดิฉัน..."

(อาญาสวรรค์. 2504 : 1443)

นวนิยายเรื่อง เปลวไฟนดวงดาว

ชเนตตี ให้ความสวของเธอหลอกลงผู้ขายหลายคนให้มา

หลงรักและทุ่มเทเงินทองให้จนบางคนถึงกับสิ้นเนื้อประดาตัว แต่การกระทำทุกอย่างของชเนตตีก็เนื่องมาจากความรักบุตรสาวคนเดียวคือชีวาลัย และเมื่อบุตรสาวของชเนตตีต้องพบกับความทุกข์เพราะถูกหลอกลงเช่นเดียวกับที่ชเนตตีเคยกระทำไว้กับผู้ขายหลายคน ชเนตตีจึงทนดูความเจ็บช้ำของบุตรสาวไม่ได้ จนต้องตัดสินใจฆ่าตัวตาย ดังข้อความตอนหนึ่งที่ราฟเพื่อนสนิทของชเนตตีได้โทรศัพท์ไปเล่าเรื่องราวของชเนตตีให้อารามฟังว่า...

"คุณชเนตตีเธอเสียแล้วค่ะ นี้อากังงไปหมด ทาอะไรไม่ถูกถึงได้โทรศัพท์มาบอกให้คุณอารามทราบ จะโทรไปบอกที่บ้านของเธอก็รู้ว่ามันแต่คุณน้ำช้อย คงทาอะไรไม่ได้ ครั้นจะโทรไปที่บ้านคุณก็เกรงยายหนูแจะรู้ เพราะอาทราบว่าแกกำลังไม่ค่อยสบาย..."

การเสียชีวิตของชเนตตีทำให้อารามเลิกล้มความตั้งใจที่จะหย่าขาดจากชีวาลัย เพราะชีวาลัยได้มีอาการทางจิตจนต้องพึ่งพาจิตแพทย์ อารามจำเป็นต้องให้ความเอาใจใส่ต่อชีวาลัยตามคำแนะนำของแพทย์ เพราะสาเหตุแห่งการเสียชีวิตของชเนตตีมาจากอารมณ์ด้วยเช่นกัน

นวนิยายเรื่อง ใต้เงาใจ

ชัตซารีเคยเป็นคู่หมั้นของทยา แต่ต้องเลิกกันไปเพราะเหตุผลทางครอบครัวและทยาต้องหมั้นกับรติรสตามความต้องการของมารดา แต่ทยาปฏิเสธการแต่งงานกับรติรสเพราะเขารักชัตซารี ต่อมารติรสได้แต่งงานกับประจักษ์ และเมื่อประจักษ์เสียชีวิตลง รติรสได้ตกเป็นภรรยาของประจิตน้องชายของประจักษ์ในเวลาต่อมา เพราะใช้มารยายั่ววนประจิต เมื่อประจิตไปแต่งงานกับหญิงอื่น รติรสตามไปอาสวาทในพิธีแต่งงาน โดยการใช้อาวุธปืนไล่ยิงเจ้าสาวของประจิตและถูกตำรวจจับไปดำเนินคดี ความผิดหวังทำให้อารามได้รับความอับอายจนควบคุมสติไม่อยู่ จนกลายเป็นคนวิกลจริตไปในที่สุด... ดังข้อความตอนที่ทยาได้เล่าให้ชัตซารีฟังว่า...

"เรื่องเกี่ยวกับคุณเสาวรส คุณชาติชายบอกว่า ได้พบเพื่อนซึ่งเป็นหมอยุ่ที่โรงพยาบาลสมเด็จฯ และได้ถามถึงคุณรส หมอบอกว่าเวลานี้อาการของเธอได้ทรุดลงกว่าเดิม เพราะความเสียใจและหวาดกลัวความผิดที่เธอได้กระทำขึ้น"

(ใต้เงาใจ. 2512 : 739)

ในนวนิยายเรื่อง ยอดชู้วัน

ทิพย์ เป็นน้องสาวของอายบุญ ภรรยาของวิชาน ทิพย์มีความสัมพันธ์กับพี่เขยมาเป็นเวลานาน โดยอายบุญไม่ทราบจนกระทั่งได้มีโรคประจำตัวกับปริเยศ (เกลา) ซึ่งเป็นคู่หมั้นของหลานสาว (กรวิกา) บุตรสาวของวิชาน ความเจ้าชู้ของทิพย์ ทำให้เกิดความพอใจในตัวปริเยศจนมีปากเสียงกับกรวิกา และบันดาลโทสะใช้อาวุธปืนไล่ยิงกรวิกา จนกระทั่งตัวเองต้องถูกรถชนจนเสียชีวิต ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า...

"อาภักดิ์กับกิริยาตีนกลั่วของกรวิกา ทำให้ทิพย์หัวเราะอย่างขบขัน

หล่อนต้องการทำลายประสาทของกรวิกา ก่อนขลิบปากเป็นพิกะบอกจ๊วของหล่อน"

(หน้า 535)

และ "เมื่อรถกุดังชนร่างของหล่อนกระเด็นไปพาดกับพื้นถนน และรถอีกคันหนึ่ง

ที่แล่นสวนมาทับไปกลางร่างของหล่อน มันช่างเป็นภาพที่สยดสยอง...อา...หล่อนหนี

พ้นแล้วหรือ จากกรรมที่หล่อนได้กระทำไว้?... " (หน้า 538)

1.2 ความเข้าใจ

คุณสมบัติของวรรณกรรมที่ให้อารมณ์บันเทิงใจในการอ่านคือ ความเข้าใจ

กุหลาบ มลลิกะมาส (2529 : 80) กล่าวว่า ในการเร้าอารมณ์ของผู้อ่านให้อารมณ์ร่วมนั้นมีลักษณะอย่างหนึ่งที่เป็นการเร้าอารมณ์อ่อนไหวจนเกินไป จนไม่ใช่อารมณ์ที่แท้จริงของมนุษย์ ซึ่งนักเขียนที่เร้าอารมณ์ของผู้อ่านจนเกินไปมักใช้วิธีการเช่น กำหนดอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่านให้เป็นไปตามต้องการหรือเลือกรายละเอียดที่เน้นนำพาใจไปในทางเดียว เป็นต้น

นวนิยายของบุษยมาส สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านด้วยการผูกปม คลี่คลายปม ผู้อ่านจะถูกกระตุ้นให้ติดตามว่า เรื่องราวจะดำเนินต่อไปอย่างไร และจะจบอย่างไร ความเข้าใจในนวนิยายของบุษยมาสเกิดจาก

1.2.1 การปิดบังความลับของตัวละคร บุษยมาสสร้างความเข้าใจด้วยการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับความลับที่รอการเปิดเผย ผู้อ่านจะติดตามเพื่อรอดูผลว่าเมื่อใดความลับนั้นจะถูกเปิดเผย ดังตัวอย่างในนวนิยายต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง รักบทสุดท้าย

ตฤณ มีอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ เมื่อเขามีฐานะความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด จนทุกคนที่เคยใกล้ชิดกับตฤณตั้งแต่เขายังอาศัยวัดอยู่ เกิดความสงสัยในความเปลี่ยนแปลงของตฤณ ซึ่งเขาไม่สามารถเปิดเผยให้ทุกคนรู้ความจริงได้ เนื่องจากอาชีพของตฤณไม่ได้รับการยอมรับในสังคม แม้แต่ตัวของตฤณเองยังเกิดความละอายในอาชีพของตน ดังที่ตฤณได้รำพึงกับตนเองว่า...

"ถ้าทุกคนรู้ว่า เตาที่ฐานะความเป็นอยู่ของผมเปลี่ยนแปลงไป ก็เพราะผมมีอาชีพขายตัว ขายความเป็นผู้ชาย ให้แก่หญิงสาวและนางสาวที่มีอารมณ์เปลี่ยน หรือต้องการเปลี่ยนรสสวาทแล้วก็คงพากันรังเกียจขยะแขยงเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิริดา..."

(หน้า 346)

นวนิยายเรื่อง เขยเถื่อน

ก้อง กังสดาล ได้พาตัวเข้ามาใกล้ชิดกับหลานสาวของคุณหญิงพ้องราชเสนา แต่ได้รับการขัดขวางจากคุณหญิงพ้องอย่างเต็มที่ ความรังเกียจที่คุณหญิงพ้องแสดงต่อก้อง ได้สร้างความแปลกใจให้แก่บุตรและหลานของคุณหญิงพ้อง ในเมื่อก้องไม่ได้มีอะไรต่ำต้อยไปกว่าบรรดาเพื่อน ๆ ของเขาที่พาตัวเข้ามาใกล้ชิดกับหลานสาวแต่ละคนของคุณหญิงพ้อง ความลับที่คุณหญิงพ้องแสดงความรังเกียจก้องออกมาอย่างเปิดเผยจะมีก็แค่ครอบครัวของก้อง และตัวคุณหญิงพ้องเท่านั้นที่รู้ว่าสาเหตุมาจากอะไร ดังที่คุณหญิงพ้องได้เล่าให้คุณพจน์บุตรชายของตนเองฟังว่า...

"รูปร่างหน้าตาของมันคล้ายเจ้าเกริกมาก แม่บอกตรง ๆ ว่า หากเป็นใบไม้ได้ แม่จะประกาศห้ามเจ้าก้อง หยิบเข้ามาในราชเสนา ของแม่..."

(หน้า 293)

"เพราะเรื่องในอดีต คุณแม่จึงเกลียดพวกกังสดาลอย่างจับใจ เมื่อคุณก้องเป็นพวกกังสดาล ท่านเลยไม่ต้องการให้หลานสาวคบด้วย เท่าที่บังคับให้พยูได้รับหมั้นคุณจิรศักดิ์ ก็เพื่อกันให้พ้นจากคุณก้อง..." (หน้า 381)

ในนวนิยายเรื่อง เพียงตะวัน

เพียงตะวัน หนีออกจากบ้านและถูกรถของอาณัติชนจนได้รับบาดเจ็บ อาณัติพาเธอมารักษาตัวที่บ้านของโรมอินทร์ นายชายของเขา โดยเพียงตะวันยอมบอกความจริงว่า เธอเป็นใคร แต่จากผิวพรรณ รูปร่าง หน้าตา ของเพียงตะวัน ทำให้ทุกคนไม่เชื่อว่าเธอจะเป็นเด็กกำพร้าที่มีชีวิตยากแค้นตามที่เธอเล่าให้ทุกคนฟัง โดยเฉพาะโรมอินทร์เขาได้ตั้งปณิธานไว้ว่า จะต้องสืบให้ได้ว่าเพียงตะวันเป็นใคร มีความเหมาะสมกับอาณัติหรือไม่ ดังที่โรมอินทร์ได้ปรึกษาอมราพี่สาวของเขาว่า...

"หากพี่ใหญ่คิดจะรับนางสาวนก สีชมพู ไว้เป็นสะใภ้ผมคิดว่าพี่ใหญ่ควรหาทางทำให้แกคู่ควรกับตำแหน่งนั้น ก่อนที่นายรังจะกลับมา..."

(เพียงตะวัน. 2517 : 347)

อมราได้พาเพียงตะวัน (นก) ไปไหนมาไหนกับเธออย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเพียงตะวันไม่ต้องการไปเพราะกลัวจะไปพบคนรู้จัก ซึ่งจะทำให้ความลับของเธอต้องได้รับการเปิดเผย ดังที่เพียงตะวันรำพึงกับตนเองว่า...

"นับว่านกโชคดียะที่คุณป้าแะ เซ็นทรัลโดยไม่ตั้งใจ ไม่เช่นนั้นทุกอย่างคงจะเปิดเผยในวันนี้ว่านกเป็นใคร มาจากไหน..."

(เพียงตะวัน. 2517 : 397)

1.2.2 การปะทะอารมณ์ระหว่างตัวละครฝ่ายดี และฝ่ายร้ายบุญมาสาได้ค่อย ๆ สร้างเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดการปะทะอารมณ์ระหว่างตัวละครฝ่ายดีและฝ่ายร้าย โดยเริ่มจากเหตุการณ์ไม่รุนแรง จนทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น จากการพูดจากระแนะกระแหนจากตัวละครฝ่ายร้าย การโต้เถียงกัน จนกระทั่งการใช้กำลัง อารมณ์ของผู้อ่านจะเริ่มถูกเร้าจนกระทั่งถึงที่สุดดังตัวอย่างจากนวนิยายต่อไปนี้...

นวนิยายเรื่อง ก่อนเมฆสลาย

ศรีไทย เป็นภรรยาของชาติ ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านที่อริยามาอาศัยอยู่ตามคำสั่งของอรุณผู้เป็นมารดา แต่ศรีไทยไม่ชอบอริยาเพราะเกลียดอรุณมารดาของเธอ ที่เคยเป็นคนรักเก่าของชาติ ศรีไทยได้พูดจากระแนะกระแหนอริยาตลอดเวลาที่มีโอกาส เช่น เมื่อชาติถามอริยาเกี่ยวกับอาหารการกินของอริยาว่า...

"อ้อ ทานเผ็ดเก่งไหม?"

"ไม่ค่อยเก่งค่ะ"

ว่าแต่วันนี้ไม่มีปลาร้า และอาหารทางเหนือจะทานได้หรือเปล่า?"

คุณศรีไทยลงเสียงหนักตรงคำว่า "ปลาร้า" จนอริยาเริ่มรู้สึกสะดุดหู

อริยาไม่ได้พูดอะไร เธอนั่งก้มหน้า ถอดริมฝีปากตนเองจนหือเลือด มือทั้งสองที่วางประสานกันอยู่บนตัก บีบเข้าหากันแน่น

"อย่างนะ...อย่าร้องไห้ อย่าให้น้ำตาไหลออกมาให้เขาเห็น?"

เธอบอกกับตนเองพร้อมกับพยายามบังคับน้ำตาแห่งความเจ็บช้ำปวดร้าวให้หลย่อนกลับไปสู่หัวใจ"

(ก่อนเมฆสลาย. 2514 : 68)

นวนิยายเรื่อง ใต้เงาใจ

รติรส ต้องการแต่งงานกับประจิตน้องชายของประจักษ์ซึ่งเป็นอดีตสามีของรติรส แต่ประจักษ์ไม่ได้รับรติรส เขาจึงพยายามบ่ายเบี่ยงไม่ให้รติรสได้มีโอกาสมพบปะและเรียกร้องความรับผิดชอบจากเขา รติรสได้พยายามโทรศัพท์ไปขอพบกับประจิต แต่ผู้รับสายโทรศัพท์ของเขากลับพูดจาเป็นเชิงย้าเตือนให้เธอระลึกถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับวัยของเธอที่

แตกต่างจากประจักษ์ ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ถึงการปะทะคารมระหว่างเสาวรส และชัชชาริ
ว่า...

"ฉันกำลังจะบอกคุณว่า คุณจิตทรยศต่อคุณ เขามีภรรยาที่รักอยู่แล้ว"

"ฉันคิดว่าคงเกิดการเข้าใจผิด เพราะฉันเข้าใจคุณผิดๆ ฉันคิดว่าเขารักฉันหรือ
ใคร คุณเสาวรสคงจะได้รับฟังคำอวดอ้างของผู้หญิงที่น่าสงสารคนนั้นมากกระมังคะว่า
คุณประจักษ์รักเธออย่างนั้นอย่างนั้น?"

...ใบหน้าของเสาวรสร้อนผ่าว คำถามที่ได้เต็มไปด้วยความสังเวชเย้ยเยาะของชัชชาริ
ไม่ผิดอะไรกับชัชชาริ เธอมีมาริตที่หัวใจและช่วยกระพือพัดให้เพลิงริษยาเดือดแค้นลุกโชน
ชว้าง...

(ใต้เงาใจ. 2512 : 604)

นวนิยายเรื่อง หนึ่งนุช

รีนฤดี พยายามแย่งศรธรรมไปจากนิรชรา โดยการสร้างเรื่องราว
ต่าง ๆ หลอกนิรชราว่า ศรธรรมขอเธอแต่งงานเพื่อเย้ายวนนิรชราดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ จนนิรชรา
อดทนต่อความร้ายกาจของรีนฤดีไม่ไหว และบันดาลโทสะตบหน้ารีนฤดี ดังตัวอย่างข้อความที่ผู้เขียน
บรรยายไว้ ถึงการปะทะคารมระหว่างนิรชากับรีนฤดีว่า...

"เธอนี่แปลก! นี่เธอคงแอบรักคุณศรธรรมเขากระมัง พอรู้ว่าเขาจะแต่งงานกับน้ำถึง
ได้พูดจาขบถกลั๊วไหนว่าเป็นเพื่อนกันไงล่ะ?"

เธอยกเอาคำพูดของนิรชราขึ้นมาย้อนเยาะ

ใบหน้าเยาว์งดงามของนิรชราแดงแล้วก็ซีดสลับกัน ภายของเธอเหยียดตรงเมื่อพูดว่า

"นิดไม่ได้แอบรักคุณศรธรรม เรารักกันค่ะ ได้ยินไหมคะว่าเรารักกัน! แต่นิดกำลัง
ถูกผู้หญิงแพ้ยาคคนหนึ่งแย่งคุณศรธรรมไปจากนิด ผู้หญิงคนนั้นคือแม่เลี้ยงของนิดเอง...อี!
สวยเหมือนนางฟ้าแต่หัวใจ...จะเปรียบกับอะไรดีนะจึงจะเหมาะสม..."

"หยุดนะ นิรชรา! "

เมื่อความอดกลั้นสิ้นลง

ทุกอย่างก็ "ระเบิด" ออกไปตามแรงกดดันที่เคยได้รับนั้นจึงยอมเป็นการยากที่
นิรชราจะ "หยุด"

"คำพูดของนิตคงแทงใจดำของคุณน้ำใช้ไหมล่ะคะ?"

"เด็กปากตลาด! เธอช่างร้ายกาจเสียจริง ๆ"

"ใช่ค่ะ ! เพราะนิตปากหวานกับใครไม่เป็น มีความรู้สึกอย่างไรก็พูดออกไปอย่างนั้น
เรื่องแพศยา มารยาททำให้ใครรักใครหลงอีกอย่างหนึ่งนิตทำไม่ได้..."

นิรชราย้อนเยาะอย่างหมดความเกรงกลัว

"แต่ถึงเธอจะมารยาทงามก็ไม่มีใครรักเธอลงหรอกนิรชรา เพราะที่เห็นได้ง่าย ๆ
ก็คือ ป้าของเธอเอง หากเธอเป็นเด็กดีสักนิด ใครเลยจะอดเมตตาได้ แล้วยังจะฝันอีก
หรือว่าคุณศรารามเขารักเธอ เขาไม่รังพ้อที่แต่งงานกับเด็กอย่างเธอให้เสื่อมเสียวงศ์ตระกูล
ของเขาหรอก ถึงเลือดทางพ่อของเธอจะสูงส่ง แต่ทางแม่ล่ะ!

รินฤดีมองอย่างดูแคลนเหยียดหยามเมื่อพูดตอนท้ายนิรชราจึงหือฮันย่นตาลายไป ขณะหนึ่ง
เพราะความโกรธสุดขีด

พริบตาต่อมา เกินกว่าที่รินฤดีจะคาดคิด นิรชราได้เงื้อมมือพาดลงบนใบหน้าของเธอ
เต็มแรง พร้อมกับพูดว่า

"นี่นะ! จาไว้ว่าจะด่าจะว่าก็ด่าว่าแต่ตัวฉันอย่ามาก้าวร้าวถึงแม่"

รินฤดีเซไปหลายก้าว เธอยกมือขึ้นลูบคลำแก้มดวงตาเป็นประกายวาววับ เจ็บที่แก้มนะ
ไม่เท่าไรหรอกก็หายแต่เจ็บใจนี้สินานนัก

(หนึ่งนุช. 2523 : 247)

2. คุณค่าทางปัญญา

รินฤทัย สัจพันธุ์ (2526 : 62) กล่าวว่า การพิจารณาวรรณกรรมในแง่ของ
ความเพลิดเพลินทางปัญญา คือ การพิจารณาว่าวรรณกรรมใดมีคุณค่าในด้านให้ประโยชน์แก่ผู้อ่าน
นอกจากความเพลิดเพลิน เช่น สืบสอน เสนอแนะ หรือแสดงอุดมการณ์ ซึ่งก่อให้เกิด "ความ
คิดอ่าน" หรือ ความเจริญงอกงามทางสติปัญญานอกเหนือไปจากทางจิตใจ

นวนิยายของบุษยมาส นอกจากจะให้คุณค่าทางอารมณ์ ยังมีข้อคิดที่ผู้เขียนสอดแทรก
ไว้ ซึ่งเป็นทัศนะที่ผู้เขียนนำเสนอ เพื่อให้ผู้อ่านได้หยุดคิด และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อคิดและทัศนะที่บุษยมาสเสนอในนวนิยายถือว่าให้คุณค่าทางปัญญา เพราะผู้อ่านจะได้ซึมซับข้อคิดต่าง ๆ เหล่านี้โดยไม่รู้ตัว ข้อคิดหรือทัศนะที่บุษยมาสสอดแทรกไว้ในนวนิยายของเธอ เพื่อให้คุณค่าทางปัญญาแก่ผู้อ่าน มีดังต่อไปนี้

2.1 ความดีของคนไม่ได้อยู่ที่กำเนิดหรือชาติตระกูล

บุษยมาสเสนอความคิดว่า ความดีของคนมาจากตัวเอง มิได้อยู่ที่กำเนิดหรือชาติตระกูล ผู้ที่มีกำเนิดหรือชาติตระกูลไม่ดี ก็ไม่ได้หมายความว่า เขาผู้นั้นจะต้องเป็นคนเลวเสมอไป ฉะนั้นการพิจารณาความดี ความเลวของคน จึงควรดูจากตัวตนจริง ๆ ของคนคนนั้นเป็นสำคัญ ดังตัวอย่าง

ในนวนิยายเรื่อง "หงส์เหิน" ทัดทรงถูกเอกชัยใส่ร้ายว่ารู้เห็นเป็นใจเอกชัยลอบปลงชีวิตให้กับเจ้าหญิงนิดาผู้เป็นอาแม่พอลใจ เพราะเชื่อคำพูดของเอกชัย ทัดทรงทนต่อความหมิ่นเหม่ของวนิดาไม่ได้ จึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านของบิดาไป โดยเขียนจดหมายระบายความในใจหว่านินทาไปถึงสาเหตุที่ต้องจากไป พร้อมทั้งยืนยันความบริสุทธิ์ของตน โดยอ้างเอาคำสั่งสอนของผู้เป็นบิดามาอ้างว่า

สืบจาก "เหมราช" ไป ไม่ใช่เพราะความอกตัญญูของห้องพองชนกับอาเล็ก สืบยังคงรักเคารพบูชาอาเล็กดุจเดิมไม่เปลี่ยนแปลง อาเล็กยังคงเป็น "ที่สุด" ของความรักที่สืบเหลืออยู่... สืบเสียใจที่ไม่มีโอกาสได้รับใช้ ได้ทดแทนพระคุณอันท่วมท้นอาเล็กที่มีต่อสืบ ในที่สุดสืบก็ได้เป็น "ลูกหนี้" พระคุณของอาเล็กเช่นเดียวกับพ่อ... พ่อซึ่งเฝ้าผาคำตักเตือนสั่งสอนสืบไว้ในสมุดบันทึกของพ่อ เมื่อทราบว่าพ่อไม่มีโอกาสที่จะตัดเตือนสั่งสอนสืบด้วยตัวของพ่อเอง พ่อเตือนให้สืบเคารพรัก ชื่อสัตย์กตัญญูต่ออาเล็ก และอยู่ในเหมราชอย่างผู้อาศัย ไม่ให้ทะเยอทะยานวางตนทัดเทียมผู้อื่น ซึ่งสืบสำนึกดี

พระคุณของอาเล็ก ตลอดจนคุณย่าหญิงที่มีต่อสืบมากมายเกินกว่าที่สืบจะคิดทาลายคุณอะไรได้ สมมุติว่าสืบจะรักคุณคัมภีร์ตาม เรียนอาเล็กได้แต่เพียงว่า สืบยังไม่เลวถึงเพียงนั้น

(หงส์เหิน. 2531 : 309)

แม้บิดาของทัตทรวงจะได้รับความรังเกียจจากบรรดาบุตรของภรรยาหลวง
ว่าเป็นแค่บุตรของภรรยาน้อย แต่วิถีก็ได้อบรมสั่งสอนทัตทรวงให้ประพฤติแต่ความดี มีความ
กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ปฏิบัติแต่ความดีอย่างสม่ำเสมอ พบแต่ความสุข สมหวัง
ในชีวิต

ในนวนิยายเรื่อง หัวใจไม่สิ้นรัก

ชบา ได้มีโอกาสนางเอกภาพยนตร์มีชื่อเสียงโด่งดังทั้ง ๆ ที่เคยเป็น
เด็กบ้านนอก มีฐานะยากจนมาก่อนที่จะมาพบกับอาร์ม และได้รับการสนับสนุนจากอาร์ม การ
ประสบความสำเร็จของชบาทำให้นางขอยุ้ยเป็นน้ำกลั้วว่าหลานสาวของตนจะลืมตัว นางขอยุ้ยได้เฝ้า
ดักเตือนชบาให้ระลึกถึงบุญคุณของอาร์ม ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"ป้าอยากจะได้เตือนเอ็งไว้เสียก่อนว่าพอได้ดิบได้ดี มีชื่อเสียงแล้วอย่าลืมตัวและลืมนึกถึง
ผู้มีพระคุณ เอ็งจะต้องท่องจำเอาไว้ว่าฉันใจว่าคุณท่านนั้นมีพระคุณล้นหัว ทั้งเอ็งและป้า"

"หนูไม่มีวันลืมหรอกจ๊ะ ป้าไม่ต้องกลัวและหนูไม่มีวันที่จะลืมว่าตัวเอ็งนั้นเป็นโอรมาจาก
ไหนเป็นอันขาด ถึงแม้ว่าต่อไปหนูจะเป็นขวัญชีวัน ชีวิตกานต์ของใคร ๆ แต่หนูก็จะเป็นชบา
ของป้ากับคุณท่าน!"

ชบาบอกด้วยเสียงหนักแน่น เป็นการให้คำแนะนำสัญญาแก่ป้าของเธอ

"ดีแล้ว ป้าจะจำคำพูดของเอ็งไว้ หากเอ็งทำได้อย่างปากพูดก็จะเป็นศิริมงคลแก่ตัว
ของเอ็งเอง"

(หัวใจไม่สิ้นรัก. 2526 : 86)

ในนวนิยายเรื่อง หนึ่งนุช

นิรชรา ถูกนางนาคผู้เป็นป้าตำราว่ากระทบไปถึงบรรดาผู้ต่ำต้อยของเธอทุกวัน
ว่าเป็นต้นเหตุให้ป้าของนิรชราต้องเสียชีวิต นิรชราไม่เข้าใจว่าความยากจนของมารดาเป็นความ
ผิดได้อย่างไร เพราะมารดาของเธอมีจิตใจสูงส่งอบรมสั่งสอนแต่สิ่งดี ๆ ให้แก่บุตรสาวเมื่อถูกป้า
ซึ่งเป็นคนใจแคบเหี้ยมโหดว่ากระทบมาถึงมารดา นิรชราได้แต่คร่ำครวญด้วยความสับสนมารดาว่า...

ยังคิดถึงแม่ ก็ยิ่งยากที่นรชราจะสะกดกลืนน้ำตาไว้ได้ อยากจะพูดชี้แจงให้คุณป้าเข้าใจเธอและแม่ แต่ก็เกรงว่าจะกลายเป็นเรื่องใหญ่ เธอรักพ่อไม่ยากให้พ่อเดือดร้อน เพราะเธอ ประการสำคัญก็คือ ก่อนตายแม่ได้พร่ำสั่งเสีย และสั่งสอนให้เธออดทน ทนความดี เพื่อพิสูจน์ว่าเลือดของแม่ไม่ได้เลวอย่างที่เรา ๆ กล่าวหา

อา...อดทน...จริงสิ เธอควรอดทนจนกว่าคุณป้าจะเห็นความดี และรู้ว่าเลือดของแม่ที่อยู่ในตัวของเธอดี เท่ากับเลือดของพ่อ...

เลือดของคนจนไร้สกุลรุนชาติก็มี "สีแดง" เช่นเดียวกับทุกคนที่เรียกตนเองว่า ผู้ดี มีตระกูล...

(หนึ่งนุช. 2523 : 29)

นวนิยายเรื่อง สลักจิต

สลักจิต ถูกรังเกียจจากปู่ และญาติทางฝ่ายบิดาบางคนเพราะมารดาของเธอเป็นชาวต่างชาติ ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากปู่ (พระยาภักดีดินทร) สลักจิตต้องอดทนต่อปฏิบัติของบางคน เพื่อพิสูจน์ความดีให้เห็นว่า แม้จะมีมารดาเป็นชาวต่างชาติ สลักจิตก็ได้รับการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดี ดังที่นางสาวได้พูดปลอบใจให้สลักจิตมีความมุ่งมั่นทำความดีต่อไปจนกว่าจะชนะใจทุกคน โดยเฉพาะปู่ (พระยาภักดีดินทร) ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

ป้าสาวคิดว่าคุณจอยควรจะเลิกคิดถึงเรื่องราวต่าง ๆ เสียเถิดค่ะ แล้วก็พยายามทำตัวเป็นเด็กดีเอาชนะใจเจ้าคุณให้ได้ เพื่อจะได้อภัยให้แก่พ่อภาคภูมิใจของคุณจอย ป้าสาวทราบดีว่าเมื่อวานท่านภูมิใจในหลานสาวจอยของท่านมาก คุณป้าสาวอยากจะคิดว่าท่านโกรธคุณธิด ของป้าสาวน้อยเต็มทีแล้ว เพราะป้าได้ยื่นท่านตอบคุณหญิงสมบัติไพฑูริย์ เมื่อตอนคุณจอยเป็นลูกของลูกชายคนไหน...คุณจอยอยากทราบไหมคะว่าคุณตอบว่ายังไง ผู้เกิดก่อนถามยืม ๆ พลังเอาผ้าซับน้ำตาให้คุณจอยของหล่อน

(สลักจิต. 2503 : 137)

บุญยมาสต้องการให้ผู้อ่านตระหนักว่า ไม่ควรคำนึงถึงชาติกำเนิดของตน แต่ควรทำความดีเพื่อประดับเกียรติยศ และเป็นหนทางที่นำพาชีวิตไปสู่ความสมหวัง ผู้อ่านได้คุณค่าทางปัญญาว่า ชาติกำเนิดไม่สำคัญเท่ากับคุณความดี

2.2 การร้อภัยเป็นสิ่งประเสริฐ

นวนิยายของบุญยมาสจะกำหนดให้ตัวละครดำเนินชีวิตประจำวันไปตามบทบาทที่ผู้เขียนกำหนด คือ อยู่ในวังวนของความรัก โลก ภิภรท หลง สภาสังคมที่แวดล้อมตัวละครเหล่านั้น มีแต่การชิงดีชิงเด่น ชิงรักหักสวาท กลั่นแกล้ง การแก้แค้น บุญยมาสสะท้อนให้เห็นโทษของความริษยาแล้วลงท้ายด้วยการร้อภัย เพราะความเคร่งครัดในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความเป็นพุทธศาสนิกชนของผู้เขียน ทำให้เกิดงานเขียนที่เปรียบเสมือนการถ่ายทอดทัศนะของบุญยมาส ให้แพร่หลายออกไปสู่สายตาของผู้อ่านได้อย่างแจ่มชัด ดังตัวอย่าง...

ในนวนิยายเรื่อง สลักจิต

จันทร์ (นางวิทยารัตน์) มุ่งแต่จะพูดจาใส่ร้ายสลักจิต เพราะความมิจฉาที่สลักจิตเป็นบุตรสาวของภาคภูมิ คนที่ทำให้จันทร์อับอายขายหน้า เนื่องจากภาคภูมิปฏิเสธการแต่งงานกับเธอ เมื่อรู้ว่าสลักจิตได้หมั้นกับเกริก ด้วยแหวนเพชรหนักสิบกะรัต จันทร์ก็หาความสุขไม่ได้ เพราะสลักจิตมีคู่หมั้นที่เหนือกว่าบุตรสาวของตน ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ถึงบทสนทนาของจันทร์กับเพียงเพ็ญว่า...

นางวิทยารัตน์เบิกตาก้าง หัวใจของหล่อนแทบจะหยุดเต้นด้วยความริษยา เมื่อเพียงเพ็ญได้บอกหล่อนว่าของหมั้นที่รัฐมนตรีเกริกจะนำมาหมั้นสลักจิตในอีกสิบวัน ข้างหน้าตามฤกษ์นั้น คือแหวนเพชรน้ำหนักสิบกะรัต!

"แหวนกี่กะรัตนะคะ คุณเพ็ญ?" หล่อนถามเสียงสั่นด้วยใจอิจฉาริษยา?

"สิบกะรัตค่ะ" นางสาวภักดีดินทรตอบ

"สิบกะรัต? ...โอ้ ตั้งสิบกะรัตทีเดียวหรือคะคุณเพ็ญ?" หล่อนทวนถามเพื่อให้แน่ใจ

"วันนี้ขอให้ฉันพูดสักวันเถิดคุณจันทร์ เพราะฉันอดอันตันใจมายี่สิบกว่าปีแล้ว เรื่องตาสุยสายหรือยายจอยก็ตาม ฉันขอให้คุณยุติเสียที คอยอบรมสั่งสอนยายพริ้มกับยายพิมพ์ให้เป็นเด็กดีจะดีกว่า วันนี้ยังไม่มีใครมาขอวันหน้าก็มีเอง ถ้าหากลูกสาวของคุณจันทร์มีนิสัยดีกว่านี้ แหวนนั้นนะไม่ต้องไปร้อเอาสิบกะรัตยี่สิบกะรัตอย่างเขาหรอก คน

นะแข่งอะไรก็แข่งได้ เรื่องวาสนาแข่งกันไม่ได้..." พุดจบก็เดินออกไปจากห้องนั้นทันที
 รอยไม่เปิดโอกาสให้ภรรยามีโอกาสโต้แย้งหรือถกเถียงอะไร... ดังนั้นด้วยความคับแค้น
 จึงทำให้นางวิทยารัตน์ผู้เจ้าอารมณ์ปล่อยเสียงร้องไห้ออกอย่างแค้นใจที่สามีไม่ได้มีความคิด
 เห็นสอดคล้องกัน หล่อนแม้แต่ใน

(สลักจิต. 2503 : 621)

ความริษยาของจันทราทำให้คุณพระวิทยารัตน์ผู้เป็นสามีต้องเฝ้าปากเพื่อเป็น
 การเตือนสติให้จันทราลดละความริษยาลงบ้าง เพื่อความสุขในชีวิตของจันทราเอง

ในนวนิยายเรื่อง เขยเถื่อน

อารยาและอนงค์นาง ได้รับความรังเกียจจากคุณหญิงพ้องเพราะความยากจน
 ของอารยา ซึ่งคุณหญิงพ้องถือว่าไม่คู่ควรกับตำแหน่งสะใภ้ของตน คุณหญิงพ้องไม่เคยให้ความรักต่อ
 อนงค์นางในฐานะหลานเช่นเดียวกับหลานคนอื่น ๆ อารยามีอาการป่วยทางจิตเพราะความคับแค้น
 ใจที่ได้รับจากมารดาสามี ตลอดเวลาที่อยู่ในบ้านราชเสนาของคุณหญิงพ้อง เมื่ออนงค์นางแต่งงาน
 กับก้องเธอได้พามารดาออกไปจากบ้านคุณหญิงพ้องด้วย ซึ่งต่อมาอารยาก็หายเป็นปกติ เนื่องจาก
 สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ภายหลังเมื่อคุณหญิงพ้องล้มป่วย และได้สัณนิษฐานในความละเลยต่อ
 อารยาและอนงค์นาง คุณหญิงพ้องจึงต้องการทำความดีเป็นการไถ่บาปต่อสองแม่ลูก ซึ่งอารยาและ
 อนงค์นางไม่ได้เห็นเคืองและยังคงไปเยี่ยมอาการป่วยของคุณหญิงพ้องด้วยความเป็นห่วง ดังที่ผู้
 เขียนบรรยายไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า

...สองแม่ลูกหลานเข้าไปคุกเข่าอยู่หน้าเตียง ประมุขของบ้าน "ราชเสนา" พ่ง
 ดวงตาที่ฝ้าฟางมองไปยังสะใภ้และหลานที่ท่านเคยชิงชัง...พร้อมกับพูดขึ้นว่า...

"อารยา ถ้าแม่ตายทรัพย์สินส่วนของพี่แกล พ่อพจน์เขาจะจัดการให้แกอย่างถูกต้อง
 ยุติธรรม"

"คุณแม่!...คุณแม่โปรดอย่าพูดถึงเรื่องนั้นเลยค่ะ ดิฉันไม่ต้องการทรัพย์สินใด ๆ ทั้งสิ้น
 ขอให้คุณแม่อยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูก ๆ หลาน ๆ ต่อไปเถิดค่ะ"

"นั่นยอมแพ้พวก "กั๋งสดาล" ขอฝากยายนางด้วย หากคิดจะทอดทิ้งมันละก็ขอให้นึกว่า
 มันรักคุณมากถึงได้ยอมสละทุกอย่าง !"

...อาจเป็นเพราะสภาพของคุณหญิงพ้องในขณะนี้หรือคำพูดของท่านที่ว่า...ฉันยอม
แพ้พวก "กังสดาล" ก็ได้ ที่ทำให้ต้องบอกกับตนเองว่า เขาอโหสิทุกอย่างให้แก่คุณหญิง
พ้องราชเสนา!...

(เขยเถื่อน. 2518 : 573)

นวนิยายเรื่อง ขายรัก

ธนัญญา ปฏิเสธที่จะหย่าขาดจากภริยัตถิ เพราะไม่ต้องการเป็นผู้แพ้ ธนัญญา
ต้องการกลั่นแกล้งกุลขรียให้อยู่ในสภาพของภรรยาที่น้อยตลอดไป ทั้ง ๆ ที่ตนเองก็หาความสุขไม่ได้
เนื่องจากภริยัตถิไม่หวนกลับมาหาธนัญญา จนน้องจิตมารดาของธนัญญาต้องช่วยเกลี้ยกล่อมว่า...

"แม้ว่าทุกอย่างมันควรจะจบลงเสียที และแม่อยากบอกให้แม่นิดเข้าใจว่า การที่
แม่นิษยอมหย่าขาดจากคุณภริยัตถินั้น มันไม่ได้หมายความว่าแม่นิษเป็นผู้แพ้ หากแต่แม่นิษ
คือผู้ชนะ?..."

(ขายรัก. 2532 : 428)

ธนัญญาได้บอกกับตนเองว่า การยอมภริยัตถิให้เป็นอิสระเท่ากับเธอได้ปลด
ปล่อยตนเองด้วย เพราะภริยัตถิไม่มีที่ท้าวว่าจะหวนกลับมาคืนดีกับเธออีกต่อไป ธนัญญาไม่อาจ
หลอกตนเองต่อไปได้ เพราะแม้แต่ภักทรนุชบุตรสาวของเธอ และภักทรนุชเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ธนัญญา
ตัดสินใจได้เร็วขึ้น เนื่องจากเธอมีเหตุผลที่น่ารับฟังมาเกลี้ยกล่อมมารดาของเธอว่า...

"เมื่อแม่กับพ่อแยกกันนานแล้ว และพ่อก็มีน้องกับอาภูลแล้ว แม่ก็ควรจะหย่ากับพ่อซะ
ความจริงหนู...หนูไม่อยากให้แม่กับพ่อยกกัน แต่หนูก็ทราบว่ายังไง ๆ พ่อกับแม่ก็ต้อง
หย่ากันอยู่ดี เพราะไม่อาจจะอยู่ด้วยกันได้ พ่อบอกหนูว่า พ่อหนูโตหนูจะเข้าใจมาก
กว่านี้..."

ธนัญญาพยายามสะกดกลั่นความรู้สึก บางอย่างไว้อย่างมิดชิด เมื่อพยักหน้ารับและ
พูดว่า

"ถูกแล้วจะ แม่กับพ่อไม่อาจจะอยู่ด้วยกันอีกได้ เพราะฉะนั้นแม่จึงตัดสินใจจะหย่ากับพ่อให้สิ้น เรื่องสั้นราวเสียที เพื่อให้เป็นของขวัญแก่น้องชายของหนู!"

(ขายรัก. 2532 : 459)

บุษยมาสาให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านว่า ไม่ควรใช้ชีวิตด้วยความอิจฉาริษยา เพราะจะทำให้ทุกคนไม่มีความสุข แม้กระทั่งตนเอง แต่ควรรู้จักการให้อภัย เพื่อทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2.3 ศักดิ์ศรีของผู้หญิงไม่สามารถซื้อได้ด้วยเงิน

บุษยมาสาเสนอความคิดว่า ผู้หญิงในนวนิยายของบุษยมาสาเป็นคนรักศักดิ์ศรี คุณค่าของผู้หญิงมีมากกว่าเงินทอง ผู้หญิงไม่ควรคอย "ไล่จับ" ผู้ชายที่ร่ำรวย แต่ควรคำนึงถึงศักดิ์ศรีของตนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้หญิงไม่ควรขายพรหมจารีของตนเพื่อแลกกับเงินตรา

ในนวนิยายเรื่อง "หัวใจฉันไม่ขาย"

ยอดขวัญ เป็นเด็กกำพร้าที่มีความสวยงาม จนได้รับความรักจากรัฐภูมิ ทำให้สายใจผู้มีความหวังว่าจะได้เป็น "แม่ยาย" ของรัฐภูมิเกิดความแค้นเคืองในตัวยอดขวัญ จนกระทั่งไปต่อว่ายอดขวัญถึงบ้าน เพื่อให้เลิกติดต่อกับรัฐภูมิ พร้อมทั้งได้พุดจาแสดงความดูถูกในฐานะที่ต่ำต้อยของยอดขวัญว่า...

"เท่าที่ฉันอุตส่าห์ลงทุนมาที่นี่ก็เพราะ เวทนามาอยากเห็นคุณน้ำตาเซ็ดหัวเขา เมื่อคุณภูมิแต่งงานกับลูกสาวของฉันแล้ว ฉันไม่อยากจะขายบิพลอยมีบาบไปด้วย ข้อสำคัญคุณภูมิไม่ใช่ว่าผู้ชายที่คุณจะจับได้ง่าย ๆ หรือ อี! เท่าที่เรอชาติด้วยก็เพราะอยากจะพิสูจน์อะไรบางอย่างเท่านั้น!"

ไม่ว่าถ้อยคำของคุณสายใจจะบาดความรู้สึกของเธอสักเพียงใดก็ตาม ยอดขวัญก็ได้ปลอบตนเองว่า เธอจะต้องไม่ตกเป็น "ทาส ของความโกรธ ด้วยมันอาจจะทำให้เธอตอบโต้คุณสายใจไม่สาสมใจ ด้วยเหตุนี้แทนที่จะแสดงการ "โกรธ ตอบออกมา เธอกลับยิ้มอย่างใจเย็น และมองดูอีกฝ่ายหนึ่งอย่างสมเพช เมื่อพูดว่า

"ขอบคุณที่เวทนาดิฉัน คุณสายใจดูเหมือนจะไม่เข้าใจดิฉัน ถึงดิฉันจะเป็นเพียงเด็กกำพร้าที่เขาลูบการะไว้ ดิฉันก็รักศักดิ์ศรีของความเป็น "ลูกผู้หญิง คนอย่างดิฉันไม่มีวัน

คอยจ้าง "จับ ผู้ชายให้มาแต่งงานด้วยหรือค่ะ และต่อไปเมื่อมีลูกสาวหลานสาวก็จะไม่
สอนให้ทำด้วย เพราะมันเป็นสิ่งที่น่าละอายที่สุด!"

"นังยอดขวัญ!" แกะแก..."

ในนวนิยายเรื่อง คนไม่มีหัวใจ

ตะวันวาด ตกกลางแต่งงานกับรัชชูปเพราะความสงสารที่ทราบว่า เขามีชีวิต
อยู่ในช่วงเวลากำกัฏ และรัชชูปได้ให้ความช่วยเหลือครอบครัวของเธอตลอดมา ทั้ง ๆ ที่ตะวันวาด
มีคนรักอยู่แล้วคือ สรา ซึ่งสราได้ไปขอให้รัชชูปคืนตะวันวาดให้เขา โดยอ้างว่าตะวันวาดไม่ใช่คน
เห็นแก่เงิน และความร่ำรวยของรัชชูป เพราะตะวันวาดได้แสดงให้เห็นว่า เธอพอใจในสภาพ
ของตนเอง ในเมื่อเท่าที่ผ่านมามีผู้ชายที่มีฐานะดีหลายคนพาตัวเข้ามาสนทนสนม เพราะต้องการ
ได้ตะวันวาดไปเป็นภรรยาบ่อย โดยเสนอเงินให้เป็นจำนวนมาก แต่ตะวันวาดปฏิเสธเพราะหึง
ในศักดิ์ศรีของตน ซึ่งรัชชูปก็น่าใจเช่นนั้น ดังที่รัชชูปได้โต้ตอบกับสราว่า...

"ผมแน่ใจ! เพราะผมรู้จักตะวันดี เงินของคุณไม่มีวันซื้อเธอได้!"

รัชชูปหัวเราะเบา ๆ

"คุณเข้าใจผิด ผมเองก็ไม่เคยคิดว่าเงินของผมจะซื้อผู้หญิงอย่างตะวันวาด จตุรงค์
ได้เท่าที่ผมได้เธอมาก็เพราะสาเหตุอื่นต่างหาก!

รัชชูปพูดอย่างมีความหมาย หลังจากที่ยกกับตนเองว่า ถึงอย่างไรเขาก็ไม่มี
วันยอมให้สรา ศีลาพงษ์ แลเห็นความพ่ายแพ้จากเขาเป็นอันขาด

(คนไม่มีหัวใจ. 2530 : 291)

ในนวนิยายเรื่อง เพียงตะวัน

เพียงตะวัน (นก สีชมพู) อาศัยอยู่ในบ้านของโรมอินทร์ในฐานะเด็กกำพร้า
ความสวยงามของเพียงตะวันทำให้อำตย์หลานชายของโรมอินทร์หลงรัก ความใกล้ชิดของคนทั้งสอง
ทำให้โรมอินทร์เป็นทุกข์ว่าจะเกิดเรื่องไม่งามขึ้นในบ้านของเขา เขาจึงนำเรื่องไปปรึกษาอามรา
พี่สาวของเขา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของอำตย์และนกทำให้อามราต้องให้คำรับรองแทนบุตรชายว่า...

"ถึงแม้ว่าเราจะรักกันแล้ว พี่ก็ยังไม่แน่ใจว่ายายนกแกจะยอมให้มีเรื่องไม่งามเกิดขึ้น
ง่าย ๆ มีอะไรหลายอย่างในตัวเด็กคนนี้อาจทำให้พี่รู้ว่าแกรู้จักรักตัว และวางตัวใน
ทางที่ถูกที่ควร แม้แกจะเป็นเด็ก!"

จอมอินทร์รับฟังโดยไม่ออกความเห็นอะไร ซึ่งคุณอมราไม่อาจจะรู้ได้ว่าเขามีความคิด
เห็นเช่นเดียวกับหล่อนหรือไม่

ก่อนยุติการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เขาได้พูดเพียงว่า

"หากฟ้าใหญ่ตัดสินใจที่จะรับนางสาวนก สิบมพูดไว้เป็นประกัน ผมคิดว่าฟ้าใหญ่ควรจะหา
ทางทำให้แกคู่ควรกับตำแหน่งนั้น ก่อนที่นายโรตังจะกลับมา!"

(เพียงตะวัน . 2517 : 347)

ทักษะที่บุษยมาสเสนอเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของผู้หญิงที่ไม่อาจซื้อได้ด้วยเงินนี้ ทำให้
ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ช่วยให้ผู้อ่านคิดและ เกิดปัญญาว่าไม่ควรดูถูกเพื่อน
มนุษย์ด้วยกัน เพราะไม่ว่าหญิงหรือชายนั้นต่างมีคุณค่าในตนเอง และเป็นคุณค่าที่มีราคามากกว่า
เงินทอง

2.4 การแต่งงานต้องประกอบด้วยความรักเป็นสิ่งสำคัญ

บุษยมาสได้สอดแทรกแนวความคิดเกี่ยวกับการแต่งงานไว้ว่า ความสุขที่ได้รับ
จากการแต่งงานมาจากคู่สมรสที่มีความรักให้แก่กันและกัน ถ้าหากแต่งงานโดยปราศจากความรัก
หรือการคลุมถุงชน ชีวิตการแต่งงานมักจะล้มเหลวหรือฉ่ำเป็นความรักที่เกิดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
เพียงข้างเดียว ชีวิตคู่ก็ต้องล้มเหลวในที่สุด ดังตัวอย่าง...

ในนวนิยายเรื่อง รักบทสุดท้าย

ตฤณ จ้าใจเข้าพิธีแต่งงานกับปณิดาเพื่อตอบแทนบุญคุณของคาริกา ซึ่งเป็น
มารดาของปณิดา คาริกาเป็นภรรยาลับ ๆ ของตฤณ แต่ว่าจ้าใจจำเป็นต้องเสียสละตฤณให้ปณิดาเพราะ
ปณิดาป่วยเป็นโรคหัวใจ ความรักในตัวบุตรสาวทำให้คาริกาต้องเสียสละความรักในตัวตฤณให้แก่
ปณิดา จึงทำให้บุคคลที่รู้เรื่องของตฤณกับคาริกา พวกเขาเฝ้าหน้าปณิดาไปตาม ๆ กัน ดังที่เขตหรือผู้ที่
มาร่วมในงานแต่งงานของตฤณและปณิดาพูดกันว่า...

"น่าสงสารยายหนูปิตานะ คงไม่รู้หรอกว่ากำลังแต่งงานกับพ่อเลี้ยง"

กิตาไต่ยีนสตรีวัยเดียวกับมารดาของเจ้าสาว ยืนพูดกันอย่างขบขัน ขณะที่เธอจะเดินผ่านหล่อนไปตักอาหารกับชาลี แต่ชาลีคงจะไม่ได้ยิน เพราะเขาเดินไปข้างหน้าเธอ

พร้อมกันเธอก็หวนคิดถึงคำพูดของตณที่ว่า

"...พี่ตกลงแต่งงานกับปิตาก็เพื่อต้องการชดใช้ "หนี้" บุญคุณของคน ๆ หนึ่ง"

"คน ๆ นั้นก็คือเมียของพี่ตณนั่นเอง"

กิตาคิดอย่างซิงซังรังเกียจ แต่แล้ว...

"...แม้พี่จะรู้ว่าแท้จริงแล้วไม่มีใครแทนที่ก้อยได้ พี่รักก้อย..."

"ไม่! ไม่จริง ก้อยเกลียด ก้อยขยะแขยงพี่ตณ!"

กิตายกมือขึ้นปิดหู และกรีดเสียงตอบโต้ "เสียงหล่อน นั้นด้วยหัวใจที่สับสนวุ่นวาย ซึ่งเธอจับต้นชนปลายไม่ถูก

(รักบทสุดท้าย. 2519 : 40)

นวนวนิยายเรื่อง สลักจิต

พระยาภักดีดินทร นวนวนิยายเรื่อง สลักจิต ได้แสดงความเห็นใจภุมิตที่ไม่ต้องการแต่งงานกับเพียงเพ็ญตามความต้องการของผู้ใหญ่ ซึ่งเคยตกลงกันไว้ เนื่องจากภุมิตไม่ได้รักเพียงเพ็ญคนธสว แต่เขารักเพียงเพ็ญอย่างน้องสาวคนหนึ่ง ซึ่งพระยาภักดีดินทรเข้าใจความรู้สึกของภุมิตดี และไม่ต้องการให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยอย่างเช่น กรณีของภาคภูมิกับจันทรา ดังที่พระยาภักดีดินทรได้เปิดเผยความรู้สึกของตนให้ภุมิตได้รับรู้ว่า...

"ลุงพอจะเข้าใจและจะบอกกับคุณภาคีเองว่าให้รอไปอีกสักหน่อย จนกว่าคุณชายกับยายเพ็ญจะเข้าใจกันดี ลุงไม่ต้องการบังคับจิตใจของใครอีก" เสียงของท่านเบาแผ่วไปตอนท้าย ในเมื่อหวนคิดถึงภาคภูมิ ภักดีดินทร ลูกชายนอกคอกของท่าน! หม่อมราชวงศ์ภุมิต ถอดฉลากลัษณ์อะไรหลายอย่างคล้ายภาคภูมิ ตั้งแต่อุปนิสัยใจคอ ตลอดจนรูปร่างหน้าตา เพราะฉะนั้นท่านจึงเกรงว่าภุมิตอาจจะไปมีชีวิตรักคล้ายคลึงกับลูกนอกคอกของท่านด้วย ซึ่งท่านได้บอกตนเองว่าท่านไม่ปรารถนาที่จะให้ภุมิตเป็นเช่นนั้น!

(สลักจิต. 2503 : 362)

นวนิยายเรื่อง หัวใจเถื่อน

ภาคย์ไม่สามารถทนเห็นอมวาลีแต่งงานกับภากรได้ เนื่องจากเขารักอมวาลี และอมวาลีก็รักเขาเช่นเดียวกัน เมื่ออมวาลีจัดคำสั่งนายกริไม่ได้ การแต่งงานกับภากรจึงไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ ภาคย์จำเป็นต้องลักพาตัวอมวาลีไปซ่อนไว้ เพื่อจะได้ไม่ต้องเข้าพิธีแต่งงานกับภากร ภาคย์ต้องการแต่งงานกับอมวาลีเพราะต่างฝ่ายต่างรักกัน ชีวิตแต่งงานจะต้องพบแต่ความสุขผิดกับภากร ซึ่งเป็นฝ่ายหลงรักอมวาลีเพียงฝ่ายเดียวอมวาลีจะต้องพบกับความทุกข์ไปตลอดชีวิต ถ้าต้องแต่งงานกับภากร ดังคำสารภาพของภาคย์ที่ว่า...

"เมื่ออ้อไม่เชื่อ พี่ก็ขอสารภาพว่าการที่พี่ช่วงชิงอ้อไปจากภากรนั้น พี่ไม่ได้ทำไปเพื่อต้องการแก้แค้นภากร พี่ทำไปเพราะทนให้อ้อแต่งงานกับผู้ชายอื่นไม่ได้ หากพี่ไม่รักอ้อพี่คงแต่งงานไปแล้วกับชิตชามหรือไม่ก็อรธัญญา เพราะไม่มีใครสักคนที่จะเกลียดพี่เท่ากับเหมือนอ้อ"

คำสารภาพ ซึ่งโยงใยไปถึงหญิงสาวทั้งสองเป็นเหตุให้รุ่มร้อนหัวใจของอมวาลีพัดผ่านไปจนหมดสิ้น ฉะนั้นดวงตาทั้งคู่ของเธอก็มองมายัง "พี่ภาคย์" เมื่อเขาพูดจบจึงฉายประกายวาวหวาน...

(หัวใจเถื่อน. 2516 : 1157)

นวนิยายเรื่อง หงส์เหิน

วิฑิตและเนื้อทิพย์ แต่งงานกันด้วยความรัก และต้องมีชีวิตคู่ที่ขมขื่นเพราะบิดามารดาของวิฑิตไม่ยอมรับเนื้อทิพย์เป็นสะใภ้ เนื่องจากความยากจนของเนื้อทิพย์ แต่ทั้งสองไม่เคยย่อท้อ มุ่งมั่นทะนุบำรุงเลี้ยงบุตรสาวคือ ทัดทรวง จนเมื่อเนื้อทิพย์เสียชีวิตจากไป ท้าหัววิฑิตหมดกำลังใจในการต่อสู้ชีวิต เมื่อป่วยเป็นโรคเรื้อรัง วิฑิตไม่เคยคิดจะรักษาตัวเพราะขาดเงินและขาดกำลังใจ วิฑิตได้บรรยายถึงความสำคัญของความรักและการแต่งงานให้ทัดทรวงนำไปเป็นหลักปฏิบัติในการมีชีวิตคู่ว่า...

พ่อกับแม่ของลูกมีอะไรหลายอย่างที่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความอาภัพซึ่งเกี่ยวกับกำเนิด!...แต่จะอย่างไรก็ตามเรามีสิ่งที่เราภูมิใจนั่นก็คือ "ความรัก" ที่เรามี

ต่อกัน แม้เราจะยากจนแร้นแค้นสักเพียงใด พ่อกับแม่ของสั้มก็ไม่เคยจนรัก!... "ความรัก" ของเราไม่เคยจนหนีออกไปทางหน้าต่าง ถึง "ความจน" มันจะพากันวิ่งเกรียวกราวเข้ามาหาเราทางประตู!...

ลูกรักของพ่อ หากลูกโศกพ้อที่จู่จักความรัก จงเลือกรัก อย่าแต่งงานกับความรักที่มันเดินทางสวนกัน เพราะเราจะไม่มีความสุขตลอดชีวิต!...

อย่าแต่งงานกับความรักที่มันเดินทางสวนกัน เพราะเราจะไม่มีความสุขตลอดชีวิต!...

(หงส์เหิน. 2531 : 1156)

นวนิยายเรื่อง หัวใจฉันไม่ขาย

ยอดขวัญต้องการให้รัชภูมิเข้าใจในตัวเธอให้ถูกต้องว่าเงินของเขาไม่สามารถซื้อความรักจากเธอได้ เพราะถึงแม้จะยากจนแต่เธอก็ยังในศักดิ์ศรี ความเข้าใจของรัชภูมิเป็นความเข้าใจผิด ตั้งที่บทสนทนาระหว่างรัชภูมิและยอดขวัญได้ชี้แจงให้รัชภูมิเข้าใจในตัวเธอ และละอองแก้วว่า...

"ผู้ชายแบบไหนที่อยู่ในทรศณะของเธอ?"

ถามเสียงอ่อนโยน

"แบบไหนก็ได้ค่ะ ขอเพียงให้เป็นคนดี รักดิฉันและดิฉันรักเขาก็พอ ข้อสำคัญต้องไม่เสرشฐิ!" เชิดหน้าแน่นเสียงหนักตอนท้าย

"ทำไม?"

"เพราะดิฉันไม่ต้องการถูกมองว่าแต่งงานกับเงิน!... เงินซื้อดิฉันไม่ได้!"

รัชภูมิรู้ทันทีว่ายอดขวัญยังไม่หายงุ่นงายเกี่ยวกับเรื่องที่เขาเคยว่าละอองแก้วพี่สาวของเธอว่าแต่งงานกับบิดาเพราะ "เงิน ไม่ใช่ "ความรัก!

"เท่าที่ฉันรู้ ... เห็นมาผู้หญิงเกือบทุกคนต้องการแต่งงานกับเส رشฐิ"

เขาพูดเรื่อย ๆ

"อาจจะใช่ค่ะ เพราะผู้หญิงที่คุณรัชภูมิได้พบได้เห็นมา ไม่ใช่ยอดขวัญ!"

(หัวใจฉันไม่ขาย. 2528 : 566)

นวนิยายเรื่อง เปลวไฟในดวงดาว

อาราม มีคนรักอยู่แล้วคือ ศิริกันยา แต่อารามต้องแกล้งแสดงว่ารักชีวลัย เพื่อแก้แค้นขเนตติมารดาของชีวลัย ผิดกับชีวลัยที่รักอารามด้วยความจริงใจ เมื่อชีวลัยได้แต่งงานกับอาราม เธอจึงมีแต่ความสุข จนกระทั่งทราบความจริงว่าอารามแกล้งแสดงว่ารักเธอ ทั้ง ๆ ที่เขามีคนรักอยู่แล้ว ความสุขของชีวลัยจึงหมดไป และเมื่อรู้ความจริงว่าอารามแสนสร้างทุกข์ทุกอย่างต่อเธอ ชีวลัยจึงอดที่จะต่อว่าเขาด้วยความเจ็บช้ำไม่ได้ว่า...

"โปรดอย่าแสดงว่าคุณรันทงใจและปรารถนาดีต่อแก้วอีกเลยล่ะ ในเมื่อแก้วรู้ว่ามันเป็นเพียงการแสดงออกตามมารยาท หรือหน้าที่ของสามีที่ดีเท่านั้น ซึ่งแก้วไม่ต้องการหากมันไม่ใช่สิ่งที่เกิดจากความจริงใจ

แต่เธอก็สามารถที่จะระงับไว้ได้

"คุณรันทงกับคุณหวานคงรักกันมานานแล้ว?"

ตัดสินใจถามสิ่งที่ยังข้องใจอยู่ให้กระจ่าง ไม่ว่ามันจะสร้างความเจ็บช้ำ บวดร้าวทรมานให้แก่เธอสักเพียงใดก็ตาม

"แก้ว!"

อารามเรียกและมองเธอเหมือนจะให้ยับยั้งคำถามนั้น

"แก้วอยากทราบค่ะ"

เธอออกด้วยน้ำเสียงราบเรียบ กิริยาสงบ เยือกเย็นจนอดแปลกใจตนเองไม่ได้ที่สามารถบังคับทุกอย่าง ให้เป็นเช่นนั้นได้

"ผมกับคุณหวานรักกันตั้งแต่อยู่อังกฤษ"

"แล้วทำไม...?"

"คุณหวานยังเรียนหนังสืออยู่"

"และจะจบในปลายปีนี้ใช่ไหมคะ?"

อารามก้มศีรษะรับแทนการตอบ

"คุณรันทงเลยใช้ช่วงเวลาแห่งการรอมมาแต่งงานกับแก้ว เพื่อปิดความอ้างว้างว่าเหว่าใช่ไหมคะ?"

เสียงที่ถามยังคงราบเรียบ ทั้ง ๆ ที่หยาดน้ำตาไหลรินเป็นทางยาว

ประกายจากดวงตาที่นำไปด้วยน้ำตาได้บอกให้อารามอิสระรู้ว่าชีวลัยมีความรู้สึก
อย่างไรในขณะนี้
"แก้ว!"

จากทัศนะหรือข้อคิดเกี่ยวกับความรักนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า การแต่งงานที่
ปราศจากความรักย่อมทำให้คู่บ่าวสาวต้องประสบกับความทุกข์ ดังนั้นก่อนตัดสินใจจะแต่งงานกันหญิง
และชายควรศึกษาและเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างถ่องแท้ ข้อคิดดังกล่าวนี้ถ้าผู้อ่านนำไปเป็นเกณฑ์ใน
การเลือกคู่ชีวิต ก็อาจเป็นแนวทางในการป้องกันการหย่าร้าง ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ภายหลังจาก
แต่งงานแล้ว

2.5 ผู้ทำความดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน ส่วนผู้ทำความชั่วต้องได้รับผลชั่วตอบแทน
ตามกฎแห่งกรรม

ความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีสอดแทรกอยู่ในนวนิยาย
ของบุษยมาส นวนิยายทุกเรื่องแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งมีความเชื่อมั่นในพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าตัวเอก
ของเรื่องจะประพฤติปฏิบัติแต่กรรมดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพราะได้รับการปลูกฝังมาแต่เล็กแต่น้อย
ให้รู้จักละอายและเกรงกลัวต่อบาป มีความเมตตากรุณาต่อบุคคลทั่วไป ซึ่งผู้ทำความดี ย่อมได้รับ
ผลดีตอบแทน เช่นเดียวกับผู้ทำความชั่วย่อมได้รับผลชั่วตอบแทน ดังตัวอย่าง...

ในนวนิยายเรื่อง หัวใจเถื่อน

ภาคย์ และภากรเป็นบุตรชายของคุณหญิงอานาทั้งคู่ แต่คุณหญิงอานาและสามี
ให้ความรัก และความสำคัญต่อภากรมากกว่าตลอดเวลาที่อยู่ในบ้านเดียวกัน ภากรเป็นคนทรน
จิตใจของภาคย์ตลอดเวลาจนเมื่อภาคย์หนีออกจากบ้านไปเพราะความคับแค้นใจ และรอคอยเวลา
กลับมาแก้แค้นภากร ซึ่งภาคย์ก็สามารถทำได้สำเร็จ จนคุณหญิงอานากลัวว่าจะเกิดความรุนแรง
ระหว่างพี่น้อง ทำให้คุณหญิงอานาต้องเดินทางไปพบภาคย์ด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ
ให้ภาคย์เข้าใจว่าเหตุใดระหว่างภาคย์กับภากรจึงมีความแตกต่างกัน ดังที่คุณหญิงอานาได้เปิดเผย
ความจริงต่อภาคย์ว่า...

"สมควรแล้วที่ภาคย์จะโกรธเกลียดแม่ เพราะตลอดเวลาแม่ไม่เคยให้สิ่งใดแก่ภาคย์
ทัดเทียมภากร แม้กระทั่งความรักทั้ง ๆ ที่แม่ควรรักภาคย์มากกว่าภากร ในเมื่อภาคย์

ในนวนิยายเรื่อง เปลวไฟในดวงดาว

ชเนตตี สร้างบาปไว้กับครอบครัวของผู้ชายหลายคน ด้วยการหลอกลวงเพื่อ
กอบโกยเงินทองจากผู้ชายที่มาหลงใหลในตัวเธอ ชเนตตีทำไปเพราะต้องการยกฐานะตนเองให้
อยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติ และเพื่อบุตรสาวคนเดียวจะได้ไม่ต้องพบกับความยากลำบาก เช่นที่
ตนเองเคยได้พบมา ชเนตตีลืมหึกถึงความรักชอบชั่วดี และบาปบุญคุณโทษที่จะตามมาสนองต่อ
ชีวลัยบุตรสาวที่รักของหล่อน มารดาที่ทุ่มเทเพื่อบุตรอย่างเธอจะต้องทนทุกข์ทรมานกว่าลูกหลายเท่า
ดังที่ชเนตตีได้ขอความเห็นใจจากอาราม เพื่อไม่ให้ทำร้ายจิตใจชีวลัยบุตรสาวของตน ดังข้อความ
ตอนหนึ่งว่า...

"ความจริงอาทิจึงไม่มีอะไรจะพูดกับคุณอารามมากนอกจากจะกล่าวขอบคุณที่คุณอาราม
อุตส่าห์ให้ความสนใจต่อแ้วตามหน้าที่ในระหว่างที่แแก่ไม่สบาย และอาอยากจะบอกให้คุณ
ทราบว่แแก่รักคุณ แม้แแก่จะรู้ว่าคุณไม่เคยรักแแก่เลย แม้แต่น้อย...คุณอารามลองถาม
ตัวเองซิคะ ว่าคุณจะรักแแก่ได้ไหม หากแแก่ไม่ใช่ลูกของผู้หญิงที่ชื่อชเนตตี หรือว่าผู้หญิงที่ชื่อ
ชเนตตีไม่มีตัวตนอยู่ในโลกนี้แล้ว เท่านั้นแหละคะ!...

(เปลวไฟในดวงดาว. 2515 : 1273)

ทั้งนี้เพราะถึงชเนตตีจะเป็นหญิงที่ชั่วช้าในสายตาของผู้อื่น แต่สำหรับลูก...
สำหรับชีวลัยแล้ว หล่อนคงเป็นแม่ที่ประเสริฐสุด เพราะหล่อนไม่ได้รักลูกน้อยกว่า "แม่" ทั้งหลาย
ที่รักลูกเหมือนชีวิต ในเมื่อหล่อนได้พิสูจน์แล้วว่าหล่อนไดยอมแลกแม้แต่ชีวิตของหล่อนเองกับความสุข
ที่ลูกจะได้รับ แม้การแลกในครั้งนี้จะเป็นการ "เสี่ยง" สักเพียงใดก็ตาม!

อา...ชเนตตียอมแลกชีวิตของหล่อนกับอาราม อิศเรศทั้ง ๆ ที่หล่อน
เองก็ไม่สู้แน่ใจนักว่หล่อนจะได้เขากลับคืนมาห้ชีวลัย หลังจากทีหล่อนได้ตายไปแล้ว!

(เปลวไฟในดวงดาว. 2515 : 1312)

"เรื่องคุณชเนตตีที่คิดว่ามันคงจะเกี่ยวกับเรื่องของ "กรรม" ด้วย ถึงได้ทำให้เธอตัด
สินใจหาทางออกให้กับตัวเองและลูกสาวเช่นนั้น เฮ้อ !...มนุษย์เราก็คงเท่านั้น เวลาใช้ชีวิต

อยู่ก็เก่งแย่งแข่งดี โลกโรมโหดกัน แต่พอตายไปก็ไม่เห็นจะน่าอะไรไปได้ นอกจากเสื้อ
ผ้าพันกายเพียงชุดเดียว!"

(เปลวไฟในดวงดาว. 2515 : 1299)

นวนิยายเรื่อง มหายารัศมี

จันทร่า เป็นผู้ว่าจ้างให้สุดาจมาบุตรสาวของราศรีตั้งแต่แรกเกิด เพราะ
ความโกลาหลภัยสมบัติของราศรีและนายเม็นผู้เป็นสามีของราศรีและจันทร่า เมื่อจันทร่าต้องสูญเสีย
เสียเพียงบุตรสาวของตนไป จันทร่าก็เกิดอาการคลุ้มคลั่งและเพ้อถึงเรื่องราวในอดีต
เกี่ยวกับการเสียชีวิตของมหายารัศมีบุตรสาวของราศรี ความใจร้ายของจันทร่าทำให้นายเม็น
หมดความเวทนา และเกิดความสงสารบุตรสาวของตนอย่างจับใจ ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ในข้อ
ความตอนหนึ่งว่า...

เสียงเรียกราศรีดังมาจากจันทร่า เขารีบมองไปซึ่งก็ได้แลเห็นว่าจันทร่าคงยังนอนหลับ
อยู่อย่างปกติ แสดงว่าหล่อนละเมอ...จึงถอนใจยาว เอนกายพิงพนักเก้าอี้ พร้อมทั้งปิดดวงตาทั้งคู่
ลงเป็นการพักผ่อน...แต่แล้วในวินาทีต่อมานั้นเอง นายเม็นก็ต้องขยับกายตั้งตรงดวงตาเบิกกว้าง
และเพ่งมองไปยังภรรยาจนแทบจะลืมกระพริบ หัวใจเต้นแรง ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเสียงละเมอของ
จันทร่า ซึ่งดังขึ้นอีกว่า

"ใคร?...ใครบอกว่าฉันฆ่าลูกของแกนักราศรี? ฉันไม่ได้ฆ่า ฉันเพียงแค่จ้างให้คน
อื่นฆ่าต่างหาก" หล่อนหยุดหัวเราะแทนพลางพลิกกายนอนตะแคงอเข้าขึ้นสูง

"จันทร่า"

สามีอุทาน ความเวทนาสงสารปลาสนาการไปจนเกือบหมดสิ้นเมื่อนึกถึงจิตใจอันมืด
มัวของหล่อน

"สุดาจ! หมิ่นบาทเอาไปค่าจ้างฆ่าลูกของนักราศรี!"

(มหายารัศมี. 2510 : 985)

แนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรมให้คุณค่าทางปัญญาแก่ผู้อ่านในด้านความเกรงกลัวต่อกรรมชั่ว ผู้อ่านที่เห็นผลชั่วตอบสนองผู้กระทำกรรมชั่วในนวนิยายของบุษยมาสน่าจะเกิดความยับยั้งชั่งใจ หรือละอายต่อบาปกรรม และไม่กล้ากระทำความบาปกรรมต่อผู้อื่น เพื่อที่กรรมนั้นจะได้ไม่มาสนองตอบตนเองในภายหลัง

2.6 การสอดแทรกข้อคิดหลักธรรมและคำสุภาษิต

บุษยมาสน์มักจะสอดแทรกหลักธรรมและคำสุภาษิตในนวนิยายของเธอเสมอ ๆ เพื่อให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในชีวิต ใ้ผู้อ่านดำเนินชีวิตไปตามทางของคลองธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี ดังตัวอย่าง...

ในนวนิยายเรื่อง คณิงหา

"คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้"

รามนรี หนีออกจากบ้านและได้ไปพบกับคุณหญิงรัตนบดินทร์ ซึ่งให้ความรักความเมตตาต่อเธออย่างแท้จริง แม้ภายหลังคุณหญิงรัตนบดินทร์จะทราบความจริงว่ารามนรีได้ร่วมมือกับภุมิ หลานชายของคุณหญิงรัตนบดินทร์ เพื่อหลอกลวงคุณหญิงรัตนบดินทร์ คุณหญิงรัตนบดินทร์ก็โกรธรามนรีไม่ลง เพราะไม่ว่าจะเป็นเดือนฉายตัวจริงหรือตัวปลอมก็ตาม รามนรีก็มีความรักเคารพในตัวคุณหญิงรัตนบดินทร์อย่างเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ในนวนิยายเรื่อง หนึ่งนุช หลังจากที่รินฤดีทราบว่าตนเองป่วยเป็นโรคร้าย ต้องเสียชีวิตภายในหกเดือน รินฤดีได้สารภาพความคิดของตนในอดีตให้พระธุดงค์รูปหนึ่งรับรู้ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"หลวงพ่ोज้าขา ลูกเป็นคนเลว ลูกไม่เคยสร้างกรรมดี ลูกท้อแท้ความชั่ว..."

"ลูกได้แต่งงานกับผู้ชายคนหนึ่ง โดยที่ไม่ได้รักเขาแม้แต่น้อย ลูกหวังในทรัพย์สินสมบัติของเขาเพราะรู้ว่าเขาจะต้องได้รับมรดกจากพี่สาวของเขา แต่เขากลับตายไปก่อน ลูกจึงคิดกำจัดลูกสาวของเขาที่เกิดจากภรรยาคนเก่า เพราะลูกยังเกิดความรักในตัวชายคนรักของเด็กคนนั้น ลูกใช้เล่ห์เหลี่ยม จนเด็กนั้นต้องพ้นไปจากกองมรดกของป้า และทางชีวิตของชายคนรัก ลูกไม่มีความดี เป็นหญิงแพศยา ชั่วช้า..."

"สีกา... พังอาดมาก่อน เมื่อสีกาสำนึกในบาป สีการก็ไม่ได้เป็นคนชั่วช้าสารเลวอย่าง
ที่ประณามตนเอง สีกายังมีโอกาสและเวลาที่จะสร้างความดีให้แก่ตนเอง..."

(หนึ่งนุช. 2523 : 293)

สีกาควรจะเริ่มตั้งแต่วินาทีนี้ ท้าใจให้สงบ นึกถึงแต่ความไม่เที่ยงแท้ของสังขารและ
จางัวให้แม่นยำว่า สิ่งที่สีกาเหลืออยู่ให้คนเขาระลึกถึงเมื่อชีวิตแตกดับไปแล้ว คือ ความดี
กับความเลวเท่านั้น..."

(หนึ่งนุช. 2523 : 294)

จะเห็นได้ว่าพระพุทธรูปนั้นได้ให้ข้อคิดแก่รินฤดี เพื่อเป็นกำลังใจให้รินฤดี
กระทำความดีต่อไป โดยไม่ต้องคำนึงถึงระยะเวลาที่เหลืออยู่ เพราะความดีอยู่ภายในจิตใจไม่
ต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้างสมนั้นด้วย ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"สิ่งที่เราเห็นอยู่ภายนอกไม่สามารถวัดจิตใจมนุษย์ได้เสมอไป เสื้อผ้าแพรพรรณอัน
งดงามสามารถปิดบังส่วนบกพร่องของร่างกายได้ฉับพลัน ทำทางสงบเสงี่ยม วาจาที่สุภาพ
อ่อนโยน ก็สามารถซ่อนเร้นหัวใจอันต่ำทรามของคนเราได้ฉับพลัน" (น.497)

(อาญาสวรรค์. 2504 : 497)

ในนวนิยายเรื่อง "หัวใจภูวดิ"

วงศ์สรวง เป็นชายหนุ่มโสดที่มีหญิงสาวหลายคนต้องการให้ความสัมพันธ์
กับเขา ท้าหัวใจวงศ์สรวงตกเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์เป็นประจำ นุชสินีอ่านแล้วก็เกิดความขบขันเป็นเชิง
ล้อเลียนวงศ์สรวง ทำให้เขาเกิดความแค้นใจแล้วพาลเอาถำกับนุชสินี ซึ่งเธอก็โต้เถียงเพราะมัน
เป็นสิทธิส่วนตัวของแต่ละคน การโต้ตอบของคนทั้งสองเป็นที่พอใจของวาณี มารดาของวงศ์สรวง
มากเพราะวาณีต้องการให้นุชสินีมาเป็นสะใภ้ ฉะนั้นทุกอย่างที่นุชสินีทำจะได้รับการยอมรับจากทุกคน
ในบ้านของวงศ์สรวง โดยเฉพาะบิดามารดาของเขา ดังตัวอย่างการปะทะคารมของวงศ์สรวง
และนุชสินี ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"คุณแม่ว่า มีตรงไหนน่าขำบ้างไหมครับ?"

คุณวณิพจะเข้าใจความหมายที่ถูกชายถาม จึงต้องเข้าข้างนุชสินี

"เรื่องนี้แม่ว่านานาจิตตัง แม้ไม่ขำแต่คนอื่นอาจทำได้"

"นั่นสิครับ! บางคนถึงได้นั่งหัวเราะเอา ๆ เหมือนคนบ้าจี้"

"พี่สรวงว่าใครคะ?"

ถามอย่างเอาเรื่อง

"ใครก็ได้ที่พออ่านข่าวนี้แล้วก็ขำเสียหนักหนา"

"อันนี้ก็อย่างที่คุณป้าว่านั่นแหละค่ะ แล้วก็เข้ากับคำกล่าวที่ว่า สองคนยลตามช่อง...

ความเห็นย่อมแตกต่างกัน ใครไม่เห็นว่าเป็นขำ แต่นุชสินีคะ"

ตอบได้อย่างไม่สะทกสะท้าน ด้วยถือว่ามี "คุณป้า" ถือหางอยู่ทั้งคน

ต่อจากนั้นนุชสินีก็หันไปพูดกับคุณวณิพต่อถึงเรื่องภาพยนตร์ราวกับวงศ์สรวงไม่ได้ยืนที่
นั้นด้วย

(หัวใจปณิธิ. 2535 : 253)

ในนวนิยายเรื่อง เพียงตะวัน โรมอินทร์กับอมราปรียากันเกี่ยวกับความ
สนิทสนมของอาณัติ และนกเพื่อป้องกันเรื่องไม่ดีไม่งามที่จะเกิดจากความสนิทสนมของคนทั้งสอง
ตั้งข้อความตอนหนึ่งว่า...

"ผมอยากให้พี่ใหญ่สอบถามถึงความรู้สึกของรตัง พร้อมทั้งเตือนเขาว่าถึงนจะเป็น
เพียงเด็กที่มาอาศัยอยู่ในบ้าน ก็ไม่สมควรที่จะให้มีอะไรเกิดขึ้นในทางเสื่อมเสียเพราะ
เขายังจะต้องมีภาระเกี่ยวกับการเรียน ไม่ใช่เรื่องรักหรือผู้หญิง ข้อสำคัญก็คือผมไม่ชอบ
ให้มีเรื่องที่ไม่ดีงามเกิดขึ้นใน "เพียงตะวัน" เหมือนกับบ้านบางบ้าน!"

"หากเขาสารภาพออกมาเช่นนั้นก็ต้องพยายามกันให้เขาห่างไกลมากที่สุด เพื่อป้องกัน
ไม่ให้มีอะไรเกิดขึ้นก่อนเขาเดินทางไปเรียนต่อ ผมพูดอย่างนี้พี่ใหญ่คงเข้าใจ?"

"พี่เข้าใจจะ?"

"ส่วนเรื่องต่อไปเพื่อไม่ให้เขาพะวงอะไรในระหว่างเรียน พี่ใหญ่ก็ควรจะบอกเขาว่า
เมื่อเขากลับมาจะจัดการทุกอย่างให้"

(เพียงตะวัน . 2517 : 340)

ในนวนิยายเรื่อง หนึ่งนุช

รินฤดี เป็นคนที่มีลักษณะชอบแย้งจึง เนื่องจากเป็นเด็กกำพร้าที่ถูกขอไปเลี้ยง
ตั้งแต่เด็ก ความขาดแคลนทำให้มีจิตใจผิดปกติ รินฤดีไม่เคยเกรงกลัวต่อบาปอันเกิดจากการพูดเท็จ
ของเธอ ต่อเมื่อป่วยเป็นเนื้องอกในสมอง เธอจึงได้สำนึกผิด ต้องการทำความดีล้างความชั่วร้าย
ในอดีต ซึ่งสายเกินไปตามความคิดของเธอ ต่อเมื่อได้มีโอกาสดูพระพุทธรูปและได้ข้อคิดจากพระรูป
นั้น รินฤดีจึงมีกำลังใจที่จะอยู่ต่อไปเพื่อขอโทษจากนิรชรา ดังตัวอย่างที่รินฤดีสนทนากับพระพุทธรูป
ดังข้อความตอนหนึ่งว่า...

"หลวงพ่ोज้า... ลูกกำลังจะตาย... ลูกกำลังจะตายเจ้าคะ โปรดช่วยลูก
ด้วย!..."

พระภิกษุชรารูปนั้นมีสีหน้าสงบ

"สีการู้ได้ยังงี้ว่าสีกากำลังจะตาย!"

"ลูกเป็นโรคร้ายแรงในสมอง หมดหนทางที่จะเยียวยารักษาเจ้าคะ ลูกจะต้องตาย
ภายในเร็วนี้ แต่... แต่ลูกก็ยังไม่อยากตาย... ลูกยังไม่อยากตายเจ้าคะ!"

"สีกา!... อันสรพสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ ย่อมรักและหวงแหนชีวิตของตน ไม่พึง
ปรารถนาที่จะพบกับความแตกดับ คือ "ความตาย" ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ก็ไม่มีใคร "หนี"
ความตายได้..."

ท่านหยุด มองดูรินฤดีอย่างเวทนา ก่อนที่จะกล่าวต่อไปว่า

"สัตว์ทั้งหลายเมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องพบกับ "ความตาย" เป็นอวสานด้วยกันทั้งนั้น..."

"หลวงพ่อ!" เสียงแหบเครือ

"พิจารณากันอีกที จะเห็นว่าสีกาโชคดีกว่าผู้อื่น..."

"โชคดี!... โชคดียังงี้เจ้าคะ?"

"โชคดีที่มีโอกาสล่วงรู้วันตายอย่างไรเล่า"

"มัน...มันเป็นความทรมานต่างหากเจ้าคะ"

"สีกาเข้าใจผิด... เพราะคนที่รู้จักวันตายได้คำนึงถึงหลักความจริงที่ว่าสังขารนี้ไม่เที่ยงแท้แน่นอน มีเกิดมีแก่มีเจ็บมีตาย อันเป็นธรรมดาของโลกแล้วและพยายามระงับความกังวลลงได้แล้ว ก็ย่อมจะเตรียมตัวเตรียมใจโดยมีสติมั่น ไม่หวั่นไหวกับความตาย เมื่อมีสติมั่นก็จะได้ระลึกถึงแต่กรรมดีเป็นกุศลจิต"

"กรรมดี!"

"หญิงสาวท่องทวนเบา ๆ

"ถูกแล้ว สีกา! กรรมดี ซึ่งเป็นดวงประทีปนำเราไปสู่ภพใหม่!"

อนิจจา!...กรรมดี รินฤดี รัชวุฒิ มิได้เคยสร้างแม้แต่หน่อย!...

หยาดน้ำตาที่เหือดแห้งแล้วกลับไหลรินออกมาอีก ในขณะที่แวบหนึ่งความรู้สึกลึกซึ้งของชีวิตก็กำตึงเกิดขึ้นในจิตสำนึกของรินฤดี!...

"หลวงพ่ोज้าขา! ลูก...ลูกเป็นคนเลว ลูกไม่เคยสร้างกรรมดี ลูกทำแต่ความชั่ว..."

(หนึ่งนุช. 2523 : 291 - 292)

หลักธรรมและสุภาษิตที่พุทธมาสโนชาสอดแทรกไว้ในนวนิยายของเธอได้ช่วยเป็นข้อคิด และช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้อ่าน ข้อคิดและหลักธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นคุณค่าทางปัญญาที่พุทธมาสพยายาม "สั่งสอน" และ "ชี้แนะ" ให้ผู้อ่านเกิดพุทธิปัญญา ซึ่งหลักธรรมและสุภาษิตที่พุทธมาสเสนอ เป็นหลักธรรมที่ผู้อ่านทุกคนเคยรู้จัก การนำหลักธรรมต่าง ๆ มาเสนอไว้ในนวนิยายจึงเป็นการตอกย้ำให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข นับได้ว่านวนิยายของพุทธมาสมีคุณค่าทางด้านการให้ปัญญา และข้อคิดแก่ผู้อ่านแม้จะน้อยกว่าคุณค่าทางด้านอารมณ์ แต่ก็ทำให้นวนิยายของพุทธมาสมีคุณค่าครบทั้ง 2 ด้าน คือ ทางอารมณ์ และทางสติปัญญา

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์วรรณกรรมของบุษยมาสินแ่งวรรณกรรมหลักหนีได้ดำเนินการตามความมุ่งหมาย และวิธีการศึกษาค้นคว้าดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมของบุษยมาสินแ่งวรรณกรรมหลักหนี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้เข้าใจลักษณะหลักหนี และคุณค่าของนวนิยายของบุษยมาสินในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษานวนิยายประเภทนี้

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Research Documentary) ซึ่งข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลเอกสารขั้นต้น และเอกสารชั้นรองประกอบกัน แล้วนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักเกณฑ์การวิเคราะห์นวนิยาย
2. ศึกษานวนิยายของบุษยมาสินทั้ง 36 เรื่อง ตามขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
3. วิเคราะห์นวนิยายของบุษยมาสินแ่งวรรณกรรมหลักหนี ดังนี้
 - 3.1 วิเคราะห์ลักษณะของการหลักหนีในนวนิยายของบุษยมาสิน โดยพิจารณาจาก
 - 3.1.1 เนื้อหา
 - 3.1.2 กลวิธีการประพันธ์

3.2 วิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในนวนิยายของบุษยมาศในด้านต่าง ๆ เช่น

3.2.1 คุณค่าทางอารมณ์

3.2.2 คุณค่าทางปัญญา

เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. วิเคราะห์วรรณกรรมของบุษยมาศในแง่วรรณกรรมหลักหนี

จากการวิเคราะห์นวนิยายทั้ง 36 เรื่อง ของบุษยมาศ พบว่า นวนิยายของบุษยมาศมีลักษณะของการหลักหนีความจริงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 เนื้อเรื่อง บุษยมาศ สร้างเรื่องราวในนวนิยายอย่างขาดความสมจริง มีลักษณะของการเพ้อฝัน วิธีการสร้างเนื้อเรื่อง มักนำเสนอเรื่องราวของการปลอมตัว การคลุมถุงชน และการแก้แค้น

1.2 แก่นเรื่อง นวนิยายของบุษยมาศ มีแก่นเรื่องอยู่ที่การใช้ความดิ้นชะลอความชั่ว และความซื่อสัตย์มั่นคงในความรักยอมชนะอุปสรรคทั้งปวง ซึ่งเป็นแก่นเรื่องที่วนเวียนอยู่ในเรื่องของความรัก

1.3 ตัวละคร ลักษณะของตัวละครในนวนิยายของบุษยมาศ เป็นตัวละครด้านเดียว ขาดความสมจริงตัวละครฝ่ายดีจะยึดมั่นในคุณความดี ส่วนตัวละครฝ่ายร้าย จะร้ายจนขาดความสมจริง นอกจากนั้นลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครเอก ยังมีลักษณะที่เหมือนกันในทุกเรื่องอีกด้วย

1.4 ฉาก ฉากในนวนิยายของบุษยมาศจะวนเวียนอยู่ในสถานที่ไม่กี่แห่ง ได้แก่ ฉากภายในบ้าน หรือสถานที่ที่แสดงถึงความหรูหรา ความร่ำรวย ของผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งบ้านเหล่านี้จะมีชื่อที่ไพเราะ และฉากภายนอก ซึ่งผู้เขียนต้องการเปลี่ยนบรรยากาศของเรื่อง เช่น ฉากชายทะเล ซึ่งปรากฏอยู่ไม่กี่แห่ง

1.5 กลวิธีการประพันธ์

1.5.1 การเปิดเรื่อง มีการเปิดเรื่องด้วยตัวละครเอก และเป็นการเปิดเรื่องที่เข้าสู่เนื้อเรื่องอย่างรวดเร็ว โดยขาดการให้ภูมิหลังและรายละเอียดต่าง ๆ ที่สมจริง

1.5.2 การดำเนินเรื่อง การสร้างบรรยากาศของเรื่อง ด้วยความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ความเข้าใจผิด การลงใจ ความแค้น และการแก้แค้น เป็นต้น ซึ่งการคลี่คลายปัญหาของเรื่องใช้ความบังเอิญของเหตุการณ์มาคลี่คลายปัญหา

1.5.3 การปิดเรื่อง นวนิยายของบุษยมาสทุกเรื่องใช้การจบแบบสุขนานุกรม ตัวละครเอกสมหวังในความรัก ส่วนตัวละครฝ่ายร้ายมักประสบกับความหายนะ

2. การวิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในนวนิยายของบุษยมาสมีคุณค่า 2 ประการ คือ

2.1 คุณค่าทางอารมณ์

2.1.1 ความพึงพอใจ บุษยมาสสร้างความพึงพอใจให้ผู้อ่านด้วยการสร้างความผันผวนที่สวຍงามให้แกผู้อ่าน และการจบเรื่องแบบจบดี โดยให้ตัวละครฝ่ายดีได้รับผลดีตอบแทน ส่วนตัวละครฝ่ายร้ายจะได้รับผลร้ายเป็นการชดใช้กรรม

2.1.2 ความเร้าใจ บุษยมาสสร้างความเร้าใจในนวนิยายด้วยการปิดบังความลับของตัวละคร เพื่อสร้างความสนใจใคร่รู้ และการสร้างเรื่องราวให้ตัวละครฝ่ายดีและฝ่ายร้ายมีการปะทะคารมกัน เพื่อเร้าความรู้สึกของผู้อ่าน

2.2 คุณค่าทางปัญญา

นวนิยายของบุษยมาสให้คุณค่าทางปัญญาแกผู้อ่าน โดยสอดแทรกข้อคิดเพื่อให้ผู้อ่านนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ความดีของคนไม่ได้อยู่ที่ชาติตระกูล แต่อยู่ที่ความประพฤติปฏิบัติ การให้อภัยเป็นสิ่งประเสริฐที่มนุษย์ทุกคนควรมี ผู้หญิงควรคำนึงถึงศักดิ์ศรีไม่ควรมุงแต่จะคิด "จับ" ผู้ชายที่ร่ำรวยเพื่อเป็นสามี แต่ควรคิดถึงคุณค่าของตนว่าสำคัญมากกว่าเงินทอง ส่วนการแต่งงานจะต้องประกอบด้วยความรักของหญิง และชายมากกว่าเรื่องอื่น

บุษยมาสเสนอข้อคิดอีกด้วยว่า ความดีย่อมตอบสนองแก่ผู้ที่ทำความดี ส่วนผู้ที่ทำความชั่วย่อมได้รับความชั่วตอบแทนตามกฎแห่งกรรม นอกจากนี้ยังสอดแทรกหลักธรรมคำสอนและคำสุภาษิตเพื่อให้ผู้อ่านประพฤติปฏิบัติตนตามครรลองของธรรมะอีกด้วย

อภิปรายผล

นวนิยายของบุษยมาส มีรูปแบบการเขียนที่สอดคล้องกับนวนิยายพาฝันทั่วไป คือ มีการปิดเรื่องแบบสุขนานุกรม ช่วยทำให้อ่านเกิดความผันและความสุขหลังจากอ่านนวนิยายจบลง

ลักษณะของนวนิยายประเภทนี้จึงช่วยตอบสนอง "อารมณ์" ที่สวยงามของผู้อ่าน ทำให้ลึกลับภาวะความเป็นจริงที่สับสนวุ่นวายในการใช้ชีวิตประจำวันได้ชั่วคราว ด้วยบุคลิกลักษณะของบุษยมาสที่ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด มีผลทำให้แก่นของเรื่องมีลักษณะไปในทางเดียวกันหมด เช่น คนที่ประพาศิตีจะได้พบกับความสุขสมหวังในบั้นปลาย คนที่ประพาศิตีผิดหลักเกณฑ์ของสังคม จะพบแต่ความล้มเหลวและผิดหวังในชีวิตตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"

นวนิยายของบุษยมาสขาดพัฒนาการ จะเห็นได้ว่า จากนวนิยายเรื่องแรกที่นำมาวิเคราะห์เขียนขึ้น เมื่อปี 2503 จนกระทั่งเล่มสุดท้ายปี 2538 ลักษณะเนื้อเรื่อง แก่นเรื่อง ยังคงเป็นแนวเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง ตัวละครคิดอย่างไรเมื่อเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันก็ยังคิดเหมือนเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งต่อความจริง เพราะเมื่อสังคมเปลี่ยนไปทัศนคติและความคิดของผู้คนย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่ตัวละครของบุษยมาสยังคงมีทัศนะ และความคิดที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมแม้แต่น้อย

ในแง่ของการสร้างตัวละคร บุษยมาสมีความลำเอียงในการสร้างลักษณะตัวละครเอกฝ่ายชายให้มีความเพียบพร้อมสมบูรณ์แบบ ทั้งความร่ำรวย มีชาติตระกูล และการศึกษาที่สูงส่ง ในขณะที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีความลำบาก เป็นลูกก๊ाप้า ต้องต่อสู้กับชะตากรรมจนกว่าจะได้รับความสุขในบั้นปลาย ซึ่งมาจากความช่วยเหลือของพระเอก อาจจะเป็นไปได้ว่าบุษยมาสได้นำเรื่องราวที่ตนเองเคยประสบกับความลำบากมาถ่ายทอด เพราะวรรณกรรมย่อมเกี่ยวข้องกับผู้อ่านอย่างแยกไม่ออก การที่ผู้ประพันธ์เป็นสตรีและสร้างให้ตัวละครเอกหญิงทุกเรื่องมีลักษณะต่อสู้ชีวิตหรือเป็นลูกก๊ाप้าในทุกเรื่องย่อมจะแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนอาจจะนำชีวิตจริงของตนเองมาเขียนก็ได้

การสร้างเรื่องราวในนวนิยายและกลวิธีในการเขียนของบุษยมาส มีลักษณะขาดความสมจริง เพราะมุ่งที่จะให้ความเพลิดเพลินทางอารมณ์แก่ผู้อ่าน เพื่อนำผู้อ่านลึกลับหนีจากความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเรื่องราวที่ปรากฏในนวนิยาย จึงมีเนื้อหาที่วนเวียนอยู่ในเรื่องของการชิงรักหักสวาท ความริษยาอาฆาตแค้น ไม่ได้สะท้อนปัญหาใด ๆ ในชีวิต เช่น เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ซึ่งผู้อ่านนวนิยายของบุษยมาสต่างยอมรับ และพร้อมที่จะลึกลับหนีจากความเป็นจริงเพียงชั่วคราวช่วยยามกล่าวได้ว่า การที่บุษยมาสประสบความสำเร็จในงานเขียนมาเป็นเวลาถึง 40 ปี เพราะนวนิยายของบุษยมาสตอบสนองอารมณ์ของผู้อ่านบางกลุ่มได้เป็นอย่างดี และนวนิยายประเภทลึกลับหนีความจริงจึงน่าจะยังคงอยู่คู่กับผู้อ่านไปอีกนาน

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์คุณค่าของนวนิยายของ นวนิยายของบุษยมาสทำให้ทราบว่า แม้นวนิยายของบุษยมาสจะเป็นนวนิยายที่พาผู้อ่านไปสู่ความฝัน แต่ก็มีความฝันที่ไม่มีผลร้ายต่อผู้อ่าน เพราะบุษยมาสได้สอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับความดี และหลักธรรมทางพุทธศาสนาไว้ในนวนิยายเสมอ นอกจากนี้นวนิยายของบุษยมาสมีได้นำเสนอเรื่องราวทางเพศระหว่างตัวละครไว้อย่างเปิดเผย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นวนิยายของบุษยมาสไม่ได้มุ่งมอมเมาผู้อ่านให้หลงใหลไปกับพฤติกรรมที่ผิดหลักเกณฑ์ของสังคม แต่ได้ชักเตือนและสั่งสอนคุณธรรมระดับพื้นฐานให้แก่ผู้อ่านตลอดมา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวรรณกรรมของบุษยมาส พบว่า ยังมีสิ่งที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาต่อไปอีก จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมของบุษยมาสในด้านภาษาว่า มีวิธีและลักษณะเด่นในด้านของการใช้ภาษาอย่างไรบ้าง
2. ควรศึกษาพัฒนาการในงานเขียนของบุษยมาสว่า มีความเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปในด้านใดบ้างทั้งทางด้านความคิด ทักษะ การสร้างตัวละคร ฯลฯ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.
- กุสุมา รัชมณี. การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีว่าด้วยวรรณคดีสันสกฤต. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2530.
- จิตรลดา สุวัติกุล. สารพัฒนาม "มิติหนึ่งของนวนิยาย," ภาษาและหนังสือ. 2 : 64 - 74 ตุลาคม 2529 - มีนาคม 2530.
- เจตนา นาควัชร. ทางอันไม่รู้จบของวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ.
- ชลธิชา กลัดอยู่. การอ่านภาษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย, 2511.
- ชลลัดดา สุดเจริญ. การวิเคราะห์ตัวละครหญิงในบทละครของเทนเนสซี วิลเลียมส์ โดยใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- ดุยี่ รุ่งรัตนกุล. พฤติกรรมกับสภาพความจริงของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ในบทละครของเทนเนสซี วิลเลียมส์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2529.
- ธวัช บุณณทก. แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- นพ ปาละวงศ์ ณ อยุธยา. ปาฐกถาเรื่องนวนิยาย. กรุงเทพฯ : แพรววิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล, 2519.
- นิภา นิชายน. การปรับตัวและบุคลิกภาพ จิตวิทยาเพื่อการศึกษาชีวิต. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2520.
- บุญยงค์ เกศเทศ. วรรณกรรมวิเคราะห์. กอสินธุ์ : นตภัณฑการพิมพ์, 2523.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. แนะแนวทางการศึกษาวรรณคดี. กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์, 2518.
- ประทีป เหมือนนิล. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2519.
- ปริญญ์ ฤทธิ์เจริญ. การศึกษาเชิงวิเคราะห์งานเขียนของนิมิตร ภูมิถาวร. ปริญญานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.
- ฟรอยด์, ซิกมันด์. พื้นฐานทฤษฎีจิตวิเคราะห์ แปลโดย กิติกร มีทรัพย์. หญิงสาว กรกฏาคม, 2539.

ภิญญ์ กองทอง. ลักษณะ "ก้าวหน้า" ของเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2510 - 2516.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. วรรณกรรมปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์, 2536.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531.

วิพุธ ไร้วางศ์. การอ่านและการพิจารณาวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : องค์การคำคัฐสภา, 2525.

วิภา กงกะนันท์. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.

วิมลศิริ ร่วมสุข. "แนวการอ่านและวิจารณ์วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี," วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน. 4 : 9 - 12 ; มิถุนายน - กันยายน 2522.

ศรีวิภา จรูญโรจน์ ณ อยู่ชยา. ชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของสันต์ ท. ภิรมลบุตร.

วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อัดสำเนา.

ศิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ. "วรรณคดีหลักใหม่," วารสารอักษรศาสตร์. 1 - 2 ; มีนาคม 2519.

สุวคนธ์ จงตระกูล. หลักการวิเคราะห์วรรณกรรม และการเมืองในเรื่องเสือโคคนันท์.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.

สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. วรรณคดีวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

สุพรรณิ วราทร. ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2519.

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร. พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2518.

อัมพร สุขเกษม. "วิหิพาประโยชน์จากการอ่านนวนิยายไทย," ประชาศึกษา. 26(1) : 51 - 53 สิงหาคม 2517.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นางชุตินมณณ์ ปฏิพงษ์ศักดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	15 สิงหาคม 2499
สถานที่เกิด	เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	18/2 หมู่ 22 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10700 โทรศัพท์ 865-5301, 01-356-1943
สถานที่ทำงาน	สำนักพิมพ์ดอกหญ้า
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2516 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีวัดระฆัง พ.ศ. 2520 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง จากสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พ.ศ. 2527 บริญญาตรี การศึกษามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2540 บริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษานวนิยายของ "บุษยมาส" ในแง่วรรณกรรมหลักนี้

บทคัดย่อ

ของ

ชุตินันท์ ปฏิพงษ์ศักดิ์

เสนอมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

พฤษภาคม 2541

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์นวนิยายของบุษยมาส จำนวน 36 เรื่อง ในด้านเนื้อหา กลวิธีการแต่ง และคุณค่าที่ปรากฏในนวนิยาย โดยเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบ พรรณนาวิเคราะห์

นวนิยายของบุษยมาสมีลักษณะของการหลีกหนีความจริงด้วยการสร้างลักษณะเนื้อเรื่องที่ ขาดความสมจริง มีแก่นเรื่องที่เป็นอุดมคติในด้านการทำความดี และความซื่อสัตย์ต่อความรัก การ สร้างตัวละครเป็นแบบฉบับที่มีลักษณะด้านเดียว มีฉากวนเวียนอยู่เพียงไม่กี่ฉาก ส่วนกลวิธีการ ประพันธ์ การเปิดเรื่องโดยตัวละครเอก การดำเนินเรื่องใช้ความขัดแย้งของตัวละคร โดยใช้ เหตุบังเอิญมาคลี่คลายบท ส่วนการปิดเรื่องเป็นการจบแบบสุขนานุกรม

ในด้านคุณค่า มี 2 ด้าน คือ คุณค่าทางอารมณ์ด้วยการสร้างความพึงพอใจ และความ ใฝ่ใจ ส่วนคุณค่าทางปัญญา บุษยมาสเสนอแนวคิดที่ให้ผู้อ่านปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

A STUDY OF BUSSAYAMAS'S NOVELS AS ESCAPE LITERATURE

AN ABSTRACT

BY

CHUTIMON PATIPONGSAPAK

presentd in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University

May 1998

This Thesis is designed to explain by analysis of 36 novels written by Busayamas in the specific areas of their contents, writing tactics and the values dwelt upon in the novels.

Busayamas's novels are prethy much the same as the escape literature in that plots are intentionally far from being realistics and that their theme revolves on a high - mindedness ideal incuding love devotion. Her creation of characters is typically flat charators and the scenes constmcted are few and far between. As to her writing techniques the stories always begin with appearance of the main charactors; the unfolding of the scenarie is mark by conflict between charactors resulting in its settement to unplinned reasons. In the regord to conchesion and appuciation and an intellectual ralue throng unich Busayamas has discovered a means enlighting the readers to become the person of high morals.